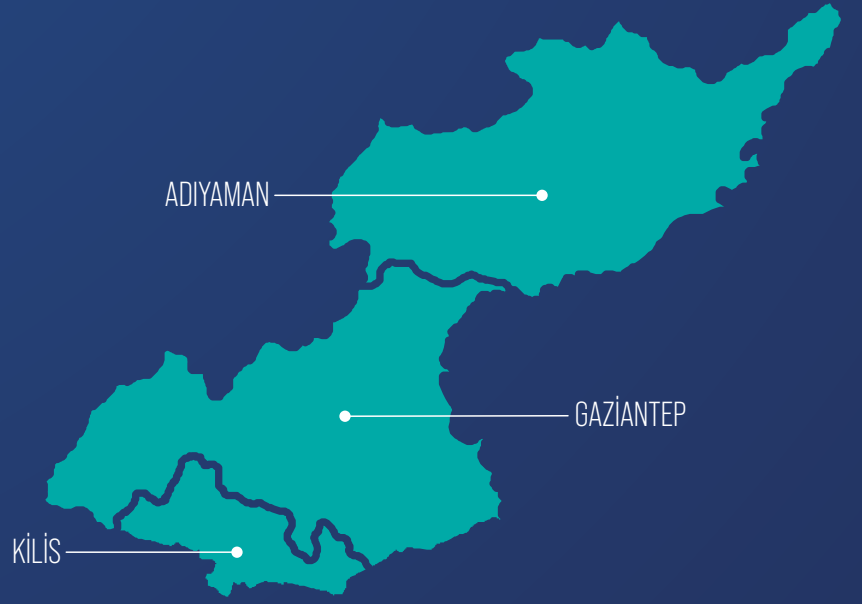

TRC1 DÜZEY 2 BÖLGESİ BÖLGE PLANI

2024-2028

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

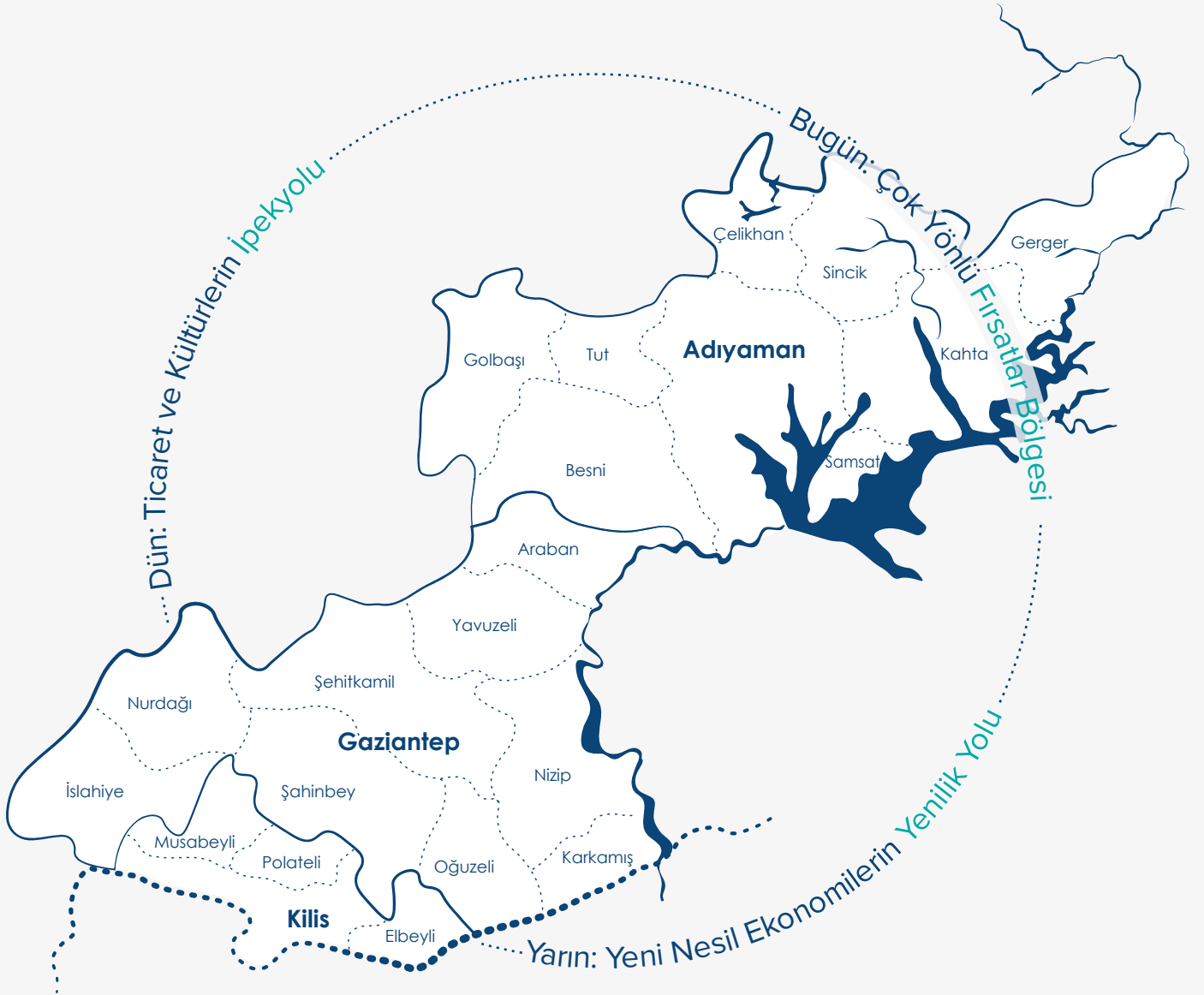
İPEKYOLU KALKINMA AJANSI
SILKROAD DEVELOPMENT AGENCY

TRC1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI
SILKROAD DEVELOPMENT AGENCY

İpekyolu Kalkınma Ajansı

TRC1 Düzey II Bölgesi 2024-2028 Bölge Planı

Yayın Sahibi

İpekyolu Kalkınma Ajansı

İncilipınar Mahallesi Muammer Aksoy Bulvarı

Vakıflar Güven İş Merkezi Kat : 1-2-3

Şehitkamil Gaziantep / TÜRKİYE 27060

+90 (342) 231 07 01

+90 (342) 231 07 03

info@ika.org.tr

www.ika.org.tr

“Yayın içerisinde kısmen ya da tamamen yayınlanması ve çoğaltılması fikri mülkiyet hukukuna tabidir. Kaynak gösterilmek kaydı ile İpekyolu Kalkınma Ajansı yayınları üçüncü kişilerce kullanılabilir. İpekyolu Kalkınma Ajansı’nın yazılı izni alınmadan çoğaltılamaz. Satılamaz.”

© İpekyolu Kalkınma Ajansı

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI
SILKROAD DEVELOPMENT AGENCY

TAKDİM

Ülkemizin sosyo ekonomik gelişmişlik seviyesini topyekûn artırma hedefi doğrultusunda Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Millî Teknoloji Hamlesi ile yüksek teknoloji ve katma değerli üretimi destekliyoruz. Küresel rekabet gücümüzü yükseltecek, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığımızı güçlendirecek adımlar atıyoruz. Diğer yandan da Yerel Kalkınma Hamlesi ile 81 ilimizin potansiyelini ve yetkinliklerini harekete geçirecek politikalarla birlikte tüm bölgelerimizin bu yolculuğa azami katkısı sunmasına yönelik program ve projeleri hayata geçiriyoruz.

Küresel değer zincirleriyle ilişkiler, üretim yapısı, dış ticaret düzeyi, girişimcilik kapasitesi, Ar Ge ve yenilik performansı ve diğer illerle sosyo-ekonomik ilişkiler açısından illerimiz ayrılmaktadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa ve Antalya gibi küresel değer zincirlerinde üst sıralarda yer alan illerimiz ve Kayseri, Gaziantep, Konya, Denizli ve Tekirdağ gibi önemli üretim ve ihracat merkezlerimiz ile birlikte imalat sanayi altyapısı ve kentsel hizmetler açısından daha yoğun müdahale ihtiyacı olan illerimiz mevcuttur.

İşte bu farklılıkları dikkate alan bölgesel kalkınma politikaları, refahın yurt sathında dengeli bir şekilde yayılmasını sağlama amacıyla öncelik verdiğimiz konuların başında gelmektedir. Buradan hareketle, 2024-2028 dönemi bölgesel gelişme politikalarımızın yeni stratejik çerçevesini ve uygulama araçlarını içeren Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejimizi “Küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli bölgeleriyle yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye” vizyonu ile kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerle geniş bir katılım ile hazırladık. Yerel düzeyde ise kalkınma ajanslarımızın her birinin sorumluluk sahasını da ifade eden 26 Düzey 2 Bölgesi için hazırladığımız bölge planlarında; Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’yle uyumlu şekilde her bir bölgenin orta vadeli gelişme önceliklerini ve potansiyellerini tanımladık. Yerelde yine ilgili bütün paydaşların katılımıyla kalkınma ajanslarımızın koordinasyonunda hazırladığımız bölge planlarında uygulama aracı olarak örnek projeler de geliştirdik.

Bu kapsamda; Adıyaman, Gaziantep ve Kilis illerini kapsayan TRC1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı’nı da Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda İpekyolu Kalkınma Ajansımız eliyle ortaya koyduk.

TRC1 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı; bölgenin sanayi yetkinliğini ve inovasyon düzeyinin yukarı taşınması, üretimde döngüsel ekonomi ve yeşil odaklı üretimin geliştirilmesi, kırsal kalkınma, turizm sektörlerinin sürdürülebilir bir yapıyla büyümesi, kentsel ve kırsal alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması, temiz enerji kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerde kurumsal kapasitenin geliştirilmesinin yanı sıra deprem sonrası yerleşimlerin yeniden ayağa kaldırılmasına yönelik konularda stratejik öncelik, hedef ve tedbirler içeriyor. Yeşil dönüşüm, sanayide yenilikçilik, imalat sanayinde ve tarımda katma değerli üretimin sağlanması, geri dönüşüm, sağlık ve turizm sektörlerine yönelik altyapı, afet odaklı uygulamalara yönelik konularda bölge planında yer alan amaçların hayata geçirilmesi için kamu ve özel sektöre yönelik proje örneklerine de planda ayrıca yer verdik.

BGUS ve bölge planlarının hazırlık sürecinde Bakanlığımıza ve kalkınma ajanslarımıza katkı veren tüm kurum ve kuruluşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. Başta Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ve kalkınma ajansları personelimiz olmak üzere çalışmaların hazırlanmasında emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

Mehmet Fatih Kacır

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

İÇİNDEKİLER

1. Yönetici Özeti	3
2. Planlama Yaklaşımı	9
3. Plan Hazırlık Süreci	15
4. Uluslararası Gelişmeler ve Bölge'ye Etkileri	19
5. Bölge'ye Genel Bakış	23
5.1. Deprem Sonrası Mevcut Durum	37
6. Bölgesel Konular	51
7. Bölge Vizyonu	61
7.1. Mekânsal Gelişme	63
7.1.1. Çok Yönlü Fırsatlar	64
7.1.2. Üretim Alanları	66
7.1.3. Stratejik Koridorlar	67
7.1.4. Alt Bölgeler	68
7.2. Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbir Alanları	81
1. Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması	83
Hedef 1.1. Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısı Geliştirilecektir.	89
Hedef 1.2. Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır.	94
Hedef 1.3. Yatırım ve Girişim Ortamı Güçlendirilecektir.	98
Hedef 1.4. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir.	104
Hedef 1.5. Bütünleşik ve İşlevsel Turizm Olanakları Geliştirilecektir.	109
2. İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi	113
Hedef 2.1. Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır.	114
Hedef 2.2. Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir	117
Hedef 2.3. Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	121
Hedef 2.4. Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.	123
3. Üçüncü Stratejik Öncelik: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi	127
Hedef 3.1. Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir.	128
Hedef 3.2. Eğitim Altyapısı Güçlendirilecek ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.	130
Hedef 3.3. Sağlık Hizmetlerinin Niteliği ve Erişilebilirliği Artırılacaktır.	133
Hedef 3.4. Göç Yönetişimi Güçlendirilecektir.	135
Hedef 3.5. Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir.	138
4. Dördüncü Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması	141
Hedef 4.1. Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.	145
Hedef 4.2. Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır.	148
Hedef 4.3. Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır.	153
Hedef 4.4. Kurumsal Kapasite ve Hizmet Sunumunun Geliştirilmesi Sağlanacaktır.	154
Hedef 4.5. Sosyal Yaşamın Yeniden İnşa Edilmesi Sağlanacaktır.	156

8. Bölge Planı Hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri İle İlişkisi	161
9. Planın İzlenmesi	169
EK-1. TRC1 Bölge Planı Proje Önerileri	177
Kaynakça	213

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kent-Kır Sınıflamasına Göre Nüfusun Dağılım Oranları	36
Tablo 2: TRC1 İl ve İlçeleri Hasar Tespit Çalışmaları (Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır Hasarlı ve Orta Hasarlı), 2023	40
Tablo 3: Yerleşim Gruplamaları	70
Tablo 4: TRC1 Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri, 2022	85
Tablo 5: Kaynak Yoğunluğu Endeksine Göre Öncelikli Sektörler	88
Tablo 6: 2021 Yılına Ait Sektörel Bazda Elektrik ve Doğalgaz Kaynaklı Emisyonlar	88

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Bölge Planı Vizyonu, Stratejik Öncelikler ve Hedefler	6
Şekil 2: Planlama Yetenekleri	10
Şekil 3: TRC1 Bölgesi Sanayi Alanları Dağılımı	29
Şekil 4: TRC1 Bölgesi Sorun ve Konu Alanları	51
Şekil 5: Bölge Vizyonu	62
Şekil 6: TRC1 Çok Yönlü Fırsat İlişkiler	66
Şekil 7: TRC1 Tarım ve Sanayi Alanları	67
Şekil 8: TRC1 Yakın Çevre İlişkileri Bakımından Sahip Olduğu Stratejik Koridorlar	68
Şekil 9: TRC1 Bölgesi Alt Bölge Kademelenmesi	71
Şekil 10: TRC1 Bölgesi Mekânsal Gelişim Şeması	80
Şekil 11: Stratejik Öncelik ve Hedefler	81
Şekil 12: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması	83
Şekil 13: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi	113
Şekil 14: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi	127
Şekil 15: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması	141

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Çölleşme Hassasiyeti Haritası	34
Harita 2: TRC1 Bölgesi Deprem Haritası	35
Harita 3: Kent – Kır Sınıflaması, 2023	37
Harita 4: Nisan Sonu İtibariyle 6 Şubat Sonrası Oluşan Depremler	39
Harita 5: Kentsel Etki Alanları ve Bölgeler Analizinde TRC1 Yerleşimleri ve Yakın Çevre İlişkileri	69
Harita 6: Harita 6: TRC1 Bölgesi Hizmet Merkezleri	69

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre TRC1 Bölge İlleri Nüfus Gelişimi	23
Grafik 2: İstihdamın Sektörel Dağılımı (%), 2021	26
Grafik 3: İl Bazında Kişi Başına GSYH (\$)	27
Grafik 4: 2021 Yılı GSYH Kompozisyonu Karşılaştırması (%)	27
Grafik 5: Alan Büyüklükleri ve Üretim Yapılan Parsel Sayılarına Göre OSB'ler	29
Grafik 6: TRC1 Bölgesi'nin Yıllara Göre Dış Ticareti (Bin \$)	31
Grafik 7: Ülke gruplarına Göre TRC1 Bölgesi İhracatı, 2021	32
Grafik 8: TRC1 Bölgesi Yıllık Toplam Yağış Miktarı, 2010-2021 (kg/m ²)	35
Grafik 9: TRC1 İl ve İlçeleri Hasar Tespit Çalışmaları (Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır Hasarlı ve Orta Hasarlı), 2023	40
Grafik 10: Adıyaman İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)	41
Grafik 11: Gaziantep İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)	41
Grafik 12: Kilis İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)	43
Grafik 13: TRC1 Bölgesi İl ve İlçelere Göre Kurulan Çadır Sayıları	42
Grafik 14: TRC1 Bölgesi Konteyner Kent ve Konteyner Sayıları	43
Grafik 15: Deprem Sonrası Sanayi Sektöründe Elektrik Tüketimi Değişim Oranları (%)	44
Grafik 16: TRC1 Bölgesi Kısa Çalışma Ödeneği Başvuru Sayıları	44
Grafik 17: TRC1 Bölgesi'nde Deprem Sonrası Eğitim Tesisleri Hasar Durumu (%)	46
Grafik 18: Deprem Sonrası Mobil Telefon Altyapı Hasar Durumu (%)	47
Grafik 19: Ar-Ge Merkezlerinin İllere Göre Dağılımı, 2022	87

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ADYÜ	Adıyaman Üniversitesi
AFAD	İl Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
ASGEM	Adıyaman Sanayi Geliştirme Merkezi
BGUS	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
Bölge	TRC1 Bölgesi (Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerini içeren İBBS Düzey 2 Bölgesi)
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CO2	Karbondioksit
DNA	Deoksiriboz Nükleik Asit
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
GAİB	Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
GES	Güneş Enerjisi Santrali
GETHAM	Gaziantep Bölgesel Endüstriyel Tasarım ve Hibrit Modelleme Merkezi
GSO	Gaziantep Sanayi Odası
GSO-MEM	Gaziantep Sanayi Odası Mesleki Eğitim Merkezi
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
HES	Hidroelektrik Enerji Santrali
HFC	Hidroflorokarbon
IOM	International Organization for Migration
IPA	Katılım Öncesi Yardım Aracı
ITC	International Trade Center
İBBS	Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması
İRAP	İl Afet Risk Azaltma Planı
İSO	İstanbul Sanayi Odası
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KAGİDEM	Kadın Girişimci Destek Merkezi
KALİTO	Kalyoncu İnovasyon ve Teknoloji Transfer Ofisi
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
LQ	Location Quotient
MAKS	Mekânsal Adres Kayıt Sistemi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu
OSTİM	Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi
RES	Rüzgâr Enerjisi Santrali
RTA	Görelî Ticari Avantaj Endeksi

KISALTMALAR

SE-GE	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKD	Sınırdaki Karbon Düzenlemesi
SSBS	Sanayi Sicil Bilgi Sistemi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
Target TTO	Gaziantep Üniversitesi Target Teknoloji Transfer Ofisi
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim A.Ş.
TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TTO	Teknoloji Transfer Ofisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
URAP	University Ranking by Academic Performance
YDO	Yatırım Destek Ofisi
YER-SİS	Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri
YK	Yoğunlaşma Katsayısı

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Yönetici Özeti

Rumkale, Gaziantep

1. Yönetici Özeti

Adıyaman, Gaziantep ve Kilis illerinden oluşan TRC1 Bölgesi konumu, sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerinin yanı sıra girişimcilik, ticaret ve çok kültürlü yaşam açısından önemli bir tarihselliğe sahiptir. Bu nitelikleriyle birlikte, her alanda farklı üretim yeteneklerine sahip olması ve il bazında barındırdığı kendine özgü karakteristik yapısıyla çok yönlü bir yapı sergilemektedir. Gaziantep ve Kilis, sınır şehirleri olarak günümüzde de zengin ticaret ve girişimcilik kültürleri sayesinde üretkenliklerini sürdürmektedir. Özellikle Gaziantep, sanayi sektörünün yanı sıra tarım ve turizm alanlarında da önemli bir potansiyele sahip olup, bu sektörlerdeki kapasitesiyle öne çıkmaktadır. Kilis, tarım ve gelişmekte olan sanayi altyapısı ile göze çarpan bir potansiyele sahiptir. Adıyaman ise tarımsal, sınai ve turizm potansiyellerini koruma-kullanma çerçevesinde değerlendiren bir yapıya sahiptir. Bölge illerinin bu yapısı Bölge'yi birçok açıdan güçlü kılmakta, stratejik konumu itibarıyla da hem doğu hem batıya erişimi sağlayan köprü niteliğini kuvvetlendirmektedir.

Nüfus açısından en kalabalık il Gaziantep'tir. Son dönemde yaşanan göç hareketleri, özellikle Kilis'te yoğun bir şekilde hissedilen bir olgu haline gelmiştir. Ancak Bölge'nin geçmişten gelen çok kültürlü yapısı bu durumu avantaja çevirmiş ve üretim kapasitesini geliştirmiştir. 2023 verilerine göre Gaziantep kilometrekareye düşen nüfus yoğunluğunda 317 kişiyle nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu Bölge ili konumundadır. Kilis ilinde kilometrekareye düşen nüfus yoğunluğu 109; Adıyaman'da ise 86 kişidir. Son on yıllık süreç içerisinde Gaziantep ilinin kilometrekareye düşen kişi sayısı 72, Adıyaman ilinin 6, Kilis ilinin ise 20 kişi arttığı görülmektedir. Göç İdaresi Başkanlığı 2023 yılı verilerine bakıldığında Bölge'de uluslararası göçle gelen nüfusun en çok olduğu il 432.036 kişi ile Gaziantep olarak görülürken 76.119 kişi ile Kilis ikinci sırada, 21.592 kişi ile Adıyaman son sırada yer almaktadır. Bölge'deki nüfus artışları temel hizmet sunumuna ilişkin faaliyetlerin de daha etkin bir şekilde planlanmasını gerektirirken Bölge'de yer alan kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve etkin bir yönetim modelinin ortaya konulması ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

TRC1 Bölgesi, 2023 verilerine göre 15 yaş üstü istihdam oranı açısından yüzde 43,3 ile Türkiye'deki 26 adet Düzey 2 bölgesi arasında 22. sırada yer almaktadır. Bölge'de istihdam edilenlerin sayısı 2023 yılında yaklaşık olarak 878.000 kişi iken, bu nüfusun yaklaşık olarak 659.000'ini erkekler, 219.000'ini kadınlar oluşturmaktadır. İstihdam alanındaki kapasite genişlemesinin yansımalarını ekonomik alanda gözlemllemek mümkündür. 2022 yılında Bölge'deki sektörler içerisinde sanayi sektörünün gayri safi yurtiçi hasıla içerisindeki payının yüzde 51'lik oranla diğer sektörlerle göre baskın olduğu görülmektedir. Sanayi sektörünü yüzde 41 ile hizmet sektörü, yüzde 8 ile tarım sektörü takip etmektedir. Sanayideki gelişmişlik düzeyinin, ülkenin genel ekonomisine oranla daha yüksek olması, Bölge'nin sanayi sektöründe ileri bir konumda olduğunu vurgular. Sanayi sektöründe ise tekstil başta olmak üzere gıda ve tarıma dayalı sanayi, plastik-kimya, makine-teçhizat, deri-ayakkabıcılık sektörlerinin ağırlık kazandığı görülmektedir. 2023 Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre imalat sanayinde en çok istihdam sağlanan sektörler sırasıyla tekstil (yüzde 44), gıda ürünleri (yüzde 13), giyim eşyaları imalatı (yüzde 10), kauçuk ve plastik ürünler (yüzde 9), kâğıt ve kâğıt ürünleri (yüzde 4), kimyasal ürünler (yüzde 3) imalatı şeklinde gerçekleşmiştir.

TRC1 Bölgesi ihracat kapasitesini 2010–2023 döneminde yüzde 172 oranında artırmıştır. Özellikle Gaziantep'in ihracat değeri giderek artmış ve il 2023 yılında en çok ihracat yapan iller sıralamasında 6. sırada yer almıştır. Bölge ihracatı 2023 yılında 9,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, bu ihracatın 9,7 milyar dolarlık kısmını Gaziantep'in ihracatı oluşturmuştur. Halı ve kilim, Bölge toplam ihracatının yüzde 19'luk bir kısmını oluşturarak en fazla ihraç edilen ürünler arasında yer alırken, onu yağ, iplik, plastik ürünler ve makarna sektörleri takip etmektedir.

Ekonomik anlamda gelişmiş bir yapı sergileyen Bölge, girişimcilik konusunda da önemli kapasite ve potansiyele sahiptir. Bölge'nin girişimcilik ekosistemi ağırlıklı olarak Gaziantep odağında yoğunlaşmaktadır. Kurulan şirket sayıları ile ülke çapında ilk sıralarda yer alan kent, girişimcilere yönelik iş kurma/geliştirme altyapısı, finansman olanakları ve sivil toplum kuruluşları (STK) ile Bölge'de öne çıkmaktadır. Gaziantep'te kurulan şirket sayısı 2010 yılından bu yana yaklaşık iki buçuk kat artış göstermiş ve 2023 yılında bu sayı 2.980 şirket olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Adıyaman'da 355 firma kurulurken Kilis'te 119 firma kurulmuştur. 2023 yılında kurulan şirket sayısına göre Gaziantep 81 il arasında 9. sırada yer almaktadır. Ayrıca, Gaziantep, 2023 yılında İSO (İstanbul Sanayi Odası) tarafından yayınlanan ilk 500 firma sıralamasında 30 firma ile 4. sırada yer almaktadır. Girişimcilik kapasitesinin yüksek olmasına rağmen, Ar-Ge faaliyetlerinin ve yenilikçilik kapasitesinin artırılması Bölge için önemli bir gelişme alanı olarak görülmektedir.

Bunun yanı sıra Bölge'de, gastronomi ve kültür turizminin gelişmesine ek olarak doğa ve ekoloji odaklı turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi yönünde ilerlemeler de kaydedilmektedir. Son dönemde Adıyaman ilçelerinde alternatif turizm faaliyetlerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu gelişmelerin yanı sıra, Fırat Nehri çevresindeki turizm potansiyelinin çevresel hassasiyetleri göz önünde bulundurarak bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ve bölgeler arası bir koridor oluşturulması gerekmektedir.

Bölge, önemli tarımsal alanlara sahip olmasına rağmen verimliliği artırmak, katma değerli üretim kapasitesini yükseltmek ve tarıma dayalı sanayi kollarını yerelde geliştirmek açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bölge, fıstık, badem ve zeytin üretimi konusunda önemli bir üretim kapasitesine sahiptir. Bu bağlamda, türev ürünlerin üretilmesi ve yerel ekonomilerin oluşturulması önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde iklim değişikliği, çevresel sorunların üretimden gündelik hayata kadar uzanan sonuçlarıyla gündemde bulunmaktadır. 2015 yılında imzalanan Paris İklim Anlaşması sonrasında oluşturulan yasal-yönetimsel çerçeve, çevresel konularda eylem odaklı uygulamaları gündeme taşımıştır. Türkiye'nin 2021 yılında Paris İklim Anlaşması'nı onaylaması, iklim değişikliği konusunda Avrupa Birliği'nde (AB) atılan adımlara uyum sağlamak üzere Yeşil Mutabakat Eylem Planı hazırlanması ülkemizde konuya verilen önemi vurgulamakta, iklim değişikliği ile ulusal mücadelede temel referans olarak ele alınmaktadır. Bölge'de, kentleşme kaynaklı sıcaklık artışları, azalan yağış miktarları, kaynakların etkili bir şekilde kullanılamaması ve sanayi kaynaklı kirlilik gibi faktörler, başlıca çevresel sorunları oluşturmaktadır. Hancağız Barajı ve onu besleyen akarsuların kirliliği Bölge'nin tarım alanlarına olumsuz etki etmekte, artan kuraklık tarımsal verimliliği düşürmektedir. Bölge'de yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması ve enerji verimliliği uygulamalarının yaygınlaştırılması, hem kaynakların sürdürülebilirliği hem de temiz enerjiye ulaşım açısından önem arz etmektedir. Kentsel alanlardaki trafik sorunları, konuta erişim, sosyal donatı ve yeşil alan yetersizliği ile birlikte hava kirliliği başta olmak üzere çevresel sorunlar yaşam kalitesini olumsuz etkileyen konular olmaya devam etmektedir.

Bölge'ye ilişkin derlenen ve analiz edilen verilerden oluşan Mevcut Durum Tespiti çalışması 2024-2028 yıllarını kapsayacak TRC1 Bölge Planı'nın temel dayanağını oluşturmaktadır. Saha çalışmaları, çalıştaylar, ilçe ve kurum ziyaretleri, vatandaş anketi ile birlikte katılımcı bir anlayışla tamamlanmıştır. Bu kapsamda, Adıyaman, Gaziantep ve Kilis illerinde düzenlenen bölgesel kalkınma çalıştaylarına 256 kişi katılım sağlamıştır. Bölge'nin 7 ilçesinde 21 kurum ziyaret edilmiş, takip eden süreçte 20 kurum ile bire bir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, 300 kişinin katılım sağladığı çevrimiçi vatandaş anketi düzenlenmiştir.

Plan hazırlık süreci içerisinde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler ve sonrasında yaşananlar Bölge Planı'nın yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. 6 Şubat depremleri ve sonrasında yaşanan artçılar Bölge yerleşimleri olan Adıyaman merkez ilçe, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye başta olmak üzere Sincik, Tut, Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli ilçelerini derinden etkilemiştir. Söz konusu yerleşimlerde önemli fiziksel hasarlar meydana gelmiş ve buna bağlı nüfus değişimleri gerçekleşmiştir. Ekonomik ve sosyal yaşamın ağır hasar aldığı bu yerleşimlere yönelik belirlenecek öncelikler ve hedefler yeniden değerlendirilmiştir. Deprem sonrası mevcut durumu ele almak adına raporlar hazırlanmış ve depremden etkilenen yerleşimler için yeni bir stratejik öncelik, hedef ve tedbir alanları seti oluşturulmuştur.

TRC1 Bölge Planı, 2024–2028 Bölgesel Gelişme ve Ulusal Stratejisi (2023) ve On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028) (2023) referans alınarak hazırlanmıştır. "Gaziantep Kaynak Verimliliği Merkezi Fizibilite Raporu (2022)", "Gaziantep Kalkınma Stratejisi Raporu (2022)", "TRC1 Bölgesi Kadın Kooperatifleri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Mevcut Durum Analizi (2021)", "Gaziantep Makine ve Metal Sanayi Dönüşüm Stratejisi (2021)", "Adıyaman Kalkınma Stratejisi ve Eylem Planı (2020)", "TRC1 Bölgesi'nde Tarımın İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Artırılması Projesi (Gaziantep–Adıyaman–Kilis) (2019)", "Bölgesel Göç Profili ve Bölgesel Değerlendirme Raporu: TRC1 Bölgesi (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) (2019)", "Kilis Ekonomi Strateji Belgesi (2018)", "Gaziantep Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi Stratejisi (2018)", "TRC1 Bölgesi Yenilik Stratejisi, 2017–2020 (2016)" plan hazırlık sürecinde faydalanan Bölge'ye yönelik çalışmalardır.

Bu gelişmelerin de sonucunda 2024–2028 TRC1 Bölge Planı vizyonu **"Toplumsal ilişkiler ağı güçlü, riskler ve afetler karşısında dirençli, ekonomik olarak gelişmiş ve yeşil, çok yönlü fırsatlar bölgesi, Yenilik Yolu; İpekyolu"** olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda güncel eğilimler, paradigmlar, ulusal hedef ve stratejilerle uyum gözetilerek dört stratejik öncelik ortaya konulmuştur. Bu öncelikler;

- Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması
- Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi
- Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi
- Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

olarak belirlenmiştir. Stratejik öncelikler kapsamında belirlenen hedefler, tedbir ve müdahale alanları ile desteklenmiştir. **"Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması"** stratejik önceliği, Bölge'nin üretim alanlarında teknolojik üstünlük ve yetkinliklerin geliştirilmesine odaklanan, tarım ve turizm sektörlerinde yapısal dönüşümü önceleyen bir stratejik çerçeve niteliğindedir. **"Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi"** stratejik önceliği, atık yönetimi, sürdürülebilir kaynak kullanımı, kentsel ve kırsal alanların yaşanabilirliği gibi konulara odaklanarak, ekolojinin sürdürülebilirliğini sağlamayı ve iklim değişikliği ile etkin mücadeleyi amaçlamaktadır. Eğitim, sağlık, gelir dağılımı, istihdam olanakları, kamusal ilişkiler ve kurum kapasitelerinin geliştirilmesi gibi hususların Bölge'nin çok kültürlü yapısıyla birlikte ele alındığı **"Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi"** stratejik önceliği ekonomik ve mekânsal önceliklerin tamamlayıcısı niteliğindedir. **"Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"** stratejik önceliği ise 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler sonrasında ağır hasar alan Bölge yerleşimlerinin ekonomik, sosyal ve fiziksel olarak yeniden ayağa kaldırılmasına yönelik tedbir alanlarını içermektedir.

Şekil 1: Bölge Planı Vizyonu, Stratejik Öncelikler ve Hedefler

Toplumsal ilişkiler ağı güçlü, riskler ve afetler karşısında dirençli, ekonomik olarak gelişmiş ve yeşil, çok yönlü fırsatlar bölgesi, Yenilik Yolu; İpekyolu

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Planlama Yaklaşımı

Nemrut Dağı, Adıyaman

2. Planlama Yaklaşımı

Bölge Planlama konusundaki yaklaşımlar günümüze değin büyük dönüşümler geçirmiştir. Bu dönüşümlerin küresel ölçekteki gelişmeler ve dönemin hâkim paradigmasına uygun olarak geliştiğini ifade etmek mümkündür. 1980 sonrası ekonomik ve yönetsel yapılar önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Esnek üretim biçimlerinin hâkimiyeti artmış, sosyal refah devleti yaklaşımından uzaklaşılması mekânda belirgin bir şekilde hissedilir olmuştur. Bu da yeni bir bölgesel planlama paradigmasının ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1990'lı yıllarda küreselleşme paradigmasına gelen eleştirilerle birlikte devlet müdahalesi, yeniden ölçeklenme, yönetim gibi konular¹ da gündem olmaya başlamıştır.

2000 sonrası döneme damga vuran yukarıdaki konular, günümüzde hâlâ güncelliğini korumaktadır. Ancak son dönemde daha çok çevresel konulara odaklanan yeni bir paradigmanın ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle de son 10 yılda bölge planlama alanında gelişen literatürde yeni kavramlar görülmektedir. Akıllı uzmanlaşma konusu Türkiye bölge planlama literatüründe önem kazanmaktayken², iklim odaklı yeni bir bölge planlama gündeminin de gelişmeye başlaması söz konusudur³. Özellikle de son dönemlerde Covid-19 pandemisinin küresel ölçekte bir takım sorunları da gün yüzüne çıkarmaya başlamasıyla dayanıklılık (resilience) kavramı daha çok gündeme gelmiş neredeyse yaşamın tüm alanlarında benimsenmesi gereken olgulardan birisi olmuştur.

Bu gelişmelere bağlı olarak iklim krizi üzerinden yeni bir paradigmanın giderek geliştiğine şahit olunmaktadır. Daha çok iktisat alanıyla ilişkilenen “siyah kuğu” kavramına alternatif olarak, çevresel konulara karşı gelişen hassasiyetle birlikte “yeşil kuğu” kavramı gündeme gelmiştir. Buna göre yeşil kuğu kavramının, klasik kapitalist paradigmanın hâkim olduğu dönemlerde ele alınan risklerle artık yüz yüze gelindiği gerçeğinden hareketle, çevresel hassasiyetlerin temel alındığı yeni bir kapitalist düzen arayışlarını ifade ettiği söylenebilir. (Elkington, 2020). Kuşkusuz bu yeni dönemin somutlaştığı aşamanın 2015 yılında imzalanan Paris İklim Anlaşması olduğu aşikârdır. Devam eden süreçte 2016 yılında Fas-Marakeş'te düzenlenen toplantıyla Paris Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik esaslar ele alınmıştır. 2017 yılında Fiji'de düzenlenen bir başka platformda ise ada ülkelerinin iklim değişikliği karşısındaki eylemleri üzerinde durulmuştur. 2019 yılında Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Avrupa Yeşil Mutabakatı tanıtılmış olup söz konusu mutabakatın hedefi, “2050 yılına kadar net sera gazı emisyonlarını sıfıra indirerek iklim nötr ilk kıta olmak ve yeşil ekonomiye geçiş sürecini Avrupa için ekonomik ve endüstriyel bir fırsata çevirmek” olarak ifade edilmiştir. 14 Temmuz 2021 tarihinde söz konusu Mutabakat'a ilişkin detayların⁴ açıklanmasına müteakip Türkiye'de Yeşil Mutabakat Eylem Planı hazırlanmıştır.

Özet olarak, 2010'lu yıllarla beraber çevresel hassasiyetlerin daha fazla ön plana çıktığı bir paradigmanın gelişmeye başladığı söylenebilir. Tüm bunlarla birlikte, bölge planlama literatürü içerisinde eşitsizlik teriminin güncelliğini koruduğunu, bölgeler arası ve bölge içi eşitsizliklerin giderilmesi, illerin ve bölgelerin belirli bir gelişmişlik düzeyinde birbirlerine yakınlaşması gibi hususların günümüzde de bölgesel planlamanın temel unsuru olduğunu söylemek mümkündür⁵.

¹ Söz konusu konu alanları için Thornley ve Newman (1996), Bayirbağ (2010), Brenner (1999, 2000, 2003), Shen (2007), Heinelt ve Kübler (2004), Pierre'in (2005) çalışmalarına bakılabilir.

² Akıllı uzmanlaşma kavramı için Capello ve Kroll, (2016), Kutgi ve Işık Maden, (2018), Marrocu, Paci, Rigby ve Usai, (2022) ve Morgan'ın (2015) çalışmalarına bakılabilir.

³ İklim odaklı çalışmalar için Lamb ve diğerleri, (2020), Ledda ve diğerleri (2020), Loiseau ve diğerleri (2016), Steele, Alizadeh, Eslami-Andargoli ve Serrao-Neumann'ın (2014) çalışmalarına bakılabilir.

⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en

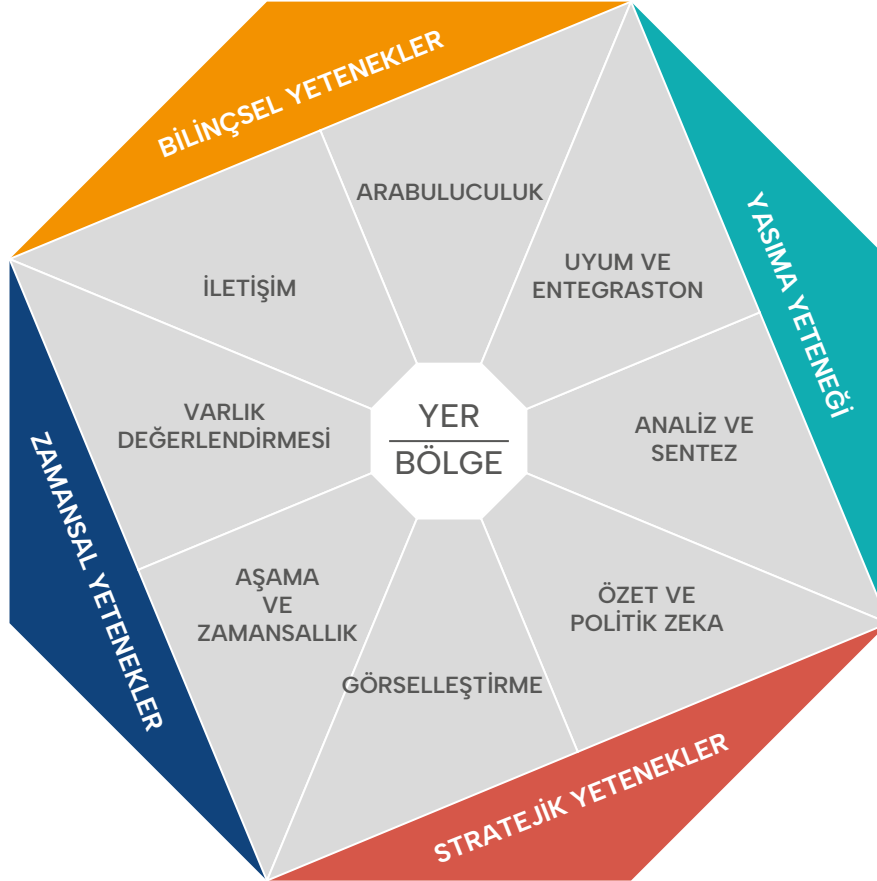
⁵ Bölge Planlama ve Eşitsizlik kavramları için Eraydın, (2004, 2020), Filiztekin (2010a, 2010b), ve Tekeli (2008a, 2010) çalışmalarına bakılabilir.

Eşitsizlik terimi ile birlikte rekabetçilik, bölgesel yenilik sistemleri, akıllı uzmanlaşma, yönetim, dijitalleşme gibi konular da güncelliğini korumaya devam ederken planlama yaklaşımı olarak bir takım yeni sorgulamaların da gündeme gelmesi dikkati çekmektedir⁶.

Günümüzde klasik bölge planı yaklaşımları eleştirilirken **“bölgesel geleceklere planlama”** gibi yaklaşım önerileri öne çıkmakta, bu yaklaşımda üç alanın etkisinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bunlar; firma stratejilerini, yatırım kararlarını, teknolojik gelişmeleri kapsayan *ekonomik alan*; eşitsizlik ve farklılaşma, nüfus ve göç konularını kapsayan *toplumsal alan*; iklim, enerji, su, gıda arzı, güvenlik gibi konuları kapsayan *çevresel alan* olarak ifade edilmektedir (Harrison ve diğerleri, 2021a, s. 3).

Bölge planlamanın geleceği için kurumsal çerçeveye saplanıp kalmaktan ziyade resmin içeriğine odaklanan yeni bir seçenek öne çıkmaktadır. **“Bölgesel geleceklere planlamak”** olarak anılan bu yaklaşımın özünü hızlı kentleşmenin yanı sıra değişen sosyal, ekonomik, çevresel ve teknolojik değişiklikleri, komşu yerleşimler ile bölge arasındaki mekânsal bağlantıları ve farklılıkları analiz etme gerekliliği ve zamansallığı, aşamalı ve kaynaklara dayalı temel altyapı önerme ihtiyacı, yereli aşan ve bölgeyi kapsayan bir müdahale mantığı oluşturmaktadır (Harrison ve diğerleri, 2021a, ss. 7-8). Buradan hareketle, **“bölgesel geleceklere planlama”** yaklaşımı kapsamında bir takım bölge planlama becerileri TRC1 Bölge Planı kapsamında benimsenmiştir.

Şekil 2: Planlama Yetenekleri (Harrison ve diğerleri, 2021, Regional planning is dead: long live planning regional futures isimli çalışmadan uyarlanmıştır)

⁶ Sözü edilen sorgulamalara yönelik olarak Harrison, Galland ve Tewdwr-Jones'un (2021a, 2021b) yayınlarına bakılabilir.

Buradan hareketle planlama yaklaşımının yansıma, stratejik, zamansal ve bilinçsel olmak üzere dört temel yetenek üzerinden geliştirilmesi benimsenmiştir. **Yansıma Yetenekleri**, “analiz ve sentez” ve “katılımcılık/uyum ve entegrasyon” kavramlarını kapsamaktadır. Analiz ve sentez ile farklı kaynaklardan gelen farklı veri kümelerini ve buradan üretilecek eğilimleri analiz etmek ve bunları ilişkilendirerek tartışma ve karar verme için birtakım seçenekleri ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bölge ve yerleşimler için ortak kararlar almak ve program-proje önerileri hazırlamak için tüm kurum ve kuruluşların bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu, hem katılımcılığı sağlamak hem de aktörlerin uyum ve entegrasyonunu kolaylaştırmak açısından önemli bir ihtiyaçtır.

Stratejik yetenekler “sinopsis ve politik zekâ” ve “görselleştirme” becerileri ile ilişkilidir. Stratejik yetenekler bölgelerin zamanla nasıl değiştiğine dair geniş bir bakış açısı sunar. Tek politika veya kurum perspektiflerinin ötesine geçerek, bölgesel değişimi yönlendiren farklı sektörleri ele alır ve bunları birbiriyle ilişkilendirir. Bununla birlikte öngörülebilir ve küresel finansal şoklar, pandemik vakalar gibi öngörülemez bir dizi domino mekânsal etkilerin nasıl bertaraf edileceği ya da bunlardan nasıl kaçınılabileceğine ilişkin politik zekâ kullanımı planlama yaklaşımında öne çıkmaktadır. Görselleştirme yeteneği ise, bölge planlarının en önemli bileşenlerinden biridir. Bu yetenek, iki boyutlu harita ve şemalardan dijital ikiz, sanal gerçeklik ve siber-mekânsal değişimleri temsil eden yeni nesil ürünlere kadar çeşitli görsel materyallerin oluşturulmasını kapsar.

Bölgelerin ve yerleşimlerin şimdiki zamanda ve gelecekte sahip oldukları/olacakları zorlukları ve fırsatları belirleme becerisi olarak tanımlanan “varlık değerlendirmesi” ve hedeflenen sonuçları yönetebilmek için uygulanacak hedef ve tedbirler arasında bölgesel ve gelişimsel sıralama yapma gerekliliğini ifade eden “aşama ve zamansallık” planlama yaklaşımının **zamansal yeteneklerini** oluşturmaktadır.

“İletişim” ve “arabuluculuk” kavramları **bilinçsel yetenekleri** teşkil etmektedir. İletişim yeteneğinin gelişmesini sadece bölge planı ile ilgili konuları ve süreçleri paydaşlara aktarmak olarak düşünülmemelidir. Bununla birlikte yerle paydaşlarla olan etkileşim ve iş birliği konuları üzerinden de iletişim yeteneğinin geliştirilmesi bölge planı kapsamında önemli olan unsurlardan olmalıdır. Arabuluculuk becerisi, belirli bir amaca yönelik farklı kurumları belirli bir eşgüdüm üzerinden bir araya getirme ihtiyacı belirli bir düzeyde müzakere ve uzlaşma süreci çerçevesinde arabuluculuk yeteneğini önemli kılmaktadır.

Deprem Sonrası Yaklaşım

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında Adıyaman merkez ilçe, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye ilçeleri fiziksel yıkım bakımından⁷ en çok etkilenen yerleşimler olmuştur. Bu durum Bölge Planı’nın öncelik alanlarına da yansımıştır. Bu bağlamda Bölge’nin deprem sonrası toparlanma ve yeniden yapılanma sürecinin planlı bir şekilde yönetilmesi son derece önemlidir. Yıkıcı depremlerin ardından yerleşim alanlarının tekrar inşa edilmesi veya restore edilmesi için belirli temel ilkeler benimsenmelidir. Büyük ölçüde tahrip olan yerleşimlerde, felaketin aynı zamanda yeni bir başlangıç olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, geniş bir bakış açısıyla en iyi ve uygun seçenekler değerlendirilmeli ve bölgesel kalkınma afetlere duyarlı bir şekilde planlanmalıdır. Yeniden yapılanma sürecinde, Bölge’nin deprem öncesi sorunlarının çözülmesi hedeflenmelidir. Aynı zamanda, yerleşimlerin geleceği planlanarak afet sonrası gereksinimler karşılanmalıdır. Bu süreçte en güncel ve en iyi çözümler talep edilmeli ve hayata geçirilmelidir. Kentlerin fiziksel planlamasında, ulaşım başta olmak üzere altyapı sistemleri iklim duyarlı prensiplere uygun olarak düzenlenmeli ve geleceğe dönük en son uygulamalar hayata geçirilmelidir.

⁷6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında yıkılan yapı ve bağımsız birim sayıları baz alınmıştır.

Bölge Planı'nın genel yaklaşımı Harrison ve diğerleri (2021a) tarafından ortaya konulan *“bölgesel gelecekleri planlama”* yaklaşımından mülhem, *“hızlı kentleşme ile beraber sosyal, ekonomik, çevresel, teknolojik ve bunun yanında ani gelişen afetler sebebiyle yaşanan radikal değişimleri, yerleşimler arasındaki mekânsal bağlantıları ve bağlamları analiz etme gerekliliği, bununla birlikte ortaya konulacak strateji ve müdahalelerin aşamalı ve kaynak temelli hayata geçirilmesi ve bunun bölgesel, ulusal ve ulus ötesi düzeyleri kapsayacak bir müdahale mantığı”* olarak belirlenmektedir.

Planın hazırlık sürecinde ortaya çıkan depremler ve artan afet durumu, Bölge'deki fiziksel ve ekonomik koşulların hızla iyileştirilmesini gerektirmektedir. Afet sonrası dönemdeki planlama yaklaşımı ise yukarıda ifade edilen yaklaşımla birlikte *mevcut sorunların çözülmesinin yanı sıra bölgesel kalkınma konusunda öne çıkabilecek güncel meseleleri ve eğilimleri en uygun şekilde afetlerden etkilenen yerleşimlere taşımayı* amaçlamaktadır.

Afet sonrasında Bölge'de en fazla etkilenen ve yoğun nüfus kaybı yaşayan yerleşimlere nüfusu geri getirmenin yolu, bu yerleşimlerin çekiciliğinin artırılmasıyla mümkündür. Bu bağlamda, ekonomik avantajlar sunan, afetlere dayanıklı ve güvenli yerleşim alanları oluşturmak temel hedef olmalıdır. Fiziksel olarak sağlam, güvenli ve ekonomik olarak çekici yerleşim bölgeleri oluşturulmalıdır. Bu süreçte çevresel konular göz ardı edilmemeli ve temel hizmetler en güncel yöntemlerle sunulmalıdır. Bu çerçevelerin dikkate alınması kaybedilen nüfusun geri kazanılması açısından önemlidir.

TRC 1

Gaziantep - Adiyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Plan Hazırlık Süreci

Ravanda Kalesi, Kilis

3. Plan Hazırlık Süreci

Yukarıda anılan planlama yaklaşımı bağlamında katılımcılığı esas alan, iletişim kanallarının güncel araçlarla da entegre şekilde biçimlendiği, modern görselleştirme araçlarının kullanıldığı, yerin sorunlarına odaklanan ve bu sorunların çeşitli veri ve analizlerle desteklenerek müdahale alanlarının ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bir süreç tasarımı planlanmıştır. Buna göre;

- Proje Ekibinin Kurulması
- Paydaş Analizi
- Gaziantep, Adıyaman ve Kilis Bölgesel Kalkınma İl Çalıştayları
- İlçe ve Kurum Ziyaretleri
- Mevcut Durum Tespit ve Analiz Çalışmaları
- Bölgesel Kalkınma Paydaş Anketi
- Sonuçların Değerlendirilmesi
- Plan Vizyon, Stratejik Öncelikler, Hedef ve Müdahale Alanları Taslağının Oluşturulması
- Mekânsal Gelişim Şemasının Oluşturulması
- Deprem Sonrası Süreçte Oluşan Hasar Durumunun Tespiti
- Plan Vizyonu, Mekânsal Gelişim Yaklaşımı, Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbir Alanlarının Revize Edilmesi

planlama sürecinin temel aşamalarını oluşturmaktadır.

2024–2028 yılını kapsayan TRC1 Bölge Planı çalışmaları kapsamında Nisan 2022’de 9 kişiden oluşan planlama komisyonu kurulmuştur. Planlama ekibi içerisinde gerekli organizasyon ve görev paylaşımları yapılmış ve 24 Mayıs 2022’de Gaziantep’te gerçekleştirilen geniş katılımlı ilk Bölgesel Kalkınma Çalıştayı ile Bölge Planı çalışmaları başlamıştır. Devam eden süreçte 2022 Haziran ayında Kilis ve Adıyaman’da Bölgesel Kalkınma Çalıştayları düzenlenmiştir. Çalıştaylarda bölgesel sorunlar ele alınmış, çözüm önerileri tartışılarak alternatif proje önerileri geliştirilmesine yönelik konular irdelenmiştir. Bununla birlikte vizyon önerileri de oylanmış ve illerle ilgili büyüme stratejileri önerileri ele alınmıştır. Yüksek katılımla gerçekleşen çalıştaylarda ilgili masalarda ele alınan konular raporlanmış ve analiz edilmiştir. Çalıştayların ardından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 21–22 Haziran 2022 tarihlerinde İzmir’de düzenlenen BGUS ve Bölge Planları çalıştayına katılım sağlanmıştır. Çalıştayda BGUS ve Bölge Planı hakkındaki genel çerçeveler ele alınmıştır.

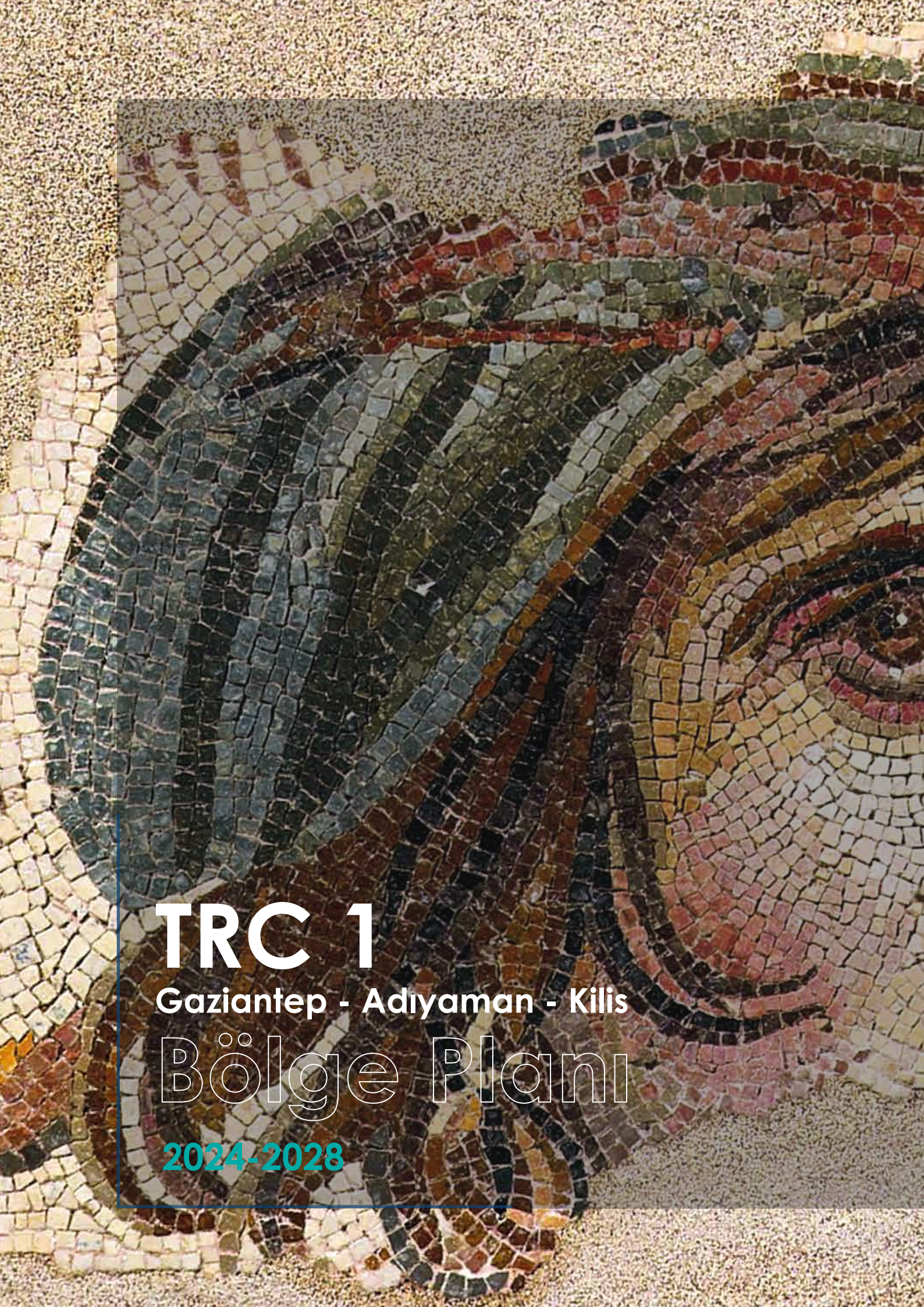
Temmuz ve Ağustos ayları süresince Mevcut Durum Tespiti raporuna ilişkin çalışmalara paralel olarak kurum ziyaretleri ve nüfusu 40.000 üzerinde olan ilçelerde kaymakamlıklar, belediyeler ve ilçe tarım müdürlükleri başta olmak üzere paydaş ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan ziyaretler raporlanmış ve Mevcut Durum Tespit raporuyla entegre edilmiştir. Mevcut durum tespit çalışmasında plan hazırlama komisyonunca gerekli veriler temin edilerek ilgili bölümler tamamlanmıştır. Devam eden süreçte bölgesel konularla ilgili katılımın daha geniş alanlara yayılması amacıyla sanal ortamda anket düzenlenerek katılımcı görüşleri toplanmaya devam edilmiştir. Tespit çalışmaları kapsamında ihracat verileri üzerinden Vollrath Analizi, sektörel yapıları analiz etmek için ise çalışan sayıları üzerinden yoğunlaşma katsayısı (YK: LQ, location quotient) analizi yapılmıştır. Toplanan veriler üzerinden yapılan analizler ile gerçekleştirilen il çalıştayları, ilçe ve kurum ziyaretlerinden ortaya çıkan sorun alanları karşılaştırılarak bölgesel sorun ve konu alanları ortaya çıkarılmıştır.

Bölge'ye ilişkin belirlenen sorun ve konu alanları üzerinden stratejik öncelikler ve hedefler taslak olarak ortaya konulmuş ve müdahale alanları tartışılmıştır. Ekim sonunda ise plan taslağı genel hatları ile oluşturulmuş, 2022 Kasım ayı içerisinde mekânsal gelişim şeması dâhil görsel materyaller üzerinde çalışılarak Bölge Planı son şekline kavuşturulmuştur.

2023 yılının Ocak ayında plan üzerinde gerekli revizyonların yapılması süreci başlamış, çalışmanın Şubat ayında nihai haline ulaştırılması planlanmıştır. Ancak **6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) merkezli depremler**, Bölge Planı kapsamında ele alınan birçok hedef ve tedbir alanları ile birlikte stratejik önceliklerin de yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. Söz konusu depremler ülke nüfusunun yüzde 16,4'ünü oluşturan Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere 11 ili doğrudan ve önemli ölçüde etkilemiştir. Hatay başta olmak üzere, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya kent merkezleri fiziksel olarak büyük bir yıkıma uğramıştır. TRC1 Bölgesi özelinde Adıyaman merkez ilçe ve Gölbaşı ilçesi fiziksel yıkım bakımından önemli ölçüde zarar gören yerleşimler olmuştur. Bu yerleşimlerle birlikte Gaziantep ilinde yer alan Nurdağı ve İslâhiye ilçeleri de depremden en çok zarar gören yerleşimlerdir.

Deprem sonrası süreçte yerleşimlerde sosyal yaşam durmuş, yıkımın yarattığı olumsuzluklar giderilmeye çalışılmıştır. Arama kurtarma çalışmaları ile birlikte devam eden süreçte yaşanan artçılar, günlük yaşamı sürdürülemez hale getirmiştir. Yerleşimlerde hızlı nüfus değişimleri yaşanmış, ekonomik ve sosyal yaşam büyük yara almıştır.

Plan kapsamında yıkılmış, acil yıkılacak, ağır ve orta hasarlı yapılardan oluşan hasarlı yapı sayısının toplam yapı sayısına oranı en yüksek olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslâhiye yerleşimleri ile Çelikhân, Gerger, Samsat ve Polateli ilçelerinin bir bütün olarak yeniden yapılanmasını sağlayacak öncelik, hedef ve müdahale alanlarının belirlenmesi, plan genelinin afet sonrası döneme ilişkin dayanıklılığı artırılmasına yönelik revizyona tabi tutulması zorunluluk halini almıştır.

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Uluslararası Gelişmeler ve Bölge'ye Etkileri

Çingene Kızı Mozağı, Gaziantep

4. Uluslararası Gelişmeler ve Bölge'ye Etkileri

Bölge planlamaya özgü konular oluşturulurken küresel süreçler ve eğilimler de göz önüne alınmalıdır. Bölge planlamanın stratejik yeteneği olarak ifade edilen sinoptik bir bakış açısının güncel eğilimleri okumada ve mekânsal verilerle birlikte hâkim trendlerin geleceğe dönük öngörülerini belirlemedeki önemi yukarıda ifade edilmişti. Buradan hareketle son on yıllık süreçte küresel ölçekteki mega-trendler sinoptik bir bakış açısıyla bölge geleceğini okumaya yönelik olarak ele alınmalıdır.

Son on yıllık süreçte dijitalleşme, demografik değişimler ve iklim değişikliği konuları küresel ölçekteki güncel konu alanlarını oluşturduğu görülmektedir. Özellikle gelişen teknolojilerle birlikte ekonomik üretimde yeni bir dönemin açılmış olduğu çokça ele alınan güncel konular arasında yer almaktadır. Bu yeni eğilim birçok ilişki biçimlerinde radikal değişimler ve dönüşümler yaşanmasına neden olmaktadır. Gelişen teknolojik ilerlemeler alternatif üretim ve dolaşım biçimlerini ortaya çıkarmaya başlamıştır. Blockchain teknolojisi, yapay zekâ teknolojileri, robotların üretim süreçlerine dâhil edilmesi, nesnelerin interneti gibi gelişmeler en başta bireylerin yaşam biçimlerinde değişimlere de öncülük etmektedir. Toplumsal üretimin yanı sıra dolaşım sistemlerinde de yeni biçimlerin ortaya çıkmasına neden olan bu süreçte işgücü piyasalarında köklü değişimler yaşanmaktadır.

Bu yeni döneme ayak uydurabilmek için özellikle çevre ülkeleri olarak anılan gelişmekte olan ülkelerin dijitalleşmeye yönelik çabaları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda ülkemizde de benzer gelişmeler yaşanmıştır. On İkinci Kalkınma Planı'nda (2023) "*Yeşil ve Dijital Dönüşüm*" konusu özellikle ele alınmış, 2019 yılında ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından "*2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi*" ve "*Dijital Türkiye Yol Haritası*" hazırlanmıştır (2019; 2019). Ülkemizde imalat sanayi başta olmak üzere yeni sanayi odakları olarak anılan yerleşimlerdeki sanayileşme stratejilerinin dijital dönüşüm ile birlikte ele alınmasına yönelik çabalar da mevcuttur. Bununla birlikte son dönemlerde temel sınai faaliyetlerin ilçelere yayıldığını da gözlemlemek mümkündür.

Dijitalleşme eğiliminin yanı sıra son on yıllık süreçte yaşanan savaşlar büyük göç hareketlerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum birçok ülkede ve yerleşimde demografik değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle de Arap Baharı olarak anılan süreçte Ortadoğu coğrafyasında büyük değişim ve dönüşümler yaşanmış ve Suriye iç savaşı sonrasında başta Türkiye olmak üzere Suriye'ye komşu olan birçok ülkeye yoğun göçler gerçekleşmiştir. Bu göçler Avrupa ülkelerini de etkilemiş, birçok Avrupa ülkesinde mülteci göçlerine yönelik politikalar geliştirilmiştir. Türkiye, yaşanan bu göç hareketlerinden en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Sınır kentleri başta olmak üzere ülkenin metropol kentlerinde bu süreçte büyük nüfus hareketleri yaşanmıştır. Büyük göç hareketleriyle birlikte yaşanan iç göçler de kentlerin mekânsal olarak genişlemesine sebep olurken kırsal alanların da aynı oranda azalması sonucunu doğurmaktadır. Kentlerdeki yoğun nüfus yapısı sosyal-kültürel olarak dönüşürken kentsel altyapı gereksinimlerinin de artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte küresel düzeyde kamplaşmaların da yaşanması söz konusudur. Ukrayna'da ortaya çıkan savaş, tahıl başta olmak üzere üretim zincirinde birtakım aksamalara neden olurken küresel düzeyde belirgin kamplaşmaları meydana getirmiştir. Türkiye bu dengeler arasında kendi konumunu sağlamlaştırmaya dönük politikalar uygularken komşu ülkelerle de bu bağlam içerisinde ilişkilerini geliştirmektedir. Kuşkusuz bu gelişmelerin bölgelerdeki toplumsal ve ekonomik ilişki biçimlerine yansımaları olmaktadır.

Son dönemlerde artan sıcaklıklar ile daha görünür hale gelen iklim değişikliği, kentlerdeki yaşam koşullarında ve özellikle de tarımsal üretimde büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle de Covid-19 pandemisi sürecinde ve sonrasında gıda arz güvenliği sıklıkla sorgulanır olmuştur. Göllerin ve nehirlerin su kapasitelerindeki düşüş, zaten azalmakta olan tarım alanlarındaki üretim kapasitesini giderek olumsuz yönde etkilemektedir. İklim değişikliği tarım alanlarındaki üretim ve kaynak kısıtlıklarını ortaya çıkardığı gibi olumsuz meteorolojik koşulları da beraberinde getirmektedir. Bu da yaşam koşullarını ve ekonomik üretim biçimlerini önemli ölçüde etkilemekte ve dönüşüme zorlamaktadır. Ayrıca çevre kirliliklerinin de bu süreci olumsuz yönde beslemesi söz konusudur.

Bu olumsuzlukların ekonomik ve toplumsal yaşamdaki yansımaları, çözüm politikalarının bir parçası olarak ele alınmaktadır. Yeşil büyüme, döngüsel ekonomi, kaynak verimliliği, temiz enerji gibi kavramlar, son dönemde ortaya çıkan politikaların yansımaları olarak görülmelidir. Bu politikalar giderek daha somut hale gelmiş, Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı ile birçok ülkede resmi anlamda hayat bulmuştur. Ülkemizde de bu politikalar giderek benimsenmeye başlanmış ve Yeşil Mutabakat Eylem Planı hazırlanmıştır.

İklim değişikliği ve çevresel hassasiyetlerin küresel ölçekte sıklıkla ele alınan konular olmasıyla birlikte dayanıklılık kavramının öne çıktığı görülmektedir. 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler ve bıraktığı ağır hasar söz konusu kavramın TRC1 Bölgesi ve Türkiye için ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Bu bakımdan dayanıklılık kavramı Bölge için temel kavramlardan birisi olarak ele alınmalıdır. Depremlerden en çok etkilenen yüksek hasarlı yapı grupları oranına sahip olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslâhiye yerleşimleri başta olmak üzere Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli yerleşimlerinin bir bütün olarak yeniden yapılanması ve afetlere karşı dayanıklılığı en önemli öncelik alanlarından birisini oluşturmaktadır.

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Bölgeye Genel Bakış

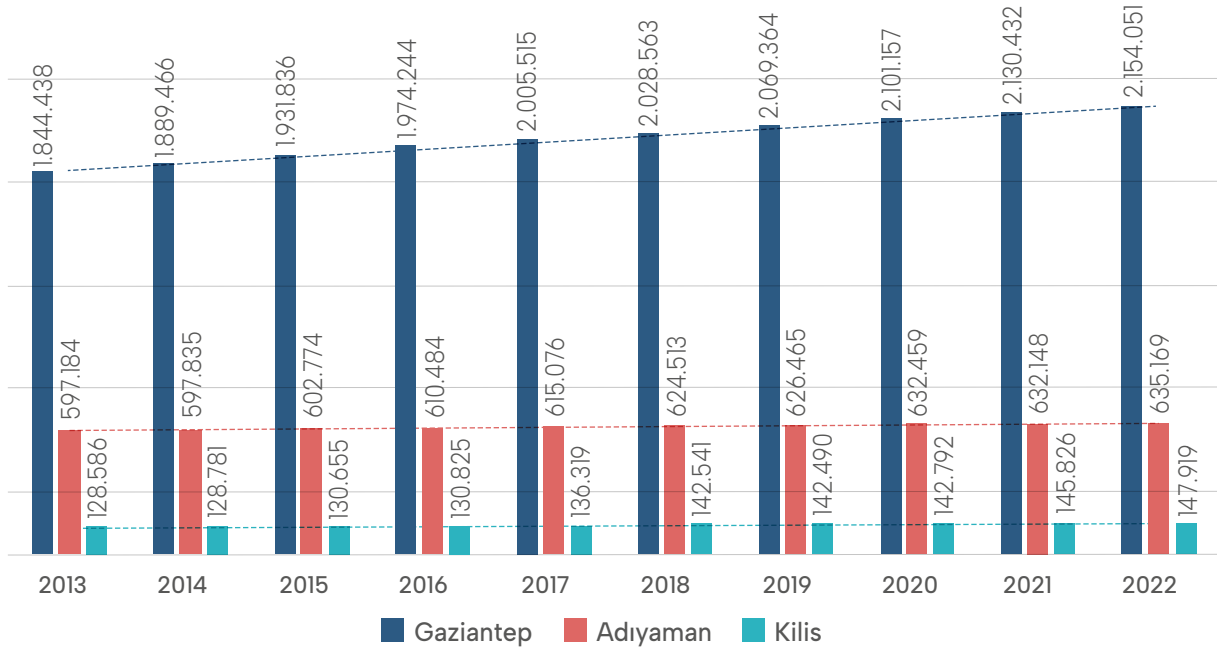
Neşet Efendi Konağı, Kilis

5. Bölge'ye Genel Bakış

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinden oluşan TRC1 Bölgesi, Türkiye'de Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) göre belirlenen 26 düzey 2 bölgesinden biridir. Bölge, doğusunda Şanlıurfa ve Diyarbakır, batısında Osmaniye ve Hatay, kuzeyinde Kahramanmaraş ve Malatya, güneyinde ise Suriye ile çevrilidir. Bölge'nin doğu sınırını Fırat Nehri belirlemektedir. Bölge, Mısır sınırından başlayarak Akdeniz'den Basra Körfezi'ne bir hilal şeklinde uzanan "bereketli hilal" bölgesinin en kuzeyinde yer almaktadır. Bölge'nin bu özel konumu kültürel ve ekonomik kodlarının oluşmasında belirleyici olmuştur.

2023 yılı verilerine göre 2.924.291 kişilik toplam nüfusu ile TRC1 Bölgesi Türkiye nüfusunun yüzde 3,4'ünü oluştururken Bölge nüfusunun yüzde 74'ünü Gaziantep, yüzde 20'sini Adıyaman, yüzde 6'nı Kilis meydana getirmektedir. Gaziantep 317 kişi ile ülkenin en yoğun nüfusa sahip 5. kentidir. Gaziantep'in ekonomik ve sosyal olanaklarının zenginliği, hizmet, sermaye, üretim ve tüketim faaliyetlerinin yoğunluğu ve bu nedenle bir çekim merkezi olması, bu yoğunluğun oluşumunda etkili olmuştur. Kilis ve Adıyaman ise sırasıyla 109 ve 86 kişi nüfus yoğunluğu ile ülke ortalamasına (111) yakın değerlere sahiptir. Bölge'nin nüfus artış hızı yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemektedir. 2022 yılında Kilis binde 14,3, Gaziantep binde 11 artış hızı ile ülke ortalamasının (binde 7,1) üzerinde değere sahipken, Adıyaman'da artış hızı binde 4,8 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 1: Yıllara Göre TRC1 Bölge İlleri Nüfus Gelişimi

Kaynak: TÜİK

Demografik yaşlanmayı ifade eden medyan yaş gelişmekte olan ülkelerde düşük, gelişmiş ülkelerde ise yüksektir. Medyan yaşın yüksek olması doğum oranının düşmesi ve sağlık sisteminin gelişmişliğiyle açıklanmaktadır. TRC1 Bölgesi'nde medyan yaş toplamda ve her iki cinsiyette Türkiye ortalamasının altındadır. 2022 yılında medyan yaşın en yüksek olduğu il Adıyaman'dır (29,2). Gaziantep ise medyan yaşın en düşük olduğu Bölge ilidir (26,5). 2007 sonrası istatistiklere bakıldığında ülke ve Bölge genelinde medyan yaşın yükseldiği, nüfusun giderek yaşlandığı görülmektedir. Buna karşın Bölge'de genç nüfus oranı ülke ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmektedir. Genç nüfus oranının en yüksek olduğu il yüzde 18,7 ile Kilis'tir. Bölge'de nüfusun

yaşa göre dağılımı incelendiğinde, 0-14 yaş grubunun yüzde 19,3 oran ile ülke ortalamasının (yüzde 14,2) üzerinde, 15-64 yaş grubunun ise yüzde 74,2 oran ile ülke ortalamasının (yüzde 74,9) bir miktar altında kaldığı görülmektedir. Yaşlı bağımlılık oranı Gaziantep'te yüzde 9,1, Adıyaman'da yüzde 13,2 ve Kilis'te yüzde 12,5'tir. Bu oranlar Türkiye ortalamasının (yüzde 14,5) altında olsa bile özellikle Adıyaman ve Kilis nüfusu yıllar itibarıyla yaşlanmaktadır. Bölge'nin çocuk ve genç nüfus oranı ülke değerlerinin üzerindedir.

Bölge'nin 2022 yılında 2,35 çocuk olan doğurganlık hızı ülke değerinin (1,62 çocuk) üzerinde olmasına karşın yıllar itibarıyla düşüş eğilimindedir. Yaşa özel doğurganlık hızına göre 15-19 yaş arası doğum sayılarına bakıldığında Gaziantep 81 il arasında 4. sırada, Kilis 7. sırada ve Adıyaman 33. sırada yer almaktadır.

İç göç hareketlerini ifade eden net göç hızına göre, 2022 yılında Gaziantep (binde -2,55) ve Adıyaman (binde -7,18) göç veren (negatif) konumda, Kilis (binde 2,57) ise göç alan (pozitif) konumdadır. Bölge'nin aldığı ve verdiği göç miktarı arasında ciddi bir farkın olmayışı bu göçlerin etkililiğini de sınırlı kılmaktadır. TRC1 Bölgesi benzer coğrafik bölgelerden göç almakta ve göç vermektedir. Bölgeler arası göç hareketliliğinde çevre illerle birlikte İstanbul ve Ankara öne çıkmaktadır.

TRC1 Bölgesi, 2011 yılından bu yana Suriye'de yaşanan savaş sırasında ortaya çıkan nüfus hareketliliğinden, coğrafi konumu, ekonomik üretkenliği ve istihdam oluşturma kapasitesi nedeniyle en fazla etkilenen sınır bölgeleri arasındadır. Temmuz 2023 yılı verilerine göre Türkiye genelinde kayıtlı Suriyeli nüfusun yüzde 13,1'i Gaziantep'te, yüzde 2,3'ü Kilis'te, yüzde 0,6'sı ise Adıyaman'da yaşamaktadır. Gaziantep, İstanbul'dan sonra Suriyelilerin en fazla olduğu ikinci ildir. Kayıtlı Suriyeli sayısının ilde yaşayan toplam kişi sayısına oranının ülke genelinde en yüksek olduğu il yüzde 34 ile Kilis'tir. Gaziantep ise yüzde 17 oran ile ikinci sırada yer almaktadır.

Bölge'de okuma yazma durumu Gaziantep'te yüzde 97, Adıyaman'da yüzde 95 ve Kilis'te yüzde 98 ile ülke ortalamasına (yüzde 98) yakın oranlara sahiptir. Ülke genelinde olduğu gibi Bölge'de de okuma-yazma bilen erkeklerin oranı kadınlardan daha yüksektir. Bölge'nin okullaşma oranları incelendiğinde, Kilis'te okul öncesi net okullaşma oranının (3-5 yaş, yüzde 53) ülke ortalamasının (3-5 yaş, yüzde 29) oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. İlkokul, ortaokul, ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim net okullaşma oranları ülke değerlerine yakın bir seyir izlemektedir. Yüksekokul veya fakülte mezunu nüfusun 20 yaş üzeri nüfusa oranı bölge genelinde yüzde 16 ile ülke ortalamasının (yüzde 19) altındadır. Yüksek lisans ve doktora mezunlarının 30 yaş üzeri nüfusa oranı ise Bölge'de yüzde 2,4 ile yüzde 3,5 olan ülke ortalamasının altındadır.

Gaziantep'te ikisi vakıf üniversitesi olmak üzere dört üniversite bulunmaktadır. Adıyaman ve Kilis illerinde ise birer devlet üniversitesi yer almaktadır. Ülke genelinde bin öğrenci başına 22 öğretim elemanı düşerken, Bölge düzeyinde bu sayı 21'dir. Öğretim elemanı başına düşen akademik yayın sayısı bölge genelinde 1,9 ile ülke ortalamasının (1,2) üzerindedir. Bölge üniversiteleri University Ranking by Academic Performance (URAP) başarı sıralamasına göre incelendiğinde Gaziantep Üniversitesi'nin ülke genelinde 41. sırada yer alarak Bölge'de ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Adıyaman ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi 83. ve 85. sırada yer alarak benzer performans göstermektedir. Benzer şekilde Kilis 7 Aralık Üniversitesi 137. ve SANKO Üniversitesi 164. sıralarda yer alarak ilk yüzün altında kalmaktadır. İstanbul Üniversitesi Şehir Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından hazırlanan İller Arası Rekabet Endeksi (2021-2022) çalışmasına göre "eğitim endeksi" bakımından 81 il arasında Adıyaman 59., Kilis 74. ve Gaziantep 78. sırada yer almıştır.

TRC1 Bölgesi'nin sağlık altyapısı Gaziantep'te yoğunlaşmakta, kent Bölge illeri ve çevre iller için sunduğu sağlık hizmetleri ile çekim merkezi durumundadır. İlde kişi başına düşen yatak sayısı ülke ortalamasının üzerindedir. Bölge'nin 8.368 olan yatak kapasitesinin yüzde 54'ü Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda, yüzde 34'ü özel hastanelerde ve yüzde 12'si üniversite hastanelerinde yer almaktadır. TRC1 Bölgesi bebek ölüm ve 5 yaş altı çocuk ölüm hızının yüksek olduğu bölgeler arasında yer alarak negatif anlamda ön plana çıkmaktadır. TÜİK verilerine göre 2022 yılında Bölge bebek ölüm oranlarında binde 14,6 oranıyla 26 bölge arasında en yüksek bölge, Gaziantep ise binde 15,9 oranla 81 il arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Doğuşta beklenen yaşam süresi ülkelerin refah seviyesi, sağlık hizmetlerinin kalitesi ve bireylerin bundan yararlanabilme kapasitesiyle yakından ilgilidir. 2018-2020 verilerine göre doğuşta beklenen yaşam süresi Gaziantep'te kadınlarda 79, erkeklerde 73,8; Adıyaman'da kadınlarda 81,7, erkeklerde 76,9; Kilis'te kadınlarda 78,8, erkeklerde 73,5 yaştır. Buna göre, Adıyaman ülke ortalamalarının (erkeklerde 75,6, kadınlarda 81,1) üzerinde yer alırken Gaziantep ve Kilis oldukça ortalamanın oldukça altında olup 81 il arasında sırasıyla 80. ve 81. sırada yer almaktadır. Bununla birlikte, İller Arası Rekabet Endeksi (2021-2022) çalışmasında yer alan "sağlık endeksi" il sıralamasına göre Kilis 57., Adıyaman 61. ve Gaziantep 63. sırada yer almaktadır.

Bölge'nin göreceli yoksulluk oranına bakıldığında, medyan gelirin yüzde 50'sine göre yüzde 3,7; yüzde 60'ına göre ise yüzde 8,4 oranındaki nüfus ortalama refah düzeyinin altında yaşamlarını sürdürmektedir. Yoksulluk oranları her iki sınıflamada da ülke ortalamalarının altındadır.

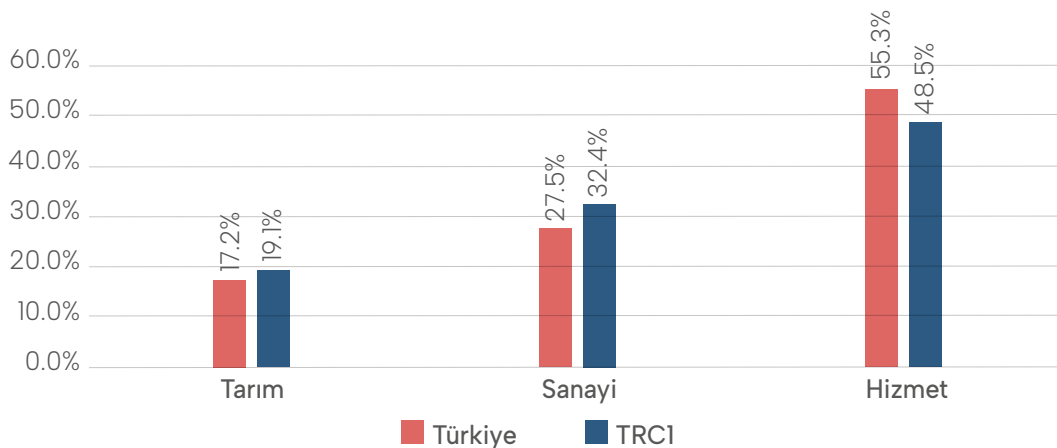
Korunmaya muhtaç çocuklar için kurulan çocuk evi, çocuk evleri sitesi, bakım evi ve kreşler çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, rehberlik edici bir hizmet modeli sunmaktadır. Buna göre Gaziantep'te 19 çocuk evi, 2 çocuk evi sitesi ve 40 ücretsiz bakılan kreş ve gündüz bakım evi, Adıyaman'da 6 çocuk evi, 2 çocuk evi sitesi ve 14 ücretsiz bakılan kreş ve gündüz bakım evi, Kilis'te 3 çocuk evi, 7 ücretsiz bakılan kreş ve gündüz bakım evi bulunmaktadır. En önemli sosyal hizmetlerden olan engelli bakım ve rehabilitasyon verilerine bakıldığında Bölge'de genellikle zihinsel engelli, erkek bireylere hizmet verilmekte olduğu görülmektedir. Bölge illerinden sadece Gaziantep'te 2 adet huzurevi bulunmakta olup 89 kişi kalmaktadır. Adıyaman ve Kilis'te aile bağlarının gelenek, kültür, toplumsal saygınlık, koruyuculuk gibi nedenlerle güçlü olması sebebiyle huzurevi bulunmamaktadır. Gaziantep'te iki tanesi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bir tanesi Büyükşehir Belediyesine bağlı toplamda 3, Adıyaman ve Kilis'te birer adet kadın konukevi hizmet vermektedir. Gaziantep'te kadın konukevi sayısı (3) ve kapasitesinin (60 kişi) nüfus ölçeği ele alındığında yetersiz olduğu görülmektedir.

Kapsayıcı ve uzun vadeli kalkınma anlayışı bakımından sivil toplum önemli bir işleve sahiptir. 2023 verilerine göre TRC1 Bölgesi'nde 2.596 dernek aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bölge'de dernekler mesleki ve dayanışma, insani yardım, spor, eğitim ve araştırma, dini hizmetler, kültür sanat ve turizm alanlarında aktiftir. Özellikle Suriye Savaşı sonrası yaşanan nüfus hareketliliği nedeniyle TRC1 Bölgesi bu alanda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar açısından stratejik bir konumdadır. Bölge'de faaliyet göstermesine izin verilen ve belirli bir bölgede/ilde faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar genel olarak Gaziantep'te (13 STK) ve Kilis'te (9 STK) yoğunlaşmaktadır. Bahsi geçen kuruluşlar Bölge'de genellikle acil durumlar, temel ihtiyaçlar ve korunma alanında temsilciliğe sahiptir. Bölge'de 20 kadın emeği yoğun kooperatif, 70 tarımsal kalkınma kooperatifi bulunmaktadır.

2020 yılı İŞKUR verilerine göre, Gaziantep ilinde 105.931 erkek, 44.955 kadın olmak üzere toplam 150.886; Adıyaman ilinde 34.999 erkek, 23.397 kadın olmak üzere toplam 58.396; Kilis ilinde ise 6.352 erkek, 4.578 kadın olmak üzere toplam 10.930 kayıtlı işgücü nüfusu bulunmaktadır. Türkiye genelinde ise 3.751.720 erkek, 2.543.460 kadın olmak üzere toplam 6.295.180 kayıtlı işgücü nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfusun yüzde 3,5'ini TRC1 Bölgesi oluşturmaktadır. 2022 verilerine göre, işgücünün çalışma çağındaki nüfus içindeki payını gösteren işgücüne katılma oranı, TRC1 Bölgesi'nde yüzde 49,7 ile yüzde 53,1 olan Türkiye ortalamasının yüzde 3,4 altında yer almaktadır. Bölge, 2010 yılından itibaren yüzde 44,8'den yüzde 49,7 seviyesine ilerleme kaydetmesine rağmen Türkiye'deki 26 adet Düzey 2 Bölgesi arasında 21. sırada yer almaktadır. Bölge'nin işgücüne katılma oranı cinsiyet kırılımında incelendiğinde 2010 yılından itibaren ortalama yüzde 72 ile ülke ortalamasına paralel seyreden erkek nüfusun işgücüne katılımında belirgin bir artış görülmezken kadınların aldığı payın yüzde 17,6'dan yüzde 26'ya artış gösterdiği görülmektedir. Bu çerçevede kadınların işgücüne katılımının artırılmasının Bölge sıralamasına olumlu etki yapacağı değerlendirilmektedir.

2022 yılı verilerine göre TRC1 Bölgesi 15-64 yaş istihdam oranı bakımından yüzde 48 ile Düzey 2 bölgeleri arasında 22. sırada yer alarak yüzde 53 olan ülke ortalamasının altında kalmaktadır. Bölge'de erkek nüfusun istihdam oranı yüzde 71 ile ülke ortalaması ile aynı değerde, kadın nüfusun istihdam oranı ise yüzde 25 ile ülke değerinin (yüzde 35) altındadır. Bölge, erkek istihdam oranında 26 bölge arasında 7. sırada yer alırken, kadın istihdam oranında 24. sırada bulunmaktadır. Bu veriler ışığında, yıllar itibarıyla korunması gereken gruplara yönelik politikaların olumlu sonuçlarını göstermesine rağmen, Bölge'de işgücüne katılma eğiliminin önemli bir parçası olan kadın istihdamının artırılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bölge'de istihdamın işteki durumuna bakıldığında, 2022 yılında en büyük paya sahip olan grubun yüzde 69,7 oran ile ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışanlardan oluştuğu görülmektedir. İşverenler ve kendi hesabına çalışanlar ise yüzde 21,4 oranına sahiptir. Türkiye'de istihdam edilenlerin yüzde 56,5'i hizmetler, yüzde 27,7'si sanayi ve yüzde 15,8'i tarım sektöründe istihdam edilirken Bölge'de bu oranlar sırasıyla yüzde 51,2; yüzde 33,7 ve yüzde 15,2'dir.

Grafik 2: İstihdamın Sektörel Dağılımı (%), 2021

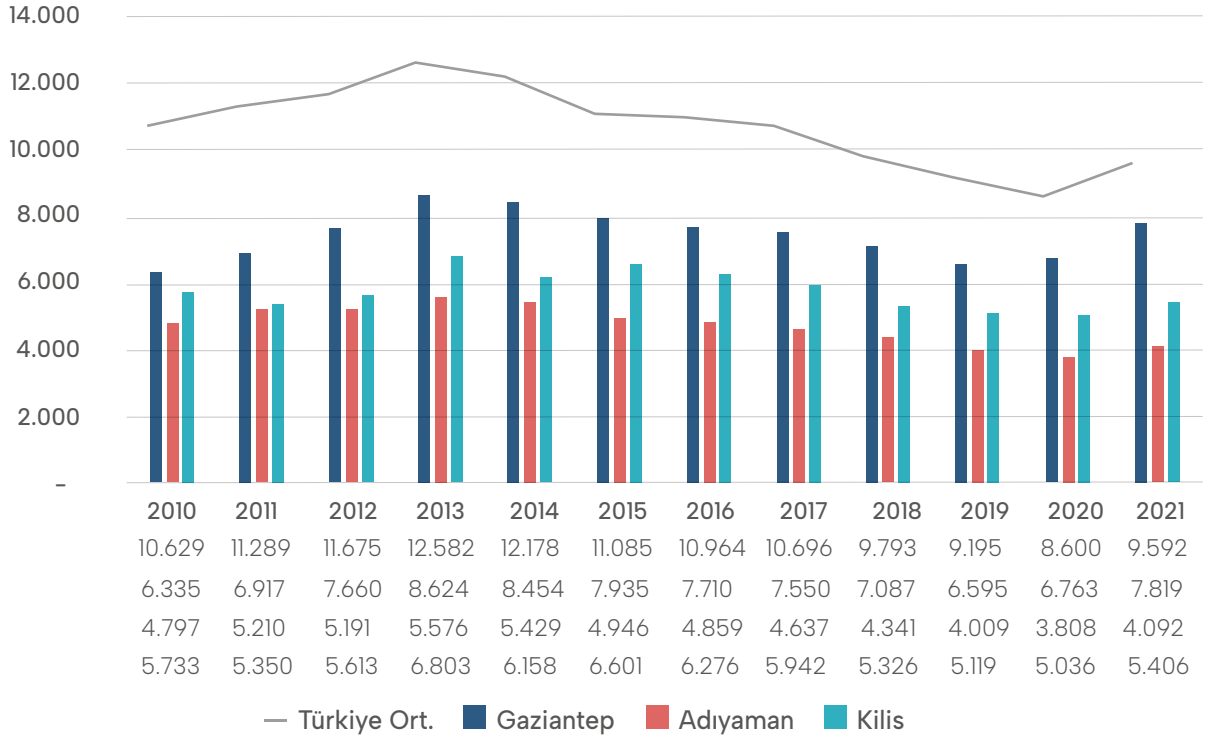

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

2022 yılı verilerine göre Bölge, yüzde 10,7 işsizlik oranı ile Düzey 2 bölgeleri arasında işsizliğin en fazla olduğu 10. bölge konumundadır. Türkiye İş Kurumu'na (İŞKUR) kayıtlı işsizlerin eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında, Bölge'de işsiz sayısının en fazla olduğu grupların yüzde 43,8 ile ilköğretim, yüzde 32,2 ile ortaöğretim olduğu görülmektedir. Yükseköğretimini tamamlayanların toplam işsizler içindeki payı ise yüzde 18,6 ile yüksek bir seviyededir.

Yıllar itibarıyla kişi başına gayri safi yurtiçi hâsıla (GSYH) verileri incelendiğinde, 2013 yılında hem Bölge illeri hem de Türkiye ortalaması en yüksek seviyeye ulaşırken, 2013 yılından sonra ise düşüş kaydedildiği görülmektedir. 2021 yılında Bölge genelinde kişi başı GSYH değeri (6.884 dolar) ülke ortalamasının (9.592 dolar) altında seyretmektedir. TRC1 Bölgesi, 2010 yılında 26 bölge arasında 22. sırada yer almış, 2021 yılında ise 16. sıraya yükselmiştir. Gaziantep 7.819 dolar değer ile 81 il arasında 29. sırada, yer alırken Kilis 5.406 dolar ile 58., Adıyaman ise 4.092 dolar ile 74. sırada bulunmaktadır.

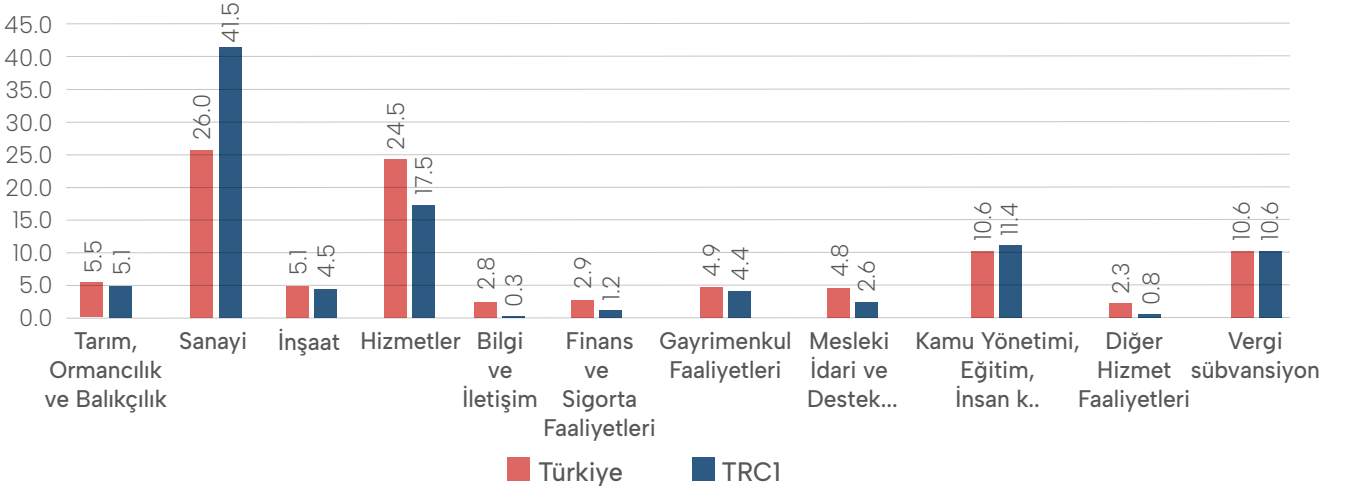
Grafik 3: İl Bazında Kişi Başına GSYH (\$)

Kaynak: TÜİK

Bölge'nin ve Türkiye'nin 2021 yılı GSYH kompozisyonları karşılaştırıldığında sanayi ve hizmetler faaliyet kollarının oranlarında gözle görülür bir fark olduğu, diğer faaliyet kollarının ise benzer ağırlıklarda olduğu dikkat çekmektedir. Bölge, sanayi faaliyet kolunda Türkiye'den nispeten önde, hizmet faaliyet kolunda ise nispeten geridedir. Bölge GSYH'sine en çok katkısı yaklaşık yüzde 42 oranıyla sanayi faaliyetleri sağlamaktadır.

Grafik 4: 2021 Yılı GSYH Kompozisyonu Karşılaştırması (%)

Kaynak: TÜİK

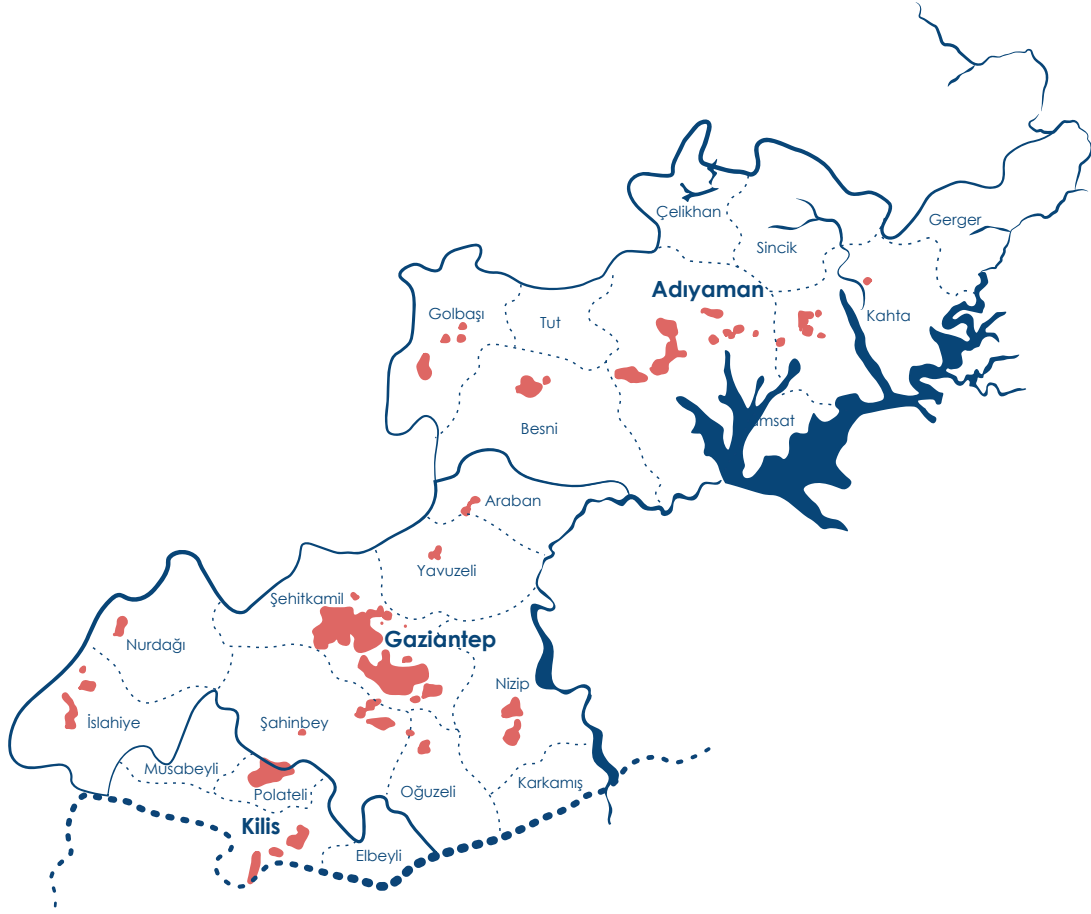
Mevduat miktarı verilerine göre, 2010-2022 yılları arasında tüm Bölge illerinde toplam mevduat miktarının istikrarlı şekilde arttığı görülmektedir. 2022 yılı verilerine göre toplam mevduat miktarı Gaziantep'te yaklaşık olarak 95 milyar TL, Adıyaman'da 12,6 milyar TL ve Kilis'te 2,4 milyar TL'ye ulaşmıştır. Gaziantep diğer Bölge illerine oranla sahip olduğu toplam mevduat açısından lider konumdadır. 2013 yılında, Bölge'deki toplam mevduatın ülke içindeki payı ise yaklaşık olarak yüzde 1 düzeyindeyken bu oran 2022 yılında yüzde 1,4 düzeyine çıkmıştır. Bölge'de nakdi kredi tutarı 2010-2022 yılları arasında artış trendi göstermiş ve 2022 yılında 239,2 milyar TL'ye ulaşmıştır. Nakdi kredilerin sektörler göre dağılımı incelendiğinde "tekstil ve tekstil ürünleri" sektörünün yüzde 51,6 oran ile ilk sırada yer aldığı, bu sektörü yüzde 13 oran ile "enerji", yüzde 12,7 oran ile "gıda, meşrubat ve tütün" sektörlerinin takip ettiği görülmektedir.

2022 yılı kamu yatırımları verilerine göre, Bölge genelinde en çok "diğer kamu hizmetleri" alanında yatırım yapıldığı görülmektedir. 2010 yılında Gaziantep'in kamu yatırımları tarım ve eğitim alanlarında yoğunlaşırken 2022 yılında yatırımların sektörel dağılımı diğer kamu hizmetleri ve ulaştırma-haberleşme yönünde değişmiştir. Adıyaman'da 2022 yılında "diğer kamu yatırımları"ndan sonra tarım ve sağlık yatırımları öne çıkmaktadır. Kilis'te ise sağlık, enerji ve eğitim sektörleri yatırımları diğer kamu yatırımlarından sonra yoğunlaşan alanlar olmuştur.

TRC1 Bölgesi imalat sanayinde faaliyet gösteren firma sayısı, üretim kapasitesi, sektör çeşitliliği ve sağladığı istihdam ile ulusal çapta ön plana çıkmaktadır. Ülkenin önde gelen sanayi şehirlerinden biri olan Gaziantep sanayi üretimi, ticaret hacmi ve lojistik ağı ile Bölge'nin diğer illeri ve çevre bölgeler için bir çekim merkezi konumundadır. Adıyaman ve Kilis sanayileri yerel potansiyeller üzerinden gelişimini sürdürmektedir.

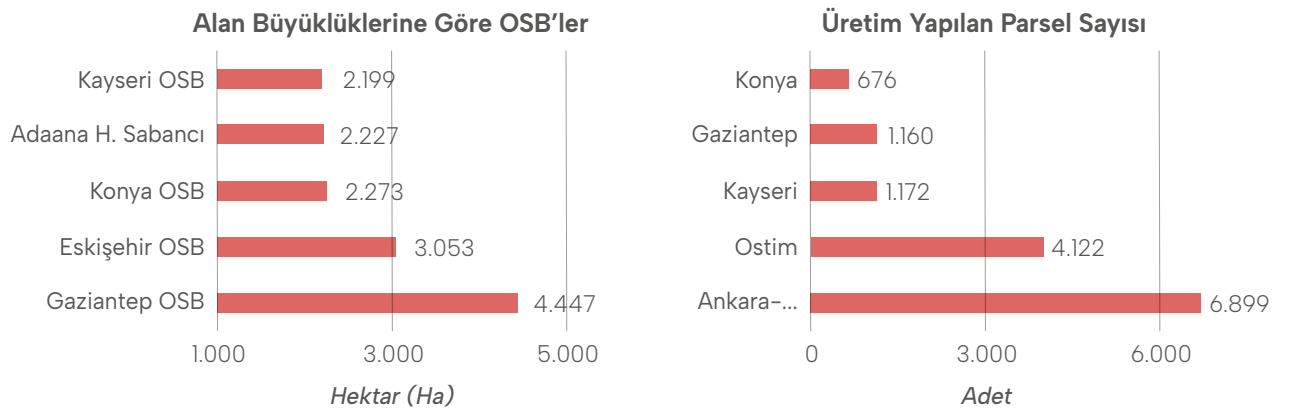
Gaziantep'te sanayileşme süreci 1930'lu yıllarda kamu eliyle kurulan tekel fabrikası ile başlamıştır. İlerleyen dönemde özel sektörün ağırlıklı olarak tekstil alanında gerçekleştirdiği orta ve büyük çaplı yatırımlarla gelişen il sanayisi günümüzde Türkiye'nin en önemli üretim üslerinden biri konumundadır. İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde 2023 yılında Gaziantep'ten 30 firma yer almıştır. Kent ülke genelinde listede en çok şirketi bulunan 4. ildir. İl sanayinin üretimi tekstil, gıda, kimya/plastik, makine/metal sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Gaziantep sanayi makine halısı, sentetik ve pamuk ipliği, dokusuz kumaş, terlik, makarna ve irmik gibi tekstil ve gıda sektörünün alt kollarında ulusal çapta rekabetçi konumdadır. Gaziantep, makine halısı ve makarna üretimi alt sektörlerinde üretim kapasitesi ve ticaret hacmi ile küresel olarak da öne çıkmaktadır. Gaziantep'te bulunan büyük ölçekli sanayi işletmesi sayısı ülke toplamının yüzde 4'ünü, küçük çaplı işletmeler ise yüzde 6'sını oluşturmaktadır. İmalat sanayi alanında bölgesel çekim merkezi konumundaki kent 2022 yılında gerçekleştirdiği 10,2 milyar dolar ihracat ile ülkenin en çok ihracat yapan 6. ilidir. İl genelinde 1.469'u organize sanayi bölgelerinde (OSB), 3.134'ü küçük sanayi sitelerinde (KSS), 30'u serbest bölgede ve 440'ı sanayi bölgeleri dışında olmak üzere toplam 5.043 sanayi işletmesi bulunmaktadır (Gaziantep Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2021).

Şekil 3: TRC1 Bölgesi Sanayi Alanları Dağılımı

Gaziantep sanayinde tekstil ürünleri imalatı yüzde 22 pay ile ilin en çok işletmeye sahip alt imalat koludur. Gıda ürünleri imalatı, deri, plastik ve giyim eşyaları imalatı alanları da işletme sayısına göre il sanayinin öne çıkan sektörleri arasında yer almaktadır. Gaziantep işletme sayılarının sektörel görünümü Bölge'nin diğer iki iline göre daha çeşitli bir alt sektörel yapılanmaya sahiptir. Gaziantep sanayi işletmeleri ulusal toplamın yüzde 2,7'sini oluşturmaktadır.

Grafik 5: Alan Büyüklükleri ve Üretim Yapılan Parsel Sayılarına Göre OSB'ler

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)

Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi yerleşik olduğu alan büyüklüğü bakımından ülke genelinde faal durumda olan 270 bölge içerisinde ilk sıradadır. Gaziantep’le birlikte, sanayi üretiminin yoğun olduğu Eskişehir, Konya, Adana ve Kayseri’de bulunan OSB’ler alan büyüklüğü bakımından ilk beşi oluşturmaktadır. 5 alt bölgeden oluşan Gaziantep OSB kent merkezinin kuzey batısını çevrelemektedir. Gaziantep OSB’nin kentin batı ve güney çevre yolu çıkışları ile bağlantısı bulunmakta olup bölge altyapısı tamamlanmış durumdadır. OSB sınırları içerisinde meslek yüksekokulu, özel mesleki eğitim lisesi ve mesleki eğitim merkezi bulunmaktadır. Söz konusu eğitim kurumları Bölge’nin öncelikli üretim alanlarında mesleki eğitim vermektedir. OSB faal durumda olan iş yeri sayılarına göre ülke genelinde Ankara-İvedik, Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi (OSTİM) ve Kayseri organize sanayi bölgelerinden sonra 4. sırada yer almaktadır. Gaziantep OSB Müdürlüğü tarafından mevcut alt bölgelere komşu olacak biçimde yeni bir alt bölgenin kurulması için çalışmalar yürütülmektedir. Gaziantep’in Nizip, Oğuzeli ve İslahiye ilçeleri de organize sanayi bölgesine sahiptir.

Adıyaman’da modern anlamda sanayileşme 1990’lı yıllarda devlet teşvikleri ve özel sektör teşebbüsleri ile başlamış, Adıyaman Organize Sanayi Bölgesi’nin kurulması ile sanayinin gelişimi hızlanmıştır. Adıyaman’da 2020 yılı itibarıyla 704 hektarı organize sanayi bölgesi, 64 hektarı sanayi sitesi olmak üzere toplam 768 hektar planlı sanayi alanı bulunmaktadır. Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) kayıtlarına göre Adıyaman’da 2021 yılında 192’si OSB’lerde, 29’u sanayi sitelerinde ve 337’si planlı sanayi bölgeleri dışında toplam 558 sanayi işletmesi faaliyet göstermektedir. İşletmelerin yüzde 11’i madencilik, yüzde 72’si imalat ve yüzde 16’sı enerji sektöründedir. İmalat sanayinde tekstil ve gıda işletmelerinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Adıyaman’ın imalat alanında işletme sayısına göre öne çıkan alt sektörleri incelendiğinde, giyim eşyaları imalatı alanında bulunan işletme sayısının il toplamının yüzde 45’ini, tekstil ürünleri imalatının ise yüzde 21’ini oluşturmakta olduğu görülmektedir. Söz konusu sektörlerdeki işletme yoğunluğu aynı sektörlerde ülke oranlarının üzerinde kalmaktadır. İlde mineral ürünler imalatı ve gıda ürünleri imalatı alanları da öne çıkan imalat alt sektörleri arasındadır. İl sanayi işletmelerinin toplamı, ülke toplamının yüzde 0,37’sini oluşturmaktadır.

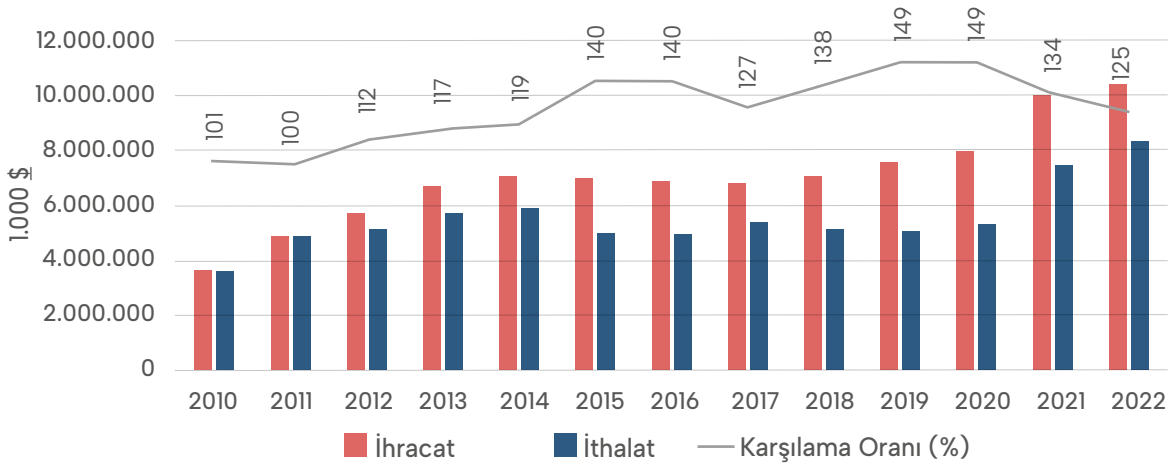
Kilis’te ağırlıklı olarak tekstil ve gıda alanında yoğunlaşan sanayi üretimi 2019 yılında kurulan çimento tesisi ve yabancı sermayeli yatırımlar ile gelişmeye devam etmektedir. Kilis’te 2021 yılı itibarıyla 50’si OSB’de, 35’i sanayi sitesinde ve 178’i planlı sanayi bölgeleri dışında olma üzere 263 sanayi işletmesi faaliyet göstermektedir. İşletmelerin yüzde 3’ü madencilik, yüzde 93’ü imalat ve yüzde 4’ü enerji sektöründedir. İlde en çok işletmenin faaliyet gösterdiği imalat sanayi sektörü yüzde 34 oran ile gıda ürünleri imalatıdır. Tekstil, kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, ağaç ürünleri imalatı, metal ve makine imalatı alanları işletme sayısına göre ilin öne çıkan sektörleridir. Kilis sanayi işletmeleri ülkenin yüzde 0,17’sini oluşturmaktadır.

Adıyaman, Gaziantep, Kilis İl Sanayi Durum Raporlarına (2021; 2021; 2021) bakıldığında Bölge sanayi işletmelerinin ölçek dağılımı ülke dağılımı ile genel olarak örtüşmektedir. Bölge’nin sanayi kenti Gaziantep’te mikro ölçekli işletmelerin oranı ülke ortalamasından ve Bölge’nin diğer illerinden daha yüksektir. Küçük ölçekli işletmelerin oranı ülke genelinden daha düşük olup büyük ve orta ölçekli işletmelerinin Gaziantep oranı ülke ortalamasının üzerindedir. Kentte istihdamı bulunmayan işletme bulunmamaktadır. Kilis’te istihdamı bulunmayan işletmelerin oranı yüzde 38 ile ulusal ortalamanın oldukça üzerinde olması dikkat çekicidir.

TRC1 Bölgesi sanayinde işletmelerin yüzde 66'sı, istihdam edilenlerin ise yüzde 80'i düşük teknolojlili ürünlerin imalatında yer almaktadır. Bu oranlar ülke ortalamalarının oldukça üzerinde kalmakta, Bölge'de orta-düşük teknolojlili işletmelerin oranı yüzde 19, orta-yüksek teknoloji düzeyinde üretim yapan işletmelerin oranı ise yüzde 14 ile ülke ortalamasının altında yer almaktadır. Bölge, ülkede yüksek teknoloji düzeyinde üretim yapan firmalar toplamının yalnızca yüzde 0,4'üne sahiptir. Bölge'de düşük teknolojlili üretim alanında çalışanların oranı yüzde 80 oranı ile ülke ortalamasının üzerindedir.

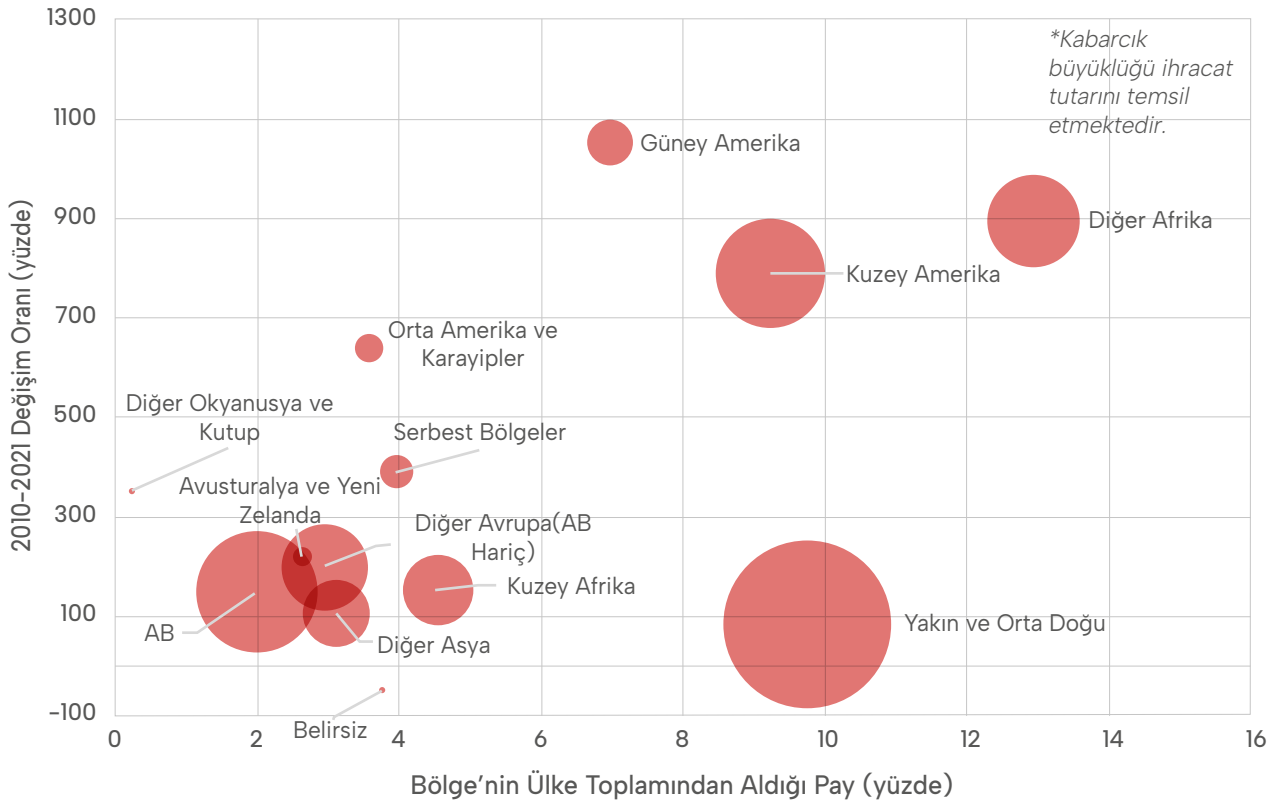
Bölge, Güneydoğu ve Akdeniz coğrafyaları arasında bir köprü konumundaki özel konumu ile ülkenin en önemli ticaret merkezleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Gaziantep ve Kilis'in sınır kenti niteliği, Bölge'nin ticari bağlantılarının tarihsel bağlamda kültürleşmesini sağlamıştır. TRC1 Bölgesi dış ticaret hacminin yüzde 98,3'ünü Gaziantep, yüzde 0,8'ini Adıyaman ve yüzde 0,9'unu Kilis oluşturmaktadır. Bölge'nin dış ticaret rakamları büyük oranda Gaziantep'i temsil etmekte, Adıyaman ve Kilis illerinin etkisi göz ardı edilebilir oranda düşük kalmaktadır. Bölge ihracatı 2010-2022 döneminde yüzde 186 oranında artış göstermiştir. Toplam ithalat ise aynı dönemde yüzde 133'lik bir artış göstermiştir (Grafik 6). İhracatın ithalatı karşılama oranı yıllar itibarıyla ülke değerlerinin üzerinde seyretmiş, en yüksek orana yüzde 149 ile 2020 yılında ulaşılmıştır. Karşılama oranı 2010 yılından bu yana dalgalı bir seyir izlese de genel itibarıyla artış eğilimi göstermektedir. Bölge, 10,4 milyar dolar tutar ile 185 ülkeye ihracat yapmaktadır. Ülkenin en önemli üretim merkezlerinden Gaziantep 10,2 milyar dolar ile ülke genelinde en çok ihracat yapan 6. il konumundadır. Bölge'nin en fazla ihracat yaptığı ilk beş ülke Irak, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Suriye, Birleşik Krallık ve Almanya; en çok ithalat yaptığı ülkeler ise Çin, Rusya, Suudi Arabistan, Ukrayna ve ABD'dir. Bölge'den en fazla ihraç edilen ürünler halı, plastik ürünler, yağ, iplik ve kumaş, makarna olarak sıralanabilir.

Grafik 6: TRC1 Bölgesi'nin Yıllara Göre Dış Ticareti (Bin \$)

Kaynak: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu (OSBÜK)

Bölge ihracatı ülke gruplarına göre incelendiğinde, en büyük payın Yakın ve Orta Doğu ülkelerinde olduğu, bu grubun 2010-2021 dönemi artış oranının ise yüzde 84 ile diğer ülke gruplarına kıyasla daha düşük gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 7). Yakın ve Orta Doğu ülkelerine Bölge'den yapılan ihracat ülke toplamının yaklaşık yüzde 10'unu oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkeleri barındıran Kuzey Amerika, AB ve Diğer Avrupa bölgeleri; Bölge'nin Orta Doğu'dan sonra gelen en önemli ticaret partnerleridir. Söz konusu bölgelerle yapılan ihracat son 11 yıllık dönemde Orta Doğu bölgesine kıyasla daha fazla artış göstermiştir. Bunun yanında, söz konusu üç bölgeye yapılan toplam ihracat 2010 yılında Orta Doğu bölgesine yapılan ihracatın altında kalırken, 2021 yılı toplamı (4 milyar dolar) Orta Doğu bölgesine yapılan 3,8 milyar doların üzerinde gerçekleşmiştir. Bu durum Bölge'den batı bölgelere yapılan ihracatın artış eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Grafik 7: Ülke gruplarına Göre TRC1 Bölgesi İhracatı, 2021

Kaynak: TÜİK /*Birleşik Krallık ihracat değeri tüm yıllarda Diğer Avrupa ülke grubunun içinde değerlendirilmiştir.

Bölge sektörlerinin dış ticaret performansını ölçmek üzere gerçekleştirilen göreceli ticari avantaj endeksi (RTA)⁹ ve sektörel istihdam verileri üzerinden hazırlanan yoğunlaşma katsayısı analizine göre Bölge'nin rekabet avantajı bulunan sektörleri tekstil, gıda ve tarıma dayalı sanayi, kimya ve plastik, kâğıt ve kâğıt ürünleri, ayakkabı ve terlik sektörleri olarak belirlenmiştir. International Trade Center (ITC) tarafından yapılan ve tedarik, talep ve ticari kolaylık parametreleri üzerinden hesaplanan "Export Potential" endeksinde göre "sentetik ve suni liflerden dokunmuş halılar" ürün grubu Türkiye'nin ihracat potansiyeli en yüksek 7. kalemi olmuştur. Yine bu ürün grubunda Türkiye dünya genelinde ihracat potansiyeli en yüksek ülke konumundadır. Türkiye'nin toplam makine halısı ihracatının yüzde 71'ini tek başına gerçekleştiren Gaziantep bu yönüyle ülke halı piyasasının genel görünümünde belirleyici rol oynamakta, Türkiye'nin bu alandaki yüksek rekabet edebilirliğine katkı sunmaktadır.

TRC1 Bölgesi'nin önemli ulaşım aksları üzerinde yer alması ve stratejik konumu özelliği sebebiyle erişilebilirlik derecesi yüksek olan bölgeler arasında yer almaktadır. Bölge'nin ticaret ağları içerisinde yer almasının geçmişten gelen kodlarının günümüzde geçerliliğini koruduğu görülmektedir. İhracat kapasitesinin yıllar içerisinde giderek güçlenmesi bu durumun en somut göstergesi olarak kabul edilebilir. Bölgesel anlamda kara yolları altyapısının güçlü olması, havalimanlarının kapasiteleri ve demiryolu ağıyla destekli bir ulaşım yapısı Bölge'nin en önemli avantajlarından birisidir. Bölge'nin en önemli ulaşım avantajlarından birisi Tarsus-Adana-Gaziantep (TAG) Otoyoludur. Bu otoyol Adana-Mersin ve İskenderun aksına mal ve hizmet akışlarını kolaylaştırması bakımından önemlidir. Doğuda Şanlıurfa ile sonlanan söz konusu güzergâh batıda ise Mersin ile sonlanmaktadır. Ayrıca Adana aksı üzerinden Niğde ve Ankara'ya uzanan ikinci bir aks da

⁹ RTA: Göreceli Ticari Avantaj Endeksi, Göreceli İhracat Avantajı (RXA) ile Göreceli İthalat Nüfuz (RMP) endeksi arasındaki farkı ifade etmektedir.

bu otoyol ile bütünleşik olması bakımından değerlidir. Bu güzergâh ile Ankara ve sonrasında İstanbul'a erişim hızlı ve güvenli bir biçimde sağlanabilmektedir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan alınan verilere göre 2023, 2029 ve 2035 yılında otoyol ağları genişletilmesi söz konusudur. Bölge'de, Gaziantep ve Kilis illeri demiryolu ulaşımı yönünden daha gelişmiş durumdadır. Demiryolu ağı Gaziantep'te merkezden, Adıyaman ve Kilis illerinin ise il sınırlarından geçmektedir. 2022 yılında mevcut demiryolu uzunlukları Gaziantep'te 343 km, Adıyaman'da 45 km ve Kilis'te 16 km'dir. Bölge her ne kadar demiryolu altyapısına sahip olsa da gelecek dönemlerde yoğunlaşması beklenen lojistik sektörü ile ticari faaliyetlerinin Bölge'de sistemli bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlayacak yeterlilikte olmadığı söylenebilir. TRC1 Bölgesi havayolu ulaşımı Gaziantep ve Adıyaman Havalimanları ile sağlanmakta olup, Kilis'te havayolu ulaşımı gerçekleşmemektedir. Son yıllarda havayolu taşımacılığının toplam ulaşımındaki payının artmasıyla birlikte, Bölge'deki havayolu ulaşımı giderek daha etkin hale gelmiştir.

TRC1 Bölgesi'nde 2010 yılında 6,6 milyon dekar olan tarım alanı, 2022 yılında 6,8 milyon dekar yükselmiştir. Bölge'de Gaziantep en büyük tarım alanına sahipken Kilis en küçük tarım alanına sahip ildir. 2010–2022 döneminde Gaziantep'in tarım alanı yüzde 12, Kilis'in tarım alanı yüzde 3 artarken Adıyaman'ın tarım alanı yüzde 8 azalmıştır. Tarım sektörü Bölge ekonomisinde stratejik bir öneme sahiptir. Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörünün Bölge GSYH'si içerisindeki payı yüzde 5,1 ile ülke ortalamasına (yüzde 5,5) yakın değere sahiptir. Özellikle Adıyaman ve Kilis ekonomilerinde tarım önemli yer tutmaktadır. Bölge'de bitkisel üretim değeri 2010 yılında 2,2 milyar TL iken 2021 yılında 9,9 milyar TL'ye yükselmiştir. 2010–2021 döneminde Gaziantep ve Kilis'in bitkisel üretim değeri yaklaşık 3 kat, Adıyaman'ın ise 4 kat artış göstermiştir. Bölge bitkisel üretim değeri bakımından 14. sıradadır. Bölge genelinde 2022 yılında 342 bin dekar tarım alanı işlenmiş, işlenen tarım alanı son 11 yılda yüzde 20 azalmıştır. Bölge Antepfıstığı, biber, badem, üzüm, yağlık zeytin, tütün, sarımsak ve nane üretiminde ülke genelinden önemli miktarda pay almaktadır. Bölge'de organik bitkisel üretim yapılan alan son 11 yılda yüzde 19 oranında düşmüş, organik bitkisel ürün üretimi ise Bölge genelinde yaklaşık 4 kat artış göstermiştir. Bölge ülke genelinde üretilen hayvansal ürün değerinden yüzde 1,1 pay almaktadır. 2010–2020 döneminde Gaziantep'in hayvansal ürünler değerinin Türkiye içindeki payı azalmış, Adıyaman ve Kilis'in ise artmıştır.

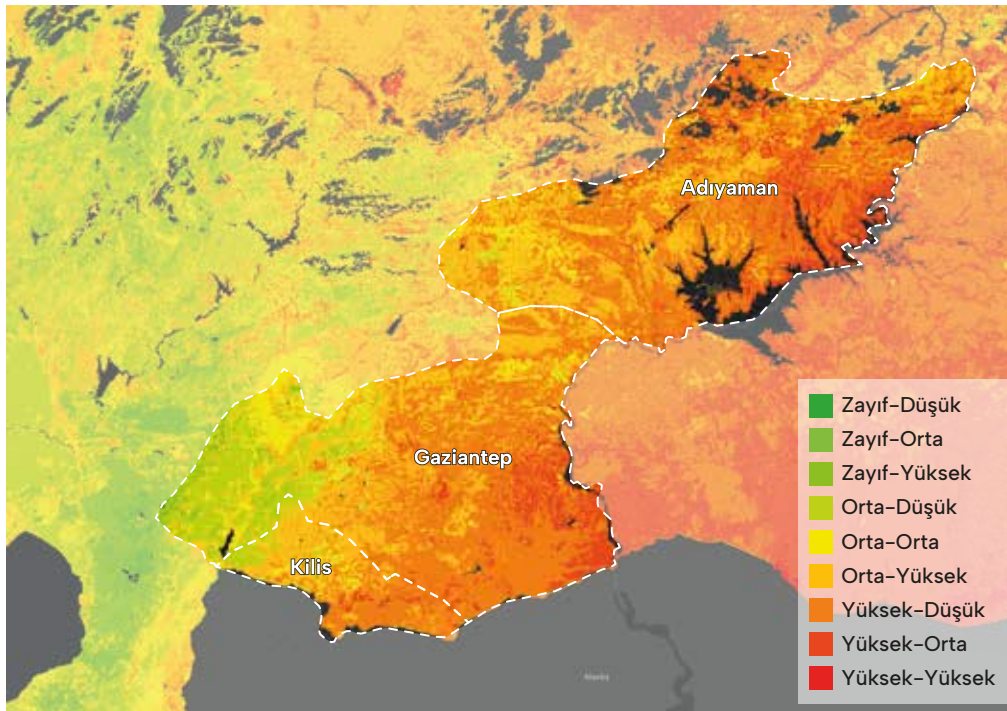
TRC1 Bölgesi, tarih boyunca değişik uygarlıkların, kültürlerin ve inançların harmanlandığı bir çekim merkezi olmuştur. Tarihi İpek Yolu'nun Bölge'den geçmesi uygarlık tarihine ve bugüne yön vermiş ve bölge her dönemde kültür ve ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur. Bu bağlamda TRC1 Bölgesi kültür ve inanç turizmi başta olmak üzere birçok farklı alanda yüksek turistik potansiyele sahiptir. Gaziantep'te gastronomi turizmi ağırlıklı olmak üzere sağlık turizmi, ticaret ve kongre-fuar turizmi gibi farklı turizm türlerinde potansiyel barındırmaktadır. Adıyaman ve Kilis'te ise kültür ve inanç turizmine yönelik zengin bir tarihi geçmişten bahsedilebilir. Bunun yanı sıra son yıllarda Bölge'de spor turizmini geliştirmeye yönelik adımlar atılmaktadır. 2022 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre Bölge'de işletme ve basit konaklama belgesine sahip toplam 131 konaklama tesisi 6.946 oda ve 13.942 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. Bölge'deki yatırım belgesi almış 9 konaklama tesisine ait 945 oda ve 1.879 yatak kapasitesi mevcuttur. Turizm alanında Bölge'nin öne çıkan kenti Gaziantep, Bölge konaklama kapasitesinin yüzde 80'ini oluşturmaktadır. Gaziantep'te Zeugma Müzesi önemli bir çekim merkezi olup Fırat Nehri üzerinde yer alan Rumkale, Halfeti ve Zeugma Sit Alanı yoğun ziyaretçi çeken alanlar olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Adıyaman'da Nemrut Milli Parkı en çok turist çekim kabiliyetine sahip alan olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü'nün Gaziantep'te kurulmuş olması da ulusal çapta kültürel değerlerin geleceğe aktarılması bakımından önemli bir kazanım olarak değerlendirilmektedir.

TRC1 Bölgesi toplam geniş bant internet abone sayısı 2011 yılında Türkiye genelinin yüzde 2,2'sine, 2021 yılında ise yüzde 3,2'sine tekabül etmektedir. Son 11 yıllık dönemde toplam internet abone sayısı ülke genelinde yaklaşık 3 kat, Bölge genelinde ise yaklaşık 5 kat artmış, Bölge'de en yüksek artış 7 kat ile Kilis'te gerçekleşmiştir. Ülke genelinde sabit telefon hattı abone sayısı yüzde 24 azalmış olmasına karşın Bölge'de yüzde 5 oranında artmıştır. Bölge'de mobil telefon aboneliğinde görülen artış ise ülke ortalamalarının üzerindedir.

Türkiye'de tüketilen elektriğin yüzde 4,16'sı TRC1 Bölgesi'nde kullanılmaktadır. Bölge'de tüketilen elektrik oranlarına bakıldığında, 2010 yılında sanayinin yüzde 59, meskenlerin yüzde 19, ticarethanelerin yüzde 10 pay ile ilk üçü oluşturduğu görülmektedir. 2021 yılında ise sanayinin tüketim payı yüzde 65'e yükselmiş, meskenlerin payı yüzde 16,1'e, ticarethanelerin payı ise yüzde 9,4'e düşmüştür. Meskenlerde ve sanayide kullanılan kişi başına toplam elektrik tüketimi 2010-2021 yılları arasında, meskende yüzde 49, sanayide yüzde 91 olmak üzere Bölge genelinde artmıştır. Kilis'te her iki alanda da görülen artış oranları Bölge'nin diğer illerinden daha yüksek olması dikkat çekicidir.

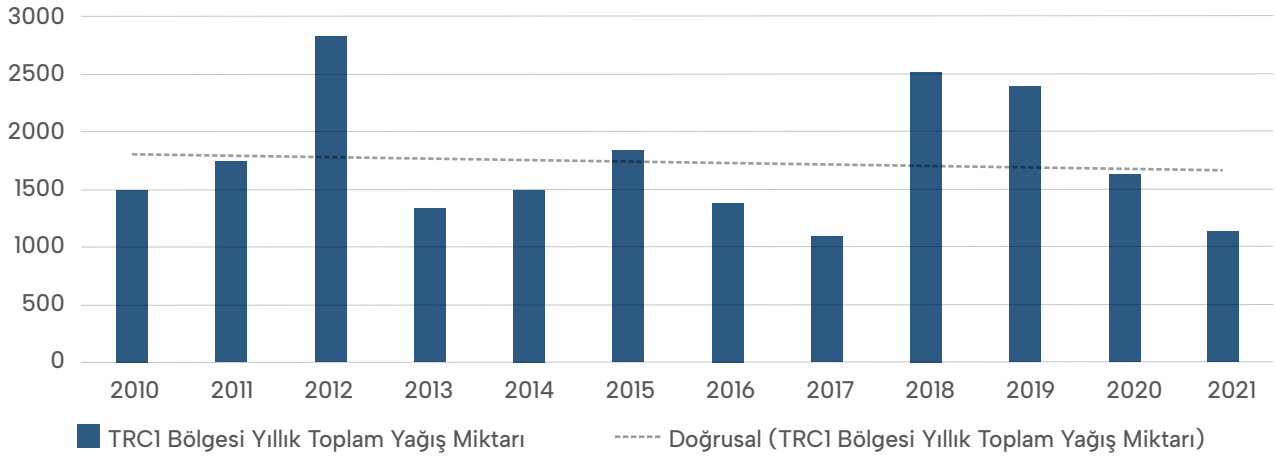
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanan Çölleşme Hassasiyeti Haritasına göre TRC1 Bölgesi illerinin yüksek çölleşme hassasiyetine sahip olduğu görülmektedir. Gaziantep ilinin Nurdağı ve İslahiye ilçelerini içeren batı kısımları nispeten düşük/zayıf çölleşme hassasiyetine sahip olsa da Bölge'nin doğu kesimleri, özellikle Adıyaman'ın kuzey ve doğu bölgeleri çok yüksek çölleşme hassasiyetine sahiptir.

Harita 1: Çölleşme Hassasiyeti Haritası

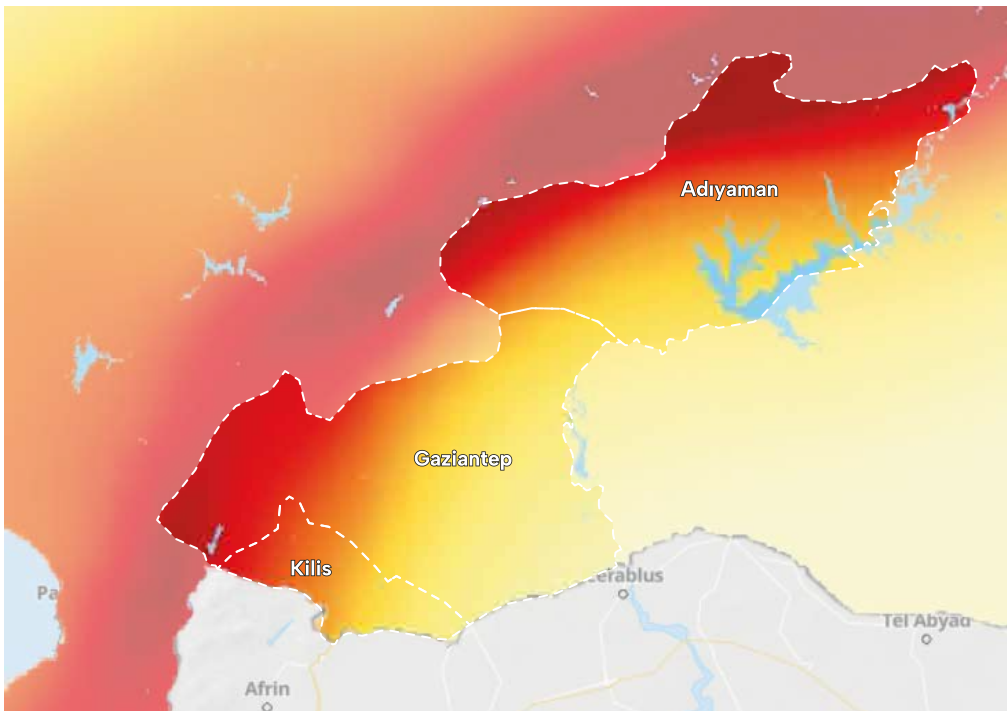
Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü

2010-2021 dönemi yıllık yağış miktarlarına göre Adıyaman ve Gaziantep illerindeki yıllık yağış miktarının azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Grafik 8'de de görüleceği üzere 2018 yılında üç ilde de yüksek yağış miktarları dikkati çekerken 2018 sonrası süreçte azalma eğiliminin giderek arttığı görülmektedir. Dolayısıyla son dönemde Bölge'de yağış miktarlarında azalma yaşanırken, Bölge'nin kuraklık düzeyi de artmaktadır.

Grafik 8: TRC1 Bölgesi Yıllık Toplam Yağış Miktarı, 2010–2021 (kg/m²)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Gaziantep çeşitli değerlerde deprem tehlikesi altında olup il civar deprem merkezlerinin tesirinde kalmaktadır. Gaziantep'in İslâhiye ve Nurdağı ilçeleri büyük bir kısmı, Kahramanmaraş ve Antakya tektonik hattının etki alanında olmasından dolayı deprem tehlikesi yüksek bir bölgedir. Adıyaman ili deprem tehlikesi yüksek bir bölgede yer almaktadır. İlin kuzeyinde bulunan Çelikhan, Sincik, Gerger, Gölbaşı ve Tut ilçeleri 1. derece deprem bölgesinde yer alırken, kentin güneyinde bulunan Samsat, Besni, Kâhta ve Adıyaman Merkez ilçeleri deprem tehlikesi yüksek olan bölgeler olarak değerlendirilmektedir. Kilis, Adıyaman ve Gaziantep illerine göre deprem tehlikesi nispeten daha düşük olan bir ilimiz olup, 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında fayların hareketlilikleri ve bölgede yapılacak olan diğer kapsamlı çalışmalardan sonra tehlike seviyeleri yeniden değerlendirilecek olan bir bölgede yer almaktadır.

Harita 2: TRC1 Bölgesi Deprem Haritası

Kaynak: ATLAS Platformu

Bölge geneline yönelik kentsel ve kırsal alanların tanımlanmasına ilişkin olarak TÜİK tarafından 2022 tarihinde yapılan Kent-Kır Nüfus İstatistikleri Çalışması referans alınmıştır.

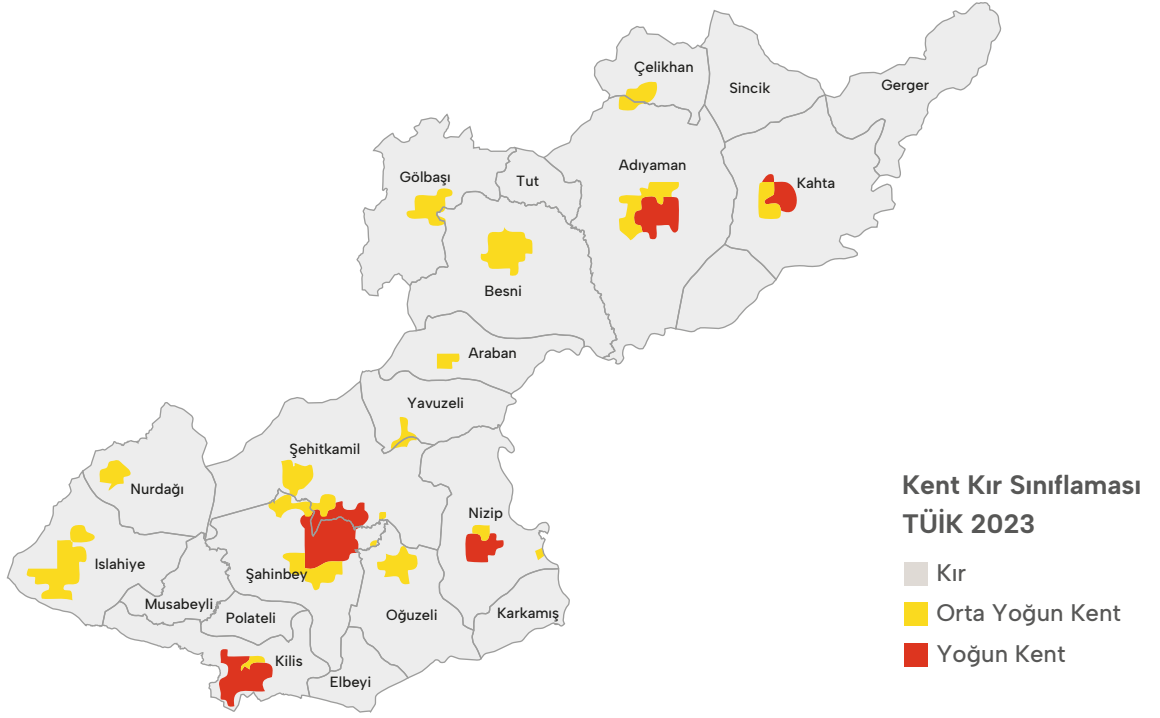
Mekânsal Adres Kayıt Sistemi'nin (MAKS) üzerinden fiili kent-kır yapısını daha doğru yansıtmak amacıyla üç sınıflamadan oluşan yeni bir sınıflama yapılmıştır. "Yoğun kent", "orta yoğun kent" ve "kır" şeklinde yapılan bu sınıflama 1 km²'lik gridler üzerinden nüfus yoğunluğuna bağlı olarak hesaplanan ve bir alanın kent-kır özelliklerini gösteren sınıflamadır.

Tablo 1: Kent-Kır Sınıflamasına Göre Nüfusun Dağılım Oranları

	Yoğun Kent	Orta Yoğun Kent	Kır
Adıyaman	52.53	17.52	29.96
Gaziantep	80.77	8.80	10.43
Kilis	73.85	1.63	24.52
TRC1	74.31	10.32	15.37
Türkiye	67.93	14.81	17.26

Kaynak: TÜİK

TÜİK tarafından hazırlanmış bu çalışma kapsamında belirlenen kentleşme sınıflandırmalarına ilişkin olarak iller bazında yapılan nüfus yapılarına bakıldığında Gaziantep ilinin yaklaşık yüzde 80'inin kentsel alanlarda (Şehitkâmil, Şahinbey ve Nizip ilçeleri) yaşadığı görülmektedir. Yüzde 9 civarındaki bir nüfusun ise (bunlar ağırlıklı olarak Nurdağı, İslâhiye, Araban, Yavuzeli ve Oğuzeli ilçelerinde olduğu görülmektedir) orta yoğun yerleşimlerde yaşadığı görülmektedir (Harita 3). Gaziantep nüfusunun yüzde 10'unun ise Karkamış başta olmak üzere yoğun kent ve orta yoğun kent tanımlaması yapılan alanların kalan kısmında yer aldığı anlaşılmaktadır. Kilis ilinde orta yoğun kent olarak tanımlanan alanlarda yüzde 2'ye yakın bir nüfusun yer aldığı görülmektedir. Yoğun kent tanımlaması yapılan alanlarda toplam il nüfusunun yaklaşık yüzde 74'ünün yaşadığı Kilis'te kırsal alanlarda ise toplam il nüfusunun yaklaşık yüzde 25'i yer almaktadır. Harita 3'e bakıldığında bu kırsal alanların ağırlıklı olarak Musabeyli, Polateli, Elbeyli ve il merkezi kırsalında yer aldığı söylenebilir. Kent-Kır sınıflaması çalışmasına bakıldığında (Tablo 1) Bölge'nin en kırsal ağırlıklı ilinin Adıyaman olduğu söylenebilir. Nüfusun yaklaşık yüzde 30'luk bir kesiminin kırsal alanlarda yaşadığı Adıyaman'da yoğun kentsel alanlar olarak tanımlanan alanlarda yaklaşık yüzde 50'lik bir nüfusun yaşadığı anlaşılmaktadır.

Harita 3: Kent – Kır Sınıflaması, 2023

Kaynak: TÜİK (TÜİK Kent-Kır Sınıflaması Çalışması üzerinden ilçe sınırları oluşturularak hazırlanmıştır)

5.1. Deprem Sonrası Mevcut Durum

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) merkezli depremler sonrasında TRC1 Bölgesi yerleşimlerinden Adıyaman merkez ve Gölbaşı ilçeleri ile birlikte Gaziantep ili yerleşimleri olan Nurdağı ve İslâhiye ilçeleri de fiziksel yıkım bakımından en çok tahrip olan ilçelerdir. Depremlerin yıkıcı boyutu ve devam eden süreçte yaşanan artçı depremlerin yoğunluğu söz konusu depremin hissedildiği 11 il ve ilçelerinde yoğun göçlerin yaşanmasına neden olmuştur. Toplam 14 milyon nüfusun yaşadığı bu 11 ilde (Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Osmaniye, Adana, Şanlıurfa, Kilis, Diyarbakır ve Elazığ), ilçe düzeyinde en çok etkilenen nüfus 7,1 milyon kişi olup yaklaşık olarak 2,7 milyon kişi farklı illere göç etmiştir ("2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye", 2023).

Nüfus Hareketliliği / Göç

TRC1 Bölgesi'nin nüfus bakımından en büyük yerleşimi olan Gaziantep ilinin 2.154.051 kişi toplam nüfusa sahip olduğu, bu nüfusun 966.139'luk bölümünün depremden en çok etkilenen yerleşimlerinde yaşadığı belirtilirken (İslâhiye, Nurdağı ve Şehitkâmil) ve yaklaşık olarak 252.317 kişinin deprem nedeniyle göç ettiği tahmin edildiği ifade edilmektedir. ("2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye", 2023) İlçe bazında ise International Organization for Migration (IOM) tarafından hazırlanan rapora göre Doğu Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunan İslâhiye ve Nurdağı ilçe merkezleri büyük yıkıma uğrayan yerleşimler olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu çalışmaya göre İslâhiye ilçesinde 41.809 kişinin, Nurdağı ilçesinde ise 40.270 kişinin deprem nedeniyle yerinden edildiği tahmin edilmektedir. Şehitkâmil ilçesinde ise fiziksel olarak büyük yıkım yaşanmamasına karşın deprem nedeniyle yaklaşık olarak 72.630 kişinin kenti terk ettiği tahmin edilmektedir ("2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye", 2023). TÜİK'ten alınan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine (2023) bakıldığında Gaziantep ilinden 28.261 kişinin

deprem sonrasında farklı illerde adres beyan ettiği görülmektedir. Gaziantep'ten en çok göç edilen iller sırasıyla İstanbul (2.843 kişi), Ankara (2.568 kişi), Antalya (1.732 kişi), İzmir (1.521 kişi), Şanlıurfa (1.483 kişi), Mersin (1.147 kişi) ve Kilis (1.135 kişi) şeklindedir.

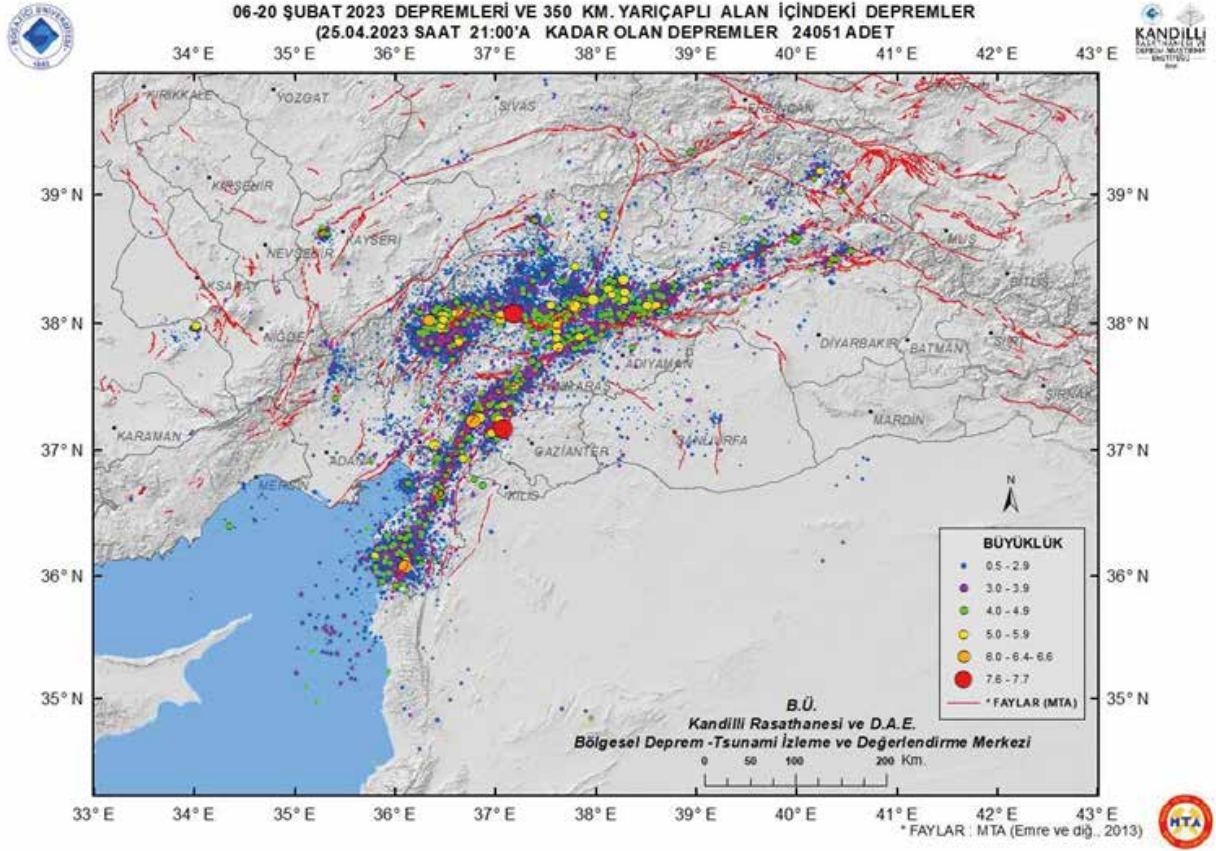
6 Şubat depremlerinin yıkıcı boyutunun en ağır biçimde yaşandığı yerleşim olan Adıyaman'da ise 635.169 kişi olan toplam il nüfusunun 443.644 büyüklüğündeki bölümü depremden en çok etkilenen ilçeler olan merkez ilçe, Gölbaşı ve Besni yerleşimlerinde ikamet etmektedir. Buna karşın 307.204 kişilik nüfusun deprem nedeniyle göç ettiği tahmin edilmektedir. 2022 TÜİK verilerine göre 316.140 kişi olan merkez ilçe nüfusunun 122.528 kişilik kısmının (yaklaşık olarak yüzde 45'i) deprem nedeniyle şehri terk ettiği tahmin edilmektedir ("2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye", 2023). TÜİK'ten alınan ADNKS üzerinden derlenen verilere (2023) bakıldığında Adıyaman ilinden toplamda 41.055 kişinin depremden sonra farklı ilde adres beyan ettiği anlaşılmaktadır. En çok göç edilen iller sırasıyla Ankara (5100 kişi), İstanbul (3300 kişi), Antalya (2482 kişi), Mersin (2371 kişi), Aydın (2352 kişi), İzmir (2006 kişi), Şanlıurfa (1531 kişi), Konya (1417 kişi), Gaziantep (1202 kişi) ve Bursa (1136 kişi) şeklinde devam etmektedir.

Bölge'nin depremden nispeten az etkilenen ili olan Kilis'in ise 2022 yılı TÜİK verilerine göre 125.079 kişi olan merkez ilçesinde yaklaşık olarak 10.044 kişinin göç ettiği tahmin edilmektedir ("2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye", 2023). Kilis ilinde merkez ilçe dışındaki ilçelerde yoğun göç hareketliliği gözlenmemiştir. TÜİK'ten alınan ADNKS üzerinden derlenen verilere (2023) bakıldığında Kilis ilinden toplamda 1.957 kişinin depremden sonra farklı ilde adres beyan ettiği anlaşılmaktadır. En çok göç edilen iller sırasıyla Gaziantep (466 kişi), İstanbul (209 kişi), Ankara (143 kişi) şeklindedir.

Şubat ve Nisan ayındaki hareketliliğin ölçüldüğü ADNKS verilerine göre Gaziantep'in Kahramanmaraş (1.734 kişi), Hatay (1.715 kişi), Şanlıurfa (1.389 kişi) ve Adıyaman'dan (1.202 kişi) göç aldığı görülmektedir. Gaziantep il merkezinin büyük yıkıma uğramamış olması nedeniyle bu göçlerin gerçekleştiği ileri sürülebilir. Diğer yandan, Şubat ve Nisan ayındaki hareketliliğin ölçüldüğü ADNKS verilerine göre Gaziantep'in Kahramanmaraş (1.734 kişi), Hatay (1.715 kişi), Şanlıurfa (1.389 kişi) ve Adıyaman'dan (1.202 kişi) göç aldığı görülmektedir.

Deprem bölgesindeki nüfus hareketliliği yıkımın boyutuna orantılı olmakla birlikte artçı depremlerin devam etmesi ile de ilişkilidir. Kandilli Rasathanesinin yaptığını analizlere göre depremin gerçekleştiği 6 Şubat 2023 tarihinden Nisan ayı sonuna kadar depremin hissedildiği ve hasar bıraktığı 11 ili kapsayan bir alanda 24.051 adet depremin gerçekleşmiş olması bu durumu sergiler niteliktedir (Harita 4). Güncel verilere göre İl Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) yaptığı analizlere göre depremin gerçekleştiği 6 Şubat 2023 tarihinden günümüze bölgede 50.285 adet deprem meydana gelmiştir

Harita 4: Nisan Sonu İtibariyle 6 Şubat Sonrası Oluşan Depremler

Kaynak: Kandilli Rasathanesi

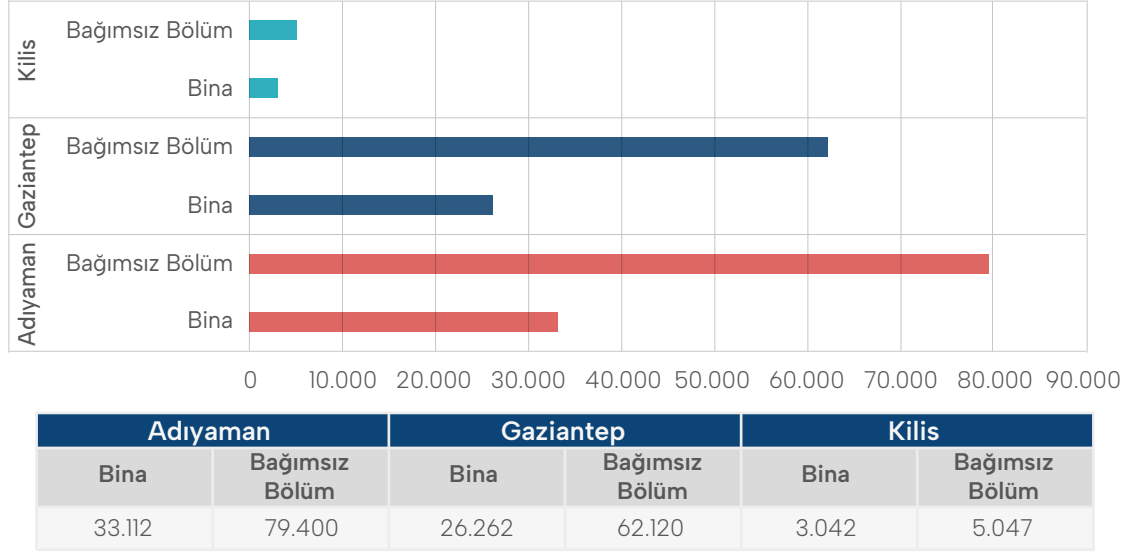
6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler başta Hatay ve Adıyaman olmak üzere, Kahramanmaraş, Malatya kent merkezlerinde büyük yıkıma neden olduğu sahada yapılan gözlemlerle de tespit ve teyit edilmiştir. Depremle birlikte yıkılan yapı sayıları da sahada gözlenen durumla örtüşmektedir. İlçe bazında ise TRC1 Bölgesi içerisinde yer alan Nurdağı ve İslâhiye ve Gölbaşı ilçelerinde yıkımın boyutları daha çarpıcı şekilde gözlenmiştir.

Fiziksel Yıkım

Deprem sonrasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hasar tespit çalışmaları başlamış ve kısa sürede bu tespitler tamamlanmıştır. Ancak yapılan itirazların değerlendirilmesi ve sonrasında tespitlerin revizyonu ise devam etmektedir. Hasar tespit çalışmaları, yapılan itirazlar nedeniyle tekrarlanmakta ancak yeni çalışmaların da hasar tespit oranlarında büyük değişiklikler meydana getirmedigi saha çalışmaları kapsamında yapılan incelemelerde tespit edilmiştir.

Hasar tespit çalışmaları kapsamında elde edilen veriler *Adıyaman* kent merkezi, Gölbaşı, Besni ve Kâhta ilçeleri, *Gaziantep* ilinde Nurdağı, İslâhiye ilçeleri ile birlikte kent merkezini oluşturan Şehitkâmil ve Şahinbey ilçeleri en çok hasar alan yerleşimler olduğunu göstermektedir¹⁰ (Tablo 2). *Kilis*, TRC1 Bölgesi içerisinde hasar tespit çalışmaları kapsamında yıkımın boyutları konusunda Adıyaman ve Gaziantep'ten sonra gelmektedir (Grafik 9). Kilis ilinde ise en çok Kilis il merkezi ile fay hattına yakınlığı sebebiyle Musabeyli ilçesi en çok hasar alan yerleşimler olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2).

¹⁰ Hasar alan yerleşimlerde yıkılmış, acilen yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı gruplarına göre. Doğrudan yıkılmış, acil yıkılacak ve ağır hasarlı yapı gruplarına bakıldığında ise Nurdağı, İslâhiye ilçeleri Gaziantep ilinde öne çıkarken Adıyaman'da ise merkez ilçe ve Gölbaşı ilçeleri öne çıkmaktadır.

Grafik 9: TRC1 İl ve İlçeleri Hasar Tespit Çalışmaları (Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır Hasarlı ve Orta Hasarlı), 2023**Kaynak:** AFAD

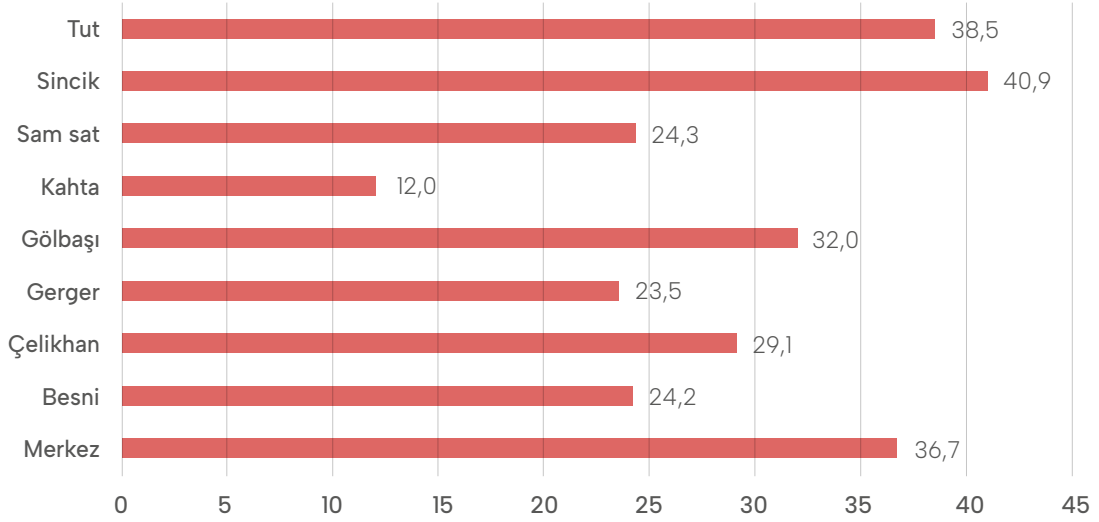
Adıyaman kent merkezi yerleşim alanı büyük oranda yıkıma uğramıştır. Yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı grubu sayılarının Adıyaman merkez ilçe ile birlikte Gölbaşı, Kâhta, Besni ilçelerinde fazlalığı dikkat çekicidir (Tablo 2). Ancak söz konusu hasarlı yapı grubunun toplam yapı sayılarına oranına bakıldığında ise daha farklı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Örneğin Adıyaman merkez ilçede tespit edilen yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bağımsız bölüm sayısının toplam bağımsız bölüm sayısına oranı, AFAD verilerine göre yüzde 36,7 olduğu görülmektedir. Gölbaşı, Sincik ve Tut ilçelerinde de bu oranın yüzde 30'un üzerinde olduğu hesaplanmıştır. Besni ilçesinde ise bu oran yüzde 24 dolayındadır (Grafik 10).

Tablo 2: TRC1 İl ve İlçeleri Hasar Tespit Çalışmaları (Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır Hasarlı ve Orta Hasarlı), 2023

Adıyaman			Gaziantep			Kilis		
İlçeler	Bina	Bölm Böl.	İlçeler	Bina	Bölm Böl.	İlçeler	Bina	Bölm Böl.
Merkez	14.110	46.672	Şahinbey	3.933	10.165	Merkez	1.655	3.056
Besni	4.709	9.042	Şehitkâmil	4.052	10.129	Elbeyli	212	340
Çelikhan	1.390	2.251	Araban	1.841	3.517	Musabeyli	771	1.134
Gerger	1.319	1.577	İslâhiye	5.750	15.559	Polateli	404	517
Gölbaşı	4.102	8.737	Karkamış	427	709	-	-	-
Kâhta	4.252	5.867	Nizip	1.885	3.976	-	-	-
Samsat	446	508	Nurdağı	6.209	14.709	-	-	-
Sincik	1.516	2.649	Oğuzeli	1.466	2.122	-	-	-
Tut	1.268	2.097	Yavuzeli	699	1.234	-	-	-
Toplam	33.112	79.400	Toplam	26.262	62.120	Toplam	3.042	5.047

Kaynak: AFAD

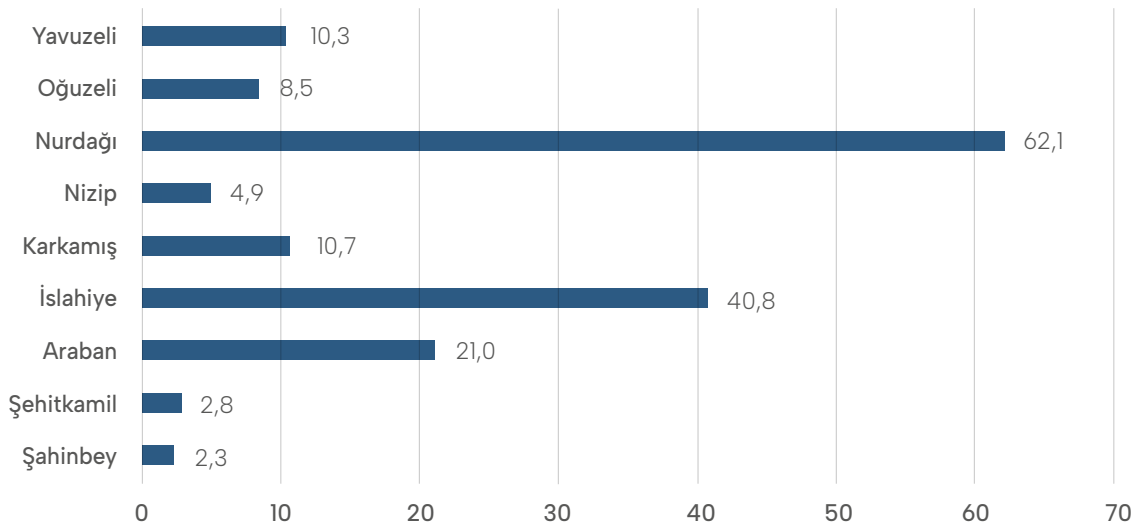
Grafik 10: Adıyaman İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)

Kaynak: AFAD

Gaziantep ilinde ise fiziksel hasarın en yoğun gerçekleştiği yerleşimler fay hattı üzerinde yer alan Nurdağı ve İslâhiye ilçeleridir. Yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bağımsız bölüm sayısının toplam bağımsız bölüm sayısına oranlarına bakıldığında Nurdağı ilçesinde bu oranın yüzde 62 olduğu görülmektedir. Nurdağı ilçesinden sonra en çok yıkımın gerçekleştiği ilçe yaklaşık yüzde 40 düzeyinde bir oranla İslâhiye olarak karşımıza çıkmaktadır. (Grafik 11). Orta hasarlı yapı grubunda ise Şehitkâmil, Şahinbey, İslâhiye ve Nizip ilçelerindeki oranların hem bina hem de bağımsız bölüm bazında yüksek oluşu dikkati çeken bir diğer husustur (Tablo 2).

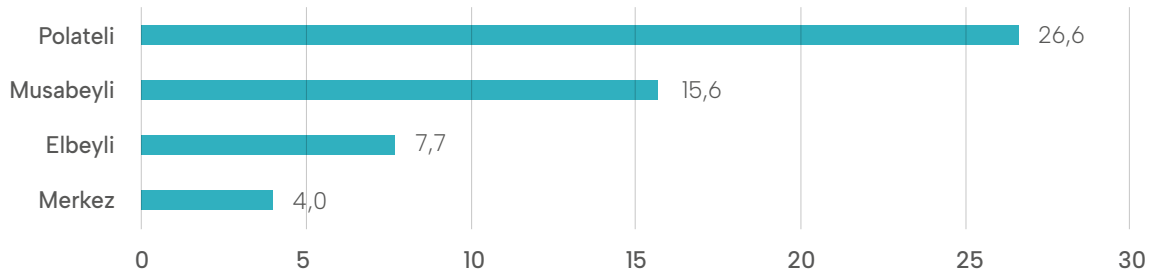
Grafik 11: Gaziantep İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)

Kaynak: AFAD

Kilis ili depremten kaynaklanan hasarların TRC1 Bölgesi'ndeki en az gerçekleştiği il olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bina sayısının toplam bina ve bağımsız bölüm sayılarına bakıldığında en çok merkez ve Musabeyli ilçesinde gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 2). Toplam bina ve bağımsız bölüm sayılarının toplama oranlarında ise Polateli ilçesinin hem bina hem de bağımsız bölüm bazında yüzde 26 oranı ile önde olduğu görülmektedir (Grafik 12).

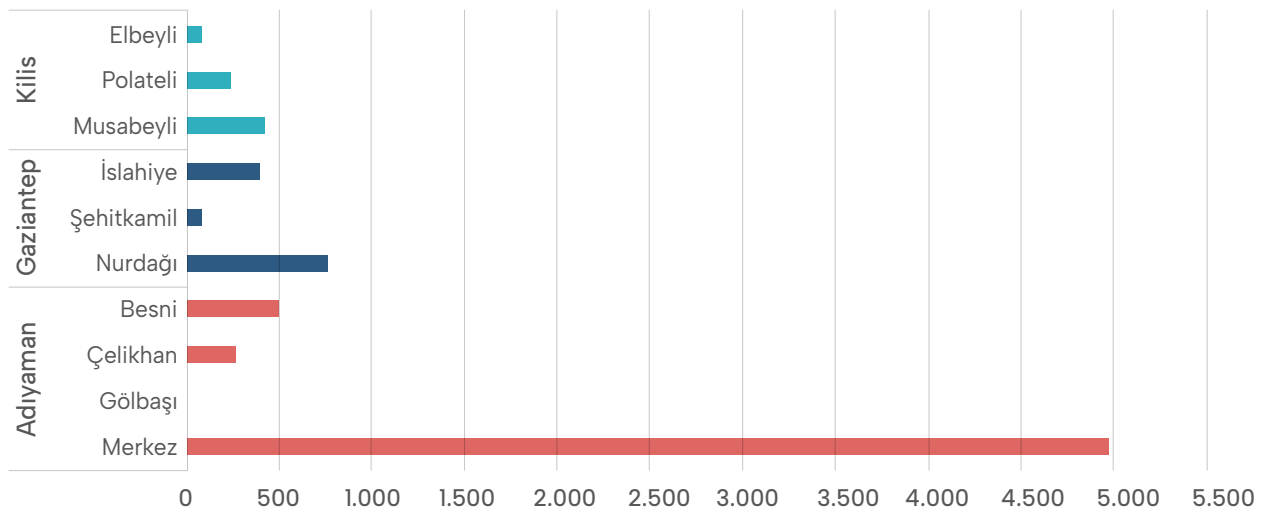
Grafik 12: Kilis İlçeleri Yıkık, Acil Yıkılacak, Ağır ve Orta Hasarlı Bağımsız Bölüm Sayılarının Toplama Oranı (%)

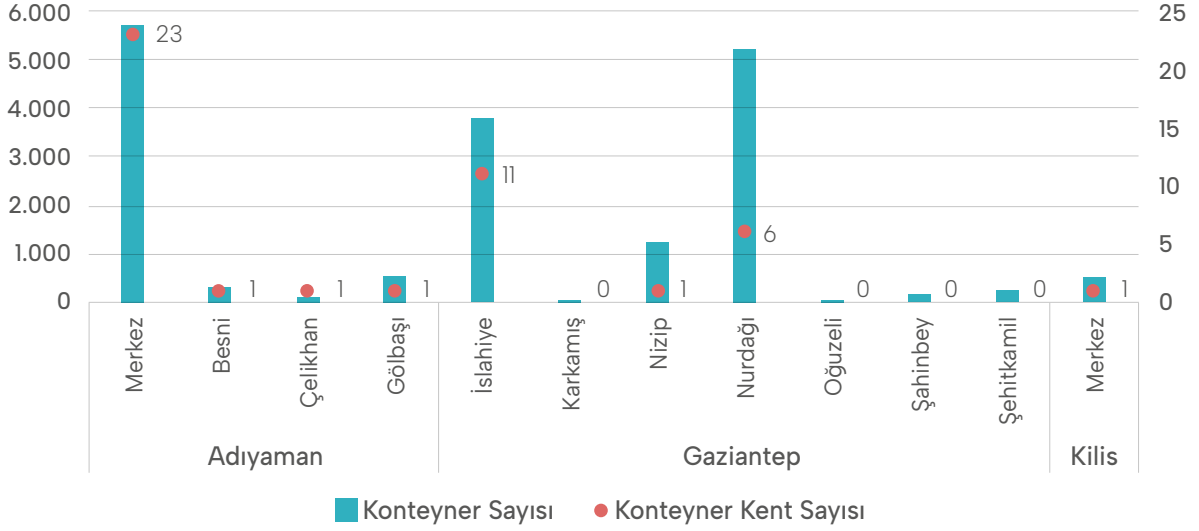
Kaynak: AFAD

AFAD verilerine bakıldığında TRC1 Bölgesi içerisinde kurulan çadır sayılarının depremle birlikte yıkılmış, acil yıkılacak ve ağır hasarlı yapı gruplarının fazla olduğu yerleşimler olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Besni, Nurdağı, İslâhiye ve Musabeyli ilçelerinde yoğunlaşmıştır (Grafik 13). Afet sonrası akut dönemde Adıyaman ilçe merkezinde 5000 civarında çadır kurulurken Nurdağı'nda 766 civarında çadır kurulduğu görülmektedir. Yine AFAD verilerine göre çadırlarda yaşayan kişi sayıları bakımından Adıyaman ilçe merkezi ve Gölbaşı ilçelerinde yoğunluk olduğu görülmektedir. Konteyner kent sayılarına bakıldığında Adıyaman merkez ilçesinde 23 konteyner kentin kurulduğu görülmektedir. İslahiye'de 11, Nurdağı'nda 6 konteyner kent kurulmuştur (Grafik 14). Ekim 2023 itibarıyla Bölge genelinde çadırlar kaldırılmış olup geçici barınma merkezlerinin tamamı konteyner kentlerden oluşmaktadır.

Grafik 13: TRC1 Bölgesi İl ve İlçelere Göre Kurulan Çadır Sayıları

Kaynak: AFAD

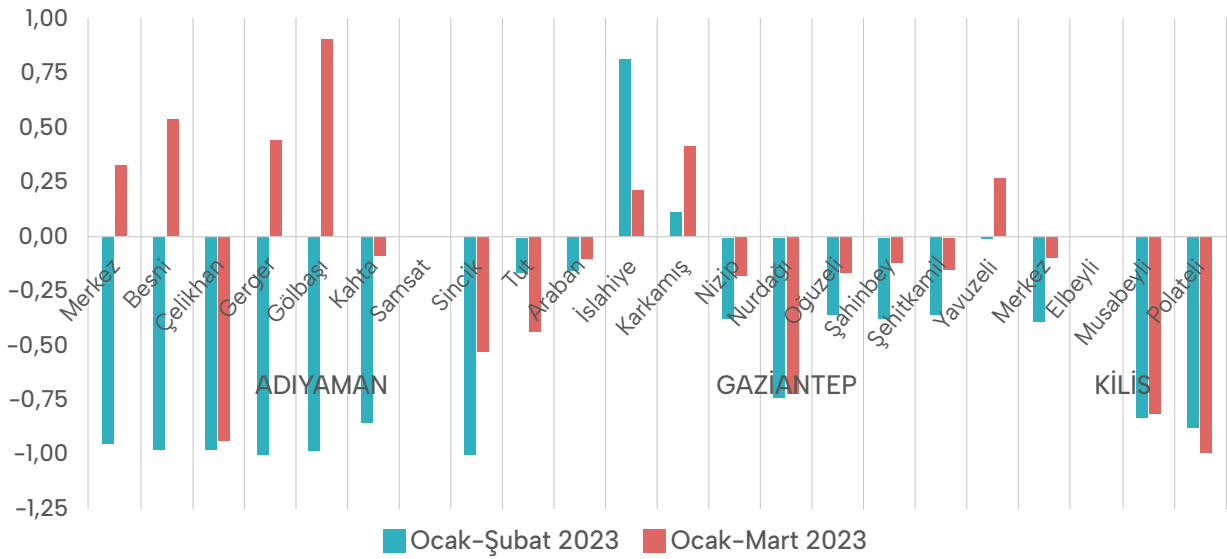
Grafik 14: TRC1 Bölgesi Konteyner Kent ve Konteyner Sayıları**Kaynak:** AFAD

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yaklaşık 10.000 sanayi işletmesine uygulanan anket vasıtasıyla sanayi işletmelerinin toplam hasarı yaklaşık 10 milyar TL olarak tespit edilmiştir. Oluşan hasarın yüzde 64'ü bina, yüzde 20'si stok, yüzde 12'si makine tamir-yenileme ve yüzde 4'ü altyapı hasarı olarak belirlenmiştir.

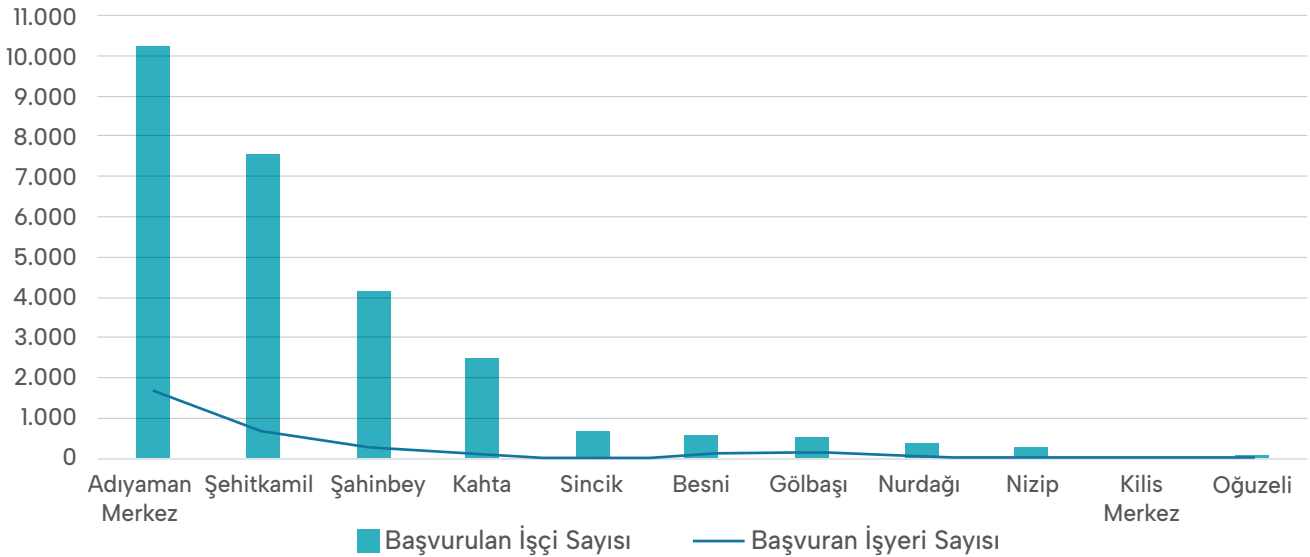
Ekonomik yapının etkilenmesi boyutunu anlamak için üretim açısından sanayi elektrik tüketim verileri incelenmiştir. Gaziantep'te sanayi sektörü elektrik tüketiminin Adıyaman ve Kilis'e oranla bir hayli fazla olması, kentin Bölge'deki en önemli sanayi odağı olmasını destekler niteliktedir. Adıyaman ise Gaziantep'ten sonra sanayi bakımından en önemli ikinci il konumundadır. Depremin yıkıcı boyutlarının en çok hissedildiği Bölge yerleşimi olan Adıyaman ve ilçelerindeki sanayi sektörü elektrik tüketiminin depremin gerçekleştiği şubat ayında dikkat çekici biçimde azalışı sektörün aldığı hasarı açıklar niteliktedir.

TEDAŞ'tan sağlanan verilere bakıldığında, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerin Bölge'deki sanayi üretimine büyük etki ettiğini söylemek mümkündür. Bölge'nin en önemli sanayi odağı olan Gaziantep'te sanayi sektörü elektrik tüketiminin depremlerin gerçekleştiği şubat ayında önemli ölçüde azaldığını görülürken devam eden süreçte eski konumuna geldiği görülmektedir. Gaziantep kent merkezindeki yer alan sanayi alanlarında önemli ölçüde hasar oluşmazken çevre illerdeki sanayi alanlarında yaşanan yıkım sebebiyle özellikle de depolama konusunda önemli bir alan sağladığı saha çalışmalarında tespit edilmiştir. Bilhassa tekstil alanında önde olan Kahramanmaraş sanayiinde yaşanan yıkım sebebiyle birçok firmanın Gaziantep sanayine ve kentteki depolama alanlarına yöneldiği gözlenmiştir.

Gaziantep kentindeki sanayi alanlarında büyük hasar oluşmazken Nurdağı ve İslahiye'deki sanayi sektörü elektrik tüketiminde önemli ölçüde azalmalar meydana gelmiştir. Genel olarak bakıldığında Bölge'deki sanayi üretimini sektördeki elektrik tüketimi üzerinden okunduğunda üretimin azaldığını ancak mart ayı sonrasında iyileşmeye başladığını yorumlamak mümkündür. Mart ayının şubat ayına göre oranlandığında Adıyaman merkezi ilçesi, Besni, Gerger ve Gölbaşı ilçelerinde iyileşmelerin gözlemlendiği ifade edilebilir. Gaziantep ilçelerinde tüketim azalış oranlarında düzelmeler meydana geldiği gözlenmektedir. Ancak Kilis sanayi üretiminde mart ayında ocak ayına göre azalış oranlarında artış yaşandığı verilerden okunabilmektedir.

Grafik 15: Deprem Sonrası Sanayi Sektöründe Elektrik Tüketimi Değişim Oranları (%)**Kaynak:** TEDAŞ

Afet sonrası iş yerlerinin toparlanma sürecinde kısa çalışma ödeneği uygulamasına başlanılmıştır. Ekonomik yaşamı desteklemek adına İŞKUR tarafından yürütülen bu uygulama sigortalı çalışanlara yönelik çalışmadıkları dönem için gelir desteği sağlanmasını içermektedir. Bu uygulama için yapılan başvuru istatistikleri üretim ve ticaretteki aksaklıkları yansıtmaları bakımından ele alınmıştır.

Grafik 16: TRC1 Bölgesi Kısa Çalışma Ödeneği Başvuru Sayıları**Kaynak:** İŞKUR

Grafik 16’te görüldüğü üzere kısa çalışma ödeneğine en çok başvuru yapılan yerleşim olarak Adıyaman kent merkezi öne çıkmaktadır. Şehitkamil, Şahinbey, Kâhta, Sincik, Gölbaşı, Nurdağı ve Nizip en çok başvuru yapılan yerleşimler olmuştur. Diğer Bölge yerleşimlerinden yapılan başvuruların oldukça düşük olması sebebiyle grafik içerisinde değerlendirilmemişlerdir. İslahiye’de kısa çalışma ödeneğine yapılan başvuru sayılarının oldukça düşük olmasının yerleşimdeki nüfus hareketliliğinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının deprem sonrası döneme ilişkin hazırladığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu'nda hayvan kaybı bakımından özellikle de küçükbaş hayvan hayvanların telef olma oranında Adıyaman ilinin ilk sırada geldiği görülmektedir. TRC1 Bölgesi özelinde ise Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre depremde en çok etkilenen yerleşimler olan Adıyaman il merkezi, Nurdağı, İslahiye ve Gölbaşı'nda telef olan küçükbaş hayvanların fazla oluşu dikkat çekmektedir. Adıyaman il merkezinde 7.686 küçükbaş hayvanın telef olduğu görülürken Nurdağı ve İslahiye'de 4.600 civarında küçükbaş hayvanın telef olduğu anlaşılmaktadır. Büyükbaş hayvanların telef olduğu yerleşimler de Adıyaman il merkezi (489), Nurdağı (228), Gölbaşı (250), Çelikhan (229) ve Sincik (236) yerleşimleridir.

Kanatlı hayvanlarda ise 1.013 hayvanla Gölbaşı ve 328 hayvanla Nurdağı yerleşimlerinde telef olma sayılarının yüksekliği göze çarpmaktadır. Arıcılığın en çok yapıldığı il olan Adıyaman ve ilçelerinde telef olan arılı kovan sayılarının yüksek olduğu gözlenmiştir. Adıyaman il merkezinde 1.717 kovanın telef olduğu görülürken, arıcılığın gelişmiş olduğu Çelikhan ilçesinde ise 1.040 kovanın zarar gördüğü Tarım ve Orman Bakanlığı verilerinden anlaşılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının hazırlamış olduğu rapora göre Adıyaman müzelerinde kısmi hasar meydana geldiği, Gaziantep'te bulunan Zeugma Müzesi'nde ise önemli bir hasar yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Sahada yapılan gözlemler de bu durumu destekler niteliktedir. Ancak diğer taraftan vakıf eserleri kapsamındaki cami ve benzeri yapılarda önemli hasarlar meydana gelmiştir. Özellikle de Gaziantep'te yer alan önemli eski eserlerde yıkımlar söz konusudur. Gaziantep geleneksel tarihi dokusu içerisinde ağır hasarlı ve orta hasarlı camiler yer aldığı, ana gövdesi sağlam olan ve az hasarlı kategorisindeki camilerde genel olarak minarelerin yıkıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Gaziantep Kalesi'nin önemli ölçüde hasar aldığı görülmektedir. Adıyaman'da ise tarihi Ulu Camii tamamen yıkılmış durumdadır.

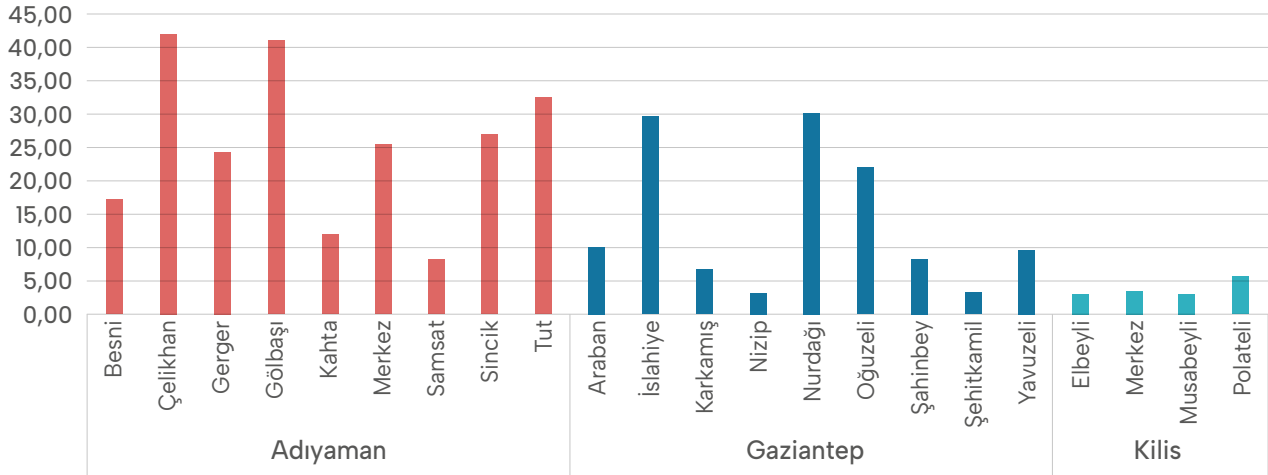
Kültür ve tabiat varlıkları bakımından da en çok zararın Adıyaman ili ve ilçelerinde yaşandığı anlaşılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu rapora göre Adıyaman kent merkezinde bulunan eski cami ve hanların büyük oranda yıkıldığı, ilçe bazında ise Gölbaşı, Besni başta olmak üzere birçok ilçede yer alan kültür varlıklarının hasar aldığı anlaşılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2023). Adıyaman ilinin en büyük turistik cazibeye sahip kültür varlıkları olan Arsemia Antik Kenti ve Karakuş Tümülüsü depremde zarar görmüştür.

Turizm altyapısı bakımından ise Adıyaman'ın büyük yıkıma uğradığını söylemek mümkündür. Gaziantep ve Kilis'te ise turizm altyapısında büyük yıkım yaşanmadığı söylenebilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinin yıkılan, ağır ve orta hasarlı konaklama tesislerinin incelenen konaklama tesislerine oranına bakıldığında Adıyaman'ın Malatya ilinden sonra ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Konaklama tesisleri bazında ise Kültür Turizm Adıyaman İl Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Adıyaman'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesine sahip 17 otelin 5'i yıkılmış durumdadır. Kalan 12 otelin ise 7'si faaliyete geçmiş durumdadır. Ayrıca deprem öncesi 18 olan basit konaklama turizm işletme belgeli konaklama sayısı deprem sonrası 10 olarak tespit edilmiştir.

Eğitim tesisleri konusunda yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı eğitim tesis sayılarının tüm eğitim tesislerine oranına bakıldığında Adıyaman ilindeki hasar oranının en yüksek olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Genel olarak depremde en çok etkilenen Bölge ili olarak Adıyaman'da eğitim tesislerinin de aynı oranda etkilenmesi söz konusudur. Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre Adıyaman'da yer alan ilçeler içerisinde eğitim tesislerinin en çok hasar aldığı

yerleşimler, fay hattına yakın olan Gölbaşı, Çelikhan, Tut, Sincik ve Merkez ilçe olarak görülmektedir (Grafik 17). Gaziantep'in fay hatlarına yakın olan ilçeleri İslâhiye ve Nurdağı'nda da eğitim tesislerinin hasar alma oranı Gaziantep'in diğer ilçelerine oranla daha fazla gerçekleşmiştir.

Grafik 17: TRC1 Bölgesi'nde Deprem Sonrası Eğitim Tesisleri Hasar Durumu (%)

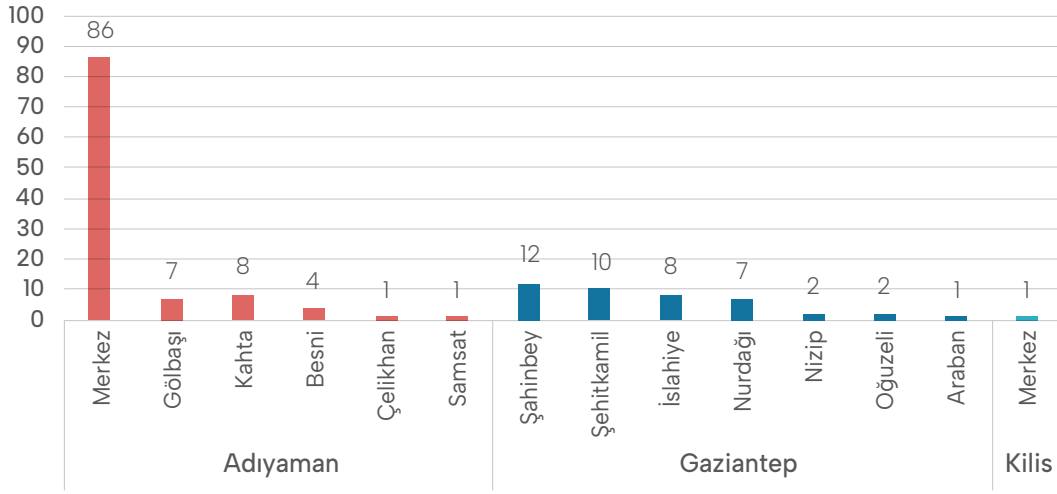

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, MEB

Eğitim tesislerinin aldığı hasarın yanında okuyan öğrenci oranları da deprem sonrasındaki eğitimin durumu hakkında önemli bilgiler vermektedir. AFAD verilerine göre Adıyaman'da deprem öncesinde yüzde 97 civarında olan okuyan öğrenci oranı deprem sonrasında yüzde 78 civarına gerilemiştir. Gerilemenin en çok hissedildiği ilçeler ise Besni, Gölbaşı ve Adıyaman ilçe merkezidir. Nisan 2023 itibarıyla TEİAŞ'tan alınan bilgilere göre deprem nedeniyle Adıyaman'ın merkez dâhil 3 ilçesinde birer mahallede, Gaziantep'te ise depremden en çok hasar gören iki ilçesinden biri olan İslâhiye'nin 1 mahallesinde hasar görüldüğü, elektrik altyapısında meydana gelen bu hasarların giderildiği anlaşılmaktadır.

İnternet altyapısı bakımından Gaziantep ilinde zarar gören fiber optik kablo uzunluğunun diğer Bölge illerinden fazla oluşu dikkat çekmektedir. 387.578 abone sayısının deprem sebebiyle internet altyapısı hasarından etkilendiği Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu verilerinden anlaşılmaktadır. Gaziantep'i 3.165 km fiber optik kablo uzunluğu ve 78.530 abone sayısı ile Adıyaman izlemektedir. Kilis'te ise 1.114 km fiber optik kablo deprem sebebiyle hasar görürken 25.617 abonenin bu zarardan etkilendiği anlaşılmaktadır.

Bunlarla birlikte depremden en çok hasar alan yerleşimler olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Kahta, Besni ile birlikte Şehitkamil, Şahinbey, Nurdağı ve İslâhiye yerleşimlerinde baz istasyonlarının zarar gördüğü Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) verilerinden anlaşılmaktadır (Grafik 18). Ancak en çok zararın Adıyaman merkez ilçesinde yaşandığı dikkati çekmektedir.

Grafik 18: Deprem Sonrası Mobil Telefon Altyapı Hasar Durumu (%)**Kaynak:** BTK

Altyapı hasarı kapsamında, İller Bankası verilerine göre Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı ve Besni ilçelerinde içme suyu altyapısında hasarlar meydana gelmiştir. Gölbaşı, Samsat ve Tut ilçelerinde hasarlar giderilmiş ve mevcut durumda altyapı hizmet verebilir hale getirilmiştir. Gaziantep'te ise Şehitkâmil, Şahinbey, Nurdağı ve İslahiye'de içme suyu altyapısı işler hale getirilmiştir. Kanalizasyon altyapısında önemli hasarlar meydana gelmemiş, Nurdağı ve Samsat ilçelerinde oluşan arızalar giderilmiştir.

Genel olarak değerlendirilirse depremin etkilerinin en somut ifadesi olarak fiziksel hasarlar dikkate alındığında, yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı gruplarının önemli ölçüde yıkım ve onarım maliyeti gerektirmesi nedeniyle yerleşimlerdeki toplam yapı ya da bağımsız bölüm sayılarına oranına bakılması daha rasyonel olacaktır. Bu nedenle hasarlı yapı/bağımsız bölüm sayılarının toplama oranlarına göre Adıyaman ilindeki birçok ilçede fiziki yapının yeniden yapımı veya onarımı konusunda önemli derecede yoğunluk yaşayacağı görülmektedir. Adıyaman merkez ilçe ve Gölbaşı başta olmak üzere Sincik ve Tut ilçelerinde söz konusu hasarlı yapı gruplarının toplama oranı yüzde 40 üzerindedir. Çelikhan, Samsat ve Besni ilçeleri yaklaşık olarak yüzde 25 ila 30 civarında hasarlı yapı gruplarına sahiptir (Grafik 10). Gaziantep'te ise Nurdağı, İslahiye yüksek hasarlı yapı grubuna sahip yerleşimlerdir (Grafik 11). Kilis'te ise Polateli ve Musabeyli ilçelerinde hasarlı yapı gruplarının toplama oranları yüzde 15–25 arasında gerçekleşmiştir (Grafik 12).

Bununla birlikte sahada yapılan gözlemlerde söz konusu yerleşimlere yakın bölgelerde ve ana ulaşım aksları üzerlerinde enkaz yığıntılarının yer alması ve büyüklükleri dikkat çekmektedir. Yerleşim alanlarına yakın yerlerde yapılan enkaz boşaltımı çevresel ve halk sağlığı bakımından tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte enkaz kaldırımı işlemleri ile birlikte acil yıkılacak ve ağır hasarlı yapı gruplarının yıkımı sırasında ortaya çıkacak tozların da insan sağlığı açısından önemli sorunları beraberinde getirmesi tehlikesi bulunmaktadır. Bununla birlikte sözü edilen ilçelerde kamusal yapıların önemli ölçüde hasar aldığı ve temel hizmetlerin sağlanmasında aksaklıklar yaşandığı saha çalışmalarında gözlemlenen bir husus olmuştur. Kurumların teknik kapasiteleri de aynı ölçüde önemli kayıplar sebebiyle azalmıştır. Ekonomik ve fiziksel yapının büyük hasar aldığı ve çevresel sorunların da başta enkazlar sebebiyle öne çıktığı söz konusu ilçeler yeniden yapılanma konusunda yeni bir stratejik öncelik bağlamında ele alınmalı, fiziki, ekonomik, sosyal alanlarda hedef ve müdahale alanları geliştirilmelidir.

Nemrut Dağı, Adıyaman

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

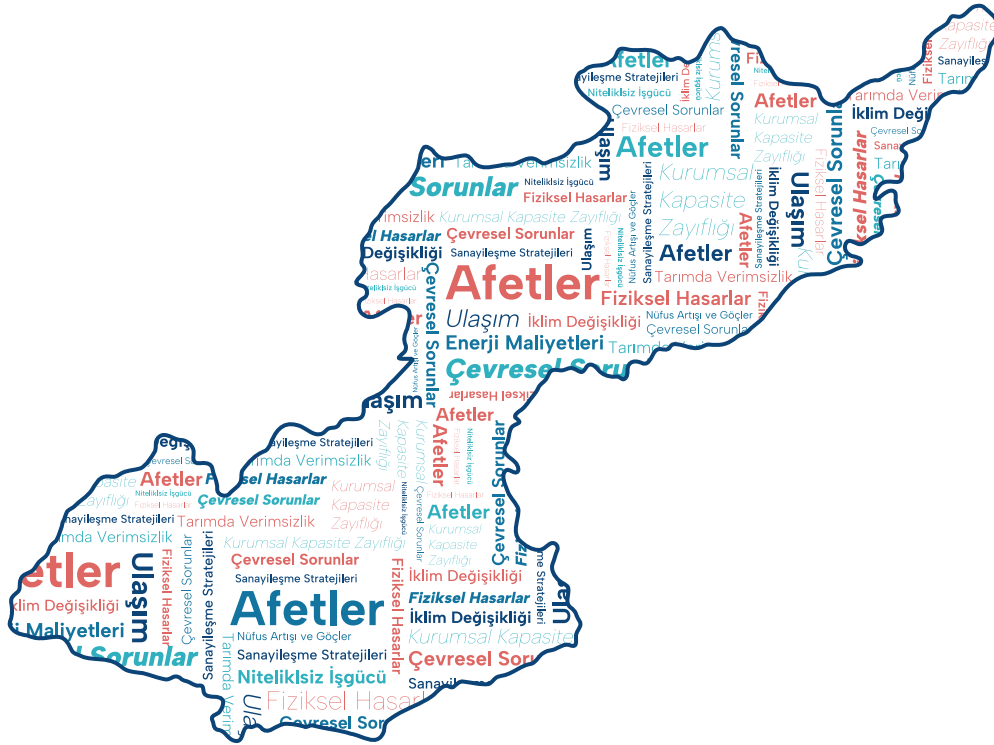
Bölgesel Konular

Kahta Kalesi, Adıyaman

6. Bölgesel Konular

Bölgesel konular, Bölge Planı kapsamında hazırlanan Mevcut Durum Tespit ve analizlerinin özeti niteliğinde olup, küresel ve ulusal eğilim süreçlerinin bölgesel sonuçları ile birlikte ele alınarak ortaya konulmaktadır. Bölge Planı hazırlık sürecinde Mevcut Durum Tespitinin yanı sıra Bölge illerinde çalıştaylar düzenlenmiş, ilçelerde kurum ziyaretleri ve yerelde öne çıkan önemli kurumsal aktörlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu saha çalışmaları sonrasında Bölge’de öne çıkan temel konu ve sorun başlıkları belirginleşmiştir. Sanayileşme stratejilerinin değişmesi gerekliliğinden iklim değişikliğine, tarımsal konulardan toplumsal konulara varan geniş bir yelpazede sorun alanları ve buna yönelik çözüm önerileri, uygulanması gereken politikalar konusunda görüşler ortaya konulmuştur. Bölge’de yer alan illerin kendine özgü sorun alanları ve gündemleri olsa da ortak sorun alanları ve gündemler de söz konusu çalıştaylar vasıtasıyla belirginleşmiştir. Planlama süreci içerisinde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler ile birlikte Bölge yerleşimlerinin bir kısmında önemli ölçüde değişimler ve dönüşümler yaşanmıştır. Özellikle fay hattı üzerinde yer alan yerleşimler olan Nurdağı, İslahiye, Gölbaşı ilçeleri ile birlikte Adıyaman kent merkezinde büyük ölçüde fiziksel yıkım meydana gelmiştir. Nüfusun yer değiştirmesi, enkazların kaldırılması ve bertarafı, barınma, ticari yapının işlerlik kazanabilmesi gibi konular söz konusu yerleşimlerde öne çıkan konuların başında gelmektedir.

Şekil 4: TRC1 Bölgesi Sorun ve Konu Alanları

Bölge planı kapsamında yapılan çalıştay, ilçe ziyaretleri ve kurumsal aktörlerle yapılan görüşmeler sonrasında Bölge’de öne çıkan temel konu ve sorun başlıkları aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Aşırı nüfus artışı ve göçler
- Afetler
- Fiziksel Hasarlar
- Barınma Sorunları
- Sanayileşme Stratejileri
- İklim Değişikliği

- Kurumsal Kapasitenin Zayıflığı
- Ulaşım Sorunları
- Niteliksiz İşgücü
- Tarımda Verimsizlik
- Çevresel Sorunlar
- Yıkıntı Atıklarının Yönetimi

Gaziantep

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan BGUS (2024-2028) çalışmasında belirlenen mekânsal tipolojiler sınıflandırmasında “*Rekabetçi İller*” kategorisinde yer alan ve Bölge’nin lokomotif konumunda bulunan, sanayi ve ihracat kapasitesiyle öne çıkan Gaziantep kentindeki önemli sorun ve fırsat alanları aşağıda verilmiştir. Özellikle sanayileşme stratejisi eleştirilirken, mevcut sanayi yapısının devam etmesi ve bunun mekândaki yayılımının artması, aşırı nüfus artışı ve göçler en çok vurgulanan sorun ve konu başlıklarını oluşturmaktadır. Gaziantep sanayinin düşük katma değerli üretim yapısı ve ucuz iş gücüne dayalı büyüme modelinin –her ne kadar ihracat kapasitesinin yüksek olması söz konusu olsa da– devam etmesi, kentin sanayi kuşağı ile çevrili bir hal alması endişesini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca çevresel kirliliklerin artarak devam edeceği, kentleşmeden kaynaklanan hava kirliliklerinin giderek artacağı endişeleri saha çalışmalarında önemle vurgulanan konular olmuştur. Bununla beraber sanayileşme stratejileri bağlamında inovasyon eksikliği ve düşük katma değerli ürün üretimi konusu mevcut sanayileşme stratejisinin bir sonucu olarak ele alınmakta, kentin aşırı nüfus çekmesiyle de ilişkilendirilmektedir. Sanayileşme stratejileri ve aşırı nüfus artışı sonrasında en çok vurgulanan konu da kentleşmedir. Ulaşım sorunlarından, ulaşım sisteminin karayolu bağımlı olmasına, yeşil alan ve donatı alanlarının yetersizliğinden su ve kanalizasyon altyapısına ilişkin konu başlıkları özellikle vurgulanan konular olmaktadır.

Eğitim kalitesinin düşüklüğü ve mesleki eğitimle ilgili eksikliklerin nitelikli iş gücü eksikliğini ortaya çıkarması ele alınan bir diğer konu alanı olmuştur. Ayrıca sağlık alanında, özellikle de, bebek ölüm oranlarının yüksek oluşu, sağlık personellerinin yetersizliği gibi konuların da önemle altı çizilmiştir. Bununla birlikte tarımda verimsizlik, sulu tarıma geçilmesi için sulama projelerinin yaygınlaştırılması, tarımda artan maliyetler, enerji maliyetleri gibi konular da tarım başlığı altında özellikle vurgulanan konular olmuştur.

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler sonrasında depremde en çok etkilenen Gaziantep yerleşimleri Nurdağı ve İslahiye olarak öne çıkmıştır. Ağır hasarlı ve orta hasarlı yapıların da hesaba dâhil edilmesi durumunda –ki fiziksel olarak yıkım veya onarım gerektireceği için önemi yadsınamaz– Şehitkâmil ve Şahinbey ilçelerinde fiziksel yapı gruplarında yeniden yapılanmalar söz konusudur. Yapı stokunun önemli ölçüde zarar gördüğü bu yerleşimlerde fiziksel yapının yeniden ayağa kaldırılması, ekonomik yaşamın canlandırılmasına yönelik politikalar ile birlikte sosyal yaşamı yeniden canlandırmak gibi konular en önde gelen konulardır. Bu yerleşimlerde enkazların bertarafı konusu da çevreye ve insan sağlığına verdiği zararlar sebebiyle önemle ele alınması gerekmektedir.

Gaziantep İçin Önemli Sorun Alanları

1. Sanayinin kontrolsüz yayılımı ve çevre kirliliği
2. Aşırı nüfus artışı
3. Eğitim altyapısı ve nitelikli işgücü eksikliği
4. Çarpık kentleşme ve yeşil alan yetersizliği
5. Ulaşım sorunları ve taşımada karayoluna bağımlılık

6. Artan enerji maliyetleri
7. İklim değişikliğinin olumsuz etkisi ve biyoçeşitlilik kaybı
8. İnovasyon eksikliği ve düşük katma değerli ürün üretimi
9. Tarımda artan maliyetler
10. Su ve kanalizasyon alt yapısı
11. Afetler
12. Yıkıntı atıklarının yönetimi
13. Barınma

Gaziantep İçin Önemli Fırsat Alanları

1. Genç nüfus ve çok kültürlü altyapı
2. Stratejik konum ve limanlara yakınlık
3. İhracat kapasitesi
4. Girişimcilik kültürü
5. Kurumsal kapasite ve ortak akıl
6. Güçlü sanayi altyapısı
7. Kentteki üniversite sayısının çokluğu
8. Verimli tarım arazileri ve ürün çeşitliliği
9. Orta Doğu pazarlarına yakınlık
10. Atık yönetimindeki gelişmeler
11. Turizm potansiyeli, tarihi miras ve gastronomi

Bölge Planı saha çalışmaları ve Gaziantep Kalkınma Stratejisi çalışması temel alınarak Gaziantep için on fırsat alanı belirlenmiştir. Kentin aşırı nüfus alması belirli açılardan bazı dezavantajlar oluştursa da kentin tarihinden gelen çok kültürlü yapısına ve girişimci geleneğine katkı sağlayacak bir unsur olarak değerlendirilebilir. Genç nüfusun fazlalığı ve yabancı nüfus Gaziantep için önemli bir avantaj da yaratmaktadır. Yeni iş sahaları için potansiyel işgücü arzı, doğal olarak sahip olunan bir değer olarak görülmektedir.

Suriye’den aldığı yoğun göçün kente potansiyel oluşturmasının yanında Suriye ile olan yakınlığı da kent için önemli bir avantajdır. Suriye’nin Bölge’nin en çok ihracat yaptığı üçüncü ülke olması göz önüne alındığında bu avantajın önemli fırsatlara çevrilebileceği düşünülmektedir. Suriye’de ortaya çıkan iç savaş öncesinde hem tarihten gelen bağlar, Gaziantep’in Halep’in simetrisi olarak görülmesi hem de ticari ve sosyal ilişkilerin güçlü olması bu yakınlığı ayrıca pekiştiren unsurlardır. Suriye’de yaşanan iç savaşın belirli bir düzeyde yavaşlaması, Türkiye ve Suriye arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden başlaması, gelecekte iki ülke arasındaki ekonomik ve toplumsal ilişkilerin yeniden güçlenmesi bakımından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Kilis ve Gaziantep’in Suriye’ye yakınlığı bu manada önem kazanmaktadır.

Ayrıca kentin kurumsal kapasitesinin görece yüksekliği ve birlikte ortak akıl ile hareket edebilme yeteneği de en önemli avantajlarından birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kentin turizm potansiyeli, gastronomi alanında son yıllarda kazandığı turistik marka değeri bir diğer avantajdır. Verimli tarım arazileri, Antepfıstığı başta olmak üzere birçok üründe yakaladığı kalite de ihracat kapasitesi yüksek olan kentin önemli bir avantajı olarak değerlendirilmektedir.

Çevresel sorunların daha da gündemde olduğu günümüzde Gaziantep’te atık yönetimine ilişkin yapılan yatırımlar iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Adıyaman

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan BGUS (2024-2028) çalışmasında belirlenen mekânsal tipolojiler sınıflandırmasında “*rekabet nüvesi iller*” kategorisi içerisinde yer alan Adıyaman’da Bölge Planı çalışmaları kapsamında il çalıştay, ilçe ve kurum ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalara ek olarak, Adıyaman Kalkınma Stratejisi (2020) çalışması kapsamında ortaya konan çıktılar üzerinden Adıyaman kentine ilişkin sorun ve fırsat alanları belirlenmiştir.

Ancak Adıyaman kenti sahip olduğu tüm potansiyelleri ve dezavantajlarının yanında 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında kent merkezi başta olmak üzere Gölbaşı, Besni ilçelerinde ve kırsal alanlarda önemli ölçüde yıkıma uğramıştır. Kâhta ve Sincik ilçelerinde de fiziki yapının yeniden ayağa kaldırılması ve barınma konuları başta gelen konular olmuştur. Barınma sorunu ile beraber nüfusun büyük ölçüde yer değiştirmesi Adıyaman kent merkezi ve Gölbaşı başta olmak üzere diğer zarar gören ilçeler için en büyük sorun alanını oluşturmaktadır. Ekonomik ve sosyal yaşamın büyük zarar gördüğü bu yerleşimlerde sanayi ve ticaret alanları da önemli ölçüde zarar görmüştür. Bu yerleşimlerin yeniden ayağa kaldırılması, kapsamlı bir yeniden yapılanmaya tabi tutulmalarını gerektirmektedir. Kentin yeniden nüfus çeken, ekonomik yapısı güçlü bir yapıya kavuşturulması en önemli öncelik haline gelmiştir.

Adıyaman İçin Önemli Sorun Alanları

1. Yıkıntı atıklarının yönetimi
2. Fiziksel yıkım oranının yüksek olması
3. Barınma sorunu
4. Nüfus kaybı
5. Zayıf kurumsal kapasite
6. Yetersiz turizm altyapısı
7. Nitelikli işgücü eksikliği ve yetersiz istihdam
8. Zayıf örgütlenme ve girişimcilik kapasitesi
9. Yetersiz demiryolu ağı ve lojistik altyapı
10. Tarımsal altyapı yetersizlikleri

Adıyaman İçin Önemli Fırsat Alanları

1. Genç nüfus
2. Atatürk barajı
3. Nemrut dağı milli parkı
4. Gelişmiş kentlere yakınlık
5. Planlanan sulama projeleri
6. Çok çeşitli turizm potansiyeli
7. Verimli topraklar – iklim çeşitliliği
8. Planlı sanayi alanları/OSB’ler
9. Yenilenebilir enerji potansiyeli
10. Doğa sporlarına uygunluk

Adıyaman kenti ile ilgili sorun alanları içerisinde en çok vurgulanan hususlardan biri kırsal alanların kentleşme baskısı altında kalması ve sanayi alanları yer seçiminde bu durumun göz önüne alınmadan tarım alanları ve orman alanlarının seçilmesidir. Kentin 2021 yılında net göç hızının negatif olarak gerçekleşmesi bağlamı göz önüne alındığında kentin istihdam olanağı yaratamamasının altı çizilmelidir.

Bununla birlikte düşük ücretlendirme, sosyal imkânların yetersizliği gibi hususların istihdam konusundaki yetersizlikleri beslediği görüşü vurgulanan bir konu olmuştur.

Kentin ana ulaşım aksları üzerinde yer almaması, demiryolu ile desteklenmemesi de kentin gelişmesindeki en önemli handikaplardan birisi olarak ifade edilmiştir. Bu konuda, Nissibi Köprüsü'nün daha efektif kullanılması sağlayacak yatırımlar ile Adıyaman'ın Diyarbakır başta olmak üzere diğer Güneydoğu illeriyle bağlantısının güçlendirilmesi kente ulaşım bağlamında avantaj sağlayabilir. Tarım alanında çiftçilerin bilinç düzeyi ve geleneksel üretim yöntemlerinin devam etmesinin kentin tarımsal potansiyelini zayıflattığı görüşü öne çıkmaktadır. Atatürk Barajı'nın varlığı çok önemli bir fırsat olmasına karşın Adıyaman'ın barajdan yeterince faydalanamadığı hususu vurgulanan konulardan birisi olmuştur. Tarımda sulama sorununun ilçe düzeyinde bile sıkça vurgulanması da göz önüne alındığında Atatürk Barajı'ndan sulama konusunda yeterince faydalanılamamasının önemli bir handicap olduğu değerlendirilmektedir.

Adıyaman'da öne çıkan bir diğer konu alanı ise turizmdir. Turizm sektöründe, Nemrut Dağı gibi tarihi ve kültürel değerlere ve Atatürk Barajı gibi potansiyel turistik alanlara sahip olunmasına rağmen, turistik tesisleşmeye yönelik altyapı eksiklikleri ve personel kalitesindeki yetersizlikler en çok dikkat çeken sorunlar arasında yer almaktadır.

Sahip olduğu genç nüfus, çevresel ve doğal zenginlikleri, tarihi ve kültürel yapısı, Atatürk Barajı gibi su potansiyeli, il ve ilçe düzeyindeki sanayi alanları, farklı turizm türlerindeki uygulama ve gelişmeler Adıyaman kentinin en önemli fırsat alanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca güneşlenme süresi ve yüksek kesimlerindeki rüzgâr potansiyeli bakımından da temiz enerji için önemli bir fırsat alanına sahip oluşu Adıyaman'ı farklı kılan unsurlardandır.

Deprem sonrası süreçte Adıyaman kent merkezi ve ilçelerinde altyapı ve üstyapı imkânlarının iyileştirilmesi, en öncelikli konuların başında gelmektedir. Barınma meselesi, kentin yeniden yapılanma sürecinde enkazın kaldırılmasının ardından gerçekleştirilecek planlama çalışmalarıyla birlikte, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gereken konulardandır.

Yeniden yapılanma sürecindeki en önemli altyapı konularından birisi de ulaşımın planlamasının deprem öncesi duruma göre oldukça rahatlatıcı bir işlevselliğe sahip olması önemlidir. Nitekim deprem öncesi yapılan saha çalışmalarında yerli halkın en çok şikâyet ettiği konulardan birisi de ulaşım ile ilgili sorunlar olarak tespit edilmiştir. Yeniden yapılanma sürecinde gelecek projeksiyonlarına göre planlanmış, toplu taşımanın ağırlık kazandığı, yaya ve yeşil alan koridorlarının alternatif tüm ulaşım türlerini de kapsayan bütüncül olarak ele alındığı bir ulaşım sisteminin hayata geçirilmesi önem kazanmaktadır.

Kilis

2024-2028 BGUS çalışmasının mekânsal tipoloji sınıflandırmasında "öncelikli dönüşüm illeri" kategorisinde arasında yer alan Kilis'te Bölge Planı kapsamında yapılan il çalıştayında paydaşlardan alınan görüşler ve Bölge Planı Mevcut Durum Tespiti kapsamında toplanan veriler göz önüne alındığında en önemli sorun alanının göç ve sosyal uyum olduğu görülmüştür. Kilis'in ülkede kendi nüfusuna oranla en fazla göçmen nüfusa sahip olan il olması, kentsel donatı ve altyapı yetersizliklerini daha görünür kılmaktadır. Kilis'in geçmişinden gelen çok kültürlü yapısı sosyal bakımdan uyumu kolaylaştırmaktadır. Öte yandan hızlı nüfus artışı ve göçler aynı zamanda ulaşım problemlerini de ortaya çıkarmaktadır.

Kilis'in bir diğer önemli sorun alanı, Suriye'ye olan yakınlığı olarak ifade edilmiştir. Her ne kadar bu yakınlık, geleceğe yönelik bir potansiyel olarak değerlendirilebilse de, Suriye'de devam eden iç savaş nedeniyle Kilis'te güvenlik sorunlarının ortaya çıkması bu durumu bir sorun olarak ele alma gerekliliğini doğurmuştur. Suriye'de iç savaşın yavaşlaması ve kurulan diplomatik ilişkilerle gelecekte ticari ve sosyal etkileşimin yeniden canlanması beklenmektedir. Bu bakımdan yakın geçmişte savaş sebebiyle olumsuz bir durum oluşturan komşuluk, yakın gelecekte büyük bir fırsat oluşturabilir.

Kilis'in "*öncelikli dönüşüm illeri*" kategorisinde olmasını da hatırlayarak kentteki "*durağanlığın*" ve "*kilitlenmişliğin*"¹¹ (Tekeli, 2008b) en büyük nedenlerinden birisinin kurumsal kapasite ile ilgili olduğu görülmektedir. İl çalıştay ve kurum ziyaretlerinde bu sorun alanına yönelik önemli görüşler paydaşlar tarafından ortaya konulmuştur. Kurumların tekil kapasite zayıflığı ve birlikte hareket edememe sorunu eleştiri konularından biri olarak ifade edilmiştir.

Mesleki eğitim, nitelikli iş gücü eksikliği ve işletmelerin kurumsal kapasite eksikliği ekonomik yaşama yönelik en büyük sorun alanlarını oluşturmaktadır. Kent, planlı sanayi alanlarına sahip olmasına rağmen, bu alanlarda istenilen düzeyde bir gelişimin sağlanamadığı da dile getirilen konular arasında yer almaktadır. Üretim süreçlerinde markalaşma ve pazarlama konusundaki yetersizlikler, önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çevresel konularla ilgili olarak kireçtaşı ocaklarının tarım alanlarına olumsuz etki etmesi, iklim değişikliği bağlamında yaşanan sorunlarla birlikte ele alınan bir diğer konu olarak ortaya konulmuştur.

Tüm bunlara ilave olarak 6 Şubat 2023 tarihli deprem sonrasında Kilis ve ilçelerinin afetler karşısında dayanıklılığı özel olarak ele alınması gereken konulardan birisi olmuştur.

Kilis İçin Önemli Sorun Alanları

1. Göç ve sosyal uyum
2. Afetler
3. Barınma sorunu
4. Kent içi trafik problemleri
5. Mesleki eğitimin zayıf kalması ve nitelikli iş gücü eksikliği
6. Kurumsal kapasitenin zayıflığı
7. Kentsel donatı alanları altyapısı ve üstyapısındaki yetersizlikler
8. Kireçtaşı ocaklarının tarımsal alanları etkilemesi
9. Turizm belgeli konaklama tesislerinin eksikliği
10. Markalaşma ve pazarlama alanında eksiklikler

Kilis İçin Önemli Fırsat Alanları

1. Genç nüfus ve çok kültürlü altyapı
2. Stratejik konum ve limanlara yakınlık
3. Tıbbi aromatik bitkiler
4. Kilis keçisi ve süt ürünleri
5. Zeytinyağı

¹¹ *Durağanlık ve kilitlenmişlik* kavramları İlhan Tekeli'nin "Bölge Planlama İçin Bir Adanmışlık Modeli: Durağan Bölgelerin Kilitlenmişliği Nasıl Çözülür?" isimli yazısında ele aldığı, gelişme kuramları bağlamında bir yerleşimin gelişmemesine istinaden kullanılmıştır.

6. Verimli tarım arazileri ve ürün çeşitliliği
7. Sınır kenti olması
8. Turizm potansiyeli
9. Üniversite
10. Sanayinin gelişimi

Kilis'in fırsat alanları, kuşkusuz genç nüfusu ve çok kültürlü yapısıdır. Suriye'ye yakınlığı, gelecekte ekonomik ve toplumsal ilişkilerin gelişmesi açısından önemli bir avantajdır. Hassa Tüneli projesiyle limanlara olan mesafenin kısalması, Kilis'in stratejik konumunu daha da önemli hale getirecektir. Kilis Polateli Şahinbey OSB'nin hayata geçmesiyle sanayi alanındaki gelişiminin daha da güçleneceği öngörülmektedir. Bu avantaj, Kilis'in durağanlığını ve kilitlenmişliğini kırmada kilit rol oynayabilir.

Kilis, verimli tarım arazileriyle zeytin, üzüm ve tıbbi aromatik bitkiler gibi birçok üründe yüksek üretim kapasitesiyle öne çıkmaktadır. Kilis'te tarıma dayalı sanayinin gelişimi, ihracat potansiyelini artırmaktadır. Hayvancılık ve bu alandaki üretim kapasitesi de Kilis'in önemli avantajlarından biridir.

Akinci Konağı, Kilis

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Bölge Vizyonu

Tekke Cami, Kilis

7. Bölge Vizyonu

TRC1 Bölge Planı'nın vizyonu, küresel ve ulusal eğilimler göz önüne alınarak yerin ihtiyacına odaklanan bir perspektifle geliştirilmiştir. Gelecek dönemde nasıl bir bölgesel büyüme öngörüldüğü, yerel ekonominin hangi öncelikler doğrultusunda gelişeceği, küresel riskler ile birlikte ani ve yavaş gelişen afet gibi tehditlere karşı dayanıklılığın nasıl artırılacağı ve yanı sıra Bölge'nin sunduğu fırsatları nasıl değere dönüştüreceği gibi temel soruların yanıtları bölgesel vizyonun oluşmasına katkı sağlamıştır.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinin birliktelik yaratan değerleri, yeni nesil ekonomik beklentiler ve toplumsal ilişkiler ile uyumlu hale getirildiğinde **"çok yönlü fırsatlar bölgesi"** potansiyeli önem kazanacaktır. Küresel rekabet içinde güçlü ve büyüyen çok yönlü fırsatlar bölgesi olmak için **kapsayıcı ekonomi, sürdürülebilir ekoloji, dayanıklı toplum ve afet dirençli kentler** bileşenlerinden oluşan temel çerçeve farklılık yaratan fırsat alanlarını ortaya çıkaracaktır.

Bölge ekonomisinin yenilik ve teknoloji odaklı endüstrilerde daha fazla uzmanlaşacak şekilde geliştirilmesi de bölgesel kalkınma potansiyelleri oluşturacaktır. Bölgesel büyümenin vizyonu ve stratejik öncelikleri Bölge'nin risklere karşı dayanıklılığını ön plana alan, yerel dinamikleri, küresel eğilimler ve yeni nesil beklentiler ile belirlenecektir.

Günümüzde sınırların bulanıklaşması, demografik değişimler, kaynakların azalması, hızlı kentleşme, sağlık ve güvenlik, ani ve yavaş gelişen afetler, teknolojik yenilikler, her alanda dijitalleşme gibi sorun ve fırsatlar bölgesel kalkınma için farklı davranış biçimlerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Buradan hareketle TRC1 Bölgesi geçmişten günümüze zorluklar ve fırsatların coğrafyası olmuştur. İpekyolu dün ticaretin ve kültürlerin kaynaşma yolu, yarın ise yeni nesil ekonomilerin yenilik yolu olarak kurgulanmalıdır.

Bölgesel Vizyondan Stratejik Önceliklere, Çok Yönlü Fırsatlar Bölgesi

Bölge illerinin farklılık yaratan değerleri ve potansiyelleri ile birlikte afet sonrası süreçte yerleşim alanlarında ortaya çıkan ekonomik ve sosyal yaşamın aldığı hasar da dikkate alındığında dört stratejik öncelik öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın üç temel bileşeni olan *ekonomi, ekoloji, toplum* ile yaşanan afetlere ilişkin olarak *dayanıklılık* temalarından oluşan dört stratejik öncelik, bölgesel vizyonun dörtlü sac ayağını oluşturmaktadır.

Bölge Mezopotamya, Anadolu ve Akdeniz coğrafyası içindeki stratejik konumu, bölgesel ve küresel pazarlara yakınlığı; tarım, sanayi, turizm, gastronomi alanlarında üretim çeşitliliği; somut ve soyut kültürel miras zenginliği ile çok yönlü fırsatlar bölgesi özelliğini taşımaktadır. Çok yönlü fırsatlar bölgesi, her alanda çok yönlü hareketliliği sağlamaktadır. Bölge'nin farklı bölgelerle olan sektörel ve kültürel etkileşimi, sınır ötesi ilişkileri, küresel pazarda rekabet gücü gibi konular çok yönlülüğün zenginleşmesi için yeni fırsatlar ortaya çıkarmaktadır.

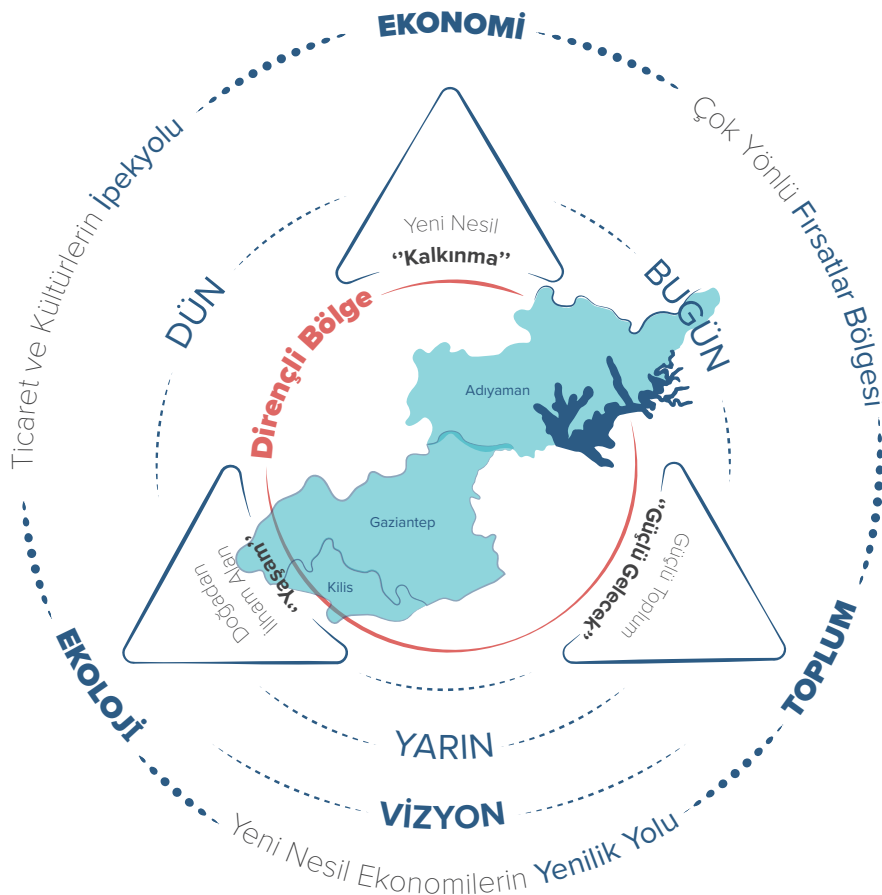
Bölge'nin yeni büyüme stratejileri, yeni nesil ekonomiler için yeni nesil yatırımlar, yeni nesil beklentilerin karşılanması ve işlevsel/sürdürülebilir toplumsal ilişkiler ağı üzerine kurgulanmalıdır. Dün sınırları aşmış İpekyolu'nun önemli bölgesi, yarın ise yine sınırları aşan yenilik yolu olmalıdır. Günümüzde sanayi, tarım, kültür ve turizm, gastronomi gibi sektörlerde Bölge'de liderlik rolü üstlenen İpekyolu Bölgesi, tüm bu sektörlerde yine sınır ötesi ilişki sistemi içinde yenilik vizyonu ile farklılıklar yaratmalıdır.

Ayrıca, 6 Şubat 2023 depremlerinin Adıyaman başta olmak üzere bazı ilçe yerleşimlerinde büyük yıkıma neden olması sebebiyle Bölge yerleşimlerinin afetlere karşı dirençliliğinin artırılması bölgesel vizyon kapsamında ele alınmalıdır.

TRC1 Bölgesi'nin deprem sonrası iyileşme ve yeniden yapılanma sürecinin planlı bir şekilde yönetilmesi en önemli gereklilik olarak görülmektedir. Afetten büyük ölçüde zarar görmüş bölgelerde, afet aynı zamanda bir fırsat olarak değerlendirilerek çok yönlü bir perspektifle çeşitli alanlarda en iyi ve en uygun seçeneklerin analiz edilmesi ve bölgesel kalkınmanın afetlere karşı dirençli bir şekilde planlanması önem arz etmektedir. Yeniden yapılanma sürecinde, Bölge'nin deprem öncesindeki sorunlarının çözülmesi, yerleşimlerin geleceğinin planlanması, afet sonrası ihtiyaçların karşılanması gibi konulara odaklanılmalıdır. Bu süreçte, iklim duyarlı prensiplere göre fiziksel planlamaların yanı sıra, ulaşım ve altyapı sistemlerinin düzenlemesi konusunda güncel uygulamalara öncelik verilmelidir.

Genel yaklaşım, yerel hızlı kentleşmenin yanı sıra çevresel, ekonomik, sosyal ve teknolojik değişiklikleri dikkate alarak bölgesel bağlantıları ve farklılıkları analiz etmeyi, temel altyapı önerilerini aşamalı ve kaynaklarla uyumlu şekilde sunmayı ve Bölge genelinde müdahale mantığı oluşturmayı içermektedir. Ancak, deprem sonrası süreçte ortaya çıkan fiziksel ve ekonomik koşulların hızla iyileştirilmesi de en önemli gerekliliktir. Afet sonrası süreçte bölgesel kalkınma konusunda öne çıkabilecek güncel meselelerin ve eğilimlerin yerleşimlere uygun bir şekilde taşınması gerekmektedir. Deprem sonrası en fazla zarar gören ve nüfus kaybı yaşayan yerleşimlere, nüfusu geri çekmek ve yerleşimleri tekrar çekici hale getirmek öncelikli konular arasındadır. Bu çerçevede, ekonomik avantajlar sunan, afete karşı dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturmak temel amaçtır.

Şekil 5: Bölge Vizyonu

Planlama öncesi yapılan tespitler ve planın katılımcılık yeteneği kapsamında ortaya konulan görüşler doğrultusunda “**Toplumsal ilişkiler ağı güçlü, riskler ve afetler karşısında dirençli, ekonomik olarak gelişmiş ve yeşil, çok yönlü fırsatlar bölgesi, Yenilik Yolu; İpekyolu**” vizyonu ortaya konulmuştur.

Bu vizyon çerçevesinde 4 temel stratejik öncelik belirlenmiştir. Bunlar;

- Kalkınma öncülü; Ekonomi – Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması
- Yaşamsal temel; Ekoloji – Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi
- Stratejik bileşen; Toplum – Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi
- Dirençli yerleşimler; Dayanıklılık – Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

7.1. Mekânsal Gelişme

TRC1 Bölge Planı; sahaya ilişkin veriler, çalıştay notları, ilçe ve kurum ziyaretleri sonucunda ortaya konan Mevcut Durum Tespiti ve dâhilinde yapılan analizlerden oluşmaktadır. Bu çalışmalar stratejik öncelikleri ve bu öncelikler kapsamında belirlenen hedef ve müdahale alanlarını ortaya koymanın yanı sıra müdahale alanlarının mekânsal karşılığını da kavramsal düzeyde belirlemesi bakımından önem arz etmektedir. Buradan hareketle, salt politika belgesi olmasının ötesinde mekânsal planlara ışık tutabilecek/yön verebilecek, mekânsal yönlendirmeleri yapacak bir gelişim şemasını içermektedir. Nitekim Türkiye’deki bölge planlama deneyimi de bunu gerektirmektedir. Bu kapsamda plan aşamasına dek yapılan masa başı çalışmalar ve saha çalışmalarının yönlendiriciliğinin yanı sıra BGUS (2024–2028), Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri çalışması (YER–SİS) ve Sosyo–Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SE–GE) (2022; 2019) referans alınarak mekânsal gelişim şeması ortaya konulmuştur.

Mekânsal Gelişim Şeması, Bölge Planı kapsamında ortaya konan stratejik öncelikler, hedefler ve tedbir/müdahale alanlarının mekânsal karşılıklarını ifade etmek için oluşturulan şemayı ifade etmektedir. Kuşkusuz bu şemalar arazi kullanım biçimlerini belirleyen mekânsal planlardan farklı bir dil ve gösterim biçimine sahiptir. Bölge Planı her ne kadar TRC1 Bölgesi özelinde hazırlanmış olsa da, Bölge’nin komşu bölgeler ve küresel çaptaki ilişkilerini de gözetmektedir. Bu bağlamda oluşturulan mekânsal gelişim şeması Bölge sınırlarını aşan ilişkileri de kavramsal olarak ifade etmektedir.

Öncelikle TRC1 Bölgesi’nde yer alan iller değerlendirildiğinde sanayi ve ihracat bakımından gelişmişliği sebebiyle Gaziantep, Bölge’nin lokomotif konumundadır. BGUS kapsamında yerleşimler, küresel entegrasyon, rekabetçilik ve yakınsama boyutları üzerinden oluşturulan tiyolojilere göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre Gaziantep gelir düzeyi, sanayi, hizmetler, ihracat, teknoloji düzeyi, girişimcilik ve beşeri sermaye gibi hususlar bakımından öne çıkan “*rekabetçi iller*” tiyolojisi içerisinde yer almaktadır. Bu bakımdan *Gaziantep* TRC1 Bölgesi içerisinde yukarıda anılan hususlar bakımından birçok yerleşimi geride bırakan bölgesel kutup niteliğindedir. *Adıyaman* ise rekabetçilik boyutu üzerinden ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasına sınırlı katkı sağlayan, belli sektörlerde orta ölçekte üretim yoğunluğu olan ve imalat sanayi ihracatında büyüme potansiyeli olan “*rekabet nüvesi iller*” kategorisinde değerlendirilmektedir. *Kilis* ise yakınsama boyutu üzerinden gelir, sosyo–ekonomik gelişme ve merkez özelliği taşıma bakımından daha düşük seviyede olan “*öncelikli dönüşüm illeri*” kategorisinde değerlendirilmektedir. Bölge illerinin farklı kategoriler içerisinde yer alması kuşkusuz planın içerdiği stratejik öncelik, hedef ve müdahale alanlarının da daha kapsamlı olmasını ve mekânsal karşılıklarının da bu kapsama göre belirlenmesini gerektirmektedir. Bunlarla birlikte 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan ve Kahramanmaraş depremleri olarak bilinen depremler sonrasında afet bölgesi ilan edilen Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya’dan oluşan 5 il “*afet sonrası ihya illeri*” kategorisinde yer almaktadır.

2024-2028 Bölgesel Gelişme ve Ulusal Stratejisi'nde (BGUS) "*rekabetçi iller*" kategorisinde yer alan Gaziantep, gelişmiş sanayi yapısı ve yüksek ihracat kapasitesi bakımından öne çıkmasına karşın kentin sanayi yapısı ucuz işgücüne dayalı, görece düşük/orta teknolojiye sahip bir hüviyete sahiptir. Yatırım ortamı ve girişimcilik bakımından cazibe merkezi konumunda olan Gaziantep'in bu yapısı sürekli nüfus çekmektedir. Düzenli olarak nüfus çeken ve sanayi bakımından sahip olduğu yetkinliklerle sürekli mekânda yayılan bu büyüme stratejisinin gözden geçirilmesi gerektiği, il çalıştayları ve ilçe ve kurum ziyaretlerinde de sıklıkla dile getirilen bir husus olmuştur. Bu bakımdan Bölge Planı'nda ortaya konan "*Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısının Geliştirilmesi*" hedefi Gaziantep sanayinin yapısal olarak yeşil ve teknolojik dönüşümünü amaçlamaktadır. Bu hedef aynı zamanda, Adıyaman ve Kilis'in ise kendine yeten bir sanayi yapısını barındırması ve sanayi dışı sektörlerle dengeli bir yapı sergilemesinden hareketle Gaziantep'ten farklı olarak rekabetçi, üretken ve çevre dostu bir sanayileşme stratejisini benimsemesi gerektiğini ifade etmektedir. Özellikle de 2024-2028 BGUS'ta "*öncelikli dönüşüm illeri*" tipolojisinde yer alan Kilis için sanayileşme stratejisinin tarımsal ürünlerle ilişkili olarak gelişmesinin tarım sektörünün de canlanması bakımından önem arz ettiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, 2024-2028 BGUS'ta "*afet sonrası ihya illeri*" kategorisinde yer alan Bölge illeri, Bölge Planı'nın "*Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması*" stratejik önceliği kapsamında belirlenen hedef ve tedbir alanları ile yeniden yapılanma süreci içerisinde değerlendirilmelidir. Fiziksel yapının büyük ölçüde tahrip olduğu, nüfusun önemli ölçüde yer değiştirdiği, ekonomik yaşamın yara aldığı *Adıyaman kent merkezi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslahiye* yerleşimlerinde altyapı ve üstyapının yeniden tesis edilmesi, fiziksel yapı kalitesinin dayanıklılığının yükseltilmesi, kamusal alan oranlarının artırılması, enkazlar ile oluşan çevre ve sağlık sorunlarını ortadan kaldırabilmesi gibi fiziki yeniden yapılanmaya yönelik tedbirlerin yanında ekonomik ve sosyal yaşamı canlandıracak eylemler ortaya konulabilmelidir. Tarımsal ve sınai üretim kapasitelerinin genişletilerek yurt içi ve yurt dışı pazarlara ulaştırılabilmesi, yatırım çekme konusunda aktif bir yol haritası oluşturularak etkin bir şekilde uygulanabilmesi, teşvik anlamında önemli avantajları yakalayabilmek ve turizm konusunda altyapının geliştirilmesi gibi ekonomik tedbirler depremde ağır hasar alan yerleşimler için önemli konular olarak görülmektedir. Deprem sonrası süreçte göç eden ve yerinde kalan nüfusun yaşadığı stres bozuklukları, uyum sağlayamama, yabancılaşıma gibi psikolojik etkilerin üstesinden gelebilme, sosyal destek mekanizmalarının etkin ve adil tesis edilmesi, sosyal donatı alanlarının kent ile uyum içerisinde dezavantajlı kesimleri önceleyecek şekilde oluşturulması, işgücü ve istihdam politikalarının yeniden yapılanma stratejileri ile uyumlu şekilde oluşturulması ve afet bilinci gibi konular sosyal yaşamın yeniden tesisi bağlamında öne çıkmaktadır.

Mekânsal Gelişim Şeması yukarıda anılan kategoriler ve mevcut durum analizleri göz önüne alındığında dört sentez üzerinden biçimlenmektedir. Bölge'nin ülke içerisindeki konumu ve bölgeler arasındaki ilişkilerinin yanı sıra küresel ilişkileri üzerinden biçimlenen *çok yönlü fırsatlar* katmanları arasında yer alması, üretim kapasiteleri üzerinden kentlerin sektörel biçimlenişine yön veren *üretim alanları*, bölgeler arasındaki ilişkiler üzerinden gelişen farklı sektörel kombinasyonlarla biçimlenen *stratejik koridorlar* ve Bölge'nin yerel dinamikleri üzerinden belirlenen *alt bölgelemeler* mekânsal gelişim şemasının temel sütunlarını oluşturmaktadır.

7.1.1. Çok Yönlü Fırsatlar

TRC1 Bölgesi, yüksek ihracat kapasitesi ve gelişmiş sanayi altyapısıyla bölgeler arası sosyal ve ekonomik ilişkilerin yanı sıra küresel bağlamda kurduğu ilişkiler bakımından da önemli bir kapasiteye sahiptir. Bölge ihracatının önemli bir bölümü başta Irak olmak üzere Ortadoğu ülkelerine, önemli bir bölümü ise Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerine gerçekleştiği bilgisi göz önüne alındığında Bölge'nin çok yönlü bir fırsatlar katmanları arasında yer aldığı söylenebilir.

Bu bağlamda ulaşım konusunda gelecekte gerçekleşecek projelerin Bölge'nin ihracat kapasitesine önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Mersin-Şanlıurfa Otoyolu'nun Habur Sınır Kapısı'na doğru devamlılığını sağlayacak yeni otoyol projesi Bölge'nin Ortadoğu ile olan ticari ilişkilerini lojistik bağlamda güçlendirecektir. Bununla birlikte Bölge'nin İskenderun Limanı'na erişilebilirliğini büyük ölçüde kolaylaştıracak olan Hassa Tüneli projesi de Batı ülkelerine yönelik ihracat kapasitesini kolaylaştıracığı gibi bu güzergâh üzerinde yer alan Kilis ve yakın ilçelerinde önemli ölçüde yatırım çekme olanaklarını cazip hale getirmesi de beklenmektedir. Bununla birlikte Kilis'in Suriye'ye açılan bir kapı konumunda olması, gelecekte önemli ticari ve sosyal ilişkilerin gelişmesi olasılığının son dönemlerde gelişen ilişkilerin üst düzeye çıkmasıyla daha da önem kazanan bir avantaja dönüşmesi beklenmektedir. Bu bağlamda Öncüpınar ve Çobanbey gümrük kapılarına sahip olan Kilis ilinin gelecekte önemli ticari avantajlar yakalaması beklenmektedir. Buna ek olarak, Karkamış gümrük kapısının Gaziantep ilinin güney sınırında yer aldığı düşünüldüğünde, Bölge, gelecekte güney ülkeleriyle ticari ve sosyal ilişkilerin gelişmesi senaryosu çerçevesinde önemli kazanımlar elde edebilir.

Tüm bunlara ek olarak, Mersin'den başlayıp Gaziantep üzerinden devam ederek Diyarbakır'a dek uzanan hızlıtren projelerinin hayata geçmesinden sonra Bölge'nin erişilebilirliği güçlenecektir. Ayrıca, Gölbaşı ilçesinde bulunan demiryolu hattından başlayarak Adıyaman kent merkezi üzerinden Kâhta'ya doğru gerçekleştirilecek olan hızlı tren projesinin Adıyaman'ın erişilebilirlik dezavantajını önemli ölçüde azaltması beklenmektedir. Bu proje aynı zamanda Adıyaman'ın son yıllarda giderek güçlenen turizmine katkı sağlaması beklenmelidir.

Bu projeler aynı zamanda depremlerde yüksek hasarlı yapı grupları oranına sahip olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslâhiye yerleşimleri başta olmak üzere Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli yerleşimlerinin ekonomik ve turizm cazibesine olumlu etkiler bırakacaktır. Bu bakımdan ulaşımaya yönelik büyük ölçekli projelerin mümkün olduğunca erken bir şekilde uygulanması önem kazanmaktadır.

Bölge dışı ilişkiler bağlamında ise YER-SİS'te yer alan etki alanları analizinde Çelikhan ilçesinin ulaşım kolaylıkları sebebiyle Malatya ile daha yoğun ilişkiler içerisinde olması söz konusuysa, Şanlıurfa ilçeleri olan Halfeti ve Birecik'in ise daha çok Gaziantep etki alanı içerisinde olduğu, Şanlıurfa ile ilişkisinin doğrudan değil dolaylı olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu ilişkilerin yanı sıra Fırat Nehri'nin Gaziantep, Adıyaman ve Şanlıurfa arasında ortak değer olarak ele alınması gerekliliği de önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir. Rumkale, Halfeti ve Zeugma gibi değerlerin Fırat Nehri üzerinde yer alması TRC1 ve TRC2 Bölgelerini ortak hedefler etrafında bir araya getirmelidir.

Şekil 6: TRC1 Çok Yönlü Fırsat İlişkiler

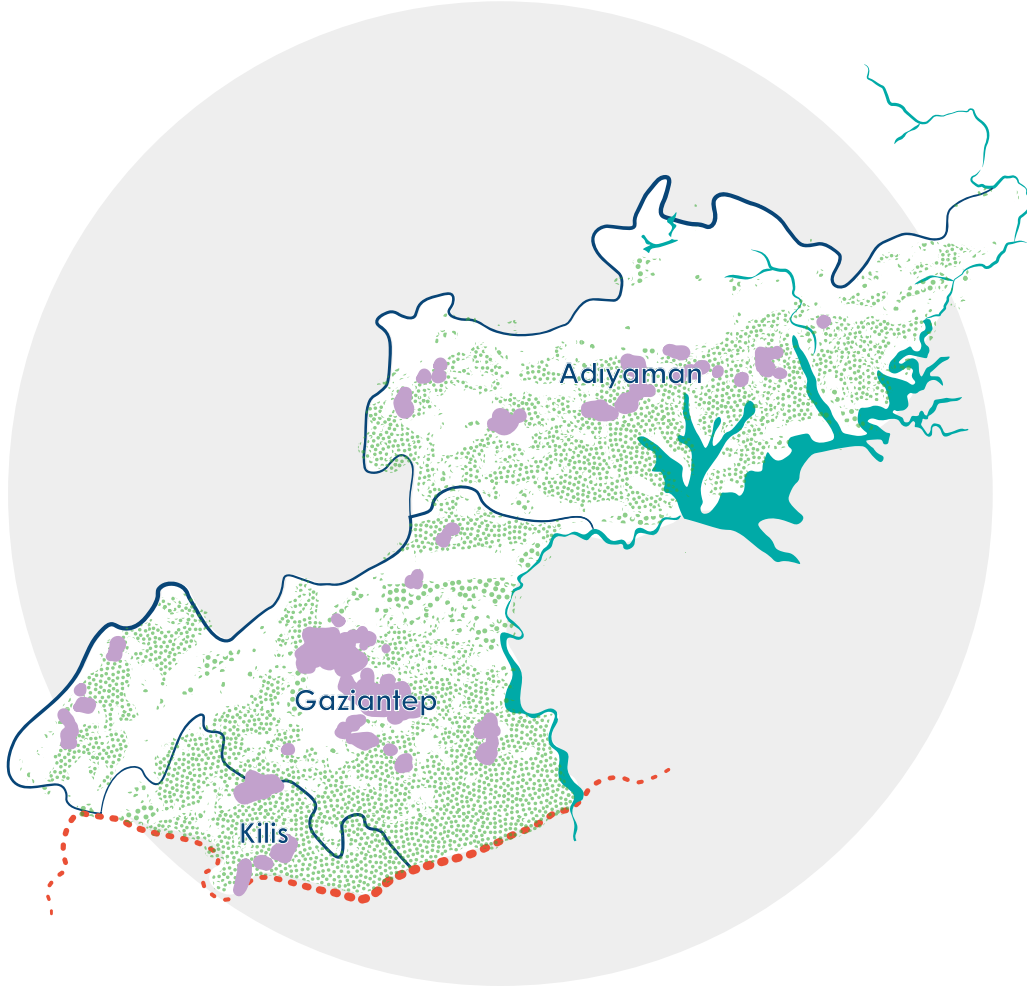
Bölge, Mezopotamya, Anadolu ve Akdeniz coğrafyası içindeki stratejik konumu, bölgesel ve küresel pazarlara yakınlığı; tarım, sanayi, turizm, gastronomi alanlarında üretim çeşitliliği; somut ve soyut kültürel miras zenginliği ile çok yönlü fırsatlar bölgesi özelliğini taşımaktadır. Çok yönlü fırsatlar bölgesi, her alanda çok yönlü hareketliliği sağlamaktadır. Bölge'nin farklı bölgelerle olan sektörel ve kültürel etkileşimi, sınır ötesi ilişkileri, küresel pazarda rekabet gücü gibi konular çok yönlülüğün zenginleşmesi için yeni fırsatlar ortaya çıkarmaktadır.

7.1.2. Üretim Alanları

Mekân kavramının toplumsal üretim süreçlerinin bir ürünü olduğu hatırlandığında mekânsal gelişime yön veren en önemli bileşen olarak üretim alanları ele alınmalıdır. Bu bağlamda Gaziantep, sanayiye dayalı güçlü üretim yapısının yanı sıra tarımsal üretimde de önemli değerlere sahiptir. Adıyaman ve Kilis'te ise sanayi bakımından önemli üretim alanlarının varlığı söz konusu olmasına karşın tarımsal üretim alanları bakımından oldukça zengin olduğu görülmektedir.

Sanayi ve tarımsal üretimin yanı sıra turizm değerleri de önemli ekonomik bileşenleri oluşturmaktadır. Bu bileşenler mekânsal gelişim şemasında sektörel öncelikleri belirlemede önemli altlıkları oluşturmaktadır.

Şekil 7: TRC1 Tarım ve Sanayi Alanları

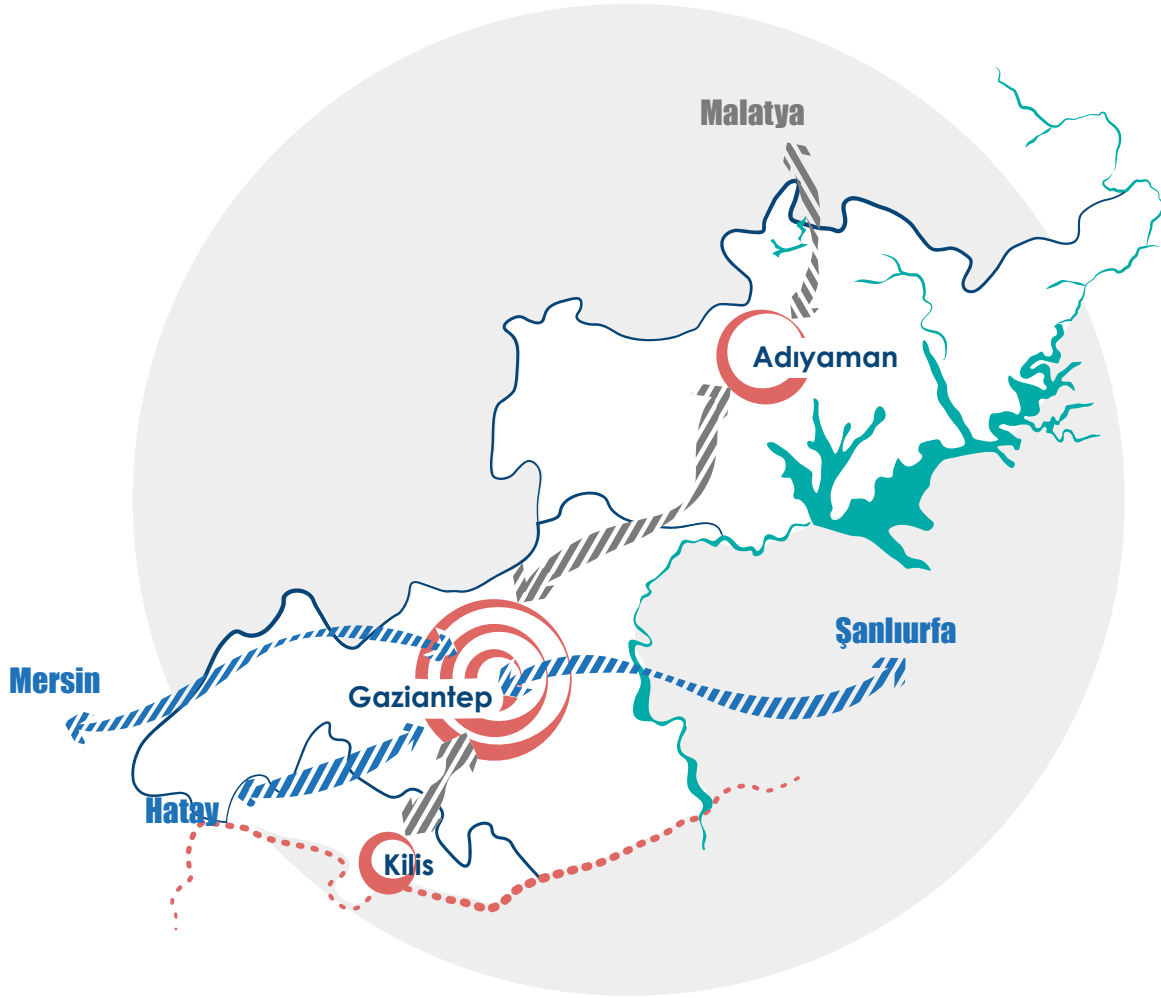

Üretim alanlarının etkin, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması, üretilen ürünün değere dönüştürülmesi en önemli amaçlardan birisi olmasına karşın bu dönüşümün belirli stratejiler üzerinden gerçekleşmesi bölgesel kalkınma açısından önemlidir. Bu nedenle üretim alanlarının Bölge Planı kapsamında belirlenen stratejik öncelikler, hedefler, tedbir ve müdahale alanları üzerinden ele alınması Bölge içerisinde oluşan eşitsizlikleri, uzun vadede ise bölgeler arası eşitsizlikleri gidermede etkili olabilecektir.

7.1.3. Stratejik Koridorlar

Çok yönlü fırsatlar bölgesi olarak öne çıkan TRC1 Bölgesi için bölge içi ve bölgeler arası ilişkilerin güçlü olması gerekliliğinin yanında stratejik olarak iki ana koridorun öne çıktığı görülmektedir. Bölge'nin ülkenin batısıyla ve küresel ağlarla ilişkisini sağlayan *batı koridoru* ve Ortadoğu ülkeleri ile ekonomik ilişkilerin geliştiği *doğu koridoru* bu bağlamda önemlidir. Bunun yanında yakın gelecekte Suriye üzerinden sosyal ve ekonomik ilişkilerin de gelişmesi beklenmektedir. Bölge'nin güneyinde süren istikrarsız dönemin sona ermesiyle yeni iş olanakları üzerinden ekonomik boyutu öne çıkan bir güney koridorunun gelişmesi ön görülmektedir.

Şekil 8: TRC1 Yakın Çevre İlişkileri Bakımından Sahip Olduğu Stratejik Koridorlar

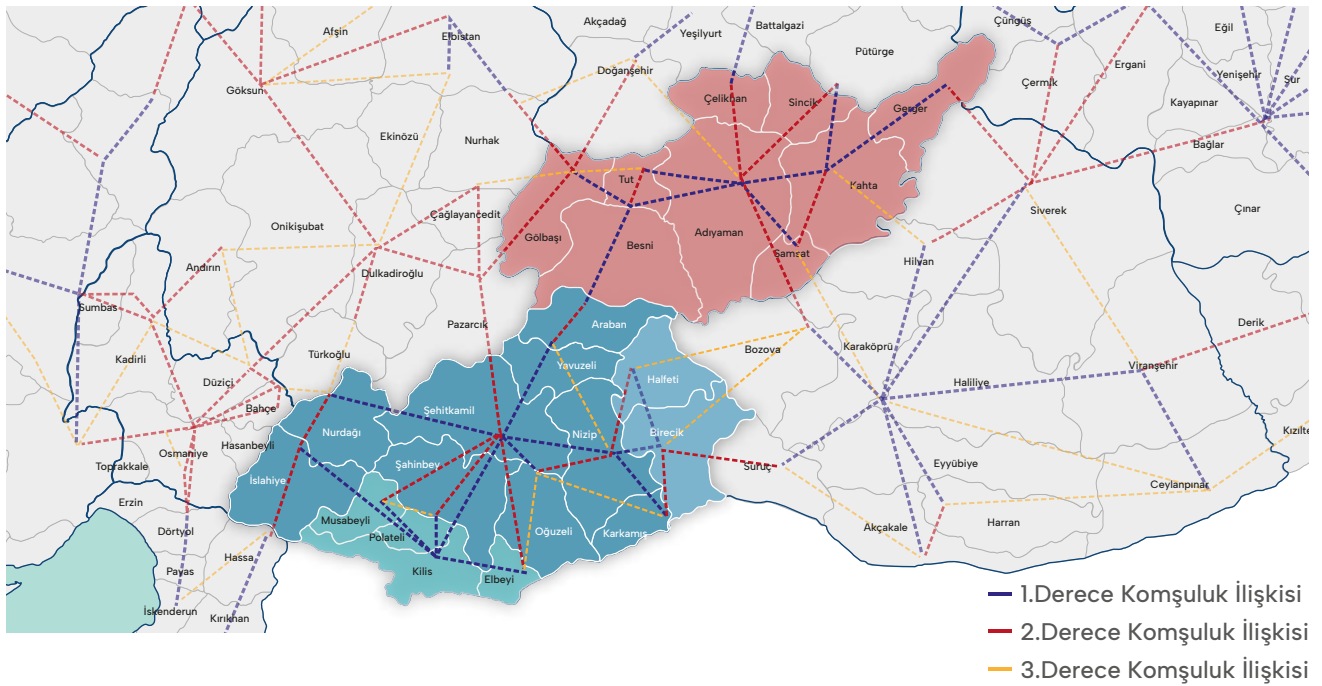

Gelişmesi ön görülen ve mevcut stratejik koridorların yakın gelecekte uygulanması planlanan ulaşım projeleri ile güçlenmesi beklenmektedir. Doğu kesiminde Tarsus-Adana-Gaziantep (TAG) Otoyolu'nun Habur Sınır Kapısı'na doğru devamlılığını sağlayacak yeni otoyol projesi Bölge'nin Ortadoğu ile olan ticari ilişkilerini lojistik bağlamda güçlendirecektir. Batı kesiminde ise İskenderun Limanı'na erişilebilirliğini büyük ölçüde kolaylaştıracak olan Hassa Tüneli projesi de Batı ülkelerine yönelik ihracat kapasitesini kolaylaştırması beklenmektedir. Bu projelerin Bölge'nin doğu ve batı gelişme koridorlarını güçlü kılacak yatırımlar olup Kilis ve yakın ilçelerini yatırım çekme bakımından cazip hale getirmesi de beklenmektedir.

7.1.4. Alt Bölgeler

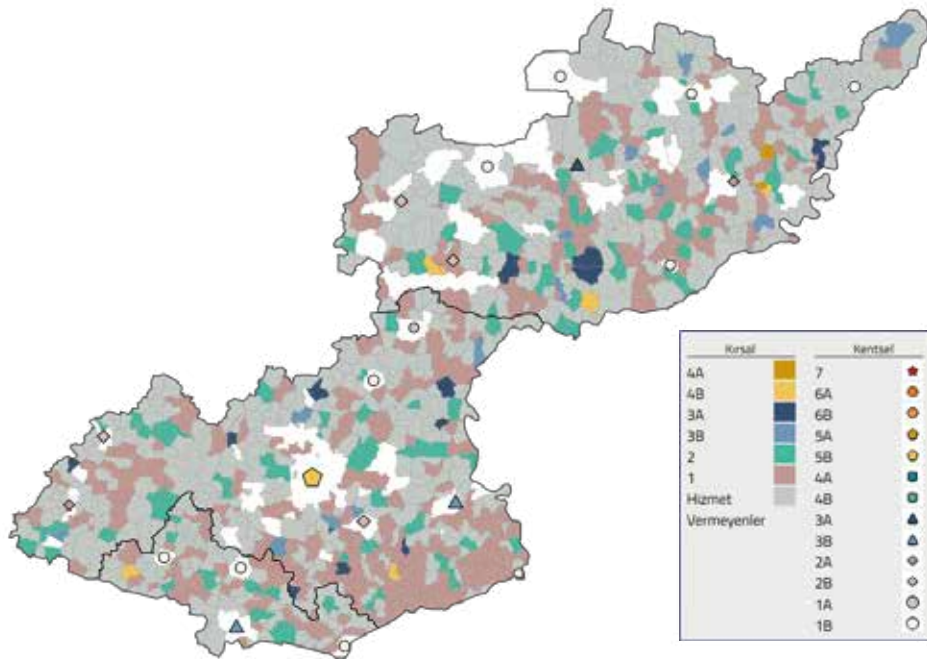
Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri çalışması (YER-SİS) alt bölgeleme çalışmaları için önemli merkezleri belirlemede temel referans olarak değerlendirilmiştir. YER-SİS'te yer alan "**Kentsel Etki Alanları ve Bölgeler Analizi**"ne bakıldığında TRC1 Bölgesi'nde il merkezleri dışında Nizip ve Kâhta'nın çevresindeki yerleşimleri etki altına aldığı görülmektedir. Bu ilçeler nispeten güçlü sanayi yapısı ve tarımsal üretim kapasitesi ile önemli merkezlerdir.

Harita 5: Kentsel Etki Alanları ve Bölgeler Analizinde TRC1 Yerleşimleri ve Yakın Çevre İlişkileri

Kaynak: YER-SİS

Harita 6: TRC1 Bölgesi Hizmet Merkezleri

Kaynak: YER-SİS

Bunlarla birlikte YER-SİS'te yer alan **Hizmet Merkezleri Kademelendirmesi** de alt bölgeleme tercihleri için referans olarak alınmıştır. Bunlara ilave olarak TÜİK'in **Kent-Kır Sınıflaması** çalışması da eklendiğinde alt bölge merkezleri ve gelişme odakları belirginleşmiştir. Bu sebeple Nizip ve Kâhta yerleşimleri TRC1 Bölge Planı'nda alt bölge merkezleri olarak değerlendirilmektedirler. Kentsel ve kırsal alanların değerlendirilmesinde ise TÜİK'in **Kent-Kır Sınıflaması** çalışması (Harita 3) referans olarak alınmıştır.

TÜİK'in hazırlamış olduğu Kent-Kır Sınıflaması çalışması, YER-SİS'te yer alan Kentsel ve Kırsal Etki Alanları Analizleri, saha çalışmaları ve gözlemler sonucunda Bölge yerleşimleri Tablo 3'te yer aldığı şekilde gruplandırılmıştır.

Bölge içerisinde, özellikle de, organize sanayi bölgelerine sahip olan yerleşimlerde sanai faaliyetlerin belirli bir düzeye ulaşmış olması sebebiyle Şehitkâmil, Şahinbey Nizip, Kilis Merkez İlçesi, Adıyaman Merkez ilçesi, Kâhta, Oğuzeli, Besni, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye yerleşimleri "*sanayi odaklı yerleşimler*" olarak öne çıkmaktadır. Ancak anılan bu yerleşimler içerisinde en gelişmiş ve sektörel çeşitliliğe sahip olan yerleşimler Şehitkâmil, Şahinbey, Nizip, Kâhta, Oğuzeli, Adıyaman ve Kilis merkez ilçeleridir. Kâhta, Besni, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye yerleşimlerinde kırsal üretim de önemli ağırlığa sahiptir. Ancak Araban, Yavuzeli, Karkamış, Çelikhan, Gerger, Samsat, Sincik, Tut, Elbeyli, Musabeyli ve Polateli yerleşimleri ağırlıklı olarak kırsal üretim biçimlerinin hâkim olduğu yerleşimler olmaları sebebiyle "*kırsal yerleşimler*" olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler sonrasında hasar alan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Çelikhan, Besni, Samsat, Nurdağı, İslahiye ve Polateli yerleşimleri hasarlı yapı stoğunun toplam yapı stoğuna oranı bakımından yüksek oluşu sebebiyle "*yeniden yapılanma yerleşimleri*" olarak öne çıkmaktadır. "*Yeniden yapılanma yerleşimleri*" hasarlı yapı grubu olarak nitelendirilen yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı olarak tanımlanan yapılardan oluşmaktadır. Hasarlı yapı grubunun toplam yapılara oranı yüzde 30'un üzerinde olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik ve Tut yerleşimleri ile Nurdağı ve İslahiye ilçeleri *birinci derece yeniden yapılanma yerleşimleri* olarak tanımlanmıştır. Yüzde 24 ile yüzde 30 arası hasar oranına sahip Çelikhan, Samsat, Besni ve Polateli ilçeleri ise *ikinci dereceden yeniden yapılanma yerleşimleri* olarak tanımlanmıştır. Bölge yerleşimlerinin hemen hepsinde belirli oranlarda hasar durumu olduğu göz önüne alındığında sınıflandırma yapılmış, bu suretle öncelikli yerleşimler belirleme yoluna gidilmiştir.

Tablo 3: Yerleşim Gruplamaları

Sanayi Odaklı Yerleşimler	Kırsal Yerleşimler	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri
Şehitkâmil	Karkamış	Adıyaman Merkez İlçesi
Şahinbey	Çelikhan	Gölbaşı
Nizip	Gerger	Sincik
Kilis İlçe Merkezi	Samsat	Tut
Adıyaman İlçe Merkezi	Tut	Nurdağı
Kâhta	Musabeyli	İslahiye
Oğuzeli	Polateli	Çelikhan
Besni	Elbeyli	Samsat
Gölbaşı	Yavuzeli	Besni
Nurdağı	Araban	Polateli
İslahiye	Sincik	

Tablo 3'te yer alan yerleşim sınıflandırmaları TÜİK Kent-Kır Sınıflaması ile birlikte, daha çok, bu yerleşimlerde öne çıkan sektörel yapılara istinaden oluşturulmuştur. Tablo 3'te *Sanayi Odaklı Yerleşimler* olarak anılan yerleşimlerde önemli ölçüde tarım ve turizm sektörlerinin de gelişmiş olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle üretim alanları üzerinden Plan'ın öngördüğü stratejik öncelikler kapsamında belirlenen hedef ve tedbir alanlarının hayata geçirilmesi önerilmektedir.

YER-SİS'te yer alan analizler, TÜİK Kır-Kent Sınıflaması çalışmaları kademelendirme çalışmaları dikkate alınarak Kâhta ve Nizip "alt bölge odakları" olarak önerilmiştir. İslahiye-Nurdağı ve Besni-Gölbaşı yerleşimleri ise Kâhta ve Nizip'ten sonra ikinci kademe "gelişme odakları" olarak önerilmiştir. Bunla birlikte 6 Şubat depremleri sonrasında ağır yıkıma uğramış olmaları sebebiyle Tablo 3'te verilen yerleşimler "yeniden yapılanma yerleşimleri" olarak tanımlanmışlardır. Buradan hareketle aşağıda yer alan haritada görüleceği üzere alt bölgeleme sınıflandırması önerilmiştir (Şekil 9).

Şekil 9: TRC1 Bölgesi Alt Bölge Kademelenmesi

	Alt Bölgeleme	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri	
Ana Gelişme Kutupları	Gaziantep Şehitkamil/Şahinbey Oğuzeli/Yavuzeli/Araban Adıyaman Çelikhan Kilis Musabeyli/Polateli/Elbeyi	Adıyaman Merkez İlçe Gölbaşı Sincik Tut Nurdağı İslahiye	Birinci Derece Yeniden Yapılanma Yerleşimleri
Alt Bölge Odakları	Nizip Karkamış/Birecik*/Halfeti* Kahta Çelikhan/Gerger/Samsat		
Gelişme Odakları	İslahiye/Nurdağı Besni/Gölbaşı Araban/Tut	Çelikhan Gerger Samsat Polateli	İkinci Derece Yeniden Yapılanma Yerleşimleri

Kaynak: İKA tarafından hazırlanmıştır.

* TRC2 Bölgesi yerleşimleri olmasına karşın konumsal yakınlığı ve sosyal-ekonomik ilişkileri bakımından Nizip alt bölgesinde değerlendirilmiştir.

Ana Gelişme Kutupları

Güçlü sanayi yapısı ve ihracat kapasitesiyle birlikte sahip olduğu tarımsal ürün çeşitliliğiyle birlikte Gastronomi başta olmak üzere turizm bakımından çeşitli avantajlara sahip olan, 2019 yılında hazırlanan SE-GE çalışmasında gelişmişlik seviyesi bakımından 3. seviye iller kategorisinde olan (Acar ve diğerleri, 2019) Gaziantep, Bölge'nin ana çekim merkezi konumundadır.

Sanayileşme stratejisini gözden geçiren ve yüksek teknolojili, yüksek katma değerli üretime sahip ve nitelikli iş gücünü çeken bir sanayileşme stratejisiyle Gaziantep bölgesel bir çekim alanı yaratmaya devam edecektir. Bununla beraber diğer Bölge illeri olan Adıyaman ve Kilis yerleşimleri sahip oldukları sanayi yapısı, tarımsal üretim kapasitesi ve turizm odakları ile Bölge'deki ikinci ve üçüncü kademe ana gelişme kutuplarıdır. Ancak 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem sonrasında Adıyaman il merkezi büyük bir yıkıma uğramıştır. Bu sebeple fiziki bakımdan yıkıma uğramış olan Adıyaman il merkezi fiziki, ekonomik ve sosyal yapılanmasını yeniden gerçekleştirmek durumundadır. Bu bakımdan planın dördüncü stratejik önceliği olan "Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması" kapsamında belirlenen hedefler ve tedbirler Adıyaman'ın da dâhil olduğu Yeniden Yapılanma Yerleşimleri özelinde ele alınmalıdır.

Saha çalışmaları kapsamında üç il için de öncelikli sektör belirlenmesine yönelik görüşler toplanmış ve mevcut durum analizi ışığında Bölge illeri ve alt bölge yerleşimleri özelinde sektörel öncelikler belirlenmiştir. Buna göre *Adıyaman*'da turizm, tarım ve sanayinin dengeli bir şekilde gelişmesi beklentisi öne çıkarken, *Kilis* için ise tarım ve sanayi sektörlerinin geliştirilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Mevcut Durum Tespiti çalışmasında toplanan veriler de bu görüşleri destekler niteliktedir. Bu bakımdan Adıyaman ve Kilis il merkezlerinde tarım, sanayi ve turizm sektörlerinde dengeli bir gelişme ön görülmektedir. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere Adıyaman'ın 6 Şubat depremleri sonrasında yaşadığı yıkımın boyutları sebebiyle fiziki, ekonomik ve sosyal bakımdan yeniden ayağa kaldırılması gerekmektedir. Bu bakımdan yeniden yapılanma sürecinde de tarım, sanayi ve turizm sektörlerinin dengeli bir biçimde geliştirilmesi önem kazanacaktır.

Gaziantep'in ise dijital dönüşümünü sağlaması, Ar-Ge bakımından ileri düzeye erişmesi ve yüksek katma değerli ürün üretimiyle ihracat kapasitesini daha ileri noktalara taşımış bir sanayi yapısına kavuşması, mevcut sanayi kollarının Adıyaman ve Kilis başta olmak üzere SE-GE sıralamasında düşük sırada olan yerleşimlere desantralize olması sağlanabilir. Böylece nüfusun Bölge'de dengeli dağılımının da sağlanmış olması beklenebilir. Bu bakımdan ekonomik alana yönelik stratejik öncelik olarak belirlenen birinci stratejik öncelik; **Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanımlı Ekonomik Büyümenin Sağlanması** önceliği kapsamında belirlenen *"Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısının Geliştirilmesi"* ve *"Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşümün Sağlanması"* hedefleri altında yer alan tedbir alanları bu dönüşümü ve dağılımı sağlayabilecektir. Bu bağlamda Gaziantep'e yakın ve etki alanı içerisinde yer alan ilçeler olan Araban ve Yavuzeli'ne imalat sektörlerinin desantralizasyonu ile birlikte tarıma dayalı sanayilerin gelişmesi söz konusu yerleşimlerin gelişmesi açısından önemlidir.

Gaziantep ve Adıyaman, Bölge'nin turizm kapasitesi yüksek olan illeri konumundadır. Gaziantep, Rumkale, Zeugma ve Eski Halfeti bölgesinde sahip olduğu turizm potansiyeli ile öne çıkmaktadır. 2015 yılında Gaziantep'in Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Yaratıcı Şehirler Ağı'na gastronomi kategorisi üzerinden dâhil olması, kentin gastronomi alanındaki zenginliğini kentin tarihi ve kültürel turizm kapasitesinin üzerine eklemesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Gaziantep'te gastronomi turizmi anlamında yapılan uygulamalar ve gerçekleştirilen festivaller bu alanda önemli katkılar sağlamaktadır.

Adıyaman kentindeki turizm kapasitesi ise daha çok Nemrut Dağı Milli Parkı ile ilişkilidir. Bu bakımdan il merkezlerindeki turizmin dışında Bölge'nin doğusunda iki farklı turizm odak noktası belirginleşmektedir. Adıyaman'da Nemrut Dağı ve yakın çevresi bir turizm kapasitesi yaratırken, Gaziantep doğusunda yer alan Fırat Nehri üzerindeki Rumkale, Zeugma ve Eski Halfeti bir turizm üçgeni oluşturmaktadır. Ancak Adıyaman'ın depremler sonrasında yaşadığı tahribat sebebiyle ekonomik canlılığını yeniden kazanması için turizm ve sahip olduğu doğal özellikler önemli bir fırsat olabilir.

Gastronomi alanında TR63 Bölgesi ili olan Hatay'ın UNESCO tarafından gastronomi kategorisi üzerinden Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil edilmesi Gaziantep ile söz konusu alanda ortak hareket etme ve bölgesel bir turizm destinasyonu oluşturma açısından önemli fırsatlar ve açılımlar yaratmaktadır. Diğer taraftan TRC2 Bölgesi yerleşimi olan Halfeti'nin Fırat Nehri üzerinde yer alması ve sahip olduğu turizm kapasitesi, Fırat Nehri üzerinde yer alan Rumkale, Zeugma ve Halfeti turizm noktalarının bütüncül bir turizm anlayışı ile ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan TR63, TRC1 ve TRC2 Bölgesi illerinin ortak turizm stratejileri ortaya koyması önemlidir. Bu kapsamda komşu bölge yerleşimlerini de kapsayan, Nemrut Dağı ve Rumkale, Zeugma ve Halfeti turizm üçgenini de dâhil eden, tarih-kültür ve gastronomi alanları üzerinden bütüncül turizm yaklaşımları ortaya konulmalıdır.

Alt Bölge Odakları

Bölge içerisinde yer alan Nizip ve Kâhta yerleşimleri sahip oldukları sosyal ve ekonomik faaliyetler ve çevreleriyle olan ilişkilere göre diğer ilçelerden ayrılmaktadır. Bu yerleşimler YER-SİS çalışmasına göre sosyal ve ekonomik ilişkiler bakımından bulundukları il içerisinde çevresindeki yerleşimleri etki altına alabildiği görülmektedir. Sahip olduğu tarımsal üretim kapasitesi ve organize sanayi bölgeleri ile önemli çekim yaratma potansiyelini barındırmaktadır. Bu bakımdan bu ilçeler alt bölge odakları olarak belirlenmiştir.

Nizip ve Kâhta alt bölge merkezleri tarım, turizm ve sanayi alanında sahip oldukları potansiyel ile çevrelerinde yer alan ilçeleri de geliştirecek niteliklere sahiptir. Bu nitelikleri ile birlikte SE-GE sıralamalarında alt sıralarda yer alan, Nizip ve Kâhta'yı çevreleyen Samsat, Gerger, Sincik, Yavuzeli, Karkamış gibi yerleşimlerin tarım, tarıma dayalı sanayi ve turizm alanları üzerinden ilişkilerini ileri düzeye taşıması beklenmektedir.

• Nizip Alt Bölgesi

YER-SİS çalışmasına göre Nizip, Kâhta ile birlikte çevrelerindeki ilçeleri etkisi altına alma kapasitesine sahiptir. Nizip, özellikle Şanlıurfa ilçeleri olan Birecik ve Halfeti ile birlikte sınır yerleşimi olan Karkamış için bir çekim alanı oluşturmaktadır. Nizip sahip olduğu önemli tarım alanları ile Antepfıstığı ve zeytin üretiminde önemli bir ilçedir. Yakın çevresinde yer alan Karkamış ilçesindeki verimli tarım alanları ve çeşitli tarımsal üretim kapasitesi göz önüne alındığında tarımsal anlamda verim artışına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması, sulama projelerinin yaygınlaştırılması, kooperatifleşme, tarımsal alanda girişimciliğin yaygınlaştırılması gibi tedbirlerin uygulanması için önemli bir pilot uygulama bölgesi olarak ele alınmalıdır. Ayrıca Plan kapsamında belirlenen birinci stratejik öncelik olan **“Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması”** önceliği altında **“Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir”** hedefi ve altında yer alan tedbir alanları Nizip Alt Bölgesi ve yerleşimleri için önemli gelişim sağlayacaktır.

Birecik ilçesinin konut genişleme alanı konusunda yaşadığı sorunlar sebebiyle barınma krizinin yaşandığı bilinmektedir. Bu sorunu çözmek isteyen sakinlerin yakınlığı sebebiyle Nizip'e yönelmeleri söz konusudur. Bu nedenle Nizip Alt Bölgesi'nde barınma ihtiyacının giderilmesine yönelik politikalar geliştirilmesi önerilmektedir. Plan'ın ikinci stratejik önceliği olan **“Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi”** bağlamında ortaya konan **“Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır”** hedefi kapsamında gerekli tedbirlerin uygulanması önerilmektedir.

Nizip ilçesi planlı sanayi alanları ile gıda, ofis mobilyaları, makine-kazan, metal sanayi, tarım makinaları gibi sektörlerin hâkim olduğu bir sanayi yapısına sahiptir. Bu nedenle Nizip alt bölgesinde Bölge Planı'nın **“Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısının Geliştirilmesi”** hedefi bağlamında alınacak tedbirler önem kazanacaktır. Bu bağlamda mevcut sektörlerde dayanıklılığın artırılması, yenilikçi sektörlerle yatırım çekilmesi amacıyla yatırım promosyon faaliyetlerinin yürütülmesi gibi tedbirlerin hayata geçirilmesi anlamlı olacaktır.

Ayrıca Nizip ilçesi güneyinde yer alan Hancağız Barajı'nın kirlilik sebebiyle çevresel sorunlara yol açması, Barak Ovası'nda yetiştirilen ürünlerin bir kısmının bu barajdan sulanması çevresel sorunların yanında halk sağlığı bakımından da olumsuz bir tablo oluşturmaktadır. Bu nedenle atık yönetimi ile ilgili eylemlerin acilen hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Nizip alt bölgesi Bölge Planı'nın ortaya koyduğu **“Sorumlu Tüketim Bilincinin Geliştirilmesi ve Atık Yönetimi Uygulamalarının Etkinleştirilmesi”** hedefiyle ilgili pilot uygulama bölgesi olabilecek niteliktedir.

Nizip Fırat Nehri'ne yakınlığı ve Rumkale, Zeugma ve Halfeti ile birlikte birçok kültürel değere sahip olması nedeniyle bütünsel turizm yaklaşımı içerisinde önemli bir odak noktası olabilecek potansiyele sahiptir. Bu bakımdan, Bölge Planı'nın **"Bütünsel ve İşlevsel Turizm Olanaklarının Geliştirilmesi"** hedefi Nizip alt bölgesi için kritik müdahale alanları içermektedir. Fırat Havzası için hazırlanmış bütünsel turizm planlarının bölgesel yönetim yaklaşımıyla etkin bir şekilde yürütülmesi, geceleme sayılarının arttırılmasına yönelik tesisleşme eylemleri ile birlikte koruma-kullanma dengesini bozmayacak, doğal ve kültürel değerlere zarar vermeyecek tedbirlerin uygulanması Bölge turizm sektörü için hayati öneme sahiptir. Ayrıca son dönemde eko-turizm, inanç turizmi ve doğa sporları gibi alternatif turizm türlerinde yaşanan gelişmelere yönelik uygulamaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

• Kâhta Alt Bölgesi

Adıyaman ilçeleri içerisinde en büyük ilçe nüfusuna sahip olan Kâhta'da tekstil ve gıda sektörlerinde üretim yapılan mevcut organize sanayi bölgesine tevsii alan çalışmaları devam etmektedir. Tarımsal ürünlere yönelik kooperatif ve birlikler konusunda önemli bir kapasiteye sahip olan Kâhta'nın sanayi yapısı, tarıma dayalı sanayi ile bütünsel bir gelişme stratejisi izleyebilir. Bu doğrultuda Kâhta alt bölgesinde Bölge Planı'nın **"Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısının Geliştirilmesi"** hedefi bağlamında alınacak tedbirler önem kazanacaktır. Bu bağlamda mevcut sektörlerde dayanıklılığın artırılması, yenilikçi sektörlerle yatırım çekilmesi amacıyla yatırım ve teşvik faaliyetlerinin yürütülmesi gibi tedbirlerin hayata geçirilmesi anlamlı olacaktır.

Kâhta alt bölgesinin turizm potansiyeli, Nemrut Dağı Milli Parkı başta olmak üzere sahip olduğu doğal ve kültürel varlıklar ile son dönemde öne çıkmaktadır. Bununla birlikte ilçede doğa ve su sporlarına yönelik faaliyetlerde gelişmeler yaşandığı gözlenmektedir. Bu bakımdan turizm konusunda kapsamlı planlamalar yapılması, ilçede geceleme sayılarının arttırılması, tesisleşme yönündeki stratejiler, tanıtım ve markalaşmaya yönelik tedbirler önem kazanmaktadır. Bu bakımdan Bölge Planı'nın **"Bütünsel ve İşlevsel Turizm Olanaklarının Geliştirilmesi"** hedefi Kâhta alt bölgesi için kritik müdahale alanları içermektedir.

Nizip ve Kâhta ilçeleri Bölge'deki önemli tarım alanlarına ev sahipliği yapmaktadır. Nizip Antepfıstığı ve zeytin, Kâhta ise badem ve nar üretiminde ülke genelinde öne çıkmaktadır. Kâhta'nın kuzeyinde yer alan Gerger, Sincik, Çelikhane gibi yerleşimlerde hayvansal ürün üretiminin yüksek oluşunu Kâhta'da süt ürünleri sanayi kolunun gelişmiş olmasıyla da gözlemlemek mümkündür. Bu sebeple Kâhta'nın kuzey ve güney kesimlerinde tarımsal üretim ve girişimciliğin geliştirilmesi, Kâhta'da tarıma dayalı sanayinin de gelişmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda **"Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılığın Geliştirilmesi"** hedefi ve müdahale alanları Kâhta alt bölgesi ve bağlı bulunduğu ilçelerin tarımsal verim ve kapasitesini arttırması beklenmektedir.

Gelişme Odakları

YER-SİS'te etki alanlarına dayalı bölgeler analizinde ikinci ve üçüncü dereceden ilişkilere bakıldığında (Harita 5) İslâhiye ve Besni'nin Nizip ve Kâhta'dan sonra önemli çekim merkezleri olduğu görülmektedir. İslâhiye ve Besni'nin sahip olduğu sanayi yapılanması, tarımsal üretimdeki gelişmişliği ile Nizip ve Kâhta'yı takip etmekte olup, yakın komşuları olan Tut, Araban, Nurdağı ve Musabeyli ilçelerini etkisi altına almaktadır. Bunlarla birlikte Gölbaşı ve Nurdağı da benzer şekilde İslâhiye ve Besni ilçeleri ile benzer niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu ilçelerin, İslâhiye ve Nurdağı ile Besni ve Gölbaşı'nın birbirlerine olan yakınlıkları, sanayi yapılanmaları ve tarımsal ağırlıklı yerleşimler olması nedeniyle birlikte değerlendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle İslâhiye-Nurdağı ile Besni-Gölbaşı ilçeleri gelişme odakları olarak öne çıkmaktadır.

Ancak İslahiye–Nurdağı ve Besni–Gölbaşı yerleşimleri 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında önemli ölçüde hasar görmüştür. Ancak deprem sonrası süreçte yeni sanayi alanlarının oluşturulması, söz konusu yerleşimlerin barınma sorunlarının acilen ele alınması gibi hususlarla birlikte ana ulaşım aksları ile olan yakın ilişkilerinin de etkisiyle halen önemli bir çekime sahip olduğu ifade edilebilir. Bu bakımdan deprem ile fiziki ve ekonomik olarak önemli kayıplar vermesine karşın söz konusu yerleşimlerin gelişme potansiyelinin yadsınamayacağı deprem sonrası yaşanan süreçte kendini göstermiştir.

• İslâhiye/Nurdağı Gelişme Odağı

İslahiye ve Nurdağı yerleşimleri sahip oldukları sanayi yapılanması, kırsal üretim kapasitesi, ana ulaşım aksları üzerinde yer alması gibi nedenlerden ötürü Nizip ilçesinden sonra gelişme odağı olarak öne çıkmaktadır. YER-SİS analizleri ve SE-GE sınıflandırmaları da bu durumu destekleyen önemli referanslardır.

6 Şubat depremlerinin yıkıcı boyutlarının en şiddetli yansıması Nurdağı ve İslahiye yerleşimlerinde görülmektedir. Hasarlı yapı gruplarının bu yerleşimlerdeki yapı stoğuna oranı oldukça yüksektir. Bu bakımdan İslahiye ve Nurdağı ilçeleri Bölge Planı'nın dördüncü stratejik önceliği kapsamında belirlenen hedef ve müdahale alanları kapsamında ele alınacaktır. **“Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması”** önceliği, ekonomik yaşamı canlandırma, fiziksel yapının afet dirençli yeniden inşası ve sosyal yaşamın eski canlılığına kavuşturulmasını hedefleyen tedbir alanlarını içermektedir. Diğer taraftan, İslâhiye ilçesinin ulaşım ağları içerisindeki konumu, Hassa Tüneli projesi ile artacak olan İskenderun Limanı'na yakınlığı sebebiyle önemli avantaj kazanması yüksek olasılıktır. Hassa Tüneli Projesi İslâhiye ve Nurdağı yerleşimlerine önemli avantajlar sağlayabileceği gibi, Kilis il merkezi ve ona bağlı olan Musabeyli, Polateli ve Elbeyli ilçeleri için de önemli avantajlar sağlayabilir.

Söz konusu tünel projesi İskenderun Limanı'na olan yakınlığı önemli ölçüde artıracak olup Gaziantep başta olmak üzere doğu illerinde üretilen ürünlerin doğrudan bu güzergâh üzerinden İskenderun Limanı'na taşınmasını sağlaması öngörülmektedir. Bu durum Kilis'in de lojistik avantajını güçlendirerek yatırımlar için cazip hale getirecektir. Bunlarla birlikte Kilis'in batı aksının giderek güç kazanması ile İslâhiye ile olan ilişkilerin güçlenmesini kolaylaştıracaktır.

İslâhiye ve Nurdağı yerleşimlerinde yer alan sınırlı sanayi yapılanması bu alt bölge yerleşimlerinin tarımsal potansiyeli, ana ulaşım aksları üzerinde yer alması, İskenderun Limanı'na yakınlığı gibi etkenler göz önüne alındığında ucuz işgücü talep eden, emek yoğun sektörler ve tarıma dayalı sanayi gibi sanayi kollarının gelişmesi için uygun yerleşimler olduğu düşünülmektedir. Gaziantep'in sanayileşme stratejisindeki yukarı yönlü değişimler özellikle de emek yoğun sanayi sektörlerinin Nurdağı / İslahiye aksında ve bağlı yerleşimlerinde yer seçmesi nüfusun mekânda dengeli dağılımını da sağlayacaktır. Bunun geleceğe yönelik olarak İslahiye ve Nurdağı yerleşimlerinin kaybettiği nüfusu yeniden kazanması için önemli bir strateji olarak düşünülmelidir.

Ayrıca İslâhiye/Nurdağı bölgesinde biber, sarımsak, üzüm, moringa gibi ürünler özelinde verim arttırıcı uygulamalara ihtiyaç duyulurken İslahiye/Nurdağı bölgesi için belirlenen tarımsal sulama projelerinin hayata geçirilmesi önemli hale gelmektedir. Deprem sonrası süreçte tarımsal üretimin devamlılığında aksamalar yaşanmamış olması da göz önünde bulundurulduğunda dördüncü stratejik önceliğin ikinci hedefi olan “Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması” hedefi altında **“Tarımsal Üretimin Sürekliliği Sağlanacak, Çiftçilerin Altyapı ve Finansman İhtiyaçları Giderilecektir”** tedbiri tarımsal anlamdaki üretimin canlanmasına katkı sağlayacaktır.

Ayrıca sahip olunan orman varlıkları, rüzgâr enerjisi üretimi, yayla turizmi gibi avantajlar da İslâhiye/Nurdağı Gelişme Odağı için önemli konu başlıklarını oluşturmaktadır. Bu bakımdan Plan'ın **"Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır"** ve **"Biyçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir"** hedefleri ve altında yer alan tedbir alanlarının İslâhiye/Nurdağı Yeniden Yapılanma Bölgesi için geleceğe dönük olarak önemli açılımlar sağlaması beklenmektedir.

• Besni/Gölbaşı Gelişme Odağı

İslâhiye ile Nurdağı arasındaki ilişkiye benzer şekilde Besni ile Gölbaşı ilçesinin birbirleriyle olan yakınlığı, Gölbaşı ilçesinin ana ulaşım aksları üzerinde yer almasına karşın sanayileşme ve tarımsal üretim bakımından Besni'nin etki alanları analizinde daha önde olması iki yerleşimin birlikte gelişme odağı olarak değerlendirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Gölbaşı ilçesi Malatya-Gaziantep-Mersin karayolu üzerinde yer almasıyla birlikte sanayileşme bakımından, Besni de sahip olduğu organize sanayi bölgesi nedeniyle öne çıkmaktadır. Bu iki ilçenin birbirleriyle olan yakınlığı da söz konusu yerleşimlerin birlikte tarım ve sanayide gelişme odağı olarak değerlendirilmesi gerekliliğe işaret etmektedir.

Ancak, 6 Şubat depremlerinde Gölbaşı daha yoğun olmak üzere Besni yerleşimleri fiziki ve ekonomik yönden ciddi hasarlar almıştır. Bu bakımdan Gölbaşı ve Besni ilçeleri Bölge Planı'nın dördüncü stratejik önceliği kapsamında belirlenen hedef ve müdahale alanları kapsamında ele alınacaktır. **"Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"** önceliği, ekonomik yaşamı canlandırma, fiziksel yapının afet dirençli yeniden inşası ve sosyal yaşamın eski canlılığına kavuşturulmasını hedefleyen tedbir alanlarını içermektedir.

Öncelikle depremler sebebiyle ağır hasar alan Gölbaşı ve Besni yerleşimleri özelinde Plan'ın dördüncü stratejik önceliği kapsamında belirlenen hedef ve müdahale alanları öncelikli olarak uygulanmalıdır. Bununla birlikte Besni, dokumacılık alanında öne çıkmasıyla birlikte düşük nitelikte olsa da sahip olduğu organize sanayi bölgesi ve tarımsal kapasitesiyle Adıyaman ilçeleri içerisinde belirli bir gelişmişliğe sahiptir. Bu niteliği sebebiyle de emek yoğun sanayi sektörleri Gölbaşı ile birlikte önemli bir gelişme odağı olarak değerlendirilmektedir. Tarımsal üretimle de öne çıkan Gölbaşı ve Besni ilçelerinde üzüm başta olmak üzere birçok üründe tarıma dayalı sanayide önemli bir odak olarak gelişebileceği ön görülmektedir. Araban ve Tut ilçelerinin de tarım odaklı yerleşimler olduğu göz önüne alındığında sanayiye yönelik tarımsal ürün üretimi önemli bir gelişim seçeneği olarak öne çıkmaktadır. Bu bakımdan, dördüncü stratejik önceliğin ikinci hedefi olan **"Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması"** hedefi altında **"Tarımsal Üretimin Sürekliliği Sağlanacak, Çiftçilerin Altyapı ve Finansman İhtiyaçları Giderilecektir"** tedbiri tarımsal anlamdaki üretimin canlanmasına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte **"Bölge Üreticilerinin Ulusal Pazarlara Erişimi Teşvik Edilecektir"** tedbiri ile tarımsal üretimin ihracatına önem verilmelidir. Bu tedbirlerle tarımsal üretimin güçlendirilmesi ve değer kazandırılması ekonomik anlamda canlılık yaratabilecek, deprem sonrası zayıflayan ekonomik yaşam canlanabilecektir.

Gölbaşı ve Besni yerleşimlerinde yer alan sınırlı sanayi yapılanması, tarımsal potansiyeli, ana ulaşım aksları üzerinde yer alması gibi etkenler göz önüne alındığında emek yoğun sektörler ve tarıma dayalı sanayi gibi sanayi kollarının gelişmesi için uygun yerleşimler olduğu düşünülmektedir. Gaziantep'in sanayileşme stratejisindeki yukarı yönlü değişimler özellikle de emek yoğun sanayi sektörlerinin Gölbaşı / Besni aksında ve bağlı yerleşimlerinde de yer seçmesi nüfusun mekânda dengeli dağılımını da sağlayacaktır. Bunun geleceğe yönelik olarak Gölbaşı ve Besni Yeniden Yapılanma Bölgesi yerleşimlerinin kaybettiği nüfusu yeniden kazanması için önemli bir strateji olarak düşünülmelidir.

Bununla birlikte Plan'ın **"Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması"** önceliği altında **"Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısı Geliştirilecektir"** ve **"Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir"** hedefi ve altında yer alan tedbir alanları Besni/Gölbaşı yerleşimleri için önemli katkılar sağlayabilecektir.

Plan'ın **"Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"** önceliği altında yer alan Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması hedefi kapsamında ele alınan **"Deprem Turizm Sektörü Üzerindeki Olumsuz Etkileri En Aza İndirilecektir"** tedbiri Gölbaşı ve Besni'de gelişmekte olan doğa odaklı sportif faaliyetlerin desteklenmesi ve bu faaliyetlerin turizm cazibesi yaratmasını amaçlamaktadır. Ayrıca bu bölgedeki konaklama kapasitelerinin geliştirilmesi de öncelik kazanmaktadır. Bununla birlikte deprem öncesinde Besni ve Gölbaşı ilçeleri sahip olduğu coğrafik özellikleri, orman alanları gibi doğal özellikleri nedeniyle alternatif turizm türleri için önemli bir plato alanı olarak öne çıktığı gözlenmekteydi. Son dönemlerde yamaç paraşütü, kürek sporu, rafting gibi spor alanları için önemli organizasyonlara ev sahipliği yapan Besni, Gölbaşı ve Tut ilçelerinin doğal yapısının korunarak turizm faaliyetlerine koruma-kullanma dengesi içerisinde entegre olabilecek potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan **"Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması"** önceliği altında **"Bütünleşik ve İşlevsel Turizm Odakları Geliştirilecektir"** hedefi ve altında yer alan tedbir alanları Gölbaşı ve Besni Yeniden Yapılanma Bölgesi yerleşimleri için önemli açılımlar sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda sahip olduğu orman alanları nedeniyle **"Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi"** stratejik önceliği altında yer alan **"Biyçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir"** hedefi altında yer alan tedbir alanları önem kazanmaktadır.

Bunlarla birlikte birçok ilçede görüldüğü üzere atıklar meselesi önemli sorun alanı olarak ortaya çıkmıştır. Gölbaşı ve Besni ilçelerinde yer alan akarsu ve göllere atıkların deşarjı söz konusudur. Bu bakımdan **"Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi"** stratejik önceliği altında yer alan **"Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir"** hedefi altında yer alan tedbir alanları önem kazanmaktadır. Deprem sonrasında oluşan atıkların olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla Plan'ın **"Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"** önceliği altında yer alan Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır hedefi kapsamında belirlenen tedbirlerle **"yeniden yapılanma yerleşimleri"**nde enkaz kaldırma ve yıkıntı atıklarının geçici depolanması/bertarafı süreci hava, su ve toprak kirliliğine en az etki edecek şekilde yürütülecek, bu konuda kurumsal koordinasyon güçlendirilecektir. Yıkıntı atıklarının geçici döküm sahalarının yerleşim alanlarından uzak ve uygun noktalarında teşkil edilmesi önemli müdahale alanlarının başında gelmektedir.

Yeniden Yapılanma Yerleşimleri

6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremler sonrasında hasar alan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Çelikhane, Gerger, Besni, Samsat, Nurdağı, İslâhiye ve Polateli yerleşimleri hasarlı yapı stoğunun toplam yapı stoğuna oranı bakımından yüksek oluşu sebebiyle **"yeniden yapılanma yerleşimleri"** olarak belirlenmiştir.

"Yeniden yapılanma yerleşimleri" hasarlı yapı grubu olarak nitelendirilen yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı olarak tanımlanan yapılardan oluşmaktadır. Hasarlı yapı grubunun toplam yapılara oranı yüzde 30'un üzerinde olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik ve Tut yerleşimleri ile Nurdağı ve İslâhiye ilçeleri **birinci derece yeniden yapılanma yerleşimleri** olarak tanımlanmıştır. Yüzde 24 ile yüzde 30 arası hasar oranına sahip Çelikhane, Samsat, Besni ve Polateli ilçeleri ise **ikinci**

dereceden yeniden yapılanma yerleşimleri olarak tanımlanmıştır. Bölge yerleşimlerinin hemen hepsinde belirli oranlarda hasar durumu olduğu göz önüne alındığında sınıflandırma yapılmış, bu suretle öncelikli yerleşimler belirleme yoluna gidilmiştir.

Bu yerleşimlerin fiziki bakımdan yaşadığı tahribatın boyutları, kaybettikleri nüfus ile birlikte ekonomik ve sosyal yaşamın büyük ölçüde yara alması söz konusu yerleşimlerde kapsamlı bir yeniden yapılanmayı gerektirmektedir. Plan'ın dördüncü stratejik önceliği olan **"Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"** önceliği kapsamında fiziksel, ekonomik ve sosyal bakımdan yeniden yapılanmaya yönelik tedbir alanları yeniden yapılanma yerleşimleri olarak tanımlanan ilçelere yönelik olarak hazırlanmıştır. Hasar tespit çalışmalarına dayanan bu sınıflandırma belirli bir hasar düzeyi referans alınarak yapılmasına karşın AFAD tarafından sağlanan veriler tüm Bölge yerleşimlerinde belirli düzeylere hasarların oluştuğunu göstermektedir. Bu bakımdan Plan'ın dördüncü stratejik önceliği öncelikli olarak yeniden yapılanma yerleşimleri olarak tanımlanan ilçeleri öncelese de tüm Bölge yerleşimlerini bağlamaktadır.

TRC1 Bölgesi'nin deprem sonrası iyileşme ve yeniden yapılanma sürecinin planlı bir şekilde yönetilmesi en önemli gereklilik olarak görülmektedir. Büyük ölçüde tahrip olmuş bölgelerde, afetin aynı zamanda fırsat olarak görülerek, çok yönlü bir bakış açısıyla çeşitli alanlarda en iyi ve ideal seçeneklerin değerlendirilmesi gerektiği ve bölgesel kalkınmanın afetlere karşı duyarlı bir şekilde planlanması gerekmektedir. Yeniden yapılanma sürecinde, Bölge'nin deprem öncesindeki sorunlarının çözülmesi ve Bölge yerleşimlerinin geleceğinin planlanması, afet sonrası ihtiyaçların karşılanması gibi konulara odaklanılmalıdır. Bu süreçte, iklim duyarlı prensiplere göre fiziksel planlamaların yanı sıra, ulaşım ve altyapı sistemlerinin düzenlemesi gibi alanlarda güncel uygulamalara öncelik verilmelidir.

Genel yaklaşım, yerel hızlı kentleşmenin yanı sıra çevresel, ekonomik, sosyal ve teknolojik değişiklikleri dikkate alarak bölgesel bağlantıları ve farklılıkları analiz etmeyi, temel altyapı önerilerini aşamalı ve kaynaklarla uyumlu şekilde sunmayı ve Bölge genelinde müdahale mantığı oluşturmayı içermektedir. Ancak, deprem sonrası süreçte ortaya çıkan fiziksel ve ekonomik koşulların hızla iyileştirilmesi de en önemli gerekliliktir. Bölgesel kalkınma konusunda öne çıkabilecek güncel meselelerin ve eğilimlerin yerleşimlere uygun bir şekilde taşınması afet sonrası süreç bağlamında da öncelikli olmalıdır. Deprem sonrası en fazla zarar gören ve nüfus kaybı yaşayan yerleşimlere, kaybedilen nüfusun geri çekilmesi ve bu yerleşimlerinin ekonomik, sosyal ve sosyal yaşam konularında cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, ekonomik avantajlar sunan, afete karşı dayanıklı ve güvenli yerleşimler oluşturmak temel amaçtır. Yerleşimlerin nüfus kaybını telafi etmesi için kentsel altyapı ve üstyapının iklim değişikliği ve deprem gibi afetlere karşı dayanıklı olması gerekmektedir. Özellikle kamu binalarının depreme dayanıklı olması önem taşımaktadır. Yeniden inşa sürecinin iklim değişikliği, enerji verimliliği gibi konuları göz önünde bulundurarak sürdürülebilir, akıllı kentler kurulmalıdır.

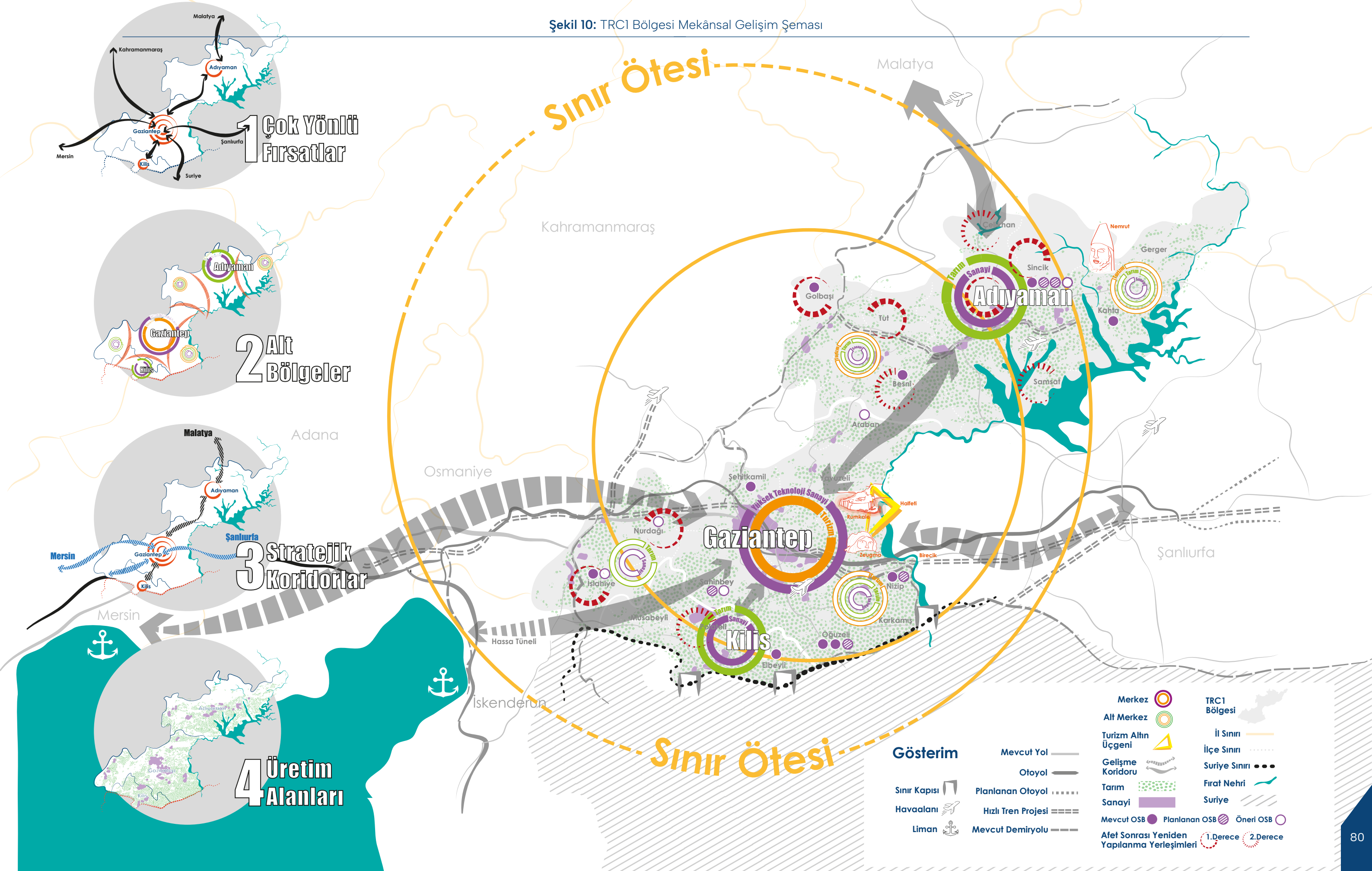
Kentsel ve endüstriyel atıkların yanı sıra enkazlardan kaynaklanan yıkıntı atıkları oluşan kirliliğin ana kaynakları olarak belirtilebilir. Adıyaman, Gölbaşı, Besni, Nurdağı ve İslâhiye gibi yerleşimlerde özellikle ana ulaşım hatları yakınında büyük yıkıntı atıklarının biriktiği gözlenmiştir. Yeniden inşa sürecinde, çevresel hassasiyetler çerçevesinde özellikle enkaz kaldırma/depolama ve atık bertarafının dikkate alınması gerekmektedir. Yeniden yapılanma ve iyileştirme süreçleri, çevre, şehirleşme, ulaşım, üretim, enerji ve istihdam gibi alanlarda bilimsel ve çevre duyarlı bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Nüfus kaybettiği yerleşimlerin ekonomik faaliyetlerinin canlılığını artırarak nüfusu geri kazanması önem taşıyor. Bu amaçla sanayi, ticaret ve tarım faaliyetlerine yatırım yapılması gerekmektedir. İşgücü kaynağı geliştirici uygulamaların ekonomik adımlarla uyumlu şekilde meslek odaları ile hayata geçirilmesi gerekliliği ekonomik yaşamın canlandırılmasında önem arz etmektedir.

Geçici barınma alanlarında yaşayan nüfus için hizmetlere erişim, dezavantajlı grupların ihtiyaçları ve güvenlik konuları en öncelikli sorun alanlarının başında gelmektedir. Depremın psikolojik etkileri ve yerleşimlerdeki sosyal düzenlerin bozulması insanların mekâna yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda psiko-sosyal desteklerin sağlanması önem kazanmaktadır. Aynı şekilde kadınların iş yaşamına katılımının teşvik edilmesi de bu bağlamda ele alınması gerekmektedir. Toplumsal bilincin afetlere yönelik geliştirilmesi ve toplumsal hafızanın oluşturulması da sosyal yaşamın yeniden tesis edilmesi kapsamında önem kazanan hususlardır. Bu çerçevede eğitim çalışmaları, kamu spotları ve afet müzeleri gibi faaliyetler yararlı olacaktır.

Bu hususlar çerçevesinde oluşturulan **“Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması”** önceliği, ekonomik yaşamı canlandırma, fiziksel yapının afet dirençli yeniden inşası ve sosyal yaşamın eski canlılığına kavuşturulmasını hedefleyen tedbir alanlarını içermektedir. Bu tedbir alanları öncelikle Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslahiye ile birlikte Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli yerleşimlerine yönelik olsa da genel manada tüm yerleşimler için de uygulanması gereken politikaları da içermektedir. Ancak söz konusu yerleşimlerde depremden kaynaklanan yıkımın boyutlarının daha şiddetli yaşanması sebebiyle önceliğin bu yerleşimlere verilmesi gerekmektedir.

Şekil 10: TRC1 Bölgesi Mekânsal Gelişim Şeması

7.2. Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbir Alanları

Planlama öncesi yapılan tespitler ve planın katılımcılık yeteneği kapsamında ortaya konulan görüşler doğrultusunda belirlenen plan vizyonu ise **“Toplumsal ilişkiler ağı güçlü, riskler ve afetler karşısında dirençli, ekonomik olarak gelişmiş ve yeşil, çok yönlü fırsatlar bölgesi, Yenilik Yolu; İpekyolu”** olarak ortaya konulmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın üç temel bileşeni olan ekonomi, ekoloji, toplum ve yaşanan afetler ile ilişkili olarak dayanıklılık temalarından oluşan dört stratejik öncelik, bölgesel vizyonun dörtlü sac ayağını oluşturmaktadır.

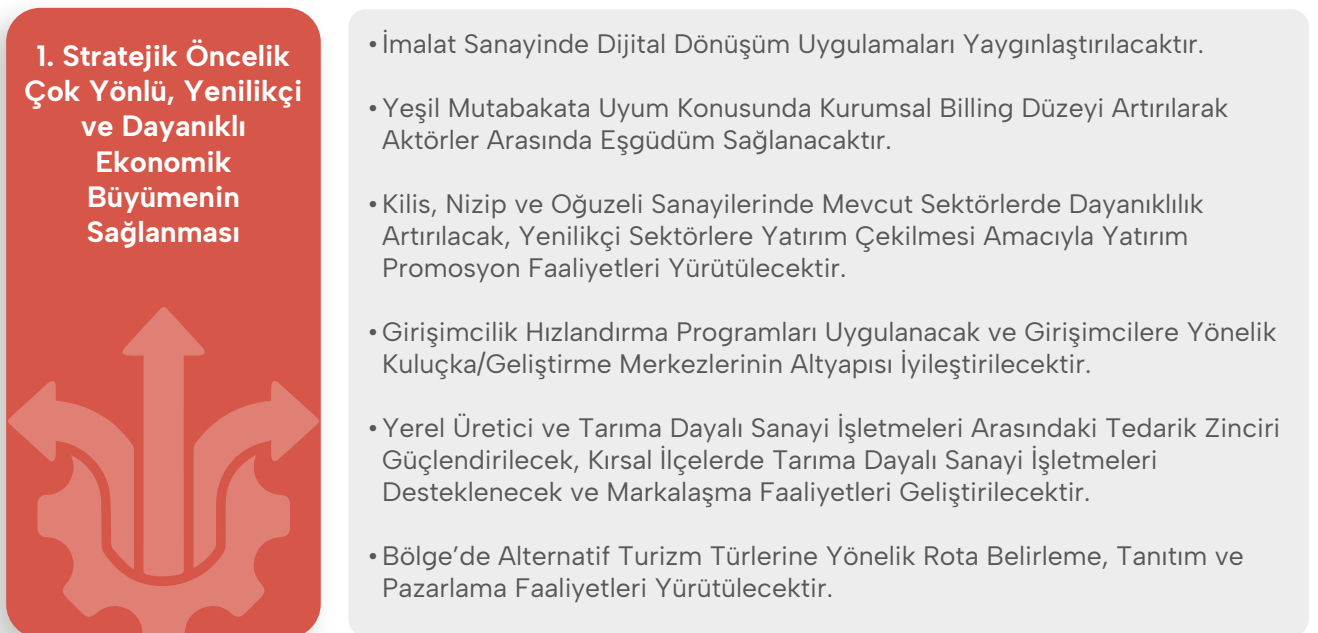
Bu vizyon çerçevesinde 4 temel stratejik öncelik;

- Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması
- Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi
- Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi
- Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

şeklinde belirlenmiştir. Her bir stratejik öncelik altında bölgesel kalkınmayı sağlamak ve stratejik önceliklerin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik hedefler belirlenmiş, bu hedefler altında ise doğrudan müdahale alanlarına yönelik tedbirler geliştirilmiştir.

Birinci stratejik öncelik olan **“Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması”** stratejik öncelik altında toplam 5 hedef ve 35 tedbir alanı geliştirilmiştir. İkinci stratejik öncelik **“Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi”** öncelik altında ise 4 hedef ve 22 tedbir alanı geliştirilmiştir. Üçüncü stratejik olarak belirlenen **“Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi”** önceliği altında 5 hedef ve 29 tedbir geliştirilmiştir. Dördüncü ve son stratejik öncelik olan **“Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması”** stratejik önceliği altında ise 5 hedef ve 21 tedbir geliştirilmiş olup toplamda 19 hedef 107 tedbir belirlenmiştir.

Şekil II: Stratejik Öncelik ve Hedefler

2. Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

- İklim ve Afet Duyarlı Fiziksel Gelişme Stratejileri Geliştirilecektir.
- Bölge'ye Akan Akarsu ve Barajları Alıcı Ortam Olarak Kullanan İşletmelerde Arıtma Sistemleri Kullanımı Yaygınlaştırılacak, Mevcut Atık Bertaraf/Geri Dönüşüm Tesislerine Yönelik Altyapı İyileştirilecektir.
- Bölge'de Doğrudan ve Dolaylı Karbon Ayak İzninin Azaltılmasına Yönelik Sektörel Bazda Tedbirler Belirlenecektir.
- Orman Alanlarının Etkin Bir Şekilde Korunması, Yapay Orman Alanlarının Artırılması Sağlanacaktır.

3. Stratejik Öncelik: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Yapının Güçlendirilmesi

- Sivil Toplum Örgütleri, Kooperatif ve Birliklerin Kurumsal Kapasitelerinin Güçlendirilmesi, Dijital Becerilerinin Geliştirilmesi, Görünürlüklerinin Artırılması Sağlanacaktır.
- "Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler" in Eğitim ve İş Gücüne Katılımını Artıracak Bütüncül Programlar Tasarlanacak ve Uygulanacaktır.
- Gaziantep'te Bebek Ölüm Oranlarının Düşürülmesine Yönelik Çok Aktörlü Tedbirler Alınacak, Yeni Doğan Sağlık Hizmetlerinde Altyapı, İnsan Kaynağı Eksiklikleri Giderilecek ve Toplumsal Bilincin Artırılması Sağlanacaktır.
- Kapsayıcı ve Göç Duyarlı Büyüme İçin Yerel Girişimcilik Ekosistemi İyileştirilecektir.
- Kentle İlgili Karar Alma Mekanizmalarına Katılımda Fırsat Eşitliğini Koruyan Uygulamalar Desteklenecektir.

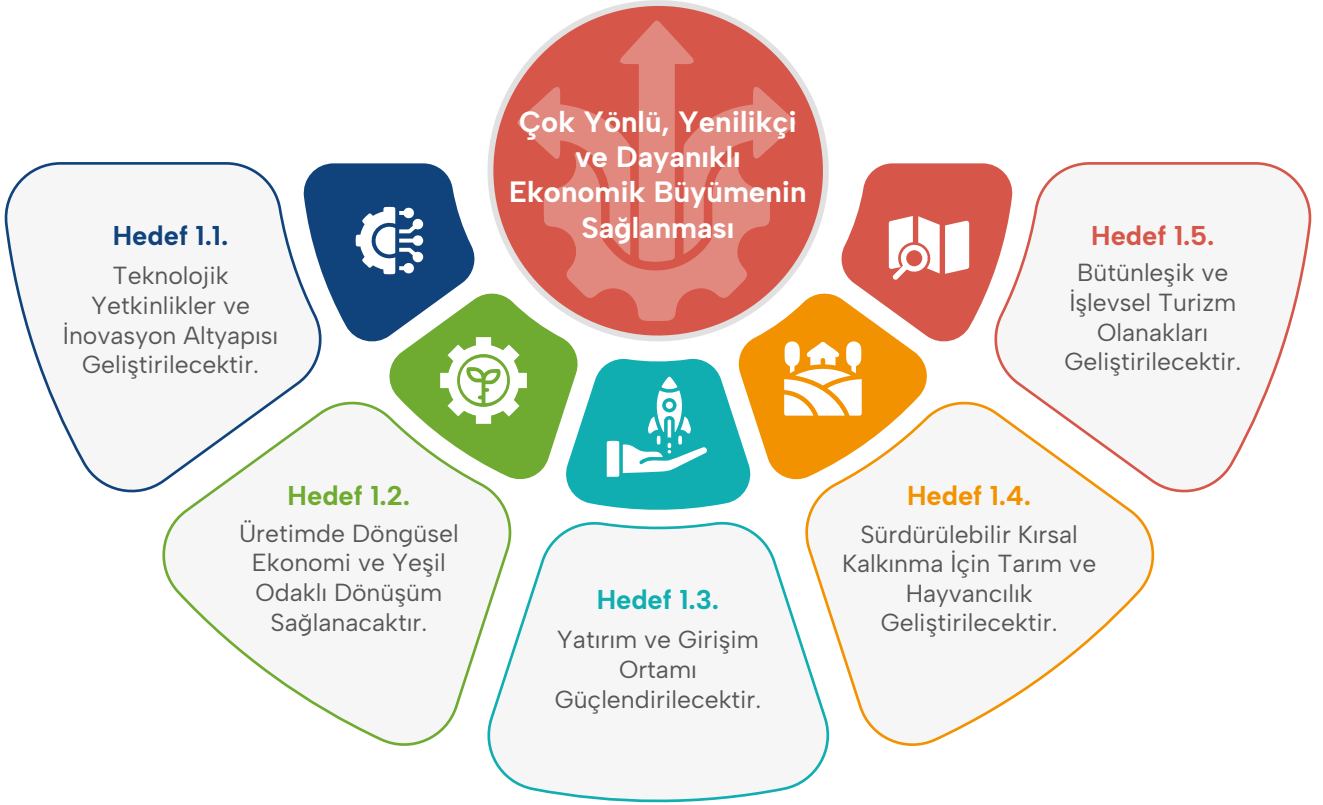
4. Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

- Kamusal ve Yeşil Alan Oranı Artırılacak, Afet Toplanma Alanları Sayıları Artırılacaktır.
- Yatırım Ortamını Geliştirecek ve Yatırım Çeşitliliğini Artıracak Politika ve Eylemler Ortaya Konulacaktır.
- Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümüne Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.
- Afet Konusunda Uluslararası İş Birlikleri Geliştirilecektir.
- Psiko-sosyal Destek Mekanizmaları Geliştirilecektir.
- Afet Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar Yapılacaktır.

1. Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Şekil 12: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Kentsel ekonomilerin en önemli karakterlerinden birisi olan rekabetçilik küresel dünyaya eklemlenme potansiyeli bulunan yerleşimler için hayati derecede önemini korumaktadır. Bilgi/iletişim teknolojileri ve ulaşım sistemlerinde yaşanan hızlı gelişmeler küresel ekonomide sınırları daha az önemli hale getirmiş; ülke ekonomisinin temel unsuru olan işletmelerin rekabet edebilirliği, uluslararası ölçekte ele alınması gereken bir konu haline gelmiştir. Son yıllarda üretimde düşük maliyet, kalite ve verimliliğin yanı sıra esnek üretim kabiliyeti, teknolojik üstünlük, dijitalleşme, doğaya ve sosyal haklara saygılı üretim gibi yenilikçi kavramlar rekabetçiliği belirleyen unsurlar arasına girmiştir.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis şehirlerinin içinde bulunduğu TRC1 Bölgesi de sahip olduğu üretim potansiyeli ile Türkiye'nin büyüme performansında önemli rol oynamaktadır. Rekabetçilik bağlamında Gaziantep ve Bölge'deki diğer iki şehir arasında önemli oranda ölçek ve nitelik farkı olduğu ifade edilebilir. Gaziantep'in son yirmi beş yıllık süreçte makine halısı, iplik, nonwoven, gıda, plastik ve makine imalatı gibi endüstrilerde yakalamış olduğu üretim ve ihracat potansiyeli kent sanayisinin bu sektörlerde ihtisaslaşmasını sağlamıştır. Gaziantep'in öncü sektörlerde sahip olduğu tecrübe birikimi, nitelikli insan kaynağı, ticari bağlantıları ve lojistik altyapısıyla ulusal çapta öne çıkmaktadır. Kilis ve Adıyaman ise yerel potansiyellerini tekstil ve tarıma dayalı sanayi alanlarında üretime dönüştürmektedir. Bölge'nin üretim alanındaki rekabetçiliği düşük teknoloji düzeyi, nitelikli insan kaynağı eksikliği, yenilikçilik ve verimlilik konularına yeterince önem verilmemesi gibi bölgesel kısıtlar nedeniyle hedeflenen düzeye ulaşamamaktadır. Bölge'nin üretim sektörlerinde katma değerli üretim yapısına geçilmesi, nitelikli işgücü havuzu oluşturulması, yenilikçilik faaliyetlerinin

¹² RTA: Görelî Ticari Avantaj Endeksi, Görelî İhracat Avantajı (RXA) ile Görelî İthalat Nüfuz (RMP) endeksi arasındaki farkı ifade etmektedir.

yoğunlaştırılması, yeşil üretim ve verimlilik uygulamalarının yaygınlaştırılması, markalaşma ve pazarlama konularında rakiplere göre rekabet avantajı yaratacak yöntemleri kullanarak yenilikçi bir yapıya dönüştürülmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

TRC1 Bölgesi ülke ihracatından 2021 yılında yüzde 4,4 pay almış, Bölge ihracatına konu olan ürünlerin yüzde 96'sını imalat sanayi ürünleri oluşturmuştur. Bu durum Bölge dış ticaret performansının ana belirleyicisinin büyük oranda imalat sanayi olduğunu göstermektedir. Bölge sektörlerinin dış ticaret performansını ölçmek üzere Vollrath tarafından ortaya konan görel ticari avantaj endeksi (RTA)¹² kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Endeks değerinin pozitif çıkması rekabet avantajının olduğunu, negatif çıkması ise rekabet dezavantajının olduğunu göstermektedir. 2010 ve 2021 yılı ihracat ve ithalat verileri kullanılarak yapılan çalışmada Bölge'de dış ticarete konu olan 17 sektör pozitif görel ticari avantaj endeksi (RTA) değeri ile ulusal çapta rekabetçi konumdadır. RTA değeri yüksek olan üretim alanlarının büyük oranda imalat sanayi sektörlerinden oluşması Bölge'nin güçlü sanayi altyapısı ve üretim tecrübesi ile paralellik göstermektedir. Bölge'de rekabetçiliğin en yüksek olduğu sektör 2,2 endeks değeri ile *"dabaklanmış deri, bavul, el çantası, saraciye ve ayakkabı"* olarak belirlenmiştir. Gaziantep'in dericilik alanında geçmişten gelen tecrübesi kenti ülkenin en önemli ayakkabı üretim merkezlerinden biri haline getirmiş, ayakkabı sektörünün ihracat performansı Bölge'de güçlü bir görünüme sahip olmuş, son 11 yıllık dönemde sektörün dış ticaret rekabetçiliği yükselmiştir. 1,74 endeks değeri ile ikinci sırada yer alan *"kâğıt ve kâğıt ürünleri"* kalemi 2010 yılında rekabet avantajı en yüksek olan ürün grubu olurken, bu değer son yıllarda nispi olarak azalmıştır. 2010 yılında rekabet avantajı bulunmayan *"maden kömürü, linyit ve turb"* grubunda son 11 yılda rekabet avantajı yükselmiştir. Bölge'nin başat sektörü konumunda olan ve ihracat potansiyeli yüksek halı, iplik, nonwoven gibi alt sektörleri içeren *"tekstil ürünleri"* kaleminde de rekabet avantajı 2010-2021 döneminde düşmüştür. Haberleşme cihazları, bilgi işlem makineleri ve giyim eşyası kalemlerinde 2010 yılında dezavantajlı sınıfta yer alırken 2021 yılında rekabet avantajı bulunan sektörler arasına girmiştir. Bölge'de dış ticaret bağlamında rekabet avantajı en düşük sektör her iki yılda da tarım ve hayvancılık sektörüdür. 2010 yılınca görece üstünlüğe sahip *"gıda ürünleri ve içecek"* kaleminde ise rekabet avantajı belirgin oranda negatife dönmüştür. Yine Gaziantep sanayinin önde gelen sektörlerinden makine/teçhizat ve kimya alanlarında son 11 yıllık dönemde süregelen dezavantajlı durum dikkat çekicidir.

Makine halısı sektöründe uzmanlaşmış durumda olan Gaziantep 575 milyon m² üretim kapasitesi ve 1,9 milyar dolar (2022) ihracat potansiyeli ile dünya genelinde öne çıkmaktadır. Türkiye'nin toplam makine halısı ihracatının yüzde 71'ini tek başına gerçekleştiren Gaziantep bu yönüyle ülke halı piyasasının genel görünümünde belirleyici rol oynamaktadır. ITC tarafından yapılan ve tedarik, talep ve ticari kolaylık parametreleri üzerinden hesaplanan "Export Potential" endeksine göre Türkiye'nin dünya çapında ihracat potansiyeli yüksek olan 20 ürün grubu belirlenmiştir. Çalışmaya göre "sentetik ve suni liflerden dokunmuş halılar" ürün grubu ülkenin ihracat potansiyeli en yüksek 7. kalemi olmuştur. Yine bu ürün grubunda Türkiye dünya genelinde ihracat potansiyeli en yüksek ülke konumundadır. 2021 yılında Türkiye'nin fiili ihracatı ilgili kalemden 2,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, potansiyel ihracatı ise 2,8 milyar dolar olarak belirlenmiştir. Aradaki 778 milyon dolarlık sapma ülkenin fiili ihracatının üzerine ilave olarak gerçekleştirebileceği potansiyel ihracatı ifade etmektedir. Sentetik makine halısı kaleminde ihracatın fiili ihracattan sapma derecesinin pozitif yönlü olması ve Türkiye'nin rakip ülkelerle olan belirgin ihracat ayrışması hem Türkiye hem Gaziantep halı piyasasının ileriye dönük gelişme potansiyelini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Küresel çapta yakalanan bu başarılı tablonun sürdürülebilir kılınması adına atılacak adımların Bölge ekonomisinde yaratacağı çarpan etkisinin yüksek olacağı ifade edilebilir.

Bölge imalat sanayinde sağlanan istihdamın yoğunlaştığı sektörlerin belirlenmesi Bölge üretim yapısının rekabetçiliğinin ölçülmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu kapsamda 2010 ve 2020 yıllarına ait sektörel ölçekte kayıtlı istihdam verisi (NACE revizyon 2, ikili kod) kullanılarak yoğunlaşma katsayısı (YK, LQ: location quotient) analizi yapılmıştır. Yoğunlaşma katsayısı analizi tek başına sektörel rekabet edebilirliğin belirlenmesi konusunda yeterli olmasa da, YK değeri yüksek olan ve yıllar itibarıyla yoğunlaşma değeri artan sektörlerin Bölge’de öne çıktığı ifade edilebilir. YK değerinin 1’den büyük çıkması ilgili sektörün Bölge’de yoğunlaştığını göstermektedir. Buna göre, Bölge sanayisi 5 sektörde 1’in üzerinde değer almıştır. Bölge sanayisinin hem 2010 hem de 2020 yıllarında en çok yoğunlaştığı sektör “tekstil ürünleri imalatı”dır. İlgili sektörün toplam sanayi istihdamından aldığı pay 2020 yılında yüzde 17,39 olmuştur. Sektörün yoğunlaşma değeri artış eğilimindedir. Kâğıt ve kâğıt ürünleri, kauçuk ve plastik ve kimya ürünleri imalatı alanları Bölge sanayisinin en çok yoğunlaştığı sektörler arasında yer almakta olup bu sektörlerin yoğunlaşma değeri 2010–2020 yıllarında artış göstermiştir. Deri ve ilgili ürünler ve gıda ürünleri imalatı alanları Bölge sanayisinde en çok yoğunlaşan sektörler arasında olmalarına karşın, YK değerleri son on yılda düşmüştür.

TRC1 Bölgesi’nde aktif durumda olan 10 adet organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Bölge’de kurulum çalışmaları planlama, kamulaştırma veya altyapı hazırlığı aşamasında olan Gaziantep’te iki, Adıyaman’da iki ve Kilis’te bir adet olmak üzere beş OSB yer almaktadır. Bunların yanında Şahinbey, Araban, İslahiye, Nurdağı ve Adıyaman Merkez ilçelerinde birer adet OSB kurulması önerilmektedir. TRC1 Bölgesi’nde 7 adedi Gaziantep’te, 5 adedi Adıyaman’da ve bir adedi Kilis’te olmak üzere 13 adet küçük sanayi sitesi yer almaktadır. KSS’ler ağırlıklı olarak kent merkezlerinde yer alsa da nüfusu yoğun olan büyük ilçelerde de KSS altyapısı bulunmaktadır. KSS’lerde yer alan işyerinin tamamı dolu durumdadır.

Tablo 4: TRC1 Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri, 2022

	Kuruluş Yılı	Toplam Alan (ha)/ Parsel (Adet)	Doluluk Oranı (yüzde)*
Gaziantep OSB			
1. Bölge	1969	210/167	100
2. Bölge	1986	450/284	100
3. Bölge	1994	540/286	100
4. Bölge	2002	1.200/132	100
5. Bölge	2010	1.925/589	48
Besi İhtisas OSB	2008	450/601	76
Oğuzeli OSB	2016	94/255	64
Nizip OSB	2002	226/92	100
Nizip 2. OSB**	2022	88/52	–
Gaziantep Ayakkabı Terlik ve Yan Sanayi İhtisas OSB**	2022	184/110	–
İslahiye OSB	2012	86/58	98
Şahinbey OSB***	–	–	–
Araban OSB***	–	–	–
İslahiye (2. OSB)***	–	–	–
Nurdağı OSB***	–	–	–
Adıyaman OSB	2001	291/152	99
Adıyaman OSB	2001	291/152	99
Kâhta OSB	2008	95/57	100
Gölbaşı OSB	2005	110/23	78

Tablo 4: TRC1 Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri, 2022 (Devamı)

Besni OSB	2005	124/43	70
Mermer İhtisas OSB**	2017	83/50	-
Adıyaman Kuyulu OSB**	2022	429/	
Adıyaman Merkez OSB ***	-	-	-
Kilis OSB	1993	556/86	100
Kilis Polateli Şahinbey OSB**	2016	1.303/98	28

Kaynak: OSBÜK, Organize Sanayi Bölgesi Müdürlükleri ve Yönetimleri, Gaziantep-Adıyaman-Kilis İl Sanayi Durum Raporları (2022).

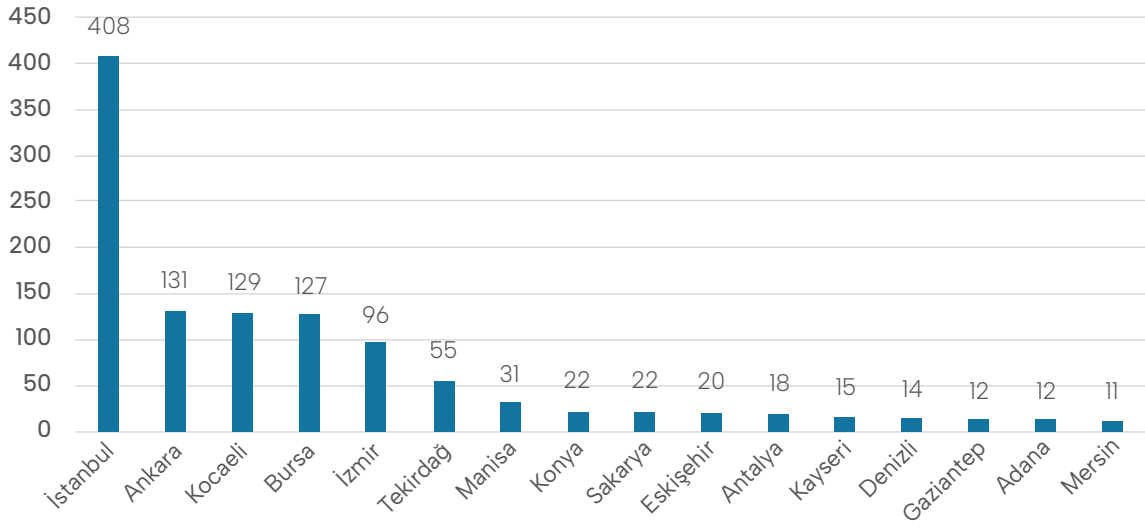
*Tahsis edilen parsel sayısı verisi kullanılarak hesaplanmıştır.

**Planlama, kamulaştırma veya altyapı hazırlığı aşamasında olan organize sanayi bölgeleri.

***Öneri organize sanayi bölgeleri.

TRC1 Bölgesi finans verilerine göre 2013–2021 yılları arasında tüm Bölge illerinde toplam mevduat miktarı istikrarlı şekilde artmıştır. 2021 yılı verilerine göre toplam mevduat miktarı Gaziantep'te yaklaşık olarak 70 milyar TL, Adıyaman'da 8,4 milyar TL ve Kilis'te 1,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. TRC1 Bölgesi 2021 yılı nakdi kredilerin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde “tekstil ve tekstil ürünleri” sektörünün yüzde 50,8 oran ile ilk sırada yer aldığı, bu sektörü yüzde 15,7 oran ile “enerji” sektörü ile yüzde 14,2 oran ile “gıda, meşrubat ve tütün” sektörlerinin takip ettiği görülmektedir. Nakdi kredilerin sektörel görünümü Bölge'nin üretim yapısı ile örtüşmektedir. Banka kredileri, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler başta olmak üzere özel sektör firmalarının finansmanında en önemli araçların başında gelmektedir. 2013 yılında Bölge'deki toplam mevduatın ülke içindeki payı yaklaşık olarak yüzde 1 düzeyindeyken 2021 yılında yüzde 1,5 düzeyine çıkması finansmana erişim bağlamında olumlu bir gösterge olsa da son dönemde bölge firmalarının nakdi kredilerden yeterli düzeyde faydalanamadığı bilinmektedir. Bu bağlamda Bölge'de finansmana erişiminin kolaylaştırılması ve artırılması öncelikli politikalarından biri olmalıdır.

Türkiye'de gayrisafi yurt içi Ar-Ge harcamasının GSYH içindeki oranı 2020 yılında yüzde 1,09 iken, 2021 yılında 81 milyar 922 milyon TL ile yüzde 1,13'e yükselmiştir. Söz konusu harcamanın yüzde 71'i özel sektör şirketleri tarafından yapılmıştır. Özel sektör Ar-Ge harcamasının yüzde 53'ü Ar-Ge merkezlerinde gerçekleştirilmiştir. Ar-Ge harcamaları ve Ar-Ge insan kaynağı İstanbul ve Batı Anadolu başta olmak üzere ülkenin batı bölgelerinde yoğunlaşmakta, Güneydoğu Anadolu Bölgesi 828 milyon TL Ar-Ge harcaması, 8.396 personel ile alt sıralarda yer almaktadır. TRC1 Bölgesi'nde 2021 yılında gerçekleştirilen Ar-Ge harcaması (382 milyon TL) ülke toplamının yüzde 0,7'sini oluşturmakta, Bölge'de 3.832 Ar-Ge personeli istihdam edilmektedir. Bölge hem Ar-Ge harcamaları, hem Ar-Ge insan kaynağı bakımından 26 bölge arasında 19. sırada yer almaktadır. Bölge'de Ar-Ge harcamaları ülke genelinde olduğu gibi 2021 yılında artış gösterse de ihracat rakamları ve sanayileşme oranları bağlamında benzeştiği batı bölgelerle kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktadır. TRC1 Bölgesi imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin yüzde 66'sının düşük teknoloji grubunda yer alması dikkat çekicidir. Bölge'de özel sektör bünyesinde bulunan 13 Ar-Ge merkezi faaliyet gösterse de bu rakamla da Bölge, batı bölgelerin oldukça altında kalmaktadır. Merkezlerin 12'si Gaziantep'te, biri ise Adıyaman'da bulunmaktadır. Gaziantep Ar-Ge merkezlerinin yarısına yakını tekstil sektöründe bulunmakta; gıda, makine, kimya, sağlık, kâğıt ve ambalaj sektörlerinde birer merkez bulunmaktadır. Merkezlerin sektörel dağılımı Bölge'nin öne çıkan sektörleri ile örtüşmektedir. Ar-Ge merkezlerinin illere göre dağılımı incelendiğinde Gaziantep'in 81 il arasında 14. sırada olduğu görülmektedir (Grafik 19). Ulusal ölçekte ihracat potansiyeli en yüksek 5. il olan Gaziantep'i içeren Bölge'de ihracat rakamlarında gösterilen performans Bölge'nin Ar-Ge ve yenilikçilik durumuna yeterince yansımamış durumdadır. Bu durum, Bölge'de imalat sanayi başta olmak üzere ekonominin tüm kollarında Ar-Ge ve yenilikçiliği önceleyen adımlar atılmasını gerekli kılmaktadır.

Grafik 19: Ar-Ge Merkezlerinin illere Göre Dağılımı, 2022

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Ar-Ge Merkezleri İstatistikleri, 2022

TRC1 Bölgesi'nin marka, patent, tasarım ve faydalı model tescil sayıları yenilik çalışmalarının çıktısını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Bölge'nin yenilik göstergeleri incelendiğinde Gaziantep'in Bölge içinde sadece üretim parametreleri bakımından değil, yenilik çıktıları bakımından da Adıyaman ve Kilis'in oldukça önünde olduğu görülmektedir. Yenilik göstergelerinde Adıyaman ve Kilis, ülke ortalamalarının altında bir performans sergilemektedir. Marka tescil sayısı dışındaki diğer göstergelerde Adıyaman ve Kilis'te son 11 yıllık dönemde herhangi bir artış olmamıştır. Gaziantep'te ise patent, marka ve faydalı model tescil sayılarında 2010–2021 yılları arasında belirgin artış görülmüş, tasarım tescil sayıları ise 2015 yılından itibaren giderek azalmıştır.

Gaziantep 2021 yılı verilerine göre 81 il arasında patent tesciline göre 9., marka tesciline göre 7., tasarım tescillerine göre 5. ve faydalı model tescillerine göre ise 11. sıradadır. Kentin bu alandaki performansı; Ar-Ge harcaması, Ar-Ge insan kaynağı, Ar-Ge merkezi sayısı gibi diğer yenilik göstergelerine nispetle daha olumlu bir tablo sergilemektedir. Bu alanda 11 yıllık dönemde kentin yakalamış olduğu artış trendi Ar-Ge ve yenilikçilik bağlamında kentin geleceğine dönük olumlu bir göstergedir.

TRC1 Bölgesi'ndeki sanayi gelişiminde Gaziantep gelişmiş bir yapı sergilemesine karşın teknolojik yetkinlikler ve inovasyon anlamında göstermesi gereken atılımı gerçekleştirmediği görülmektedir. Gaziantep birçok sektörde ihtisaslaşmış güçlü bir üretim yapısına sahip olmasına karşın üretimin teknoloji seviyesi düşük ve orta sınıfta kalmaktadır. Geleneksel üretim yöntemleri, işletmelerin rekabet kapasitesini ve üretim çeşitliliğini kısıtlamaktadır. Kent, patent ve marka sayıları gibi bir takım Ar-Ge ve yenilikçilik göstergelerinde başarılı bir görünüm sergilese de bu durum üretim yapısının teknolojik düzeyine yansımamaktadır. Kilis ve Adıyaman illerinin sanayi alanındaki gelişmişliği durağan bir yapı sergilediği görülmektedir. Bölge sanayi yapılanmasının çevresel hassasiyetler bağlamında yeniden yapılanması gerekliliğinden hareketle yeşil dönüşüm ve döngüsel ekonomi modellerinin sanayi ile olan ilişkisinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Pandemi sürecinin ardından gıda güvenliği bağlamında önemi giderek yükselen tarım sektörünün gıda güvenliğini esas alan, ileri teknolojiye dayalı, örgütlülüğü ve verimliliği yüksek bir yapıya sahip olması önem arz etmektedir. Bölge'de tarım sektörü verimlilik düşük seviyelerde olup bunun en önemli nedenlerinden biri, bitkisel üretimin ağırlıklı olarak kuru koşullarda gerçekleştirilmesidir. Tarımsal işletmeler genel olarak küçük ölçekli yapıdadır. Bölge'de ekimi yapılan tarla bitkilerinin

üretim miktarları incelendiğinde, en büyük üretim miktarını tahılların oluşturduğu ve bunu sırasıyla endüstri bitkileri, yem bitkileri ve baklagillerin izlediği görülmektedir. Bölge'nin tarım yapısında Antepfıstığı, badem ve zeytinin önemi her geçen gün artmaktadır.

Sanayi alanlarının elektrik, su ve doğalgaz tüketim hacimleri son on yıllık süreç içerisinde giderek artmaktadır. TRC1 Bölgesi'nin sanayideki lokomotifi konumundaki Gaziantep planlı sanayi alanlarındaki genişlemeler, ihracat kapasitesindeki gelişmeler söz konusu kaynakların tüketim hacmini arttırmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin hazırlamış olduğu "Gaziantep Kaynak Verimliliği Merkezi" fizibilite raporuna göre elektrik, su ve doğalgaz tüketimleri baz alınarak oluşturulan kaynak yoğunluğu endeksi üzerinden yapılan sıralamaya göre Gaziantep sanayinde tekstil, gıda ürünleri, kimyasal ve kimyevi ürünler, kauçuk ve plastik ürünler ve kağıt ve kağıt ürünleri imalatı sektörleri kaynak yoğunluğu en yüksek olan sektörler olarak sıralanmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5: Kaynak Yoğunluğu Endeksine Göre Öncelikli Sektörler

Sıralama	NACE Kodu	Endüstriyel Faaliyet	Kaynak Yoğunluğu Endeksi (100 üzerinden)
1	C13	Tekstil Ürünleri İmalatı	93,3
2	C10	Gıda Ürünleri İmalatı	92,3
3	C20	Kimyasal ve Kimyevi Ürünler İmalatı	87,5
4	C22	Kauçuk ve plastik ürünler imalatı	82,7
5	C17	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı	76,4
6	C23	Metalik olmayan Mineral Ürünler İmalatı	61,1
7	E38	Atığın toplanması, ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı	60,6
8	D35	Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı	60,1
9	C14	Giyim Eşyası İmalatı	58,2
10	C15	Deri ve Deri ile İlgili Ürünler İmalatı	55,8

Kaynak: Gaziantep Kaynak Verimliliği Merkezi Fizibilite Raporu, 2022

Gaziantep Sanayi Odası'nın (GSO) hazırlanmış olduğu Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı'na (2022) göre; gıda, plastik, tekstil, ayakkabı, deri ve işlenmiş deri, ağaç ürünleri ve mobilya, kâğıt ürünleri, kimya gibi sektörlerde enerji, doğalgaz, su tüketimi ve atık üretimi konusunda son beş yıllık süreçte artışların gerçekleştiği ortaya konulmuştur (Tablo 6). Bunlarla birlikte elektrik ve doğalgaz tüketiminden kaynaklanan karbondioksit emisyonlarının da oldukça yoğun olduğu görülmektedir.

Tablo 6: 2021 Yılına Ait Sektörel Bazda Elektrik ve Doğalgaz Kaynaklı Emisyonlar

Sektörler	Elektrik Tüketiminden Kaynaklanan Emisyonlar (TonCO ₂)	Doğalgaz Tüketiminden Kaynaklanan Emisyonlar (TonCO ₂)	TOPLAM Enerji Emisyonları (TonCO ₂)
Tekstil	1.259.300	389.873	1.649.172
Plastik	253.847	82.505	336.352
Gıda	188.449	107.907	296.356
Kimya	18.012	8.855	26.867
Makine ve Metal	12.068	5.762	17.830
Diğer	308.229	114.427	422.656

Kaynak: Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı, 2022

TRC1 Bölgesi ilk uygarlıkların ortaya çıktığı Mezopotamya Bölgesi'nde yer almanın getirdiği birçok avantajı barındırmaktadır. Bölge tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra, İpekyolu üzerinde olmanın getirdiği ticari avantaja da sahip olup Türkiye'nin Orta Doğu'ya açılan kapısı niteliğindedir. Bölge'de kültür ve inanç turizminin yanı sıra farklı turizm türlerinden bahsetmek mümkündür. Gaziantep'te özellikle gastronomi turizmi, sağlık turizmi, ticaret ve kongre-fuar turizmi gibi farklı turizm türleri ön plana çıkmaktadır. Adıyaman ve Kilis'te ise kültür ve inanç turizmine yönelik zengin bir tarihi geçmişten bahsedilebilir. Bölgelerin turizm göstergeleri arasında geceleme sayısı oldukça önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Geceleme sayısının az olması Bölge'nin geçiş yapılan, uzun süreli konaklamadan ziyade geçiş bölgesi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, TRC1 Bölgesi'nde doğru turizm politikaları ve yatırımları ile gelen ziyaretçilerin Bölge'de daha uzun süreli kalmalarının sağlanması ve Bölge'deki geceleme sayısının artırılması gerekmektedir. Turizm sektöründe Bölge çeşitli sorunlarla karşı karşıya olmakla beraber önemli fırsatları da barındırdığı görülmektedir. Bölge'deki konaklama ve hizmet sektörü yetersizliği, tanıtım eksikliği, ulaşım altyapısındaki problemler mevcut turizm potansiyelinin verimli bir şekilde kullanılamamasına sebep olmaktadır. Bölge'de turizm çeşitleri arasında entegrasyonun sağlanması, bununla birlikte kültür ve inanç turizmini geliştirmek adına altyapının kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Nitelikli tesis ve yatak sayısının artırılması, konaklama tesislerinin yeterli sayıya ulaştırılması ve ulaşım altyapısının geliştirilmesi ile Bölge'ye turist akışı ve geceleme sayısı artırılmalıdır. Mevcut kültürel ve tarihi değerlerden verimli bir şekilde istifade edilmesi durumunda turizmin Bölge kalkınmasına etkisi oldukça fazla olacağı öngörülmektedir.

Bu doğrultuda **“Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyüme”** stratejik önceliği altında 5 hedef belirlenmiştir. Bunlar

- Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısı Geliştirilecektir.
- Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır.
- Yatırım ve Girişim Ortamı Güçlendirilecektir.
- Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir.
- Bütünleşik ve İşlevsel Turizm Olanakları Geliştirilecektir.

Hedef 1.1. Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısı Geliştirilecektir.

Ekonomik kalkınmanın en önemli bileşenlerinden biri olarak teknolojik ilerleme dünya genelinde kalkınma politikalarında giderek daha fazla yer bulmaktadır. Teknoloji ve inovasyona verilen önem küresel ve ulusal ölçekte üretilen politika dokümanlarının temel bileşeni olmaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında *“sanayi, yenilikçilik ve altyapı”* başlığı *“dayanıklı altyapıların inşası, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin desteklenmesi ve yenilikçiliğin güçlendirilmesi”* ana hedef olarak belirlenmiştir. Avrupa Birliği bünyesinde eğitim ve girişimcilikle araştırma ve inovasyonu entegre ederek Avrupa'nın inovasyon yeteneğini geliştirmek için oluşturulan Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü, birliğin yenilik gündemini belirlemekte ve çağrı programları ile yaratıcı sektörleri desteklemektedir.

Uluslararası ticaret ve rekabet kavramının yeniden tanımlandığı bu dönemde yenilik ya da bir başka deyişle inovasyon, işletmelerin küresel rekabette sürdürülebilir bir şekilde yer alabilmesinin temeli haline gelmiştir. Tüketicilerin ihtiyaç ve beklentilerinin değişmesi, hızla gelişen teknolojilerin üretim ve pazarlama süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılması, tüm bu değişimin küresel ölçekte izlenebilmesi ve pazarlara girişin her geçen gün daha serbest hale gelmesi işletmelerin de daha yenilikçi adımlar atmasını zorunlu kılmaktadır.

Ülkemizde inovasyon ve yenilikçilik alanında destekleyici politikalar güdülmektedir. On İkinci Kalkınma Planı'nda Ar-Ge ve yenilik kabiliyetinin güçlendirilmesine yönelik önem vurgulanmış, 2053 yılında önemli bir gelişme hedefi belirlenmiştir. Bu bağlamda *"Rekabetçi üretime yönelik sağlıklı işleyen Ar-Ge ve yenilik ekosistemiyle yeşil ve dijital ekonomiye geçişin gerçekleştirilmesi"* Ulusal Kalkınma Planı'nın temel amaç ve ilkeleri arasında yer almaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan Dijital Dönüşüm Yol Haritası ise sanayide dijital dönüşüm sürecinin yönlendirilmesine katkı sunmaktadır.

Ar-Ge kapasitesi ve yenilikçilik düzeyinin yeterli düzeyde olmaması ve imalat sanayi ürün portföyünün genel olarak düşük ve orta teknoloji düzeyinde kalması TRC1 Bölgesi'nin başat sorunları arasında yer almaktadır. Firmaların kurumsallaşma yolunda daha yapıcı adımlar atması ve Ar-Ge faaliyetlerinin en kritik gerekliliği olan Ar-Ge personeli istihdamının artırılması daha yenilikçi bir üretim yapısına geçilmesine katkı sağlayacaktır. Orta ve küçük ölçekli işletmelerin teknolojiyi kullanma kapasitelerinin geliştirilmesi, teknoloji odaklı üretim modellerinin transferi konusunda işletmelerin desteklenmesi sorunun çözümü noktasında önem arz etmektedir. Mal ve hizmet üretim süreçlerinde dijital dönüşümün öncelenmesi de dünyada hızla gelişen teknoloji trendlerinin yakalanmasına; kentin ve ülkenin rekabetçiliğine katkı sağlayacaktır. Teknoparkların, Gaziantep Endüstriyel Tasarım ve Hibrit Modelleme Merkezi (GETHAM) ve Model Fabrika gibi arayüz kuruluşların kurumsal kapasitelerin geliştirilmesi ve bu kuruluşların işletmelerle devlet destekleri, yönetim danışmanlığı, modelleme, prototipleme, yeni ürün geliştirme gibi konularda iş birliği faaliyetlerinin artırılması önem arz etmektedir.

Bölge sanayinin, hâlihazırda rekabetçi durumda olduğu üretim alanları öncelikli olmak üzere, küresel değer pastasından daha fazla pay alması önem arz etmektedir. Bu noktada, dünya genelinde her geçen gün önemi artan dijital uygulamaların imalat sanayinde yaygınlaştırılması Bölge sanayinin sürdürülebilirliği bağlamında kritik öneme sahiptir. Bölge sanayinde dijital teknolojilerin kullanımının artırılması, dijital ürün ve hizmetlerin yerelde üretilmesine yönelik tedbirlerin alınması Bölge'nin öncelikli hedefleri arasındadır.

Bölge içi gelişmişlik düzeyi farklılığı üretim yapısına da yansımakta, Gaziantep bölge içerisinde neredeyse tüm sosyo-ekonomik göstergelerde öne çıkmaktadır. Bölge'nin bu yapısı, teknolojik yetkinliklerin geliştirilmesi ve inovasyon süreçlerine verilen önemin artırılması bağlamında atılacak adımların yerel öncelikler dikkate alınarak tasarlanmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda Gaziantep üretim yapısının geleneksel sektörlerden ileri teknolojileri kullanan kreatifsektörlere yönlendirilmesi, teknolojik becerilerin geliştirilmesi, dijital dönüşüm sürecine adaptasyonun sağlanması, Ar-Ge harcamalarının artırılması yönünde tedbirler alınacak; bu alanda insan sermayesinin güçlendirilmesi ve kurumlar arası eşgüdüm sağlanması adına faaliyetler yürütülecektir. Adıyaman ve Kilis'te mevcut sektörlerin teknolojik dönüşümünün sağlanması, nitelikli işgücünün geliştirilmesi ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Bölge genelinde inovasyon ekosistemini oluşturan aktörler arası etkileşim artırılacak ve Ar-Ge altyapısı güçlendirilecektir. Teknolojik gelişmelerin ve inovasyon çalışmalarının Bölge'ye katkısını güçlendirmek amacıyla teknolojinin kullanılabilirliğini artıracak destekleyici politikalar güdülecektir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.1.1	İmalat Sanayinde Dijital Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Şehitkâmil, Şahinbey
Tedbir 1.1.2	Bölge Sanayinin Sektörel Öncelikleri Doğrultusunda Endüstri 4.0 ve Dijital Dönüşüm Teknoloji ve Uygulamaları Konusunda İhtiyaç Duyulan Nitelik ve Becerilere Sahip İş Gücü Yetiştirilecektir.	Şehitkâmil, Şahinbey, Adıyaman Merkez İlçe
Tedbir 1.1.3	Bölge Genelinde Ürün ve Hizmet Üretiminde Rol Alan Tüm Aktörlerin Ar-Ge Uygulamaları Konusunda Bilgi ve Bilinç Düzeyi Artırılacak, Üniversite–Özel Sektör İş Birliği Güçlendirilecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.1.4	Bölge Genelinde Araştırma Altyapısı Geliştirilecek, Öne Çıkan Sektörlere Yönelik Tematik Araştırma Laboratuvarları / Merkezleri Kurulacaktır.	Şehitkâmil, Şahinbey, Kilis Merkez, Adıyaman Merkez
Tedbir 1.1.5	Ar-Ge Uygulamaları, Endüstri 4.0 ve Dijital Dönüşüm Konularında Mevcut Desteklerin Etkinliği Artırılacak, Yeni Destek Mekanizmaları Geliştirilecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.1.6	Kilis, Nizip ve Oğuzeli Sanayilerinde Mevcut Sektörlerde Dayanıklılık Artırılacak, Yenilikçi Sektörlere Yatırım Çekilmesi Amacıyla Yatırım Promosyon Faaliyetleri Yürütülecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.1.7	Dijital Okur-Yazarlık ve Dijital Dezavantajlılık Konusunda Farkındalık Çalışmaları Yürütülecek, Teknolojik Becerilerin Gelişmesi Konusunda Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Uygulamalar Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi

Tedbir 1.1.1. İmalat Sanayinde Dijital Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Dijital dönüşüm uygulamaları Gaziantep imalat sanayinde kullanılmaya başlansa da bu dönüşümün hızı sektörler arasında farklılık göstermekte, firmaların dijital uygulamalar konusunda farkındalığının artırılmasına ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital dönüşüm sürecinin ivmelenmesi için yapay zekâ, otonom robotlar, büyük veri ve ileri analitik, bulut bilişim, nesnelerin interneti, eklemeli imalat, yeni nesil akıllı sensör teknolojileri ve siber güvenlik gibi dijital teknoloji ve ürünlerin Gaziantep imalat sanayi firmalarının üretim süreçlerine dâhil edilmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, il imalat sanayisinde arayüz olarak hizmet veren Model Fabrika, GETHAM, Gaziantep Üniversitesi TGB ve Gaziantep OSB TGB'nin dijital teknolojiler konusunda insan kaynağı kapasitelerinin yükseltilmesi amacıyla üniversiteler, Kalkınma Ajansı ve odalar iş birliğinde arayüz kurumların uzman ve çalışanlarına yönelik eğitimcilerin eğitimi gibi kapasite geliştirme programları uygulanacaktır. Dijital teknolojiler konusunda kapasiteleri yükseltilecek arayüz kurumlar aracılığıyla uygulanacak danışmanlık programları ile dijital dönüşümün kent sanayisinde yaygınlaşmasına katkı sağlanacaktır.

Tedbir 1.1.2. Bölge Sanayinin Sektörel Öncelikleri Doğrultusunda Endüstri 4.0 ve Dijital Dönüşüm Teknoloji ve Uygulamaları Konusunda İhtiyaç Duyulan Nitelik ve Becerilere Sahip İş Gücü Yetiştirilecektir.

Dijital dönüşümün sağlanması adına en önemli unsurlardan biri “insan” faktörüdür. Bölge genelinde dijital dönüşüm sürecinin hızlandırılması, endüstri 4.0 gibi yenilikçi üretim yaklaşımlarının yaygınlaştırılması için ihtiyaç duyulan insan kaynağının Bölge’den sağlanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda Bölge’nin öne çıkan sektörlerinde endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm konularında ihtiyaç duyulan insan kaynağı için gerekli nitelikler tespit edilecektir. Yapılacak tespite göre bölge üniversiteleri, teknoparklar, GSO Mesleki Eğitim Merkezi (GSO-MEM) ve Adıyaman Sanayi Geliştirme Merkezi (ASGEM) aracılığıyla yerel ihtiyaçlar ve sektörel öncelikler göz önüne alınarak dijital dönüşüm ve endüstri 4.0 uygulamaları konusunda eğitim içerikleri belirlenecek, bölge sanayi işletmeleri başta olmak üzere üretim süreçlerinde rol alan tüm aktörlerin teknik kadrolarına yönelik eğitim programları uygulanacaktır. Bölge üniversitelerinde mühendislik fakülteleri başta olmak üzere ilgili fakülte ve yüksekokullarda dijital dönüşüm içerikli seçmeli dersler oluşturulacak, dijital dönüşüm odaklı yüksek lisans ve doktora programları açılacaktır. Bölge’de OSB’ler başta olmak üzere tüm mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında Bölge’nin sektörel öncelikleri dikkate alınarak dijital dönüşüm öğretim programı/materyal geliştirme çalışmaları için Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite, sektör ile iş birliği içinde geliştirilecektir.

Tedbir 1.1.3. Bölge Genelinde Ürün ve Hizmet Üretiminde Rol Alan Tüm Aktörlerin Ar-Ge Uygulamaları Konusunda Bilgi ve Bilinç Düzeyi Artırılacak, Üniversite-Özel Sektör İş Birliği Güçlendirilecektir.

Üretim kapasitesi, ihracat rakamları ve çok sektörlü yapısı ile ulusal çapta öne çıkan TRC1 Bölgesi’nde Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesi yeterli düzeye ulaşamamakta, Bölge bu alanda ülkenin batisına göre oldukça geri kalmaktadır. Bölge genelinde Ar-Ge uygulamalarının yaygınlaştırılması ve yenilikçi bilincin yükseltilmesi bağlamında üniversiteler, odalar ve STK’lar öncülüğünde farkındalık artırmaya yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bölge işletmelerinde yenilikçilik bilincinin yükseltilmesi, Ar-Ge birimlerinin kurulması, mevcut Ar-Ge birimlerinin aktive edilmesi ve Ar-Ge merkezine sahip işletme sayısının artırılması amacıyla iyi uygulama örnekleri ve çalışma modellerinin tanıtımı yapılacak, yerel düzeyde oluşturulacak proje portalı uygulamasıyla başarılı Ar-Ge ve inovasyon projelerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Ar-Ge ve yenilikçilik alanında ulusal ve yerel düzeyde uygulanan teşvik ve destek programlarının etkin duyurusu yapılacaktır. Üniversite sanayi iş birliğinin daha kurumsal bir zemine oturtulması amacıyla odalar, Kalkınma Ajansı ve ilgili STK’lar öncülüğünde sektörel eşleştirme programları uygulanacaktır. Bölge’de hizmet veren ticaret ve sanayi odalarının sektörel komitelerine üniversitelerden öğretim üyeleri ve öğrenci temsilcilerinin düzenli üye olarak katılımları sağlanacaktır. Bölge üniversiteleri arasında misafir öğretim üyesi programı uygulanarak Bölge içi kapasite aktarımı sağlanacak, üniversiteler arası iş birliği güçlendirilecektir.

Tedbir 1.1.4. Bölge Genelinde Araştırma Altyapısı Geliştirilecek, Öne Çıkan Sektörlere Yönelik Tematik Araştırma Laboratuvarları / Merkezleri Kurulacaktır.

Bölge imalat sanayisinde arayüz olarak hizmet veren Model Fabrika, Gaziantep Üniversitesi TGB, Gaziantep OSB TGB ve Adıyaman Üniversitesi TGB’nin araştırma altyapıları geliştirilecektir. Bölge üniversitelerinin ve üniversiteler bünyesinde bulunmayan araştırma merkezlerinin (Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü, TSE SOJUZTEST Metroloji ve Kalibrasyon Merkezi vb.) sahip olduğu mevcut araştırma altyapısının ve laboratuvarların ortak kullanılmasına yönelik iş birliği faaliyetleri

geliştirilecektir. Bölge'nin araştırma altyapısını geliştirmek için önceliklerin belirlenmesi önemlidir. Araştırma altyapısına ihtiyaç duyulan alanların belirlenmesi amacıyla bir ihtiyaç analizi yapılacaktır. Özellikle Gaziantep sanayinde öne çıkan sektörlerde yoğunlukla kullanılan hammadde/yarı mamullerin ve malzeme teknolojisinin geliştirilmesine yönelik araştırma merkezleri/laboratuvarları kurulacaktır (polimer teknolojileri araştırmaları merkezi, ısıtma işlem merkezi, nano/mikro malzemeler araştırma merkezi, metalürji araştırma merkezi gibi).

Tedbir 1.1.5. Ar-Ge Uygulamaları, Endüstri 4.0 ve Dijital Dönüşüm Konularında Mevcut Desteklerin Etkinliği Artırılacak, Yeni Destek Mekanizmaları Geliştirilecektir.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kalkınma Ajansı, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı (GAP) gibi bölgesel düzeyde hizmet veren kuruluşlar tarafından sağlanan destek mekanizmalarında Ar-Ge uygulamaları, endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm uygulamalarına öncelik verilecektir. Endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm alanlarında Bölge imalat sanayi işletmelerinin ihtiyaçları belirlenecek, belirlenen öncelikler doğrultusunda Kalkınma Ajansı tarafından güdümlü destek programları uygulanacaktır. İşletmeler özelinde "dijital dönüşüm yol haritaları"nın oluşturulması desteklenecektir. Bölgesel destek programlarında imalat sanayi işletmelerinin endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm alanında ulusal tedarikçilerden ürün/hizmet alımını kolaylaştıracak önceliklere yer verilecektir. Teknoparklar, GETHAM, Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM) gibi Bölge'nin girişimcilik altyapısını oluşturan kuruluşlar ve Kalkınma Ajansı, GAP, KOSGEB, odalar ve STK'lar iş birliğinde endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm alanında girişimcilik hızlandırma programları uygulanacaktır. Bölge'de hizmet veren arayüz kuruluşları tarafından Ar-Ge uygulamaları başta olmak üzere teknik ve teknolojik alanlarda uluslararası danışmanlık hizmetlerine ve destek programlarına erişimde kolaylaştırıcılık rolü üstlenilecek, sanal ortamlar ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla Bölge araştırmacılarının işbirliği yapmalarına aracı olunacaktır.

Tedbir 1.1.6. Mevcut Sektörlerde Dayanıklılık Artırılacak, Yenilikçi Sektörlere Yatırım Çekilmesi Amacıyla Yatırım Promosyon Faaliyetleri Yürütülecektir.

Sanayi Odaklı Yerleşimlerde (Tablo 3) üretim yapısı ağırlıklı olarak tekstil ve tarıma dayalı sanayi sektörlerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Bahse konu Bölge yerleşimlerinin yatırım yeri ve teşvik avantajları başta olmak üzere yatırımcılara sunduğu fırsatların etkin tanıtımı yapılacaktır. İstihdam potansiyeli yüksek yatırımlar ile birlikte Bölge sanayi yapısının dönüşümüne katkı sunacak teknolojik üstünlüğü olan sektörlerde yatırım çekilmesine yönelik Yatırım Destek Ofisleri öncülüğünde yatırım promosyon çalışmaları yapılacaktır. Söz konusu yerleşimlerin yerel kapasitesi ile uyumlu yenilikçi yatırım alanlarında ön fizibilite çalışmaları hazırlanacaktır. Yatırım Destek Ofisleri, odalar ve ilgili STK'lar öncülüğünde yenilikçi sektörlerde yatırım yapılabilecek konular yatırımcılara paket proje halinde sunulacaktır.

Tedbir 1.1.7. Dijital Okur-Yazarlık ve Dijital Dezavantajlılık Konusunda Farkındalık Çalışmaları Yürütülecek, Teknolojik Becerilerin Gelişmesi Konusunda Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Uygulamalar Geliştirilecektir.

Çocuklardan başlayarak tüm bireylerin dijital kaynaklardan bilgiye nasıl ulaşması gerektiğinin farkında olmaları, dijital kaynakların doğruluğunu sorgulayabilmeleri, güvenilir kaynakları tanıyıp

kullanabiliyor olmaları, kısacası dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda, Milli Eğitim Müdürlükleri, üniversiteler ve mesleki eğitim merkezleri öncülüğünde öğrencilerin dijital okuryazarlığa yönelik farkındalık seviyeleri tespit edilecek, öğrenim seviyelerine göre hazırlanacak içerikler doğrultusunda okullarda ve mesleki eğitim merkezlerinde dijital okuryazarlık programları uygulanacaktır. Toplumun tüm kesimlerinde dijital kaynakların kullanılması konusunda farkındalığın oluşturulması ve geliştirilmesi amacıyla yazılı, görsel ve sosyal medyanın etkin kullanımı sağlanacak; bu amaçla kullanılmak üzere içerik ve materyal üretimi desteklenecektir. Bölge genelinde kız çocukları ve kadınların örgün eğitimden başlanarak, teknik ve mesleki eğitim, yükseköğretim ve halk eğitim olanakları ile entegre bir şekilde teknolojik becerilerinin ve dijital okur-yazarlık seviyelerinin geliştirilmesi desteklenecek, bu konuda dezavantajlı kesimler başta olma üzere kız çocukları ve kadınların ilgili eğitim programlarına adil bir şekilde erişmesi sağlanacaktır.

Hedef 1.2. Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır.

Dünya genelinde üretim süreçlerinde kullanılan kaynakların yüzde 60'ından fazlası üretim-kullanım döngüsü sonunda atık olarak sınıflandırılmaktadır. Yoğun kaynak kullanımı ve atıklar sera gazı emisyonunun artmasına neden olmakta, yarattığı çevresel sorunlarla birlikte iklim krizini tetiklemektedir. Dünya genelinde yaşanan çevresel ve ekonomik krizler kalkınmanın yeşil bir yaklaşımla ele alınmasını, doğrusal ekonomi yaklaşımından çıkılarak döngüsel ekonomi modeline geçişin hızlandırılmasını zorunlu kılmıştır. Bu anlayışla Avrupa Birliği tarafından 2019 yılında açıklanan Yeşil Mutabakat yeni bir ekonomik büyüme stratejisi niteliği taşımaktadır. Stratejinin en önemli ayaklarından biri, temiz ve döngüsel bir ekonomi için endüstrinin seferber edilmesi olarak belirlenmiştir. Atıkların bertarafı yerine uygun süreçler yoluyla üretime/tekrar üretim sürecine dâhil edilerek ekonomik değere dönüşmelerini sağlayan bir model olarak döngüsel ekonomi, kaynakların döngü içerisinde tutulması ile kaynakların mümkün olduğunca uzun süre kullanımını, enerji tasarrufu ve israfın azaltılmasını sağlayan bir yaklaşımı temsil etmektedir.

AB Yeşil Mutabakatı, Birliğin ticari ilişkide bulunduğu tüm ülkelere belirli bir takvim çerçevesinde çeşitli zorunluluklar getirmektedir. Birliğin uluslararası ticaret ilişkilerini şekillendirecek Sınırdaki Karbon Düzenlemesi (SKD) başta olmak üzere belirlediği düzenlemeler ülkemizin rekabet gücünün korunması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine sunulan katkının artırılması bağlamında kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda Ticaret Bakanlığı tarafından 2021 yılında hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı, AB başta olmak üzere dünya ekonomisinde meydana gelmekte olan dönüşüm politikaları ile uyumlu, yeşil yatırımları teşvik eden, küresel değer zincirlerinin dönüşümüne katkı sağlayan ve böylece katma değerli üretimi de destekleyecek bir yol haritası sunmaktadır.

Bölge'nin ekonomik anlamda lokomotif konumundaki imalat sanayinin hâlihazırda sahip olduğu üretim hacmini, ihracat potansiyelini orta ve uzun vadede koruyabilmesi ve artırabilmesi, Ar-Ge ve inovasyon kabiliyetlerinin geliştirilmesinin yanı sıra döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşüm süreçlerine uyum sağlayabilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda, Bölge'nin sahip olduğu mevcut üretim kabiliyeti ve anlayışının sorumlu üretim perspektifinde dönüşümünün sağlanması, Bölge genelinde yönetişimin güçlendirilmesi, bu konuda bilgi birikimi ve becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşüm konularında bölgesel öncelikler doğrultusunda atılacak adımlar, küresel ve ulusal ölçekte belirlenen yeşil politikalarının yerelde etkinliğinin artırılmasına hizmet edecektir.

Bölge’de döngüsel ekonomi bağlamında atılan ilk adım Gaziantep Sanayi Odası ve İpekyolu Kalkınma Ajansı iş birliğinde gerçekleştirilen Endüstriyel Simbiyoz projesidir. Proje kapsamında Gaziantep için 100’e yakın simbiyoz olanağı tespit edilmiş, uygulanması mümkün olan 13 yatırım projesi ortaya çıkartılmıştır. Belirlenen projelerin hayata geçirilmesi ve sanayi aktörlerinin farkındalığının yükseltilmesine yönelik endüstriyel simbiyoz alanında daha somut adımlar atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 2022 yılında Gaziantep, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası tarafından ‘Yeşil Şehirler’ projesine dâhil edilmiştir. Söz konusu proje kapsamında genel olarak kentleşme odaklı çevre ve doğa dostu projelerin geliştirilmesi ve finanse edilmesi planlanmaktadır. Bunun yanı sıra, Gaziantep sanayinin Yeşil Mutabakat sürecine adaptasyonun hızlandırılması amacıyla “Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Değişikliği Eylem Planı” hazırlanmıştır. Eylem planı ülke genelinde OSB özelinde hazırlanan ilk planlardan biri olma özelliğine sahiptir. Bu bağlamda TRC1 Bölgesi’nde sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olan bölgesel ekonomiyi oluşturan tüm alt sektörlerde yeşil yaklaşımın güçlendirilmesi, üretim ve tüketim süreçlerinde sürdürülebilir ve döngüsel olarak ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin hazırlamış olduğu “Gaziantep Kaynak Verimliliği Merkezi” fizibilite raporu ve Gaziantep Sanayi Odası’nın hazırlamış olduğu Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı çalışmaları Gaziantep başta olmak üzere iklim değişikliği ve endüstri ilişkisi konusunda farkındalığın giderek yükseldiğini göstermektedir. Buna karşın Bölge genelinde döngüsel ekonomi ve sanayide yeşil dönüşüm alanında farkındalığı ve sahiplenmeyi ivmelendirecek adımlar atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. TRC1 Bölgesi’nin sanayi lokomotifini olan Gaziantep’te niteliksiz işgücüne dayalı ve düşük teknolojiye sanayileşme stratejisi kentteki sanayi alanlarının genişlemesine neden olmaktadır. İhracatta önemli bir kapasiteye ulaşmış olan bu strateji, sanayi alanlarının mekânda yayılımını arttırırken emisyon ve kaynak tüketimini de arttırmaktadır. Uluslararası gelişmeler, çevresel ve iklim odaklı baskılar Gaziantep kent merkezi çevresinde yeni OSB planlamaları, mevcut OSB’lere tevsi alan çalışmaları devam ederken mevcut sanayileşme stratejisinin ileri teknoloji ve yüksek katma değerli üretimine odaklanan, nitelikli işgücü talep eden ve mekânda yayılmanın aksine daralan bir sanayileşme stratejisine doğru evrilmesini gerekli kılmaktadır.

Gaziantep’in 2021 yılında gerçekleştirdiği ihracatın yaklaşık yüzde 50’sini AB bölgesi ve ABD’ye yapılan ihracat oluşturmaktadır. Gaziantep’in yeşil mutabakat sürecine adaptasyonu, kent ekonomisinin sürdürülebilirliği ve ihracat potansiyeli bağlamında kritik öneme sahiptir. Verimli kaynak kullanımı ve atık yönetimi konularını da kapsayan yeşil yaklaşım, kapsayıcı ve adil bir ekonomik ve sosyal kalkınmanın tesis edilmesi hususunda yaratacağı fırsatlar göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte, kentte söz konusu alanda atılacak adımlar yoğun sanayileşme ve nüfusun çevre üzerinde oluşturduğu baskının hafifletilmesine, yeşil yaklaşımın toplumsal olarak benimsenmesine katkı sağlayacaktır. Adıyaman ve Kilis illerinde baskın ekonomik sektörler başta olmak üzere sürdürülebilir, kaynak-etkin ve yeşil bir ekonomiye geçiş yapılması bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasına katkı sunacaktır.

İş dünyasında ve toplumda sürdürülebilirlikle ilgili işler, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği teşvik etmek ve uygulamak için gittikçe daha fazla önem kazanmakta ve talep görmektedir. Bölge’de yeşil becerilere sahip işgücü piyasasının oluşturulması sürdürülebilirlikle ilgili işlerde başarılı olmak ve işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerini karşılamak için kritik öneme sahiptir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.2.1	İmalat Sanayinde Endüstriyel Simbiyoz Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.2.2	Yeşil Mutabakata Uyum Konusunda Kurumsal Bilinç Düzeyi Artırılarak Aktörler Arasında Eşgüdüm Sağlanacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.2.3	Bölge Sanayinde AB Tarafından Geliştirilen Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Başta Olmak Üzere Yeşil Mevzuatlara Uyum Sürecini Hızlandıracak Tedbirler Alınacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.2.4	Bölge’de Yeşil Finansman Olanaklarına Erişim Kolaylaştırılacak ve Yeşil Finansman Kullanımı Yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.2.5	İklim Duyarlı Sanayileşme Politikaları Geliştirilecektir	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.2.6	Bölge’de Yer Alan Eğitim Kuruluşları, Mesleki Eğitim ve Danışmanlık Merkezlerinin Kurumsal/İnsan Kaynağı Kapasitesi Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Dönüşüm Odaklı Geliştirilecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)

Tedbir 1.2.1. İmalat Sanayinde Endüstriyel Simbiyoz Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Gaziantep imalat sanayi başta olmak üzere Bölge genelinde endüstriyel simbiyoz olanakları belirlenecek, daha önce Gaziantep için yapılmış olan yatırım olanakları çalışması güncellenecektir. Belirlenen endüstriyel simbiyoz olanaklarına sanayi işletmeleri tarafından yatırım yapılmasının teşvik edilmesi amacıyla odaklı destek programları oluşturulacaktır. Bölge’de kurulma aşamasında olan Kilis Polateli Şahinbey OSB ve Gaziantep Ayakkabı Terlik ve Yan Sanayi İhtisas OSB’nin altyapı planlaması ve parsel tahsisi olası endüstriyel simbiyoz ilişkileri göz önüne alınarak yapılacaktır. Bölge’de odalar ve STK’lar öncülüğünde sanayi işletmelerinin endüstriyel simbiyoz konusunda farkındalıklarını yükseltecek tanıtım faaliyetleri yürütülecek, iyi uygulama örneklerinin lansmanı yapılacaktır.

Tedbir 1.2.2. Yeşil Mutabakata Uyum Konusunda Kurumsal Bilinç Düzeyi Artırılarak Aktörler Arasında Eşgüdüm Sağlanacaktır.

Bölge’nin önde gelen ticari partnerlerini içeren Avrupa Birliği’nin ekonomik bir dönüşüm programı olarak kurguladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı’na Bölge üretim aktörlerinin uyumu hızlandırılacak, farkındalıkları yükseltilecektir. Ticaret ve sanayi odaları, OSB yönetimleri ve yerel yönetimlerin Yeşil Mutabakata uyum sürecinin paydaşlar arası eşgüdüm içerisinde yürütülmesine yönelik etkin rol üstlenmesi sağlanacak, söz konusu kurumlarda görev yapan kadronun Yeşil Mutabakat konusunda kapasite geliştirmesi desteklenecektir. Merkez öncülüğünde Bölge’nin öncelikli sektörlerinden başlayarak karbon ayak izi ve su ayak izi envanteri oluşturulacak, merkez bünyesinde kaynak verimliliği uygulamaları ile birlikte Yeşil Mutabakata yönelik de hizmet verebilecek bir danışmanlık sistemi oluşturulacaktır. Bölge’de OSB Müdürlükleri, odalar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları

temsilcilerinden oluşan bir izleme kurulu oluşturularak sera gazı emisyonları başta olmak üzere yeşil uyum sürecinin izlenmesine yönelik Bölge'ye özel bir sistem belirlenecek, oluşturulacak kurul aracılığıyla yeşil uyum sürecinin izlenebilirliği sağlanacaktır.

Tedbir 1.2.3. Bölge Sanayinin Yeşil Politika ve Düzenlemelere Uyum Sürecini Hızlandıracak Tedbirler Alınacaktır.

Yeşil dönüşüm yaklaşımı kapsamında öncelikle Bölge'de Sınırdaki Karbon Düzenlemesine tabi olacak öncelikli imalat sanayi sektörlerinin, bu sektörlerin sera gazı salınımının azaltılmasına yönelik tedbirlerin ve sorumlu kuruluşların belirleneceği bir eylem planı hazırlanacaktır. Bölge'de su tüketiminin fazla olduğu tekstil (dokuma işletmeleri, boyahaneler) sektörü, demir-çelik sanayi ve kirleticilik seviyesi en yüksek sektörler arasında yer alan çimento işletmelerinin temiz üretim kriterlerine uygun üretim yapmaları desteklenecektir. Bölge sanayi işletmelerinin yeşil uyum sürecinde ihtiyaç duyacağı makine parklarında yenileme, karbon tutma yatırımları, yenilenebilir enerji yatırımları, kaynak verimliliği, atık yönetimi yatırımları, lojistik hizmetlerde yeşil odaklı düzenlemeler gibi uygulamalara bölgesel düzeyde destek sağlayan KOSGEB, Kalkınma Ajansı, GAP gibi kuruluşlar tarafından öncelik verilecektir. Bölge işgücü piyasasında yeşil becerilere sahip kişi sayısının artırılmasına yönelik eğitim programları düzenlenecek, müfredat düzenlemeleri hayata geçirilecektir. Söz konusu uygulamaların uluslararası finansman kaynakları ve Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) fonları ile desteklenmesi hususunda arayüz kuruluşlar öncülüğünde kolaylaştırıcılık rolü üstlenilecektir.

Tedbir 1.2.4. Bölge'de Yeşil Finansman Olanaklarına Erişim Kolaylaştırılacak ve Yeşil Finansman Kullanımı Yaygınlaştırılacaktır.

Bölge'de iklim ve çevre sorunlarının çözümünde kullanılmak üzere gerekli kaynağın yaratılması için yeşil finansman olanaklarına erişimi kolaylaştıracak faaliyetler geliştirilecektir. Kalkınma Ajansları öncülüğünde çevre ve iklim değişikliği ile bağlantılı ulusal ve uluslararası tüm yeşil finansman imkânlarına ilişkin bilgiler güncel olarak takip edilecek, ilgili kurumlarla çevrimiçi bir platform üzerinden (internet sitesi, sosyal medya) paylaşılacaktır. Bölge'de kamu hizmetleri, belediyecilik, üretim ve ticaret sektörleri başta olmak üzere çevresel iyileştirmeler ve kaynak verimliliği uygulamalarından sorumlu kuruluşların ulusal ve uluslararası yeşil finansman olanaklarından maksimum düzeyde faydalanmasına yönelik bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.

Yatırım, bankacılık ve sigorta ürünleri gibi çeşitli finansal ürün ve hizmetleri içeren yeşil finansmana ilişkin çalışmalar Türkiye'de henüz başlangıç aşamasında olsa da bu alanda hızlı bir ilerleme görülmektedir. Bölge'de bankalar tarafından sağlanan yeşil fonlar, yeşil sermaye piyasası araçları, uluslararası kalkınma kuruluşları ve AB tarafından sağlanan sürdürülebilir fonların kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla özel sektör kuruluşları başta olmak üzere ilgili paydaşlara yönelik rehberlik ve danışmanlık çalışmaları yürütülecektir. Yeşil finansman sağlayıcıları, endüstri temsilcileri, üniversiteler ve kamu kurumları arasında sektörel işbirlikleri ve yerel ağlar oluşturulmasına öncelik verilecektir. Kalkınma Ajansı, GAP gibi bölgesel fon sağlayan kurumlar yeşil finansman koşullarıyla uyumlu, sürdürülebilirliği önceleyen alanlarda projelere öncelik vererek Bölge'de yeşil finansman kaynaklarına erişimi ve uyumu kolaylaştıracaktır.

Tedbir 1.2.5. İklim Duyarlı Sanayileşme Politikaları Geliştirilecektir.

Bölge'de Kilis Polateli Şahinbey Tekstil İhtisas OSB ve Gaziantep Ayakkabı ve Terlik Yan Sanayi İhtisas OSB başta olmak üzere kurulma aşamasında olan ve yeni kurulacak organize sanayi bölgeleri

yeşil endüstri bölgesi kriterlerine uygun olarak tasarlanacaktır. Mevcut sanayi bölgelerinin yeşil OSB sertifikası almasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. OSB'ler bünyesinde yeşil hücre birimleri oluşturularak, bölgelerin çevre ve iklim değişikliği konularındaki çalışmaları bu birimler üzerinden koordineli bir şekilde yürütülecektir. Mevcut sanayi alanlarının yeşil kriterler çerçevesinde dönüşümünün sağlanmasına yönelik projelendirme çalışmaları yürütülecek, arayüz kuruluşlar öncülüğünde dönüşümün finansmanı uluslararası kaynaklardan karşılanmasına öncülük edilecektir. Bununla birlikte, Bölge'de faaliyet gösteren işletmeler için döngüsel iş modellerinin oluşturulmasına yönelik faaliyetler desteklenecektir.

Tedbir 1.2.6. Bölge'de Yer Alan Eğitim Kuruluşları, Mesleki Eğitim ve Danışmanlık Merkezlerinin Kurumsal/İnsan Kaynağı Kapasitesi Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Dönüşüm Odaklı Geliştirilecektir.

Bölge'de hizmet veren eğitim kuruluşları, mesleki eğitim ve danışmanlık merkezlerinin döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşüm odaklı kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik ihtiyaç analizi yapılacaktır. İhtiyaç analizi doğrultusunda Kalkınma Ajansı, Milli Eğitim Müdürlükleri, üniversiteler, odalar ve ilgili STK'lar eşgüdümünde bir eğitim ve staj programı tasarlanacak, bu kapsamda kapasite geliştirme eğitimleri ve eğiticilerin eğitimi kursları verilecektir. Uluslararası düzeyde yeşil dönüşüm alanında faaliyet gösteren benzer kuruluşlar ve eğitim kurumları ile işbirlikleri kurulacak, değişim programları ve ortak projeler ile öğrencilere küresel perspektif kazandırılacaktır.

Hedef 1.3. Yatırım ve Girişim Ortamı Güçlendirilecektir.

Günümüzde gerek doğrudan yabancı yatırımlar gerekse büyük sermayeli ulusal yatırımlar, bulundukları bölgelerin bilgi birikimi, teknoloji ve yönetim becerisini geliştirmekte; ticaret hacmini ve istihdamını artırmaktadır. Bu tür yatırımların ulusal düzeyde yarattığı katma değere ek olarak bölgesel rekabet edebilirlik açısından da avantaj sağlamaktadır. Yatırım yeri tercihinde hammadde kaynakları ve pazara yakınlık, ulusal piyasadaki yasal düzenlemeler ve kısıtlamalardan kurtulma arzusu, müşterilerini yakından izleme isteği ve ucuz üretim faktörü kullanma isteği öne çıkmaktadır. Bölge genelinde ana üretim sektörleri olan tarım, sanayi ve hizmetlerde yatırım ortamını, yenilikçiliği ve girişimciliği destekleyen teşviklerin tasarlanması, finansmana erişim kolaylığı sağlanması Bölge'nin rekabet edebilirliğini artıracaktır. Bölge'ye doğrudan yabancı yatırımcı çekilmesine yönelik tedbirler alınacak, özel sektör yatırımlarının yenilikçi ve kreatif sektörlerle yönlendirilmesi amacıyla yatırım promosyon faaliyetleri çeşitlendirilecektir.

TRC1 Bölgesi gelişmiş sanayisi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde öne çıkan iş ve yatırım ortamı ile ülkenin en önemli üretim merkezleri arasında yer almaktadır. Bölge içerisinde Gaziantep; gelişmiş sanayi bölgeleri, ihtisaslaşmış olduğu sektör çeşitliliği, araştırma altyapısı ve girişimcilere sunduğu fırsatlarla Bölge'nin en güçlü yatırım ortamını sunmaktadır. Bölge'nin sanayi alanları 10.915 hektar alanı kaplamakta olup bu rakamla Bölge, ülke sanayi alanlarının yaklaşık yüzde 4'ünü oluşturmaktadır. Bölge sanayi alanlarının yüzde 67'si Gaziantep sınırları içerisinde yer almaktadır. Gaziantep sanayi alanı büyüklüğü bakımından 81 il arasında 12. sırada yer almaktadır. Yapılması planlanan yeni sanayi alanları ile Bölge'nin planlı sanayi alanı büyüklüğünün artması beklenmektedir. Gaziantep-İskenderun arasında yapılması planlanan yol yapım projesiyle Gaziantep'in İskenderun Limanı'na olan mesafesi 60 km kısılacaktır. Projenin tamamlanmasının ardından bölge-liman bağlantısının güçlendirilmesi ve lojistik ağların geliştirilmesiyle bölge ihracat potansiyelinin artırılması, Gaziantep Serbest Bölge'nin daha aktif hale gelmesi ve planlama aşamasında olan Şahinbey-Polateli OSB'nin yatırım çekme potansiyelini artırması beklenmektedir. Bölge'de yer alan OSB'ler başta olmak üzere planlı sanayi alanlarında yaşanan altyapı eksikliklerinin giderilmesi, ihtiyaç duyulan il ve ilçelerde yeni sanayi alanlarının kurulması ve tevsii alan çalışmalarının hızlandırılması yatırım ortamının güçlendirilmesi bağlamında önem arz etmektedir.

Ülkemizde özel sektör yatırımlarını devlet destekleriyle artırmak için uygulanan teşvik sistemi bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, üretim ve ihracat potansiyelinin artırılmasına hizmet etmektedir. TRC1 Bölgesi'nde Gaziantep merkez ilçeleri 3. Bölge; Nizip, Oğuzeli, Karkamış, Yavuzeli ilçeleri 4. Bölge (Nizip ve Oğuzeli OSB'lerinde yapılacak yatırımlar için 5. Bölge); Araban, Nurdağı ve İslahiye ise 6 Şubat depremleri sonrası yatırım teşvik sisteminde alınan yeni kararlar birlikte 6. Bölge yatırım teşviklerine tabidir. Adıyaman ve tüm ilçeleri için 6. Bölge teşvikleri uygulanmaktadır. Kilis Merkez ilçede yapılacak yatırımlar için 5. Bölge, Kilis ilçeleri ve OSB içi yatırımlar için 6. Bölge teşviklerinden yararlanılması mümkündür. Bölge'de yatırım teşviklerin izlenmesi sağlanarak etkinliğinin ölçülmesi, teşvik sisteminin iyileştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi bağlamında önemli bir adım olacaktır.

İhracata yönelik yatırım ve üretim yapmak isteyenler ve uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla 1997 yılında 141 hektar alanda kurulan Gaziantep Serbest Bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan tek serbest bölge olma özelliğine sahiptir. Bölge, 2021 yılında 107 milyon dolar ticaret hacmi ile ülke genelinde faaliyet gösteren 18 serbest bölge içerisinde 14. sıradadır. Serbest Bölge'den 2016–2021 yılları arasında gerçekleştirilen ticaret hacmi dalgalı bir seyir izlese de artış eğilimindedir. Serbest bölgeler limanların içerisinde veya liman ya da transit yolların yakınlarında sınırlandırılmış alanlar üzerinde kurulmaktadır. Serbest bölgelerin ticaret hacimleri incelendiğinde limanlarda kurulmuş olan bölgelerin lojistik bağlamda sahip olduğu rekabet avantajları nedeniyle ülke ekonomisine daha fazla katkı sunduğu görülmektedir.

BM tarafından belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin hazırlanmasına yönelik gerçekleştirilen istişare çalışmalarından başlayarak merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sektör aktörlerine ek olarak girişimciler ve girişimcilik kalkınma için yeni bir aktör olarak ele alınmaya başlamıştır. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun "Kalkınma için Girişimcilik" kararları sürdürülebilir kalkınmaya yönelik girişimciliğin bir politika aracı olarak ele alındığının en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Kararların temelinde iklim değişikliği, mülteciler ve aşırı cılıktan kaynaklanan terörizm gibi küresel ölçekli sorunlarını girişimcilik bakış açısının da yardımıyla çözülebileceği vurgulanmaktadır. Nitekim Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin aşağıda belirtilen 4.4, 8.3 ve 17.19 numaralı hedeflerinde girişimciliğe doğrudan atıf yapılması, sürdürülebilir kalkınma ve girişimcilik ilişkisine yapılan güçlü vurguyu göstermektedir.

4.4. 2030 yılına kadar istihdam, insana yakışır işlerde çalışma ve girişimciliğe yönelik teknik ve mesleki becerileri de kapsayan ilgili becerilere sahip gençlerin ve yetişkinlerin sayısının önemli ölçüde artırılması

8.3. Üretim faaliyetlerinin, insana yakışır istihdam yaratmanın, girişimciliğin, yaratıcılık ve yenilikçiliğin desteklediği kalkınma odaklı politikaların desteklenmesi ve finansal hizmetlere erişim yoluyla mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin resmiyet kazanmalarının ve büyümelerinin teşvik edilmesi

17.19.2030 yılına kadar gayri safi yurtiçi hasılayı tamamlayan sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi için mevcut girişimlerin üzerine eklemeler yapılması ve geliştirmekte olan ülkelere istatistiki kapasite geliştirme çabalarının desteklenmesi

Türkiye'de genç nüfus oranının yüksekliği, istihdam piyasasındaki daralma girişimciliği olumlu yönde etkileyen faktörler arasında sayılmaktadır. Gelişmekte olan ve yenilik güdümlü bir ekonomi kategorisinde bulunan ülke ekonomisinde girişimcilerin rolünün yakın gelecekte daha da artacağı ifade edilebilir. Yerel ekonomilerde girişimcilerin rolünün artması refahın artışına da olumlu yönde

etkilemektedir. Bu bağlamda, TRC1 Bölgesi girişimcilik ortamının güçlendirilmesinin bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli katkılar sağlayacağı belirtilebilir.

TRC1 Bölgesi'nde yenilikçi, yaratıcı, yerel ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak girişimlerin ortaya çıkmasına yönelik uygun girişimcilik ekosisteminin oluşturulması ve ekosistem aktörleri arasındaki etkileşimin artırılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, Bölge'de orta ve uzun vadede yerel ve bölgesel kalkınmayı olumlu etkileyebilme ve ekonomik yapıyı dönüştürme potansiyeline sahip girişimlerin hayat bulacağı uygun ortamın yaratılması gerekmektedir.

TRC1 Bölgesi'nin girişimcilik ekosistemi ağırlıklı olarak Gaziantep merkezli yoğunlaşmaktadır. Kurulan şirket sayıları ile ülke çapında öne çıkan kent, girişimcilere yönelik iş kurma/geliştirme altyapısı, finansman olanakları ve sivil toplum kuruluşları ile Bölge'de öne çıkmaktadır. Girişimcilik potansiyeli bakımından önemli bir gösterge olarak yükseköğretim mezunu nüfus verileri incelendiğinde bölge illerinde yüksekokul/fakülte ve yüksek lisans/doktora mezunu nüfusun genç nüfusa oranlarının ülke ortalamalarının (yüksekokul/fakülte yüzde 0,19, yüksek lisans/doktora yüzde 1,92) bir miktar altında kaldığı görülmektedir. Her iki göstergede de Gaziantep'in (yüksekokul/fakülte yüzde 0,15, yüksek lisans/doktora yüzde 1,07), Adıyaman (yüksekokul/fakülte yüzde 0,17, yüksek lisans/doktora yüzde 1,11) ve Kilis'e (yüksekokul/fakülte yüzde 0,16, yüksek lisans/doktora yüzde 1,13) nispetle daha düşük oranlara sahip olması kentin nispeten yüksek girişimcilik kapasitesi ele alındığında dikkat çekicidir.

TRC1 Bölgesi'nde kurulan ve kapanan şirket istatistikleri incelendiğinde Gaziantep'in Bölge'de belirgin oranda öne çıktığı görülmektedir. 2010-2021 döneminde Gaziantep ve Kilis'te yeni kurulan şirket sayısı yaklaşık 3 kat artış göstermiştir. Adıyaman'da da kurulan şirket sayısı da artış göstermiştir. Kentte 2021 yılında kurulan kooperatif sayısı da dikkat çekici oranda yüksektir. Gaziantep'te kurulan gerçek kişi ticari işletmesi sayısı 2010 yılında kurulan şirket sayısına yakinken 2021 yılında kurulan şirket sayısı ticari işletme sayısını 6 kat üzerinde olmuştur.

On kişiden az, yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler mikro işletmeler olarak tanımlanmaktadır. Mikro işletme sayısı start-up düzeyinde mikro girişimleri de barındırması bakımından önem arz etmektedir. 2021 yılında Gaziantep'te mikro işletme sayısı 33.067 ile Türkiye'deki mikro işletmelerin yüzde 1,8'ini oluşturmakta, bu değer ile 81 arasında 11. sırada yer almaktadır. Mikro işletme sayısı 2021 yılında kurulan şirket sayılarına göre Gaziantep 81 il arasında 6. sıradadır. Kurulan işletme başına yıllık şirket sermayeleri değerine göre kent 914 bin TL ile Ankara'nın ardından 2. sırada yer almaktadır. Bu durum, Gaziantep ekosisteminde kurulan işletmelerin diğer illere kıyasla daha yüksek sermaye ile kurulduklarını göstermektedir.

2018 yılında Gaziantep Ticaret Odası öncülüğünde hazırlanan Gaziantep Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi Stratejisi kapsamında yer alan Gaziantep girişimcilik ekosistemi haritasında kentte girişimcilik alanında faaliyet gösteren organizasyon ve yapılar ile ekosistem içerisindeki üstlendikleri fonksiyonlar incelenmiştir. Buna göre, kentte girişimciliğe öncülük eden üniversiteler, STK'lar ve özel sektör kuruluşlarının çeşitli programlar ve projeler aracılığı ile kentin girişimcilik ekosistemine altyapı oluşturduğu ifade edilebilir. Söz konusu kurumlar tarafından genellikle KOSGEB ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) programları aracılığıyla girişimcilik finansmanı sağlanmaktadır. Bölge'de girişim sermayesi fonu veya melek yatırım ağı yapılanmaları bulunmamaktadır. Gaziantep girişimcilik ekosistemi haritasına göre, kentin girişimcilik alanında uygulanan program ve projelerin yaklaşık yarısını üniversiteler bünyesinde bulunan teknoparklar yürütmektedir. Bu durum üniversitelerin girişimciliğin güçlendirilmesi adına üstlendiği rolün

önemini vurgulamaktadır. Adıyaman Üniversitesi bünyesinde 2022 yılında kurulan ADYÜ Teknopark'ın ilerleyen dönemde girişimcilere hizmet verecek donanımına sahip olması adına atılacak adımlar bölge girişimcilik ortamının dengelenmesine yardımcı olacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı'nda *"girişimcilerin niteliklerini dikkate alan odaklı politikalar aracılığıyla finansmana erişim imkânlarının, kurumsal gelişimlerinin ve verimliliklerinin artırılması, yenilikçilik kapasitelerinin ve ölçeklerinin büyütülmesi, tedarik zincirlerinde daha güçlü bir biçimde yer almalarının sağlanması, ihracat, yenilikçilik ve rekabetçilik düzeylerinin yükseltilerek daha etkin ve verimli olarak büyümeye ve istihdama katkılarının artırılması"* temel amaçlardan biri olarak belirlenmiştir. Bölge'de girişimciliği desteklemek ve girişimcilik altyapısını güçlendirmek amacıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Sanayi Odası ve İpekyolu Kalkınma Ajansı ortaklığında girişimci kadınlara yönelik Kadın Girişimci Destek Merkezi (KAGİDEM) kurulmuştur. Hasan Kalyoncu Üniversitesi bünyesinde bulunan Gaziantep OSB Teknokent Girişimcilik ve Kuluçka Merkezi Bölge'de girişimcilere kuluçka hizmeti sağlayan diğer bir merkezdir. Bölge'nin tek tasarım merkezi olan GETHAM bünyesinde yer alan İnkübasyon Laboratuvarı ve Kuluçka Merkezi de tüm sektörlerden tasarımcılar ve girişimcilere kuluçka hizmeti sunmaktadır. Söz konusu kuruluşların dışında bölge genelinde girişimcilik alanında çalışan sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır. Bölge'de girişimciliğin özendirilmesi, tematik alanlarda girişimci destekleme altyapısının geliştirilmesi ve çeşitli kamu kurumları tarafından yürütülen çalışmaların kapsayıcı ve bütünlükli biçimde ele alınması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, mevcut merkezlerin kurumsal ve teknik kapasitesinin iyileştirilmesi, Bölge'ye özel destek mekanizmalarının tasarlanması ve genç nüfus başta olmak üzere girişimcilik konusunda toplumsal farkındalığın yükseltilmesi ve finansmana erişilmesi önem arz etmektedir.

TRC1 Bölgesi'nde girişimcilik ekosistemi Gaziantep'te yoğunlaşmakla birlikte Adıyaman ve Kilis illerinde de yerel potansiyeller çerçevesinde girişimcilik faaliyetleri yürütülmektedir. Ülkenin önde gelen üretim şehirlerinden Gaziantep girişimcilik ortamı aktör ve paydaş sayısı açısından orta düzeyde çeşitlilik göstermektedir. Kentte mevcut aktörler arasında etkileşim ve iletişim düzeyi sınırlıdır. Büyük ölçekli şirketlerin girişimcilik faaliyetlerine ilgisi ve katılımı geliştirilmesi gereken alanlar arasında yer almaktadır. Girişimcilerin finansmana erişimi çoğunlukla KOSGEB ve TÜBİTAK tarafından sağlanan kamu finansman kaynakları ile sınırlı olup Gaziantep ve çevresinin sosyo-ekonomik yapısına uygun ve yerel/bölgesel ihtiyaçlara odaklanan girişimlere nadiren rastlanmaktadır. Teknoparklar ve teknoloji transfer ofisleri (TTO) bünyesindeki girişimcilerin büyük bölümü kamu finansman öncelikleri – dolayısıyla ulusal öncelikler – doğrultusunda faaliyet göstermektedir.

Bölge genelinde yenilikçi ve yaratıcı girişimcileri tespit etmeye yönelik mekanizmalarının sayı ve içerik açısından geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle erken aşamada büyüme ihtiyacı duyan girişimlere yönelik düzenli aralıklarla girişim profili araştırmaları ve girişim tarama faaliyetleri gerçekleştirilmeli; büyüme potansiyeli taşıyan işletmelerin pazara erişimlerinin/müşteri ile buluşmalarının desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle girişimcilik ve iş planı yarışmaları, hızlandırma programları kullanılarak girişimciliğin özendirilmesi, Bölge kurumları öncülüğünde Bölge ihtiyaçlarını önceleyen destek mekanizmaları oluşturulması planın ana hedefleri arasındadır.

Bölge'de faaliyet gösteren firmaların ve girişimcilerin araştırma ve yenilik kapasitelerinin artırılması Bölge'de teknolojik üstünlüklerin geliştirilmesi bağlamında kritik öneme sahiptir. Gaziantep'in üretim alanında sahip olduğu tecrübe ve bilgi birikimi; teknolojik üstünlükler, inovasyon ve girişimcilik konularının kentin kendi ölçeğinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda,

Gaziantep'te teknoloji ve inovasyona kuluçka görevi üstlenecek, bu alanlarda girişimciliği destekleyecek yapıların güçlendirilmesine ve insan sermayesinin efektif kullanılmasına yönelik tedbirler alınacaktır.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.3.1	Bölge'nin Ulaştırma ve Lojistik Hizmet Kalitesi Yükseltilecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.3.2	Doğrudan Yabancı Yatırım Çekilmesine Yönelik Tanıtım ve İşbirliği Faaliyetleri Yürütülecektir.	Kilis merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, Nizip ve Oğuzeli
Tedbir 1.3.3	Teknogirişimcilik Hızlandırma Programları Uygulanacak ve Girişimcilere Yönelik Kuluçka/İş Geliştirme Merkezlerinin Altyapısı İyileştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 1.3.4	Girişimcilik Finansmanı Araçları Çeşitlendirilecek ve Bölgesel Girişim Sermayesi Fonu Kurulacaktır.	Şehitkâmil, Şahinbey
Tedbir 1.3.5	İhracatçı Sayısı ve İhracat Kapasitesi Artırılacaktır.	Kâhta, Şehitkâmil, Şahinbey, Oğuzeli, Nizip ve Kilis il merkezi
Tedbir 1.3.6	Bölge İmalat Sanayinde Sektörel Kurumsallaşma ve Markalaşma Stratejileri Oluşturulacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)

Tedbir 1.3.1. Bölge'nin Ulaştırma ve Lojistik Hizmet Kalitesi Yükseltilecektir.

Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir köprü niteliğinde olan TRC1 Bölgesi coğrafi konumunun vermiş olduğu avantaj ve ticari bağlantıları ile özellikle Gaziantep odağında nispeten gelişmiş bir lojistik altyapıya sahiptir. Gaziantep'in İskenderun Limanı bağlantısının güçlendirilmesini sağlayacak Hassa Tüneli, Kilis Polateli Şahinbey OSB gibi büyük ölçekli projeler ile birlikte oluşacak lojistik altyapı ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik bir ihtiyaç analizi çalışması yapılacaktır. Gaziantep'in Güneydoğu Anadolu ve Doğu Akdeniz Bölgesinde sahip olduğu lojistik avantajın güçlendirilmesi alanında koordineli çalışmalar yürütülmesi amacıyla sanayi ve ticaret sektörü temsilcileri, üniversiteler ve ilgili kamu kurumları temsilcilerinden oluşan bir Lojistik Kurulu oluşturulacaktır. Çevresel etkileri en aza indirmek amacıyla, karbonsuz lojistik ve taşıma stratejileri geliştirilecektir. Bu kapsamda, lojistik sektörü çalışanlarına yönelik eğitim programları uygulanacaktır.

Bölgeler arası anayol güzergâhında bulunmaları ve sahip oldukları planlı sanayi bölgeleri ile sanayi odağı olarak belirlenen Nurdağı-İslahiye ve Gölbaşı-Besni alt bölgelerinin Bölge merkezi ile olan bağlantıları güçlendirilecektir. TRC1 Bölgesi kent merkezleri ve endüstriyel gelişme öngörülen ilçeleri (Nizip, Kâhta, Nurdağı-İslahiye ve Gölbaşı-Besni) kapsayacak bir bölgesel lojistik master planı hazırlanacaktır. Hazırlanacak plan kapsamında Bölge'nin sahip olduğu mevcut demiryolu bağlantılarının yük taşımacılığı fonksiyonunun güçlendirilmesi adına yol haritası belirlenecek, sınır ötesi demiryolu bağlantılarının geleceğe dönük planlaması yapılacaktır.

Tedbir 1.3.2. Doğrudan Yabancı Yatırım Çekilmesine Yönelik Tanıtım ve İş Birliği Faaliyetleri Yürütülecektir.

TRC1 Bölgesi'nde yatırım destek ofisleri, odalar ve Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri (GAİB) öncülüğünde Bölge'nin yatırım olanaklarının etkin tanıtımı yapılacaktır. Bölge'nin uzmanlaştığı sektörel yapı dikkate alınarak hedef ülke/bölge seçimi yapılacak, tanıtım faaliyetlerinin planlaması bu doğrultuda gerçekleştirilecektir. Bölge'nin tüm planlı sanayi alanlarında yatırım yeri envanteri çıkarılarak düzenli aralıklarla güncellenmesi sağlanacaktır. Bölge'de mekânsal öncelikler dikkate alınarak büyüme potansiyeli yüksek yatırım alanları belirlenecek, bu alanlara yönelik ön fizibilite çalışmaları hazırlanacaktır. Bölge'de sürdürülebilir üretim alanında atılan adımlar yatırım tanıtım faaliyetlerinde kullanılacaktır. Yatırım destek ofislerinin doğrudan yabancı yatırım çekme faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olmasına yönelik iş birliği çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Tedbir 1.3.3. Teknogirişim Hızlandırma Programları Uygulanacak ve Girişimcilere Yönelik Kuluçka/İş Geliştirme Merkezlerinin Altyapısı İyileştirilecektir.

Bölge'de yenilikçi ve yaratıcı girişimcileri tespit etmeye yönelik mekanizmalar geliştirilecektir. Bu kapsamda üniversiteler öncülüğünde girişimcilik ve iş planı yarışmaları ile hızlandırma programları önemli araçlar olarak kullanılacaktır. Teknogirişimcilik, kadın ve engelli girişimciliği, eko-girişimcilik, sosyal girişimcilik konularında bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri uygulanacak, kadın ve gençlere yönelik girişimcilik eğitimlerinin niteliği ve sayısı artırılabilecektir. Gaziantep Üniversitesi Target Teknoloji Transfer Ofisi (Target TTO), Kalyoncu İnovasyon ve Teknoloji Transfer Ofisi (KALİTTO) ve GETHAM tarafından yürütülen ön kuluçka ve kuluçka programları kapsamında oluşturulan mentor havuzlarına iş dünyası temsilcilerinin katılımı artırılacaktır. Gaziantep ve Kilis'te geçici koruma statüsündeki yabancılar girişimcilik ekosistemine dâhil edilmesi amacıyla ortak girişimcilik programları geliştirilecektir. Girişimcilik merkezleri ve üniversiteler öncülüğünde mevcut girişimcilerin uluslararası genç girişimci programlarına dâhil olmalarına yönelik kolaylaştırıcı rol üstlenilecektir. KALİTTO'nun dâhil olduğu StarCamp girişimcilik programı gibi uluslararası programlara diğer aktörlerinde dâhil olması sağlanarak bölge girişimcilerinin uluslararası bağlantıları geliştirilecektir. Bölge genelinde girişimcilik alanında hizmet veren kuluçka merkezlerinin altyapı ihtiyaçları belirlenerek, teknoloji tabanlı geliştirilmesi desteklenecektir. Bölge girişimcilik aktörlerinin dâhil olduğu bir girişimcilik ağı oluşturularak girişimler arası etkileşimin, deneyim paylaşımının ve iletişimin güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 1.3.4. Girişimcilik Finansmanı Araçları Çeşitlendirilecek ve Bölgesel Girişim Sermayesi Fonu Kurulacaktır.

Bölge'de girişimciliğin özendirilmesi, yenilikçi girişimlerin belirlenmesi ve girişimcilerin finansman ihtiyaçlarının Bölge'den sağlanması amacıyla Gaziantep'te girişimcilik finansmanı araçlarının çeşitlendirilmesine yönelik lobi faaliyetleri yürütülecektir. Bu kapsamda erken ve büyüme aşamasında girişimciler tarafından yaygın olarak kullanılan melek yatırım, etki yatırımcılığı ve erken aşama girişim sermayesi fonu gibi yeni nesil akıllı yatırım araçları konusunda iş dünyası temsilcilerinin bilgi ve farkındalık düzeyinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 1.3.5. İhracatçı Sayısı ve İhracat Kapasitesi Artırılacaktır.

GAİB, Kalkınma Ajansı ve Odalar öncülüğünde ihracata yönelik doğru bilgi ve pazar istihbaratına hızlı erişimlerini kolaylaştıracak uygulamalar geliştirilecek, ihracat odaklı nitelikli insan sermayesi

güçlendirilecektir. Gaziantep başta olmak üzere Bölge genelinde ihracat yapısının çevre ve sürdürülebilir büyümeye ilişkin yükümlülüklerle uyumu hızlandırılacaktır. Sınırdaki Karbon Düzenlemesi gibi uluslararası ticaret sisteminde yaşanan kritik gelişmelerin takibi yapılacak, döngüsel ekonomi uygulamalarının ticari getirileri hakkında bilgilendirme çalışmaları yürütülecektir. Uluslararası ticaret iş birliklerinin geliştirilmesine yönelik sektörel ticari heyet organizasyonları yerel ve uluslararası düzeyde organize edilecektir. Ticari heyet organizasyonlarının ve fuar katılımlarının etkinliğinin ölçülmesine yönelik GAİB öncülüğünde bir sistem oluşturulacaktır.

Tedbir 1.3.6. Bölge İmalat Sanayinde Sektörel Kurumsallaşma ve Markalaşma Stratejileri Oluşturulacaktır.

Bölge imalat sanayinde öne çıkan ürün ve sektörlerle yönelik kurumsallaşma ve markalaşma stratejileri belirlenecektir. Bölge genelinde imalat sektörüne verilen markalaşma ve tanıtım desteklerinin etkin tanıtımı sağlanacaktır. KOSGEB, Kalkınma Ajansı, GAP gibi bölgesel destek mekanizmalarına sahip kuruluşların destek programlarında kurumsallaşma ve markalaşma konularına öncelik verilecektir. Aile işletmeleri başta olmak üzere yeni nesil yöneticilere yönelik kurumsallaşma, halka arz ve stratejik yönetim alanında farkındalık artırıcı çalışmalar yürütülecektir.

Hedef 1.4. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir.

Türkiye tarımsal üretim değerleri açısından dünyanın en büyük tarımsal ekonomilerinden biridir. Fakat son yıllarda yaşanan pandemi ve ekonomik krizler gıda fiyatlarında hızlı artışlara neden olmuş gıda arz güvenliği gibi konular ulusal gündemde daha fazla yer bulmaya başlamıştır. Tarım sektöründe yaşanan altyapı sorunları, yüksek girdi fiyatları, düşük verim, sürdürülebilirliğin göz ardı edilmesi, tarımsal finansman ve Ar-Ge yetersizlikleri başlıca sorun alanlarını oluşturmaktadır. Söz konusu sorunların çözüme kavuşturulması ve tarım sektörünün rekabet gücünün artırılması amacıyla ekolojik kaynakların etkin, verimli ve sürdürülebilir bir şekilde harekete geçirilmesi; iklim değişikliği etkilerine karşı gerekli tedbirlerin alınması, tarım üreticilerinin gelir istikrarına kavuşturulması ve tüm bunların sürdürülebilirliğin sağlanmasını ülkemizin tarım politikası önceliklerini oluşturmaktadır.

On İkinci Kalkınma Planı'nda "üretimin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını bütüncül olarak ele alan, teknoloji kullanım düzeyi ve verimliliği yüksek, örgütlü, rekabetçi, arz-talep dengesi çerçevesinde planlı üretim yapılan, doğal kaynakları etkin ve sürdürülebilir kullanan, toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini sağlayan bir tarım sektörünün" oluşturulmasından bahsedilmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığınca hazırlanan Stratejik Plan'da (2022) "kırsal alanda refahı yükseltmek, tarımsal üretimde verim ve kaliteyi artırarak istikrarlı gıda arzını sağlamak" amacına yönelik olarak "rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörü için uygun politika araçlarını geliştirmek" ve "kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını artırmak, kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek" hedefleri belirlenmiştir.

TRC1 Bölgesi tarımsal üretim anlamında bitkisel üretim değeri ve ürün çeşitliliği ile öne çıkmaktadır. Buna karşın Bölge tarımında yüksek katma değerli üretim, verimlilik ve örgütlenme konularında diğer sektörlerle kıyasla geride kaldığı değerlendirilmektedir. Bölge bitkisel üretim değeri 2013 yılında ülkenin yüzde 2,5'ini oluştururken 2021 yılında bu değer yüzde 3,3'e yükselmiştir. Düzey 2 bölgeleri arasında bitkisel üretim değerine göre 14. sırada yer almaktadır. Söz konusu değer yüzde 56'sı Gaziantep tarafından oluşturulmaktadır. Tarım sektörünün il gayri safi yurtiçi hasılasından aldığı pay Gaziantep'te yüzde 5, Adıyaman'da yüzde 15, Kilis'te ise yüzde 17'dir. Bu durum, Adıyaman ve Kilis ekonomilerinde tarımın Gaziantep'e kıyasla daha fazla yer tuttuğunu göstermektedir.

2013–2021 döneminde tarım alanı büyüklüklerinin üç ilde de düşüş göstermesi ve aynı dönemde tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdama oranının yüzde 23,9’dan yüzde 19,2’ye düşmesi Bölge tarımının sürdürülebilirliği bağlamında üzerinde durulması gereken bir durumdur. Bölge, kuru alan verimleri incelendiğinde 2013–2021 yılları arasında neredeyse tüm ürünlerde dekar başı üretim miktarının azaldığı görülmektedir. Bu durum Bölge’de iklim değişikliğine bağlı olarak yükselen sıcaklıkları ve azalan yağış miktarını işaret etmekte, Bölge tarımının iklim değişikliğine adaptasyonunu sağlayacak adımların önemini göstermektedir. 2013–2021 döneminde Gaziantep’in organik bitkisel üretim alanı yüzde 51, Adıyaman’ın yüzde 16 azalırken Kilis’in organik bitkisel üretim alanı yüzde 28 artmıştır. Toplam organik üretim alanının azalış gösterdiği Bölge’de organik tarımsal üretimin ekonomik ve ekolojik faydaları konusunda farkındalığın artırılmasına ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. 2013–2020 döneminde Bölge’nin hayvansal üretim değeri 3,8 kat artış gösterse de Gaziantep ve Kilis’in hayvansal ürün değerinin ülke toplamı içindeki payı değişmemiş, Adıyaman’ın payı ise düşmüştür. Adıyaman’da yoğunlaşan bal üretimi ise aynı dönemde artış göstermiştir.

TRC1 Bölgesi’nde 16 tarımsal üretici birliği ve 70 tarımsal kalkınma kooperatifi yer almaktadır. Bölge’de tarımsal örgütlenme niceliksel olarak yoğun görünse de söz konusu kuruluşların etkinliği ve sürdürülebilirliği konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bölge’de tarımsal araştırma altyapısı ziraat fakülteleri, Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü ve Adıyaman Sert Kabuklu Meyveler Araştırma Enstitüsü’nden oluşmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı taşra teşkilatı ve ziraat odaları tarafından tarımsal danışmanlık hizmeti sağlanmaktadır.

Bölge’de küçük ve çok parçalı işletmelerin yaygınlığı, işletmelerin altyapılarının yetersizliği tarımsal işletmelerin rekabet gücünü düşürmekte, sermaye ve finansman yetersizlikleri sektörde önemini korumaktadır. Bölge’nin tarım alanında sahip olduğu zenginliğin, kaynak ve potansiyelinin ekonomik değere dönüşmesi gerekmektedir. Bölge tarım açısından önemli bir yere sahip olmakla birlikte Bölge’de katma değeri yüksek tarımsal üretimin gerçekleştirilmesi ile tarımsal ürünlerin pazarlanması konusunda diğer sektörlerle kıyasla geride kaldığı değerlendirilmektedir. Tarıma dayalı sanayi alanında güçlü olan Bölge’de tarımsal üretimin gelişmesi, tarımsal hammadde kullanan imalat sanayi kolları bakımından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, Bölge tarımının sürdürülebilirliğin sağlanması, verimliliğin yükseltilmesi, tarımsal örgütlerin güçlendirilmesi ve tarımsal işletmelerin etkin bir yapıya kavuşturulması Bölge’nin öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda dezavantajlı ilçelerde yürütülecek kapsayıcı kırsal kalkınma çalışmalarıyla bu bölgelerde küçük aile işletmelerinin gelir düzeyinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir kılınması sağlanacaktır. Doğal afetlerin tarımsal üretimdeki sürdürülebilirliği olumsuz etkilememesi için tarım sigortası gibi araçlar güçlendirilecektir. Bölge’de onarıcı/rejeneratif tarım uygulamaları ile ekolojik kaynakların etkin ve sürdürülebilir kullanımı sağlanacak, Bölge tarımının iklim değişikliğine adaptasyonu artırılabilecektir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.4.1	Tarımsal İşletme Faaliyetlerinin Üretim ve Pazarlama Standartlarına Uygun Yürütülmesini Sağlayacak Modeller Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 1.4.2	Tarımsal Girişimciliğin Yaygınlaştırılmasına Yönelik Çalışmalar Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.4.3	Tarımda Verim Odaklı Yaklaşımlar Yaygınlaştırılacak, Ekolojik Kriterlere Uygun Üretim Modelleri Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 1.4.4	Tarımın İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Artırılmasına Yönelik Tedbirler Alınacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 1.4.5	Tarım Danışmanlığı Sisteminin Etkinlik ve Verimliliği Artırılacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 1.4.6	Yerel Üretici ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri Arasındaki Tedarik Zinciri Güçlendirilecek, Kırsal İlçelerde Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri Desteklenecek ve Markalaşma Faaliyetleri Geliştirilecektir.	Kırsal Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.4.7	Mevcut Kooperatiflerin Kurumsal Kapasiteleri Geliştirilecek, Tarımsal Örgütlenme Yaygınlaştırılacaktır.	Kırsal Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.4.8	Mevsimlik İşçilik Konusunda Sosyal ve Fiziksel Ortam İyileştirilecektir.	Adıyaman
Tedbir 1.4.9	Atatürk Barajı ve Fırat Suyunun Tarımsal Sulamada Kullanılmasına Yönelik Plan ve Projeler Geliştirilecektir.	Adıyaman ve Gaziantep (Nizip, Karkamış, Samsat, Gerger, Yavuzeli, Araban)
Tedbir 1.4.10	Tarımda İlaç ve Gübre Kullanımı Konusunda Bilinçlendirme Faaliyetlerinin Yürütülmesi ve Denetimlerin Sıklaştırılması Sağlanacaktır.	Kırsal Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 1.4.11	Hayvancılıkta Yerel Irkların Geliştirilmesi ve Hayvancılık İşletmelerinin Modernize Edilmesi Sağlanacaktır.	Kırsal Yerleşimler (Tablo 3)

Tedbir 1.4.1. Tarımsal İşletme Faaliyetlerinin Üretim ve Pazarlama Standartlarına Uygun Yürütülmesini Sağlayacak Modeller Geliştirilecektir.

Tarım ve Orman Müdürlükleri, odalar ve GAP öncülüğünde Bölge tarım işletmelerinin modern üretim ve pazarlama yöntemlerine uyumunu sağlamak üzere ihtiyaç analizi yapılarak Bölge önceliklerini gözeterek bir rehber oluşturulacaktır. Tarımsal işletmelerin modern üretim teknikleri ve pazarlama stratejileri konusunda kapasitesinin geliştirilmesine yönelik eğitim çalışmaları yürütülecektir. Tarımsal örgütlerin modern üretim ve pazarlama standartları konusunda kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir. Tarımsal ürünlerin kooperatif ve birlikler kanalıyla doğrudan pazarlanması, tarım piyasasında rekabeti bozucu faaliyetlerin bölgesel çapta denetlenmesi, sözleşmeli üretimin yaygınlaştırılması sağlanacak, üretici örgütleri bünyesinde ürün işleme ve depolama tesislerin kurulması desteklenecektir. Tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretlenmesi konularının bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını sağlayacak bir eylem planı hazırlanacaktır. Bununla birlikte Bölge'de tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgelerinin kurulması amacıyla ihtiyaç analizi ve yer belirleme çalışmaları yapılacaktır.

Tedbir 1.4.2. Tarımsal Girişimciliğin Yaygınlaştırılmasına Yönelik Çalışmalar Geliştirilecektir.

Çiftçiliğin Bölge kırsalında yaşayan gençler arasında cazip bir meslek haline getirilmesine yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılacak, başarılı tarım girişimcilerinin tanıtımı sağlanacaktır. Yenilikçi tarım projelerini desteklemek ve teşvik etmek amacıyla girişimcilik yarışmaları düzenlenecek, sektördeki girişimcilik teşvik edilecektir. Tarım ve kırsal kalkınma alanında Bölge'nin sunduğu girişimcilik alanlarının belirleneceği bir analiz çalışması hazırlanacaktır. Üniversiteler ve ilgili eğitim kurumları öncülüğünde tarımsal girişimciliğe yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülecektir. Tarım alanında çalışan kadın çiftçilerin ekonomik ve sosyal konumlarını güçlendirmek üzere ev ekonomisi, tarımsal üretim, girişimcilik ve kooperatifleşme konularında eğitilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 1.4.3. Tarımda Verim Odaklı Yaklaşımlar Yaygınlaştırılacak, Ekolojik Kriterlere Uygun Üretim Modelleri Geliştirilecektir.

Tarımsal araştırma kuruluşları ve üniversiteler öncülüğünde tarımsal üretimde kalite ve verimliliği artırılmasına yönelik araştırma geliştirme çalışmaları yürütülecek; üniversiteler, GAP, araştırma ve danışmanlık kuruluşları arasında iş birliği güçlendirilecektir. Danışmanlık hizmeti sağlayan araştırma kuruluşları, ziraat odaları ve Tarım ve Orman Müdürlükleri'nin teknik personel sayısı artırılacak, verimlilik uygulamaları ve ekolojik kriterler konusunda kurumsal kapasiteleri geliştirilecektir. Bölge çiftçilerine yönelik ürün odaklı modern üretim ve sulama teknikleri, ekim nöbeti, budama teknikleri, doğru gübre/ilaç kullanımı konularında eğitim programları tasarlanacaktır. GAP ve diğer fon sağlayıcı kuruluşlar tarafından verilen desteklerde verimlilik ve eko-tarım uygulamalarına öncelik verilecek, örnek projelerin tanıtımı yapılacaktır.

Tedbir 1.4.4. Tarımın İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Artırılmasına Yönelik Tedbirler Alınacaktır.

Bölge çiftçileri kuraklık başta olmak üzere iklim değişikliğinin yarattığı sorunlar ve tarıma etkileri konusunda bilinçlendirilecektir. Bölge'de çölleşme hassasiyet en yüksek olan Karkamış, Nizip, Yavuzeli, Araban ilçeleri ile birlikte Samsat, Kâhta, Gerger, Sincik, Çelikhhan ve Adıyaman ilçe merkezi kırsalından başlayarak, azaltılmış toprak işleme, ekim nöbeti, rüzgâr perdesi, yağmur hasadı gibi uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik pilot projeler uygulanacaktır. Bölgesel ölçekte sağlanan tarımsal desteklerde söz konusu uygulamalara öncelik verilecek, tarımsal danışmanlık hizmeti sağlayan kuruluşların bu konuda teknik kapasiteleri yükseltilecektir.

Tedbir 1.4.5. Tarım Danışmanlığı Sisteminin Etkinlik ve Verimliliği Artırılacaktır.

Bölge'de tarım danışmanlarının sayısı artırılacak, danışmanların teknik kapasitesinin yükseltilmesine yönelik il bazlı eğitim ihtiyaç analizi yapılacaktır. Bölge çiftçilerinin tarım danışmanlarına erişimini etkinleştirmek amacıyla pilot projeler uygulanacaktır. Adıyaman ve Kilis Üniversiteleri Ziraat Fakülteleri öncülüğünde çiftçi eğitim merkezi kurulmasına yönelik fizibilite çalışması yapılacaktır.

Tedbir 1.4.6. Yerel Üretici ve Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri Arasındaki Tedarik Zinciri Güçlendirilecek, Kırsal İlçelerde Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri Desteklenecek ve Markalaşma Faaliyetleri Geliştirilecektir.

Kırsal yerleşimler olarak tanımlanan (Tablo 3) ilçelerde tarıma dayalı sanayi alanında faaliyet gösteren yeni girişimler, küçük ve orta ölçekli işletmeler desteklenecektir. Bölge'de sözleşmeli

tarımın yaygınlaştırılmasına yönelik bir yol haritası belirlenecek, tarım alanında hizmet veren kuruluşların ve tarımsal işletmelerin sözleşmeli tarım konusunda farkındalıklarını artıracak çalışmalar yürütülecektir. Tarım-sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi konusunda tarımsal üretici örgütleri etkin rol üstlenecektir. Adıyaman bademi, Polateli sütü, Adıyaman peyniri, Araban sarımsağı, Kilis nanesi, Çelikhan tütünü, İslahiye biberi, Adıyaman balı gibi tarımsal ürünler başta olmak üzere Bölge genelinde coğrafi işarete sahip ürünlerin markalaşmasına yönelik üretici birlikleri ve ilgili kamu kuruluşları öncülüğünde faaliyetler yürütülecektir. Tarımsal ürünlerden katma değerli ürün üreten tarıma dayalı sanayi işletmelerinin markalaşmasına yönelik destek mekanizmaları geliştirilecektir. Tarımsal ürünlerin belgelendirilmesi, sertifikasyonu ve coğrafi işaretlenmesi konularında kurumlar arası koordinasyon artırılabilecektir.

Tedbir 1.4.7. Mevcut Kooperatiflerin Kurumsal Kapasiteleri Geliştirilecek, Tarımsal Örgütlenme Yaygınlaştırılacaktır.

Bölge’de tarımsal örgütlerin sayısı artırılabilecek, halen mevcut tarımsal örgütlere üye olmayan çiftçilerin üyelik süreçlerini hızlandırılacak uygulamalar belirlenecektir. Çiftçilerin tarımsal örgütlenmenin faydaları konusunda bilinç düzeyleri yükseltilecek, ulusal ve uluslararası çapta başarılı tarımsal örgütlerin tanıtımı yapılacaktır. Bölge’de sürdürülebilir kooperatifçilik ekosisteminin geliştirilmesi ve yeni nesil kooperatifçilik uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik pilot projeler geliştirilecektir. Mevcut üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin belirlenmesine yönelik ihtiyaç analizi çalışması yapılacak, örgütlerin yönetim, pazarlama ve tanıtım alanlarında güçlendirilmesine yönelik projeler desteklenecektir.

Tedbir 1.4.8. Mevsimlik İşçilik Konusunda Sosyal ve Fiziksel Ortam İyileştirilecektir.

Adıyaman’da mevsimlik tarım işçilerinin yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, özellikle aileleri ile birlikte mevsimlik tarım işlerinde çalışmak amacıyla il dışına göç eden öğrencilerin durumlarının tespit edilmesi, mevsimlik işçilik konusunda sağlıklı ve yeterli veri oluşturulması amacıyla bir analiz çalışması yapılacaktır. Bu konuda kurumlar arası eşgüdüm sağlanacaktır. Mevsimlik tarım işçiliği ile geçinen nüfusun azaltılması amacıyla Adıyaman’ın iş ve istihdam olanaklarının yetersiz olduğu kırsal ilçeleri başta olmak üzere il genelinde istihdam odaklı yatırımların artırılacak, kırsal girişimciliği güçlendirecek etkin adımlar atılacaktır.

Tedbir 1.4.9. Atatürk Barajı ve Fırat Suyunun Tarımsal Sulamada Kullanılmasına Yönelik Plan ve Projeler Geliştirilecektir.

Adıyaman’ın ve Gaziantep’in güneydoğu ilçelerinin tarımsal sulamada Atatürk Barajı ve Fırat suyundan yararlanma imkânını artıracak projelerin hızlandırılmasına yönelik olarak uluslararası kaynak kullanılması çalışmalarına GAP, Kalkınma Ajansı, Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından öncülük edilecektir. Projelendirilmeyen tarım alanlarının sulama projelerine dâhil edilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 1.4.10. Tarımda İlaç ve Gübre Kullanımı Konusunda Bilinçlendirme Faaliyetlerinin Yürütülmesi ve Denetimlerin Sıklaştırılması Sağlanacaktır.

Bölge’de bilinçsiz ilaç/gübre kullanımı kaynaklı sorunların giderilmesi, gıda ve yem güvenliğinin sağlanabilmesi ve çevresel sorunların bertaraf edilmesi amacıyla ilaç/gübre kullanımı denetimlerinin etkinliği artırılacak, ilaç/gübre sağlayan tedarikçiler, tarım danışmanları ve çiftçiler tarım ilaçları ve gübreleme konusunda bilinçlendirilecektir. Tarımsal üretimde kullanılan konvansiyonel ilaç ve gübrelerin doğal alternatifler ile ikame edilmesi, organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik ilçe ve ürün bazlı projeler geliştirilecektir.

Tedbir 1.4.11. Hayvancılıkta Yerel Irkların Geliştirilmesi ve Hayvancılık İşletmelerinin Modernize Edilmesi Sağlanacaktır.

Bölge genelinde yüksek vasıflı hayvan ırklarını yaygınlaştırmak amacıyla ırk ıslahı, çeşit ve ırk geliştirme alanlarında araştırma–geliştirme faaliyetleri başlatılacaktır. Bölge’de hayvan sağlığı, birim hayvan başına elde edilen verimin artırılması, Bölge’yle uyumlu yem bitkisi üretiminin artırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilecek, küçük ölçekli hayvancılık işletmelerinin modernize edilmesine yönelik bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yürütülecek, destek araçları tasarlanacaktır. Yüksek vasıflı hayvan ırklarını yaygınlaştırmak Kilis Üniversitesi’nde veterinerlik fakültesinin açılmasına yönelik çalışma başlatılacaktır.

Hedef 1.5. Bütünleşik ve İşlevsel Turizm Olanakları Geliştirilecektir.

Bölge Planı kapsamında TRC1 Bölgesi’nin mevcut turizm potansiyeli ile birlikte Bölge yerleşimlerinin ve komşu yerleşimler ve bu yerleşimlerin turizm potansiyeli ile birlikte değerlendirilmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. TRC1 Bölgesi tarihte ilk uygarlıkların doğduğu Mezopotamya’da yer alması nedeniyle tarih öncesi çağlardan bu yana insan topluluklarına yerleşim sahası ve uğrak yeri olmuştur. Farklı uygarlık ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış Bölge’de, antik yerleşim alanlarının kalıntıları günümüze kadar ulaşmıştır. Farklı dönemlerden kalan çok sayıda dini, ticari ve sosyal yapı işlevliğini halen korumaktadır. Üretim ve ticaret yönünden ilerlemiş olan Bölge ayrıca zengin el sanatlarının günümüzde de yaşatıldığı yer olarak faaliyetini sürdürmektedir.

TRC1 Bölgesi tarih öncesi çağlardan bu yana farklı uygarlık ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması nedeniyle günümüzde çok sayıda sit alanını barındırmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021 yılsonu verilerine göre, Bölge’de ağırlıklı olarak arkeolojik sit alanı bulunmaktadır. Bölge’de yer alan toplam 602 sit alanının 596 adedi arkeolojik sit alanı olup Gaziantep ve Adıyaman illerinde sit alanlarının fazlalığı dikkati çekmektedir. Ek olarak, Bölge’de birçok farklı kategoride fazlaca taşınmaz kültür varlıkları bulunmaktadır. TRC1 Bölgesi’nde toplam 1.668 adet taşınmaz kültür varlığı yer almaktadır. Bu varlıkların büyük bir çoğunluğu sivil mimarlık örnekleri olmakla birlikte dini, ticari ve sosyal yapı gibi farklı işlevlerdeki taşınmaz kültür varlıkları günümüzde halen kullanılmaktadır. Türk arkeoloji tarihinin tüm geçmişini belgeleyen geniş bir arşiv yanı sıra tam teşekküllü araştırma ve analiz laboratuvarları ile donatılmış, alanında yetkin ve tanınırlığı yüksek uzmanlardan oluşan mütevelli kadrosu ile Türk Arkeoloji Enstitüsü, Bölge tarihimizin aydınlatılmasına yönelik önemli uluslararası iş birlikleri ve bilimsel araştırma fırsatları sunmaktadır.

Türkiye genelinde 210 adet Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı, 309 adet ise özel müze bulunmaktadır. Söz konusu müzelerde yaklaşık 3,3 milyon eser bulunmakta olup 2021 yılında söz konusu müzeleri 17 milyonun üzerinde ziyaretçi ziyaret etmiştir. Ülke genelinde 2021 yılında yaklaşık 1,8 milyon müze kart satılmıştır. TRC1 Bölgesi’nde ise 6 adet Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı, 12 adet özel müze olmak üzere toplam 18 müze bulunmaktadır. Özellikle Bölge’nin merkez ile Gaziantep’te farklı temalarda hayata geçirilen özel olarak işletilen müzelerin sayıları her geçen gün artmaktadır. 2021 yılında Bölge’de yer alan müzeleri yaklaşık 1 milyon ziyaretçi ziyaret etmiştir. Ayrıca, Bölge illerinde 2021 yılında toplam 53.864 müze kart satılmıştır. Ek olarak, Bölge’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı toplam 10 adet ören yeri bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerde ülke genelinde yaklaşık 3,3 milyon eser bulunmaktadır. Söz konusu eserlerin yaklaşık 2 milyonu sikke olup yaklaşık 900 bin adedi de arkeolojik materyal olarak sınıflandırılmaktadır. TRC1 Bölgesi’nde yer alan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müzelerde de ülke genelinde olduğu üzere ağırlıklı olarak arkeolojik materyal ve sikke bulunmakta olup bölge genelinde müzelerde toplam 148.436 adet eser bulunmaktadır.

Ülke genelinde başvuru aşamasındaki ve tescilli 1.918 coğrafi işaretli ürünün 134 tanesi TRC1 Bölgesi'nde yer almaktadır. Gaziantep özellikle coğrafi işaretli ürün sayısı bakımından zengin olmakla birlikte ülke genelinde coğrafi işaretli ürün sayısı bakımından 1. sırada yer almaktadır. Bölge'de yer alan coğrafi işaretli ürünlerin birçoğu gıda ürünü ve yemek olmakla birlikte Bölge'nin kültürünü yansıtan, Antep kutnu kumaşı, Antep işi, Antep sedef işlemeciliği, Kilis yorganı, Sincik el dokuma halısı gibi ürünlerin coğrafi işaretleri bulunmaktadır.

TRC1 Bölgesi'nde kültür ve inanç turizminin yanı sıra farklı turizm türlerinden bahsetmek mümkündür. Gaziantep'te özellikle gastronomi turizmi, sağlık turizmi, ticaret ve kongre-fuar turizmi gibi farklı turizm türleri ön plana çıkmaktadır. Adıyaman ve Kilis'te ise kültür ve inanç turizmine yönelik zengin bir tarihi geçmişten bahsedilebilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023"te 9 tematik bölge belirlenmiştir. TRC1 Bölgesi "GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi"nde yer almaktadır. Ayrıca, söz konusu strateji dokümanında ülke ölçeğinde 7 adet turizm gelişim koridoru önerilmiştir. "İnanç Turizmi" koridorunda Gaziantep'e de yer verilmiştir. Tarsus'tan başlayarak Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin'i kapsayan koridor; Bölge'deki turist ve geceleme sayısının artmasını sağlayacaktır. Bununla birlikte Adıyaman da Samsat'ta yer alan Sahabe Safvan Bin Muattal Külliyesi ile inanç turizmi potansiyeli taşımaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2022 verilerine göre Bölge'nin merkez ili Gaziantep'te toplam 95 konaklama tesisinde 5.387 oda ve 10.827 yatak bulunmaktadır. Son yıllarda Gaziantep'te otel yatırımları artmış olsa dahi özellikle turizm hareketliliğinin Bölge'de fazla olduğu bahar aylarında ve kongre, fuar, festival gibi organizasyonların olduğu dönemlerde tesisler yetersiz kalmaktadır. Adıyaman'da ise toplam 32 konaklama tesisinde 1.427 oda ve 2.849 yatak mevcuttur. Adıyaman'ın turizm potansiyeli göz önüne alındığında, özellikle yabancı turistlerin tercih ettiği 5 yıldızlı otel sayısının yetersiz olduğu söylenebilir. Öte yandan Kilis'te toplam 4 turizm tesisinde 132 oda ve 266 yatak bulunmaktadır. Tesis sayısının azlığı Kilis'in konaklamadan ziyade, geçiş yapılan bir kent olduğunu göstermektedir. Gaziantep'te yatırım belgesi almış 8 konaklama tesisinde 897 oda ve 1.799 yatak Adıyaman'da ise 1 yatırım belgeli tesis ve bu tesise ait 48 oda ve 80 yatak kapasitesi mevcuttur.

2019 yılında pandemi süreci öncesinde TRC1 Bölgesi'nde toplam tesise geliş sayısı 1.146.216 geceleme sayısı ise 1.706.863 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında Bölge'de ortalama kalış süresi 1,49; Türkiye ortalama kalış süresi 2,61 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında Bölge'de tesise geliş 1.475.091 geceleme ise 2.310.310 ve ortalama kalış süresi 1,57 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında Türkiye ortalama kalış süresi 2,56 olarak gerçekleşmiştir. TRC2 (Diyarbakır, Şanlıurfa) ve TR62 (Adana-Mersin) bölgeleri ile kıyaslandığında ise TRC1 Bölgesi'nin tesise geliş ve geceleme sayısında TRC2 Bölgesi'nden önde olduğu fakat TR62 Bölgesi'ne kıyasla geride olduğu görülmektedir.

Gaziantep ve Adıyaman, mevcut turizm potansiyeli ile belirli bir turizm gelişmişliğine sahip olsa da diğer sektörler arasında rekabet edebilirliği daha ileri seviyelere çekilmelidir. Mevcut Durum Tespiti'nde yer alan veriler geceleme sayılarının Bölge düzeyinde düşük olduğunu, bunun da Bölge'nin uzun süreli konaklamadan ziyade geçiş yapılan bir bölge olmasını sağladığını göstermektedir. Bu durum geceleme sayılarının artırılmasına yönelik müdahalelerin uygulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bölge'deki konaklama ve hizmet sektöründeki yetersizlikler, tanıtım ile ilgili zayıflıklar, personel kalitesi gibi unsurlar turizm potansiyelinin efektif bir şekilde kullanılamamasına neden olmaktadır. Ayrıca Adıyaman ve ilçeleri başta olmak üzere, doğa ve su sporları alanında faaliyetlerin artması söz konusudur. Ancak yeterli tesis sayısı bulunmaması nedeniyle bu tür faaliyetlerin sürekliliği sağlanamamaktadır. Buradan hareketle, Bölge

yerleşimlerinde yer alan tarihi, kültürel, doğal ve çevresel değerlerin turizme kazandırılması başta olmak üzere, bu yerleşimlerdeki turizm kapasitesinin artırılması, nitelikli personel yetiştirilmesi gibi konularda yeni tedbirlerin alınması gerekmektedir. Mekâna, çevreye ve doğaya ilişkin değerlerin sürdürülebilirliğini sağlayarak, bütüncül bir turizm yaklaşımının benimsenmesini sağlayacak plan ve programların hayata geçirilmesi de bu anlamda bir o kadar gereklilik arz etmektedir. Bölge dışında yer alan turizm rotaları ile birlikte bütünlüklük bir turizm destinasyonu içerisinde yerleşimlerin turizm kapasitesi geliştirilmelidir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 1.5.1	Turizm Sektöründe Mevcut Altyapı Güçlendirilecektir.	Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslahiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış, Kilis İl Merkezi
Tedbir 1.5.2	Turizm İşletmelerinin Nitelikli İş Gücü İhtiyacı Yerelden Karşılacaktır.	Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslahiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış, Kilis İl Merkezi
Tedbir 1.5.3	Destinasyon Yönetimi Bütüncül Yaklaşımla Ele Alınacak, Aktörler Arası Koordinasyon Güçlendirilecektir.	Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslahiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış, Kilis İl Merkezi
Tedbir 1.5.4	Bölge’de Alternatif Turizm Türlerine Yönelik Rota Belirleme, Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetleri Yürütülecektir.	Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslahiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış, Kilis İl Merkezi
Tedbir 1.5.5	Bölgesel Turizm Tanıtım ve Markalaşma Stratejisi Oluşturulacaktır.	Adıyaman, Gaziantep ve Kilis merkez ilçeleri

Tedbir 1.5.1. Turizm Sektöründe Mevcut Altyapı Güçlendirilecektir.

Bölge’de ihtiyaç duyulan altyapı ve tesis olanaklarının geliştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının kullanılmasına öncülük edilecektir. Turizm paydaşları öncülüğünde kent merkezleri ve turizm potansiyeli yüksek olan Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman İl Merkezi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslahiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış ilçelerinde yeşil altyapı ile desteklenmiş kesintisiz yürüyüş ve bisiklet yollarıyla desteklenmiş çok katmanlı rotalama çalışmaları yapılacaktır. Söz konusu ilçelerde turizm işletmelerinin standartlarını yükseltecek sertifikasyon programları oluşturulacaktır. İl merkezleri ve turizm öncelikli ilçelerde kent estetiği güçlendirilecektir. Bölge’de turizm tanıtım ofislerinin sayısı ve niteliği artırılacaktır. Bölge’nin turist yoğunluğu yüksek olan rekreasyon alanlarında turistlerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri hizmet noktalarının standartları yükseltilecektir.

Tedbir 1.5.2. Turizm İşletmelerinin Nitelikli İş Gücü İhtiyacı Yerelden Karşılacaktır.

Bölge turizm sektöründe iş gücü gereksinimleri nicel ve nitel olarak tespit edilecek, gereksinim duyulan alanlarda eğitim ihtiyaç analizi yapılacaktır. Üniversiteler, yerel yönetimler, ilgili kamu

kurumları ve STK'lar öncülüğünde sistematik bir yaklaşım ile birbirini tamamlayan ve sürekli bir eğitim modeli geliştirilecektir. Bölge'de turizm işletmelerinin nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması amacıyla müfredat geliştirme faaliyetleri yürütülecektir. Turizm alanında eğitim veren üniversiteler ve meslek liseleri başta olmak üzere ilgili eğitim kurumlarının altyapı/kurumsal kapasite ihtiyaçları giderilecektir.

Tedbir 1.5.3. Destinasyon Yönetimi Bütüncül Yaklaşım ile Ele Alınacak, Aktörler Arası Koordinasyon Güçlendirilecektir.

Turizm potansiyeli yüksek olan Kâhta, Besni, Gölbaşı, Tut, Adıyaman merkez ilçesi, Şehitkâmil, Şahinbey, İslâhiye, Yavuzeli, Nizip, Karkamış, Kilis İl Merkezi'nin kendi içlerinde ve birbirleriyle ilişkili olarak bütüncül destinasyon yönetimi planlaması yapılacaktır. Bölge'de Fırat Havzası, Mezopotamya, Nemrut bölgelerine ve gastronomi gibi alt sektörler odaklanan turizm geliştirme çalışmaları bütüncül yaklaşım ile, birbirini destekleyecek şekilde ele alınacaktır. Bölge içinde farklı turizm merkezlerinde yakın tarihlerde yapılan etkinlikler yıl içine yayılacaktır. Turizm tanıtım faaliyetlerinde iletişiminin ortak bir dille yapılmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Tedbir 1.5.4. Bölge'de Alternatif Turizm Türlerine Yönelik Rota Belirleme, Tanıtım ve Pazarlama Faaliyetleri Yürütülecektir.

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dâhil olan Gaziantep'te gastronomi sektöründe, Tut, Kâhta, Besni, Gölbaşı, Nizip ve Yavuzeli ilçelerinde su sporları alanında ve Bölge'nin sahip olduğu ana turizm merkezlerinin dışında gelişmeye başlayan alternatif turizm türlerinde rotalama, altyapı geliştirme, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yürütülecektir. Su sporları, doğa sporları, eko turizm alanında Bölge'nin sunduğu fırsatlar belirlenecek, sahip olduğu potansiyel turistik faaliyetlerle bütüncül olarak ele alınacaktır. Gaziantep'in sağlık turizmi envanteri oluşturulacak, sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik yol haritası belirlenecektir.

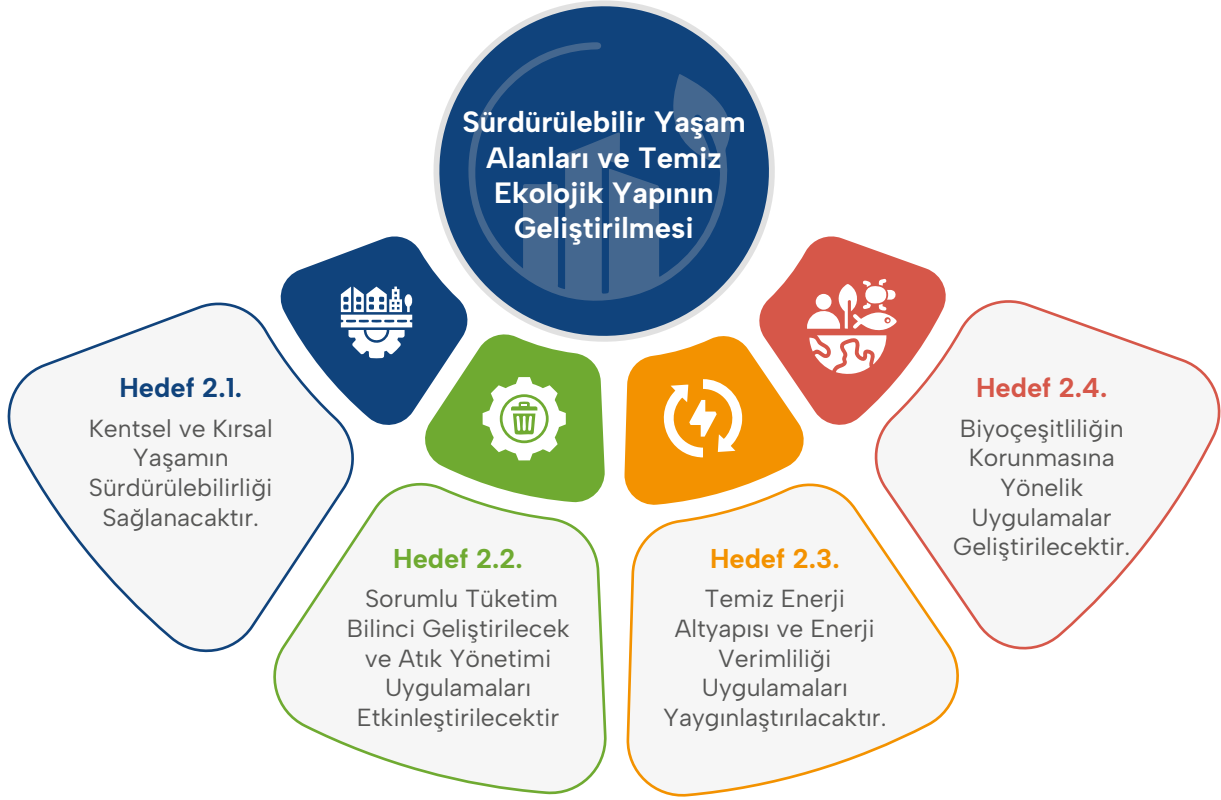
Tedbir 1.5.5. Bölgesel Turizm Tanıtım ve Markalaşma Stratejisi Oluşturulacaktır.

Bölge turizm aktörlerinin eşgüdümünde Bölge'ye özgü bir turizm markalaşma ve pazarlama stratejisi belirlenecektir. Stratejinin izleme ve değerlendirmesi amacıyla bir izleme kurulu oluşturulacak, izleme ve değerlendirme çalışmaları etkin ve düzenli bir şekilde yapılacaktır. Strateji doğrultusunda markalaşma ve tanıtım alanında atılan adımlar bütüncül olarak ele alınacak, Bölge'ye özgü ortak bir kimlik ve iletişim dili oluşturulacaktır. Turizm değerlerine yönelik dijital içerikler geliştirilerek tanıtım materyalleri çeşitlendirilecektir. Uluslararası çapta Bölge'nin tanıtımı için fuar katılımları, heyet organizasyonları düzenlenecektir.

GAP BKİ, İpekyolu, Karacadağ ve Dicle Kalkınma Ajansları ortaklığında yürütülen ortak turizm geliştirme programı kapsamında öne çıkan Bölgesel turizm markası "MEZOPOTAMYA"nın turizm ve tanıtım çalışmaları ile yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

2. İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Şekil 13: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Son on yıllık süreçte çevresel konuların daha çok gündeme gelmesi, aşırı sıcaklık artışları, kuraklıklar, yağışların azalması, iklim değişikliğiyle ortaya çıkan gelişmelerin bir sonucudur. Gelişmiş ülkelerin çevresel konularla ilgili somut adımlar atmasıyla başlayan süreç Türkiye'nin de eşlik etmesiyle söz konusu iklim değişikliklerinin sonuçlarıyla yüzleşen yerleşimlerde bu konularla ilgili tedbirlerin alınması gereklilik halini almıştır. Verilere bakıldığında TRC1 Bölgesi özelinde yağış miktarlarında genel olarak azalış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2018 yılında yağış miktarlarında artışlar görünmesine karşın son 5 yıllık süreçte yağış miktarlarının azalışı dikkat çekmektedir. Yine aynı şekilde sıcaklık artışlarına bakıldığında son 10 yıllık süreçte maksimum sıcaklık ve minimum sıcaklık verileri incelendiğinde ortalama sıcaklık verilerinde çok fazla olmamakla birlikte artış eğilimi bulunduğundan söz edilebilir. Daha geniş zaman dilimlerinin ölçüldüğü bir çalışmada ise Gaziantep'te ortalama sıcaklıkların yükselişi ve bu yükselişlerin en önemli sebeplerinden kentleşme boyutuna yapılan vurgu dikkat çekicidir (Kum ve Kılıç, 2013). Bunlarla birlikte Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü'nün ortaya koyduğu çölleşme hassasiyeti haritası ise TRC1 Bölgesi'nin doğu ve kuzey kesimlerinin yüksek çölleşme hassasiyetine sahip olduğunu göstermektedir.

Yağış, sıcaklık artışları ve çölleşme hassasiyeti verileri iklim değişikliğinin sonuçları ile yüzleşmeye başladığını göstermesine karşın kaynak kullanımındaki artışlar da dikkat çekecek düzeydedir. Özellikle de dağıtılan su miktarı, artan nüfus ile birlikte giderek artmaktadır. TÜİK verilerine göre TRC1 Bölgesi'nde 2010 yılında 70.957.369 m³ su dağıtılmış iken 2020 yılında bu miktar 145.631.763 m³ civarında gerçekleşmiştir. Son on yıllık süreçte nüfus artışı ile birlikte su kullanımındaki bu artış kaynakların sınırlı olduğu günümüzde önemle dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra TRC1 Bölgesi'nde yüksek kaynak yoğunluğu endeksine sahip olan üretim alanları tekstil, gıda, kimyasal-kimyevi ürünler, kauçuk ve plastik ürünler, kâğıt ve kâğıt ürünleri olduğu tespit edilmiştir. Gaziantep Organize Sanayi İklim Eylem Planı'na göre söz konusu sektörler içerisinde elektrik ve doğalgaz tüketiminden kaynaklanan emisyonlar içerisinde 1.649.172 ton CO2 ile tekstil sektörü başı çektiği görülmektedir. Bunlarla birlikte, sanayi, barınma, ulaşım ve tarım alanlarındaki emisyon oranlarının yüksek oluşu dikkati çekmektedir. Emisyonların içerisindeki en büyük payın yüzde 63 ile CO2, yüzde 20,4 ile HFC gazlarına ait olduğu görülmektedir. HFC gazlarının ise ağırlıklı olarak sanayi sektöründen kaynaklandığı ifade edilmektedir ("Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı", 2022, s. 43).

Bu gelişmelerle birlikte Bölge'de iklim değişikliği konusunda önemli adımlar da atılmaktadır. Özellikle, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Sanayi Odası'nın iklim değişikliği ile ilgili eylem planlarını son on yıllık süreçte ortaya koyması ve buna yönelik uygulamaları hayata geçirmesi önemlidir.

Kentleşmeden kaynaklanan sıcaklık artışları, kuraklık ve çölleşme hassasiyetinin yüksek oluşu, yağış miktarlarındaki azalmalar, sanayileşmeden, kaynak tüketiminden kaynaklanan emisyonlar ve bunun sonucunda oluşan kaynak ihtiyacı, özellikle de sanayileşme bakımından oldukça ileride olan Gaziantep'teki sanayileşme ve kentleşme stratejilerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koyarken çevresel anlamda özel bir odaklanma ihtiyacına da işaret etmektedir.

Bu bağlamda Bölge Planı kapsamındaki en önemli stratejik öncelik olarak ekoloji alanı belirlenmiştir. Özellikle de iklim değişikliğinin sonuçlarının yoğun bir şekilde hissedildiği kentsel alanlarda sürdürülebilir ve yaşanabilir bir mekân oluşmasına yönelik tedbirlerin alınması gerekliliği ortadadır. Bununla birlikte atık yönetimiyle birlikte kaynakların tüketimiyle ilgili konularda da belirli bir bilinç düzeyine ulaşılmalı ve buna yönelik eylemler hayata geçirilmelidir. Temiz ve erişilebilir enerji ve biyoçeşitlilik konularının da benzer şekilde aynı önemde ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Nitekim On İkinci Kalkınma Planı'nın eksenleri arasında "*Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre*" eksenini kapsamında "*kentsel dönüşüm*", "*şehirleşme*", "*konut*", "*çevrenin korunması*", "*kentsel altyapı*" başlıkları ele alınan konular arasında yer almaktadır. Bu bağlamda anılan konuları kapsayan **Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi** stratejik önceliği ve bu öncelik altında 4 hedef belirlenmiştir. Bunlar;

- Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır.
- Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir.
- Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.
- Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.

Hedef 2.1. Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır.

21. yüzyılın en önemli konularından birisi de kentleşme olmuştur. Nüfusun büyük bir bölümünün yaşadığı kentsel alanlarda ekonomik ve sosyal ilişkiler ve bunların mekânsal tezahürleri kentsel alanların niteliğini belirlemektedir. Artık günümüzde kentleşme üzerine gelişen literatürde kentsel alanlar toplumsal yapıların bir ürünü olarak değerlendirilmektedir¹⁴. Bu bakımdan kentsel alanlardaki gelişmeye yönelik göstergeler de eğitimden sağlığa, ekonomik göstergelerden suya erişime kadar geniş bir yelpaze içerisinde değerlendirilmektedir¹⁵.

¹⁴ Bakınız Lefebvre, 2014a, 2014b

¹⁵ Bakınız "Urban Indicators Guidelines", 2004

Bölge Planı kapsamında gerçekleştirilen çalıştay ve anketler belirli sorun ve konu alanlarını ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte Mevcut Durum Tespiti çalışmalarında nüfus yoğunluğunun bölgesel bazda giderek arttığı görülmektedir. Gaziantep ve Kilis'in nüfus yoğunluklarının geçtiğimiz on yıllık süreçte artmış olması, yaşanan göç hareketleri göz önüne alındığında belirli kentsel maliyetlere yol açmaktadır. Barınma konusunda üretilen konut sayıları artan nüfusa oranla yetersiz kaldığı gözlenmekte, konut fiyat endeksi gibi göstergelerle birlikte değerlendirildiğinde konuta erişim hakkı Gaziantep başta olmak üzere zorlaşmaktadır.

Kuşkusuz hızlı nüfus artışı bir takım kentsel sosyal altyapı alanlarının da aynı oranda karşılanmasını gerektirmektedir. Kentsel alanlar hızla genişlerken, artan nüfus karşısında yeterli donatı alanları, ulaşım hizmetleri ve yeşil alan politikalarındaki eksiklikleri de görünür kılmaktadır. Ayrıca veriler, TRC1 Bölgesi'nde dağıtılan su, atık miktarı gibi kentsel yaşam kalitesi ve çevresel konularla ilgili maliyetlerin ve ihtiyaçların da aynı şekilde arttığını göstermektedir. Buradan hareketle, Bölge Planı kapsamında Mevcut Durum Tespiti çalışması ve gerçekleştirilen çalıştaylar ve kurum ziyaretlerinde ortaya çıkan hususlarla birlikte küresel ve ulusal trendler bağlamı da göz önüne alınarak "*Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliğinin Sağlanması*" hedefi ortaya konulmuştur. Arazi kullanım kararlarından kentsel altyapı yetersizliklerine, yeşil alan ihtiyacının yetersizliğinden ulaşım sorunlarına, çevresel kirliliklerden dijital teknolojilerin kentsel yaşama adaptasyonuna değin bir dizi müdahale ve tedbir alanı ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 2.1.1	İklim ve Afet Duyarlı Fiziksel Gelişme Stratejileri Geliştirilecektir.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 2.1.2	Bölge İllerinde Yeşil Kuşak ve Yeşil Alan Politikaları Geliştirilecektir.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 2.1.3	Çevre ve Toplum Temelli Konutlaşma Politikaları Geliştirilecektir.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 2.1.4	Kilis Başta Olmak Üzere Sosyal Donatı Alanlarının Niteliği ve Kapasitesi Yükseltilecektir.	Kilis
Tedbir 2.1.5	Ulaşım Sistemleri Çevre Duyarlı ve Toplu Taşımayı Özendirici Bir Yaklaşım Çerçevesinde Güncellenecek, Bölge Geneline Akıllı Kent Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 2.1.6	Kentsel Hizmetler Kadın, Genç, Yaşlı ve Engelli Bireylerin İhtiyaçları Doğrultusunda İyileştirilecektir.	Adıyaman, Gaziantep, Kilis
Tedbir 2.1.7	Kırsal Alanlarda Temel Hizmet Standartları Yükseltilecektir.	Kırsal Yerleşimler (Tablo 3)

Tedbir 2.1.1. İklim ve Afet Duyarlı Fiziksel Gelişme Stratejileri Geliştirilecektir.

İklim değişikliği ve afetlerin sonuçlarından en çok etkilenen unsurun kentleşme olduğundan hareketle, kent planlarının hava koridorları, zemin sağlamlığı açısından yerleşime uygun alanlara riayet edilerek planlanması ve uygulanması önem taşımaktadır. Yerel yönetimler tarafından kent planlamada iklimsel koşulların ve deprem ve diğer doğal afetlerin dikkate alınacak şekilde tüm ölçeklerde mekânsal plan revizyonları gerçekleştirilecektir. Gaziantep ve Kilis il merkezleri özelinde afet senaryoları kapsamında yapı stoklarının analizi yapılacak ve bu analizler üzerinden afet odaklı dönüşüm programları oluşturulacaktır.

Bununla birlikte, yapı yüksekliği sınırları hava koridorlarını kapatmayacak şekilde belirlenecek, yapılarda kullanılacak malzemelerin çevre duyarlı olmasına, kendi enerjisini üretecek çözümlerin sağlanmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. Yerel yönetimler kentin fiziksel yapılanmasında sürdürülebilir malzeme, enerji verimliliğini artıracak uygulamaların kullanılmasına yönelik tasarım rehberleri hazırlayarak diğer yerleşimler için özendirici olacaktır.

Tedbir 2.1.2. Bölge İllerinde Yeşil Kuşak ve Yeşil Alan Politikaları Geliştirilecektir.

Kent planlarında yeşil koridorlar oluşturulacak ve uygulanması sağlanacaktır. Mevcut planlarda yer alan yeşil alan koridorları korunacaktır. Yeşil alan koridorları yeşil kuşaklar ile desteklenecek şekilde tasarlanacaktır. Kent çevresinde yer alan ormanlar, ağaçlandırılacak alanlar kentleşme baskısından uzak tutulacak ve kenti kuşatacak yeşil tasarımlar geliştirilecektir. Yeşil alan planlamasında yapay peyzaj tasarımından ziyade doğal yeşil alanların oluşturulmasına öncelik verilecektir. Bu kapsamda yerel yönetimler yeşil kuşak ve koridorlar oluşturmaya yönelik tasarım rehberleri ve kılavuzlar hazırlayacaktır.

Tedbir 2.1.3. Çevre ve Toplum Temelli Konutlaşma Politikaları Geliştirilecektir.

Düşük ve orta gelirli vatandaşlar için yerel yönetimlerce konut üretim planlaması yapılacaktır. Özellikle kentsel dönüşüm alanı ilan edilen alanlarda gerçekleştirilecek uygulamalar mevcut kullanıcılar dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Yüksek katlı yapılaşmalar yerine mevcut sosyal ve fiziksel dokuyu dikkate alan kentsel çözümler üretilecektir. Gaziantep ve Kilis kent merkezlerinde planlanan ve planlanacak kentsel dönüşüm projeleri mevcut fiziksel ve sosyal doku dikkate alınarak tasarlanacaktır.

Tedbir 2.1.4. Kilis Başta Olmak Üzere Sosyal Donatı Alanlarının Niteliği ve Kapasitesi Yükseltilecektir.

Göçmen nüfusun fazla olduğu kentsel alanlarda, Kilis, Gaziantep kent merkezleri ve göçmen yoğun ilçe yerleşimlerinde sosyal donatı alanlarının (eğitim, sağlık, dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, rekreasyon alanı) altyapı ihtiyaçları belirlenerek yerel yönetimler öncülüğünde nitelik ve kapasite geliştirmeye yönelik adımlar atılacaktır. Altyapı ihtiyaçlarının uluslararası fonlardan karşılanmasına yönelik proje geliştirme faaliyetleri geliştirilecektir.

Tedbir 2.1.5. Ulaşım Sistemleri Çevre Duyarlı ve Toplu Taşımayı Özendirici Bir Yaklaşım Çerçevesinde Güncellenecek, Bölge Geneline Akıllı Kent Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin hazırladığı Ulaşım Master Planı ve Akıllı Ulaşım Sistemleri planlamalarına benzer çalışmaların Bölge geneline yayılması sağlanacaktır. Kilis yerel yönetimleri için ulaşım sistemlerinin yenilikçi ve sürdürülebilir bir perspektifle yeniden ele alınması

sağlanacak, akıllı kent sistemleri uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Elektrikli araç kullanımının artışına paralel olarak şarj istasyonları dâhil olmak üzere diğer bileşenlerini içeren altyapıların kurulması sağlanacaktır. Yerel yönetimlerde bu alanda teknik altyapı ve insan kaynağı geliştirilecek, yerel yönetimler arasında tecrübe paylaşımı ve iş birliği faaliyetleri yürütülecektir. Yenilikçi kentsel planlamanın geliştirilmesine yönelik kentlerin dijital ikizleri oluşturulacaktır.

Tedbir 2.1.6. Kentsel Hizmetler Kadın, Genç, Yaşlı ve Engelli Bireylerin İhtiyaçları Doğrultusunda İyileştirilecektir.

Kadın, genç, yaşlı ve engelli bireylerin kentsel alanlarda yaşamakta oldukları sorunlar Adıyaman, Gaziantep ve Kilis il ölçeklerinde tespit edilecektir. Bölge genelinde kentsel altyapı ve hizmet sunumunda başta engelli bireyler olmak üzere kadın dostu, çocuk dostu, yaşlı dostu şehir yaklaşımı benimsenecektir.

Tedbir 2.1.7. Kırsal Alanlarda Temel Hizmet Standartları Yükseltilecektir.

Kırsal alanların planlamasında kentsel baskı unsurları dikkate alınmadan, kırsal yerleşim dokusunu sürdürecektir fiziksel planlama faaliyetleri geliştirilecektir. Bununla birlikte kırsal alanlara yönelik hizmet sunumunun standartlarının yükseltilmesi sağlanacaktır. Eğitim, sağlık hizmetleri gibi temel hizmetlerin kırsal alanlardaki fiziksel altyapısının iyileştirilmesinin yanı sıra çocuk ve gençler için sosyal ve kültürel imkânların sağlanabileceği alanlar bu kapsamda geliştirilecektir.

Hedef 2.2. Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir.

Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden birini “sorumlu tüketim ve üretim kalıplarının güvence altına alınması” oluşturmaktadır. Bu bağlamda tüketim, doğal kaynak kullanımı, üretim süreçleri ve atık yönetimi alanlarında ekoloji, baskı unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevcut tüketim alışkanlıkları her yıl dünya genelinde büyük miktarlarda kaynağın israf olmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda sorumlu tüketim ürünlerinin imalatı, nakliyesi ve bertarafından oluşan tüm aşamalarda ortaya çıkan olumsuz etkileri kabul etmekte ve daha düşük etkiye sahip ürünleri tüketmeyi tercih etmeye önem vermektedir. Bunun yanında söz konusu kavram, satın alınan ürün ve hizmetlerin daha adil ücretlendirilmiş ve daha sağlıklı çalışma ortamına sahip iş gücüyle üretilmesini incelemektedir. Bu açıdan sorumlu tüketim anlayışının özellikle yerel ekonomilerin gelişmesine katkı sunduğu ifade edilebilir. Söz konusu anlayış işletmelere döngüsel ekonomi modeline uygun hareket etme, verimli kaynak kullanımı ve atıkların azaltılması gibi sorumluluklar yüklemektedir. Döngüsel ekonomi ve etkin atık yönetimi uygulamaları, işletmelerin maliyetlerini düşürmesinin yanı sıra, itibarlarını ve marka değerlerini olumlu yönde etkilemektedir. Ürün ve hizmetlerin üretimi ve tüketimi süreçlerinde atıkları elden çıkarmak, azaltmak, yeniden kullanmak ve önlemek için kullanılan stratejiler bütünü olarak atık yönetimi sorumlu tüketim kavramıyla kesişmektedir.

TRC1 Bölgesi'ne TÜİK verilerine göre 2010 yılında 70.957.369 m³ su verilirken, bu miktar 2020'de yaklaşık 145.631.763 m³'e yükselmiştir. Bölge'deki üretim alanları arasında tekstil, gıda, kimyasal-kimyevi ürünler, kauçuk ve plastik ürünleri, kâğıt ve kâğıt ürünleri öne çıkmaktadır. Gaziantep Organize Sanayi İklim Eylem Planı'na göre, tekstil sektörü, elektrik ve doğalgaz tüketiminden kaynaklanan emisyonlar içinde başı çekmektedir ve bu sektörden kaynaklanan CO2

emisyonu 1.649.172 ton olarak belirlenmiştir. Emisyon oranları daha çok sanayi, barınma, ulaşım ve tarım alanlarında yüksek olduğu görülmektedir. Emisyonların %63'ü karbondioksit (CO₂), %20,4'ü hidroflorokarbon (HFC) gazlarından oluşmaktadır ve HFC gazları ağırlıklı olarak sanayi sektöründen kaynaklanmaktadır ("Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı", 2022, s. 43).

Bölge'nin belediye atık verileri incelendiğinde nüfus artışı ve göçlerle birlikte üretilen atık miktarlarının artış gösterdiği görülmektedir. 2014-2020 yılları arasında belediyeler tarafından toplanan belediye katı atık miktarı Gaziantep ve Kilis'te artmış, Adıyaman'da ise azalmıştır. Benzer şekilde Bölge genelinde düzenli depolama sahalarında bertaraf edilen belediye atık miktarları ve kişi başına ortalama belediye atık miktarlarında da izlenen yıllarda artışlar görülmektedir. Bölge genelinde evsel atıkların büyük çoğunluğu düzensiz depolanmakta, katı atık ve katı atık depolanması ile atık suyun arıtılması ve bertarafı konusunun bütünlüklü bir yaklaşımla ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği uyarınca organize sanayi bölge yönetimleri atık su altyapı tesislerinin inşası, bakımı ve işletilmesinden sorumludur. TRC1 Bölgesi'nde faaliyet gösteren 10 adet OSB içerisinde yalnızca Gaziantep ve Adıyaman OSB'leri bünyesinde atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. 1997 yılında kurulan Gaziantep OSB Atık Su Arıtma Tesisi 2009 ve 2018 yıllarında kullanılan ekipmanların modernize edilmesi suretiyle yenilenmiştir. Günlük 75.000 m³ su arıtılarak 31.12.2004 tarihli ve 25687 sayılı Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde belirtilen kriterlere uygun hale getirilmekte ve deşarj edilmektedir. Atık su arıtma tesisi bulunmayan diğer OSB'ler sınırlarında bulundukları belediyelerin kanalizasyon sisteminden faydalanmaktadır.

Ülkenin alan büyüklüğü ve barındırdığı firma sayısı bakımından önde gelen organize sanayi bölgelerinden biri olan Gaziantep OSB'de firmalar tarafından kullanılan suyun tamamı arıtma tesisine ulaşsa da arıtılmış atık suyun deşarj edildiği alıcı ortam durumundaki Nizip Çayı ve Hancağız Barajı'nda oluşan kirlilik Bölge'nin öne çıkan çevresel sorunu olarak tanımlanabilir. Deşarj edilen su tarımsal sulamaya uygun olmadığı halde özellikle Karkamış ve Oğuzeli'nde çiftçiler tarafından sulama amaçlı kullanılmaktadır. Bu durum, söz konusu akarsu ve barajda yaşanan kirliliği toplumsal boyuta taşımakta, kirliliği su ile yetiştirilen ürünler halk sağlığını tehdit etmektedir. Deşarj suyunun özellikle tuzluluk oranı ve barındırdığı ağır metaller suyun tarımsal kullanıma uygunluğuna engel teşkil etmektedir. Bilhassa tekstil boyahaneleri ve gıda sektörünün bazı alt kolları tuzluluğa diğerlerine nispetle daha fazla oranda sebep olmaktadır. Oluşan su kirliliğinin yerinde çözülmesine ilişkin ulusal çapta kimi çabalar olsa da henüz genele yayılmamıştır. Bu noktada, Gaziantep OSB başta olmak üzere Nizip Çayı ve Hancağız Barajı'nı alıcı ortam olarak kullanan Gaziantep Merkez, Oğuzeli ve Nizip'te faaliyet gösteren işletmelerin çıkardıkları kirletici unsurlar bağlamında analiz edilmesi önem arz etmektedir. Atık su kirlilik oranı yüksek olan iş kollarında kirlilikle yerinde mücadele yöntemleri belirlenmeli, su döngüsünün izleme ve kontrolünü sağlayan otomasyon sistemleri gibi yenilikçi uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır. Nizip Çayı ve Hancağız Barajı'nda yaşanan kirliliğin bertaraf edilmesi ve sürdürülebilir kullanımının sağlanmasına yönelik ileri arıtma metotlarının uygulamaya konması kritik öneme sahiptir. Bölge genelinde atık su yönetimi bütüncül bir yaklaşım ve kurumlar arası koordinasyonla ele alınmalıdır.

TRC1 Bölgesi'nde sorumlu tüketim anlayışının toplum nezdinde yaygınlaşması ve Bölge'ye özgü bir atık yönetimi politikasının belirlenmesi ve uygulanması sürdürülebilir bölgesel kalkınmanın tesisinde kritik öneme sahiptir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 2.2.1	Tüm Bölge'yi Kapsayan Bir Atık Yönetimi Politikası Belirlenecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.2.2	Sanayi Bölgelerinde Çevre ve Atık Yönetimi Güçlendirilecek, Denetim Mekanizmaları Etkin Kılınacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 2.2.3	Hancağız Barajı ve Nizip Çayı'nda Yaşanan Kirliliğin Bertaraf Edilmesine Yönelik İleri Arıtma Sistemleri Kurulacak, Söz Konusu Suların Tarımsal Sulamada Kullanımının Önüne Geçilecektir.	Gaziantep, Nizip
Tedbir 2.2.4	Bölge'de Yer Alan Akarsu ve Barajları Alıcı Ortam Olarak Kullanan İşletmelerde Arıtma Sistemleri Kullanımı Yaygınlaştırılacak, Mevcut Atık Bertaraf/Geri Dönüşüm Tesislerine Yönelik Altyapı İyileştirilecek, İlçe Düzeyinde Benzer Uygulamalar Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.2.5	Sürdürülebilir Tüketim Politikaları ve Daha Az Atık Oluşturan Ürün/Hizmetlerin Seçilmesi Konusunda Toplumsal Bilinç Yükseltilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.2.6	Ürün ve Hizmet Üretiminde Kaynak Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 2.2.7	Enerji ve Doğal Kaynak Kullanımına Yönelik Tasarruf Tedbirleri Alınacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

Tedbir 2.2.1. Tüm Bölge'yi Kapsayan Bir Atık Yönetimi Politikası Belirlenecektir.

Bölge'nin öncelikle mevcut atık durumu ortaya konulacak, hangi tür atıkların olduğu, nasıl toplandığı ve nasıl bertaraf edildiği belirlenecektir. Daha sonra tüm Bölge yerleşimlerinde yerel yönetimler tarafından atık önleme, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım konularına odaklanan bütüncül ve sürdürülebilir atık yönetim planları hazırlanacaktır. Yerel yönetimler öncülüğünde il bazlı atık yönetim kurulları kurularak atık yönetimin politikalarının etkin ve kurumlar arası eşgüdüm içerisinde uygulanması sağlanarak atık yönetimi konusu kurumsal zemine oturtulacaktır. Atık yönetim planlarında öngörülen faaliyet ve projelerin uygulanmasına yönelik uluslararası fon kaynaklarından yararlanma konusunda adımlar atılacaktır.

Tedbir 2.2.2. Sanayi Bölgelerinde Çevre ve Atık Yönetimi Güçlendirilecek, Denetim Mekanizmaları Etkin Kılınacaktır.

Bölge'de atık işlem/önışlem ve tehlikeli atık işleme altyapısı ihtiyacı sanayi yoğunluğu göz önüne alınarak belirlenecek, kayıt dışı tehlikeli atıkların beyanına yönelik denetim çalışmaları etkin kılınacaktır. Sanayi bölgelerine özel çevre ve atık yönetimi politikaları belirlenecek/güçlendirilecek, bu politikaların uygulanmasında görev, yetki ve sorumluluklar belirlenecek, denetim mekanizmaları güçlendirilecek; özel sektörün, yerel yönetimlerin ve STK'ların karar alma ve denetim mekanizmalarına katılımı desteklenecektir.

Tebdir 2.2.3. Hancağız Barajı ve Nizip Çayı'nda Yaşanan Kirliliğin Bertaraf Edilmesine Yönelik İleri Arıtma Sistemleri Kurulacak, Söz Konusu Suların Tarımsal Sulamada Kullanımının Önüne Geçilecektir.

Gaziantep'in güney kesimlerini oluşturan Barak Ovası'nı sulamada kullanılan Hancağız Barajı, Nizip Çayı ve Sacur Deresi'nin kirlilik düzeyini azaltmaya yönelik ilgili kurumların eşgüdümünde planlama çalışması yapılacaktır. Hancağız Barajı ve kirlletici olarak besleyen Nizip ve Sacur Deresi özelinde ileri arıtma uygulamaları gerçekleştirilecektir. Gaziantep Valiliği, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Gaziantep OSB yönetimi öncülüğünde Sacur Deresi'ni alıcı ortam olarak kullanan Gaziantep OSB arıtma tesisinin deşarj kriterleri revize edilecektir. Söz konusu suları tarımsal sulamada kullanan çiftçilere yönelik farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlenecektir.

Tebdir 2.2.4. Bölge'de Yer Alan Akarsu ve Barajları Alıcı Ortam Olarak Kullanan İşletmelerde Arıtma Sistemleri Kullanımı Yaygınlaştırılacak, Mevcut Atık Bertaraf/Geri Dönüşüm Tesislerine Yönelik Altyapı İyileştirilecektir.

Bölge'deki birçok yerleşimde atıklar akarsu ve barajlara deşarj edilmektedir. Bu kapsamda "Tüm Bölge'yi kapsayan bir atık yönetimi politikasının belirlenmesi" tedbiri kapsamında arıtma tesisleri hayata geçirilecek, mevcut tesisler iyileştirilecektir. İl valilikleri; yerel yönetimler; çevre, şehircilik ve iklim değişikliği il müdürlükleri, ticaret ve sanayi odaları, OSB/KSS yönetimleri, DSİ ve STK'lar eşgüdümünde ihtiyaç duyulan atık tesislerinin kurulması/kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılacaktır. Söz konusu politikaların uygulanmasına yönelik uluslararası fon kaynaklarından yararlanılmasına öncülük edilecektir. İlçe düzeyinde benzer uygulamalar geliştirilecektir.

Tebdir 2.2.5. Sürdürülebilir Tüketim Politikaları ve Daha Az Atık Oluşturan Ürün/Hizmetlerin Seçilmesi Konusunda Toplumsal Bilinç Yükseltilecektir.

Bölge illerinde doğal kaynaklar başta olmak üzere tüm kaynakların tüketimine yönelik kapsamlı bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bölge'de atık kültürü ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitim kurumları başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar dâhilinde eğitim, seminer ve çalıştaylar, kamu spotu çalışmaları gerçekleştirilecektir. Bu konuda eğitim içeriği ve dijital materyal üretimine ön ayak olunacaktır.

Tebdir 2.2.6. Ürün ve Hizmet Üretiminde Kaynak Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Bölge'nin öncelikli sektörleri olan tekstil, gıda, kimyasal-kimyevi ürünler, kauçuk ve plastik ürünler, kâğıt ve kâğıt ürünleri, makine imalatı sektörleri başta olmak üzere imalat sanayi alt sektörleri, tarım ve hizmet sektörlerinde kaynak verimliliği ihtiyaç analizi yapılacaktır. Bu analizler doğrultusunda geliştirilecek faaliyet ve uygulamalara ulusal ve uluslararası kaynak sağlanması hususunda çalışmalar yürütülecektir. Döngüsel ekonomi ve temiz üretim konusunda sanayi aktörlerine yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir. Kaynak verimliliği konusunda Bölge'de yer alan kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik eğitimler, seminer ve çalıştay benzeri uygulamaları kapsayan kapasite geliştirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Tebdir 2.2.7. Enerji ve Doğal Kaynak Kullanımına Yönelik Tasarruf Tedbirleri Alınacaktır.

Elektrik ve su başta olmak üzere enerji ve doğal kaynak kullanımına yönelik tasarruf tedbirleri konusunda toplumsal bilinç yükseltilecektir. İl ve ilçelerde aydınlatma sistemlerinde yeni nesil tasarruflu malzemeler ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı yaygınlaştırılacaktır. İl merkezlerinde yağmur suları ve kanalizasyon hatlarına yönelik altyapı sistemleri sürdürülebilir kriterler doğrultusunda revize edilecektir. Yağmur suyu hasadı uygulamaları yaygınlaştırılacak, bu kapsamda hazırlanan/hazırlanacak olan eylem planları etkin bir şekilde uygulanacaktır.

Hedef 2.3. Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Son on yıllık süreç içerisinde çevresel sorunların giderek artması ve bunun sonuçlarıyla yüzleşiyor olunması nedeniyle birçok alanda çevresel hassasiyetlerin öne çıktığı görülmektedir. Özellikle Paris Anlaşması ile başlayan yeni süreçte çevre kirliliklerini önlemeye yönelik devletlerin ortaya koyduğu irade daha da belirginleşmiştir. Çevresel kaynakların da azalıyor olması nedeniyle enerji ihtiyacının temiz ve yenilenebilir enerji odaklı bir yaklaşımla karşılanmasına yönelik yeni yöntemler de gündeme gelmiştir. Dünyada görülen bu hâkim trendin yansımaları Türkiye’de de görülmektedir. Özellikle su kaynaklarının azalmaya başlaması, enerji ihtiyacının karşılanması konusunu daha çok gündeme getirmiştir. Artık enerji ihtiyaçlarının fosil kaynaklar yerine yenilenebilir kaynaklar üzerinden karşılanmasına yönelik artan bir bilinç de söz konusudur. Enerji maliyetlerinin de artması bu süreci daha da hissedilir kılmaktadır.

2021 yılı Bölge elektrik tüketiminde yüzde 64 pay ile sanayi, yüzde 17 ile mesken ve yüzde 8 ile ticarethaneler ilk üçü oluşturmaktadır. Ülke genelinde yüksek ihracat rakamları ve gelişmiş sanayi altyapısı ile öne çıkan Gaziantep’te 2010–2020 yılları arasında tüketilen toplam elektrik miktarı 2 kattan fazla artmıştır. Aynı dönemde kentte sanayide tüketilen elektriğin oranı yüzde 61’den yüzde 68’e yükselmiştir. Aynı dönemde Adıyaman’ın elektrik tüketimi yüzde 45 oranında artmış, sanayide kullanılan elektriğin payı yüzde 57’den yüzde 48’e düşmüştür. Kilis’te 2010–2020 yılları arasında elektrik tüketimi yaklaşık 3 kat artmış, bu değerle Kilis Bölge’de tüketim değeri en fazla artan il olmuştur. Kullanım alanlarına bakıldığında kentte Gaziantep ve Adıyaman’ın tersine meskenlerde kullanılan elektriğin diğer kullanım alanlarının oldukça önünde olduğu görülmektedir. Bu durum 2020 yılında değişse de Kilis’te son yıllarda yaşanan büyük göç dalgasının elektrik tüketimine de yansımaları göstermektedir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’ndan elde edilen kurulu güç verilerine göre, Türkiye’de güneş enerjisine dayalı elektrik kurulu gücü 9.425 mW ile toplam kurulu güç içerisindeki diğer enerji türlerine göre oranı yüzde 9,08’dir. Güneş enerjisi alanında Türkiye’de 2022 yılında 11.314 GWh elektrik üretimi gerçekleşmiştir. Bu üretimin TRC1 illeri arasındaki dağılımı ise Gaziantep 357 (yüzde 3,16) GWh, Adıyaman 183 GWh (yüzde 1,62), Kilis 39 GWh (yüzde 0,35) şeklinde gerçekleşmiştir¹⁶. Hidroelektrik alanında Gaziantep 189 mW, Adıyaman 222 mW kurulu güce sahiptir. Ülkenin en büyük barajı olan Atatürk Barajı’nın büyük bir kısmı Adıyaman il sınırları içerisinde kalmaktadır. Adıyaman’da üretilen hidroelektrik ülke toplamının yüzde 4’üne tekabül etmektedir. Bölge genel anlamda yüksek rüzgâr enerjisi potansiyeline sahip değildir. Gaziantep’in kuzeybatısı ve Adıyaman’ın kuzeydoğusunda potansiyel alanlar mevcuttur. Gaziantep ilinde toplamda 2 rüzgâr enerjisi santrali (RES) işletmede olup 86 mW kurulu güce sahiptir. Adıyaman’da bulunan 1 RES’in kurulu gücü ise 25 mW düzeyindedir. Adıyaman petrol kaynakları açısından ülkede önemli bir konuma sahiptir. Türkiye’de çıkartılan ham petrolün yaklaşık olarak yüzde 20’si Adıyaman’dan elde edilmektedir. 2020 yılında ilde 4,3 milyon varil petrol çıkarılmıştır.

¹⁶ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’ndan alınan verilere dayanmaktadır.

Bölge Planı kapsamında hazırlanan Mevcut Durum Tespiti'nde yer alan veriler de elektrik tüketiminin son on yıllık süreçte arttığını ve bu tüketimin yarısına yakın bir bölümünün sanayi sektöründe kullanıldığını ifade etmektedir. Gaziantep ve Kilis'te hızlı nüfus artışına paralel olarak kişi başı elektrik tüketiminin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Sanayi alanındaki elektrik tüketiminde de ciddi artışlar söz konusudur. Örneğin Kilis Organize Sanayi Bölgesi'nde son beş yıl içerisinde tüketilen enerji miktarı yüzde 140 civarında artış göstermiştir. Enerji tüketiminin sürekli artış göstermesi bu alanda daha verimli bir üretim ve tüketim politikasının Bölge düzeyinde benimsenmesi ve uygulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle Bölge Planı kapsamında mevcut veriler ve küresel ve ulusal trendlerle de ilişkili olarak "*Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır*" hedefi ortaya konulmuştur. Bu bağlamda yenilenebilir enerji türlerine yönelik yatırımlar önem kazanmaktadır. Enerji verimliliğine yönelik mevcut stratejinin geliştirilerek daha etkin uygulamaların yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu tür eylemlerin belirli düzeydeki uygulama maliyetlerine yönelik belirli bir yönetim anlayışı içerisinde yatırım planlaması yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 2.3.1	Bölge'de Güneş, Rüzgâr, Hidrolik ve Biyokütle Enerjisi Yatırımları Artırılacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.3.2	Tarım, Hizmet Sektörlerinde, Kamusal Alanlarda ve Meskenlerde Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.3.3	İmalat Sanayinde Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 2.3.4	Bölge'de Doğrudan ve Dolaylı Karbon Ayak İzinin Azaltılmasına Yönelik Sektörel Bazda Tedbirler Belirlenecektir.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)

Tedbir 2.3.1. Bölge'de Güneş, Rüzgâr, Hidrolik ve Biyokütle Enerjisi Yatırımları Artırılacaktır.

Bölge'de güneş, rüzgâr, hidrolik ve biyokütle enerjisi alanlarına yönelik teşviklere ilave olarak yenilenebilir enerji alanında Ar-Ge çalışmalarına, iş birliği ve danışmanlık faaliyetlerine yönelik destek programları tasarlanacaktır. Bölge genelinde yenilenebilir enerji olanaklarına yönelik fizibilite projeleri hazırlanacak, projelendirme ve uygulama maliyetlerinin uluslararası fon kaynaklarından karşılanmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Tedbir 2.3.2. Tarım, Hizmet Sektörlerinde, Kamusal Alanlarda ve Meskenlerde Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Tarım, hizmet sektörlerinde, kamusal alanlarda ve meskenlerde enerji verimliliği uygulamalarına yönelik rehberler hazırlanacak, sektör temsilcilerine ve halka yönelik farkındalık artırıcı çalışmalar yürütülecektir. Konutların enerji kimlik belgesi uygulamasının etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik yerel yönetimler öncülüğünde tedbirler alınacaktır. Yerel yönetimlerin toplu taşımada yeşil dönüşüme uyumlu ve karbon nötr hedefi kapsamında mevcut araç filolarının elektrikli araçlarla yenilenmesi teşvik edilecektir. Yerel yönetimlerin su temini yapısında enerji verimliliğini destekleyen revizyonlar ve teşvikler yapılacaktır. Kamu binalarında ve kamusal alanlarda aydınlatma,

ısıtma/soğutma sistemlerinin verimliliği yükseltilecektir. Elektrikli araç kullanımına öncelik verilerek uygun altyapı sağlanacaktır. Tarımsal sulamada yenilenebilir enerji kaynakları ile entegre edilmesine yönelik uygulamalar geliştirilecek ve bu alanda çiftçilere ve tarımsal örgütlere verilen destekler genişletilecektir.

Tedbir 2.3.3. İmalat Sanayinde Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.

Bölge’de yer alan organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri başta olmak üzere tüm sanayi alanlarında enerji verimliliği uygulamaları konusunda bilgilendirme faaliyetleri yürütülecek, sektörel bazda enerji verimliliği uygulamalarına ilişkin OSB, Sanayi Sitesi (SS) yönetimleri ve odalar öncülüğünde rehberler hazırlanacaktır. Gaziantep OSB ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan iklim eylem planlarının etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik tanıtım faaliyetleri yürütülecek, planlara ilişkin izleme sistemleri aktive edilecektir. Enerji verimliliği konusunda sanayi işletmelerinin enerji verimliliği projelerine bölgesel destek programlarında öncelik verilecek, bölgesel ölçekte fon sağlayan kuruluşlar tarafından enerji verimliliği uygulamalarına yönelik yenilikçi destek mekanizmaları tasarlanacaktır.

Tedbir 2.3.4. Bölge’de Doğrudan ve Dolaylı Karbon Ayak İzinin Azaltılmasına Yönelik Sektörel Bazda Tedbirler Belirlenecektir.

Kamu kurumları ve özel sektör işletmelerinde kurumların faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan sera gazlarının karbondioksit eşdeğeri cinsinden ortaya konacağı kurumsal karbon ayak izi hesaplamaları yapılacaktır. Karbon ayak izlerinin düşürülmesine yönelik sektörel bazda yol haritaları belirlenecek, pilot uygulamalarla bu alandaki farkındalık düzeyi yükseltilecektir. Karbon ayak izinin azaltılması konusunda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin hazırladığı İklim Değişikliği Planı’nın etkin bir şekilde uygulanması sağlanacaktır. Adıyaman ve Kilis’te de sanayi yönetimleri ve yerel yönetimler öncülüğünde iklim değişikliğine yönelik eylem planları hazırlanacaktır.

Hedef 2.4. Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.

Yeryüzünde bulunan tüm canlılar ve ekosistemler birbiriyle etkileşim içerisinde dünyanın yaşamsal temelini oluşturmaktadır. Ancak giderek yoğunlaşan insan faaliyetleri ekosistemlere zarar vermekte, canlıların yaşam hakkını tehdit etmektedir. Dünya üzerinde yer alan yaşam formlarının oluşturduğu çeşitlilik olarak adlandırılan biyoçeşitlilik her türlü canlının üzerinde bulunduğu ortamla birlikte değerlendirilmektedir. Bu bakımdan bulunduğu yer ve bileşenleri ile birlikte üzerinde yer alan canlıların tamamı bir yaşam formu olarak da değerlendirilebilir. Biyoçeşitlilik üzerindeki ana baskılar; arazi kullanımındaki değişiklikler (ör. ormanların, doğal ve sulak alanların tahribatı, yoğun monokültür, kentleşme, asit yağmurları, avlanma ve otlatma), avlanma ve aşırı balıkçılık, sanayi ve madencilik, iklim değişikliği, kirlilik ve istilacı yabancı türler olarak ifade edilebilir. Biyoçeşitliliğin korunması yalnızca özünde var olan değeri nedeniyle değil aynı zamanda temiz hava, içilebilir su, kaliteli toprak ve mahsul tozlaşması sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Bu nedenle biyoçeşitlilikteki düşüş; toplum, ekonomi ve insan sağlığı için önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinin önemli bir ekolojik geçiş bölgesi olan Anadolu diyagonalinin komşusu olmaları nedeniyle söz konusu geçiş bölgesinin her iki tarafının kombine etkisinde yer almaktadır. Bölge illeri biyolojik ve genetik çeşitlilik için gerekli olan hemen hemen tüm farklı habitatları (orman, dağ, ova, bozkır, sulak alan, tarımsal alan, kentler ve civarları) barındırmaktadır. Gerek bitkisel gerekse hayvansal organizmaların talep ettiği veya edebileceği bu farklı ortamlar biyolojik çeşitliliğin de önünü açmaktadır.

Bölge'nin en büyük şehri olan Gaziantep'in sınırları bir yandan Amanos Dağları, diğer yandan Fırat Nehri ile belirlenmiş durumdadır. Bu sınırlardan biri olan Amanos Dağları, Torosların en doğuda olan kolu ve önemli bir biyoçeşitlilik alanıdır. Bu dağ, aynı zamanda Anadolu diyagonalini diye bilinen ve ekolojik bir ayırım noktasının sınırında bulunmaktadır. Anadolu Diyagonalini, birçok popülasyonun ve taksonun coğrafi dağılım sınırıyla çakışmaktadır. Türkiye'deki 1.200 endemik bitki türünün birçoğu, sadece Anadolu Diyagonalini'nin hemen batısında veya doğusunda dağılım gösterir. Gaziantep'in hem nüfus hem de ekonomik göstergeler bakımından önde gelen bir konumda olması, kentin biyoçeşitlilik muhafaza çalışmalarının ve tür takip projelerinin öncelenmesi gereken bir noktada olduğunu göstermektedir.

Dünyanın birçok bölgesinde olduğu gibi Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde de antropojenik etkili doğal alan tahribatlarının başında plansız kentleşme ve sanayileşme ile bilinçsiz tarım uygulamaları gelmektedir. Herhangi bir alandaki doğal ekosistemin bozulmasının öncüsü olan antropojenik etkiler öncelikle habitatları nitelik ve nicelik açısından kayıplara uğratmaktadır. Bu nedenle birincil koruma önlemi öncelikle doğal ekosistemi bozmama ile başlamalıdır. Bir yandan doğal ekosistemin tahribatının önlenmesi gerekmekte ama aynı zamanda genel yapısı bozulmuş alanlarında restorasyonu ve yeniden doğal veya doğala yakın bir karaktere bürünmesi sağlanmalıdır. Özellikle ağaçlandırılmış alanların arttırılması nesli tehlike altında olsun veya olmasın tüm canlılar için önemli bir barınma ve korunma alanı olabilmektedir. Bu maksatla Bölge'de ağaçlandırma alanlarına öncelik verilmesi ve bu alanların alanının ve içerik kalitesinin arttırılması önemlidir. Ayrıca kentsel ortamlara yakın alanlarda bulunan ağaçlandırma alanları tasarlanırken monokültür yerine doğal ortamlarındaki düzenlerine uygun şekilde ağaç-çalı-ot katı olarak ağaçlandırılması biyoçeşitliliğin muhafazası, daha nemli ve yangın riski düşük bir orman alanı elde edilmesi bakımından önemlidir.

Gaziantep-Adıyaman-Kilis illeri genel itibari ile et ağırlıklı bir mutfak kültürüne sahip olsa da özellikle son yıllarda revaçta olan yenilebilir yabani otlar konusunda da atılım yapacak potansiyele sahiptir. Bölge'nin kırsal yerleşim alanlarında bugün hala bir takım yöresel otların taze veya kurutularak baharat, boya, gıda, ilaç ve yem amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Bu doğal bitkilerin sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde Gaziantep, Adıyaman ve Kilis mutfağına dâhil edilmesi turizmi ve kırsal kalkınmayı arttırabilecek bir potansiyele sahiptir. Diğer yandan Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde bu biyoçeşitlilik unsurlarının kullanılması ve Ege bölgesinde düzenli olarak gerçekleştirilen ot festivali gibi festivaller ile desteklenmesi biyoçeşitliliğin korunması ve değerlendirilmesi bağlamında olumlu etki yaratacaktır.

Gaziantep ve Adıyaman'ın Fırat Nehri ile olan irtibatı ve Adıyaman'ın Atatürk Barajı havzasında olması Bölge'nin sulak alan flora ve faunası ile birlikte değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Hâlihazırda Fırat Nehri üzerinde birçok balıkçılık işletmesi bulunmaktadır. Mevcut habitat yapısını tahribata uğratmadan farklı balık türlerinin yetiştirilmesi ve ilgili gastronomi tesislerinin kurulması biyoçeşitlilik imkânlarının ekonomik değere dönüştürülmesine katkı sunabilir. Bununla birlikte barajlar, tarımsal faaliyetler ve diğer antropojenik etkiler neticesinde nesli tehlike altında olan "Fırat kaplumbağası" (*Rafetus euphraticus*) Bölge'nin önde gelen biyoçeşitlilik unsurlarından biridir. Diğer yandan yine Fırat Nehri kıyılarında bulunan Nizip ve Besni ilçelerinin kırsal kesimlerinde yayılış gösterdiği tespit edilen "çizgili sırtlan" (*Hyaena hyaena*) da nesli tehlike altında olan bir diğer canlıdır. Söz konusu iki endemik türün mevcut habitatlarının korunması ve geliştirilmesi türün varlığı ve dağılımı için önem arz etmektedir. Bu nedenle Fırat kaplumbağası ve çizgili sırtlanın dağılımını ve varlığını negatif yönde etki eden faktörlerin tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Bölge’de son yıllarda özellikle Antepfıstığı ve zeytin tarımı için doğala yakın alanlarda ve dağ köylerinde geniş alanlar kullanıma açılmaktadır. Bölge’deki dağ köylerinde biyoçeşitlilik üzerindeki önemli bir tehdit Antepfıstığı ve zeytin için alan hazırlığı yapılırken dikim yapılacak alanların yabani otsu ve odunsu bitkilerden temizlenmesi maksadıyla Bölge’nin tamamen tıraşlanmasıdır. Halk bu alanlarda zeytin ve fıstık dikmeden önce alanı tamamen yabani bitkilerden temizleme yolunu tercih etmekte ve bu bitkileri diktikten sonra bakımını yapabilmek ve makinalı tarıma elverişli olması için Bölge’yi varsa kaya ve taşlı yapılardan tamamen temizlemektedir. Bu durum Bölge’nin doğal habitatını bozduğu gibi alanda bulunan hayvansal organizmaları da tehdit etmektedir. Bilinçli tarım uygulamaları konusunda Bölge çiftçilerine yönelik bilgilendirici ve yönlendirici çalışmaların yapılması biyoçeşitliliğin korunması konusunda önemlidir.

Bölge’de biyolojik çeşitliliği tehdit eden bir diğer unsur izinsiz ve ölçsüz bir şekilde su kuyusu açılması faaliyetidir. Su kuyuları belli alanlarda taban suyu seviyesini önemli ölçüde düşürdüğü gibi habitat bozulmalarının önünü açmaktadır. İster içme ister tarımsal sulama amaçlı olsun Bölge’de çok fazla sayıda su kuyusu bulunmaktadır. Bu durumun en önemli sebebi sulama kanallarının Bölge’nin tamamında homojen dağılım göstermemesi ve Bölge halkının “bağ evi” kültürü nedeniyle şebeke suyunun ulaşmadığı alanlarda su kuyusu açtırmayı tercih etmesidir. Çok yakın zamanlara kadar yer altından çok derin olmayan noktalardan su çıkabilirken bugün birçok yerde bu derinliğin 200 metre ve üzerini bulduğu söylenebilir. Bu nedenle su kuyusu açılması ile ilgili mevzuatlarda ortaya çıkan bu sorunun önüne geçebilecek tedbirlere yer verilmelidir.

Eğitim, biyoçeşitlilik kavramının anlaşılmasını ve bu konudaki hassasiyetin genele yayılmasını sağlayabilecek önemli bir araçtır. Çevre bilinci, biyoçeşitliliğin tanımı, içeriği ve muhafazası ile ilgili konular son yıllarda ilk ve ortaöğretim müfredatında kendine yer bulmaktadır. Biyoçeşitliliğin korunması konusunda toplumsal bilincin yükseltilmesi amacıyla yazılı ve görsel medyada yer alacak kamu spotları hazırlanmalıdır.

Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerinde biyoçeşitliliğin belirlenmesi ve ardından muhafazası ile ilgili koruma önlemleri eş zamanlı ve çok boyutlu olarak yürütülmesi gereken tedbirler ile mümkün olabilir. Bu bağlamda, Bölge’nin biyoçeşitliliğinin korunmasına yönelik bölgesel bir politika perspektifi oluşturulması gerekliliğinden hareketle aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir. Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 2.4.1	Sahip Olunan Biyolojik Zenginliğin Koruma ve İzleme Yöntemlerinin Güçlendirilmesi, Biyoçeşitlilik Üzerindeki Baskıların En Aza İndirilmesi Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.4.2	Orman Alanlarının Etkin Bir Şekilde Korunması, Yapay Orman Alanlarının Artırılması Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.4.3	Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanılması Konusunda Toplumsal Bilincin Yükseltilmesi ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 2.4.4	Gaziantep’in Sahip Olduğu Biyoçeşitliliğin Gastronomi Ekonomisi ile İlişkisi Güçlendirilecektir.	Şehitkâmil, Şahinbey

Tedbir 2.4.1. Sahip Olunan Biyolojik Zenginliğin Koruma ve İzleme Yöntemlerinin Güçlendirilmesi, Biyoçeşitlilik Üzerindeki Baskıların En Aza İndirilmesi Sağlanacaktır.

Bölge'nin biyolojik çeşitliliği ekosistem, tür, gen ve biyolojik işlevler düzeyinde ele alınacaktır. Tükenme tehdidi altındaki türlerin yerinde ve yeri dışında koruma yaklaşımları ile koruma altına alınmasına öncelik verilecektir. Bu kapsamda biyolojik çeşitliliğin ve tehdit altındaki bitki ve hayvan türlerinin habitatlarının korunmasına yönelik canlıya özgü veya ekosistem bazlı biyoçeşitlilik koruma ve izleme planları hazırlanacak, tehlike altındaki türler özelinde yerinde ve gereken türlerde yeri dışında koruma stratejileri belirlenecektir. Orman Şefliklerinin veri toplama konusundaki teknik altyapısı geliştirilecek, biyoçeşitliliğin korunması ve izlenmesine yönelik kurumlar arası iş birliği güçlendirilecektir. Bölgesel bazda biyolojik çeşitliliğin kayıt altına alınması ve izlenmesi konusunda ulusal çapta yürütülen çalışmalarına ek olarak Bölge'nin sahip olduğu flora ve fauna DNA barkotlama gibi yenilikçi yöntemlerle bölgesel bazda kayıt altına alınacaktır. Biyoçeşitlilik envanteri izleme yöntem ve programları üniversiteler iş birliğinde geliştirilecektir. Doğal alanlardaki rekreasyonel faaliyet alanlarının ve kapasitelerinin biyoçeşitliliği tehdit etmeyecek sınırlarda planlanması sağlanacaktır. Bölge halkı biyolojik kaçakçılık ve biyoçeşitliliğin korunması konusunda bilinçlendirilecektir.

Tedbir 2.4.2. Orman Alanlarının Etkin Bir Şekilde Korunması, Yapay Orman Alanlarının Artırılması Sağlanacaktır.

TRC1 Bölgesi'nin sahip olduğu tür ve habitatların tahribatının önüne geçilmesi ve korunmasına yönelik atılacak adımların başında korunan alan miktarının artırılması gerekmektedir. Sürdürülebilir ormancılık, tahrip edilen arazilerin rehabilite edilmesi, yeşil alan ve ağaçlandırma çalışmalarında coğrafyayla uyumlu doğal türlerin ve yerel/endemik bitkilerin kullanımına öncelik verilecektir. Orman alanları dâhilindeki koruma yaklaşımları ilgili kamu kuruluşları tarafından etkin uygulanacaktır. Bu kapsamda gerekli altyapı olanakları geliştirilecektir. Endemik ve nadir türler bakımından risk analizi yapılacak ormancılık çalışmalarıyla entegrasyonu sağlanacaktır. Çevre düzeni planlarında yapay orman ve ağaçlandırılacak alan miktarı artırılacak ve arazi kullanım kararlarının hayata geçirilmesi sağlanacaktır. Yerel yönetimler, tarım ve orman müdürlükleri ve çevre, şehircilik ve iklim değişikliği müdürlüklerinin etkin yönetim anlayışı dâhilinde söz konusu kararlar uygulanacaktır.

Tedbir 2.4.3. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilir Kullanılması Konusunda Toplumsal Bilincin Yükseltilmesi ve Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Sağlanacaktır.

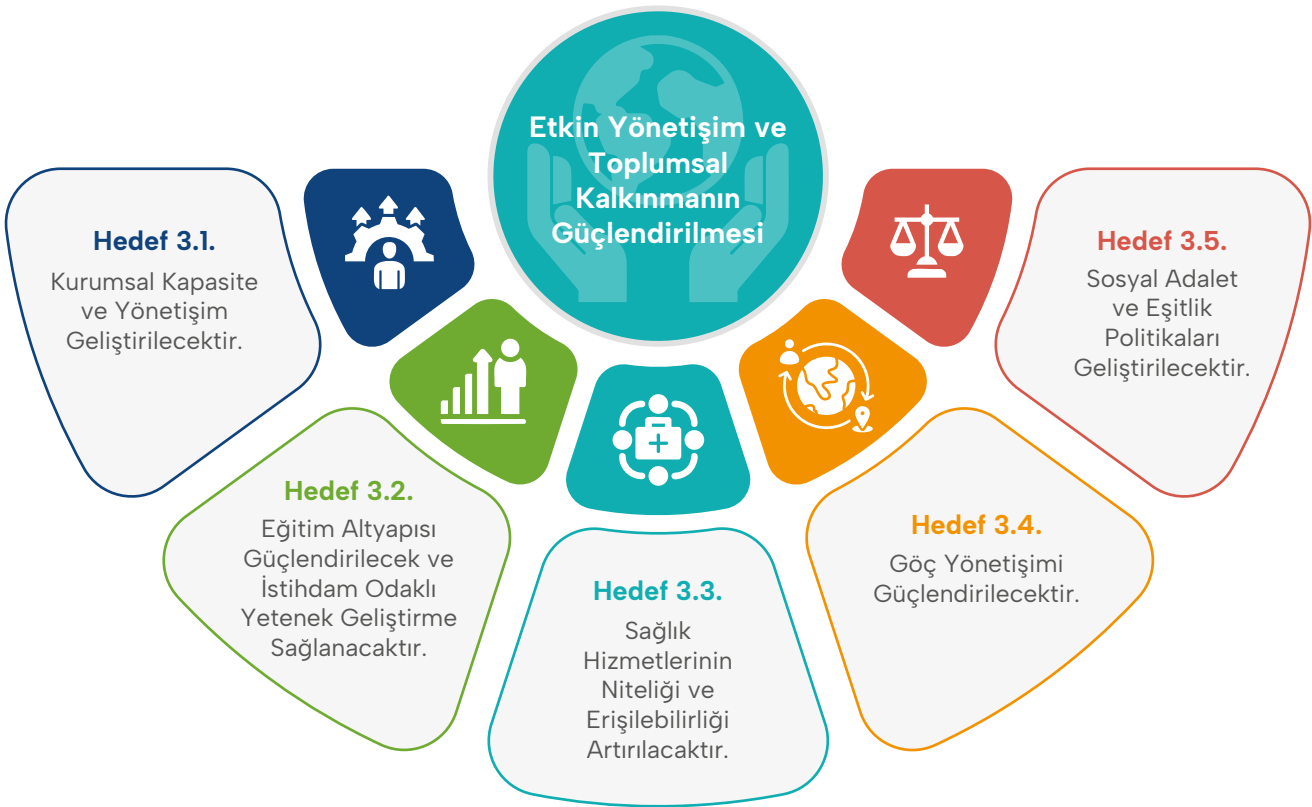
Bölge üniversitelerinde orman, ziraat ve çevre mühendislikleri bölümlerinin araştırma altyapısı ve laboratuvar olanakları geliştirilecektir. Tarımsal araştırma enstitüleri ve ilgili üniversite bölümlerinin teknik kadrolarına yönelik biyoçeşitlilik odaklı eğitim programları oluşturulacaktır. Bağcılık başta olmak üzere Bölge'nin önde gelen endemik bitkisel zenginliklerine yönelik araştırma merkezleri kurulacaktır. Nemrut Dağı, Rumkale, Belkıs, Huzurlu Yaylası ve Dülük Baba Tabiat Parkı başta olmak üzere Bölge'nin öne çıkan turizm merkezleri ve rekreasyon alanlarına özel biyolojik çeşitlilik kılavuzları ve dijital içerikler hazırlanarak halkın kullanımına sunulacaktır. Bölge genelinde biyoçeşitlilik kaybını engellemeye ve bu konuda toplumsal bilinci yükseltmeye yönelik proje ve programlar uygulanacaktır. Bu konuda uluslararası ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılacaktır. Ekosistem ve gıda sürdürülebilirliği bağlamında biyolojik çeşitliliğin önemi konusunda kamuoyu oluşturulacaktır. Farkındalık çalışmalarında yazılı ve görsel medya araçları etkin kullanılacaktır.

Tedbir 2.4.4. Gaziantep'in Sahip Olduğu Biyoçeşitliliğin Gastronomi Ekonomisi ile İlişkisi Güçlendirilecektir.

Yenilebilir yabani otlar başta olmak üzere kent mutfağında yetersiz kullanılan türler belirlenecek, yeni yemek tarifleri, ot festivalleri gibi çalışmalarla floral biyoçeşitlilik unsurlarının gastronomi turizmi bağlamında yüksek potansiyele sahip kent mutfağına katkısı artırılacaktır. Antepfıstığı, zeytin, nane, sumak gibi tarımsal üretime konu olan ürünlerin coğrafi işaret aracılığı ile etkin pazarlanması ve sahip olunan gen kaynaklarının muhafaza edilmesi sağlanacaktır. Böylelikle, gastronomi alanında ürün ve lezzet çeşitliliğinin oluşmasını katkıda bulunulacak, biyoçeşitlilik bakımından zengin bir coğrafyada yer alan Gaziantep'te gastronomi ekonomisinin biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliğine katkı sunması sağlanarak karşılıklı fayda elde edilecektir.

3. Üçüncü Stratejik Öncelik: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi

Şekil 14: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi

Planlama yaklaşımlarındaki en önemli bileşen toplum bileşenidir. Toplumsal yapı ve dinamiklerin göz önüne alınmadığı plan ve programlar eksik kalmaktadır. Bu nedenle toplumsal kalkınmaya yönelik müdahale alanlarını belirleme ile demografik yapının profilinin ve potansiyelinin analizi arasında güçlü bir bağlantı bulunmaktadır.

Sivil toplum ve örgütlenmeye ilişkin analizlerde Bölge'de faal olan sivil toplum kuruluşlarına ilişkin sayısal ve görece sınıflandırıcı veriler verilse de sivil toplum bunun ötesinde bir değere sahiptir ve sivil toplum kuruluşları sosyal sermaye kaynaklarından biridir. Belirli bir hedef ve ortak bir amaç için iş birliği imkânı sağlayan sivil toplum kuruluşlarının pozitif yönüyle sosyal sermayeyi etkilemesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra nitelikli ve kapsayıcı bir yönetim modeli ve uzun vadeli kalkınma anlayışı bakımından sivil toplum önemli bir işleve sahiptir. 2022 verilerine göre TRC1 Bölgesi'nde

2588 dernek faal olarak faaliyet göstermektedir. Bu derneklerden 1.805'i Gaziantep'te, 582'si Adıyaman'da ve 201'i Kilis'te faal olarak faaliyet göstermektedir. TRC1 Bölgesi'nde dernekler yoğunlukla mesleki ve dayanışma dernekleri, insani yardım dernekleri, spor dernekleri, eğitim ve araştırma, dini hizmetler, kültür sanat ve turizm dernekleri çerçevesinde kümelenmektedir.

TRC1 Bölgesi'ndeki hızlı nüfus artışı demografik değişim çarpan etkisi en yüksek göstergelerden biri olarak görülmektedir. Bununla birlikte eğitim ve sağlık göstergelerindeki nitelik ve nicelik ihtiyaçları, kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik ihtiyaçlar, toplumsal adaletin kurulması ve sürdürülmesine yönelik ihtiyaçlar toplumsal kalkınma konusunda önemli müdahale alanlarına işaret etmektedir. Bu bakımdan üçüncü stratejik öncelik olarak "Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınma" stratejik önceliği, bu stratejik öncelik başlığı altında ise 5 farklı hedef belirlenmiştir;

- Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir.
- Eğitim Altyapısı Güçlendirilecek ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.
- Sağlık Hizmetlerinin Niteliği ve Erişilebilirliği Artırılacaktır.
- Göç Yönetişimi Güçlendirilecektir.
- Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir.

Hedef 3.1. Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir.

Kentlerin gelişmesindeki en önemli faktör kurumlar ve kurumlar arası yönetişimin en üst düzeyde gerçekleşmesidir. Bu da kurumsal kapasitenin ve ortak akılla hareket edebilme yeteneklerinin gelişmiş olmasıyla ilişkilidir.

Bölge'de sivil toplum faaliyetlerinin yoğunlaştığı 2.588 dernek bulunmaktadır. Bölge'de derneklerde maaşlı çalışan sayısı 1.690 iken gönüllü çalışan sayısı 113'tür. Bu rakamlar sivil toplum ve gönüllülük ilişkisi bakımından önem arz etmektedir. Zira sivil toplum kültürü ve doğası, bireyin kendi iradesiyle ve rızasıyla bu örgütlü yapılanmaya katılımı gerektirmektedir. Ancak verilere bakıldığında sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllü sayısı oldukça az görülmektedir. Gönüllülüğün bireysel, kurumsal ve ekonomik işlevleri bulunmaktadır. Bununla birlikte bir sivil toplum kuruluşu kısıtlı bütçesiyle yapmak istediği işleri ancak gönüllü çalışan desteğiyle iyileştirebilir. Türkiye ve TRC1 Bölgesi sivil toplum ve gönüllülük verilerine bakıldığında ve bu alanda gönüllü çalışan sayısı artırılmak istendiğinde yasal düzenlemelerin yapılması, gönüllülüğün yeniden tanımlanması, görünür olması, gönüllü yönetimi için vizyon ve strateji belirlenmesi, gönüllüler için düzenli çalışma ortamının sağlanması, görev ve sorumlulukların tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi bu alanda atılacak en önemli adımlardır. Bu sayede genişleyecek olan sivil toplum gönüllü tabanı sivil toplum ve sosyal sermayeyi güçlendirecektir.

Türkiye'de kooperatifler Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olmak üzere üç bakanlık çatısı altında toplanmaktadır. Burada kalkınmayla yüksek ilişkisi olan kadın emeği yoğun kooperatiflere ve tarımsal kalkınma kooperatiflerine yer verilmektedir. Buna göre Bölge'de 20 kadın emeği yoğun kooperatif, 70 tarımsal kalkınma kooperatifi bulunmaktadır. TRC1 Bölgesi Kadın Kooperatifleri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Mevcut Durum Analizi'ne (2021) göre Bölge'de kooperatifçiliğe ilişkin temel sorunlar kooperatifçilik bilincinin yerleşmesi, sürdürülebilir kooperatifçilik ekosisteminin kurulmaması, kurumsal bilgi, beceri ve ağ kurma eksikliği, sürdürülebilir mali yönetim kapasitesinin düşük olması şeklinde tespit edilmiştir.

İş birliği ve dayanışma örneklerinden biri olan kent konseyleri yerel kalkınma ve yönetim açısından önemli araçlardan biridir. Karar alma süreçlerine katılım konusunda kent konseyleri nitelikli bir yönetim ağı kurmak koşuluyla sosyal ve toplumsal sermayeyi güçlendiren bir mekanizmadır. TRC1 Bölgesi’nde kent konseyleri aktif çalışmalar yürütmektedir. Gaziantep Kent Konseyi bünyesinde gençlik, çocuk, engelli ve kadın meclisi çalışmalarını yürütmektedir. Buna ek olarak 19 çalışma grubu (aile, çevre, imar ve şehircilik, eğitim, esnaf, göç ve sığınmacılar, gaziler ve şehit aileleri, spor, tarım, trafik gibi) bulunmaktadır. Adıyaman Kent Konseyi çalışmalarını gençlik, kadın ve engelliler meclisi aracılığıyla yürütmektedir. Kilis Kent Konseyi’nde ise trafik ve ulaşım, tarım, gıda ve hayvancılık, kültürel miras, tarih ve sanat, gastronomi ve yemek kültürü, mahalle ve muhtarlar, hemşehri dernekleri ve proje ve ar-ge çalışma grupları yer almaktadır.

TRC1 Bölgesi’nde özellikle Kilis ve Adıyaman il ve ilçelerinde kurumsal kapasitenin zayıflığı bu illerin durağan ve kilitlenmiş olmasındaki en önemli sorun alanlarından birisidir. Nitelikli personelin azlığı, personel sirkülasyonu gibi etkenler sebebiyle kurumlarda süreklilik yakalanamamaktadır. Mevcut personel kapasitesi ve yetenekler kurum kapasitesinin gelişmesinde önemli unsurlardır. Bunlarla birlikte kurumlar arasındaki eşgüdüm ve ortak akılla hareket etme yetenekleri de zayıftır. Belirli bir amaç etrafında bir araya gelme ve birlikte hareket edebilme yeteneklerinin geliştirilmesinin söz konusu illerin durağanlığını ve kilitlenmişliğini aşmada önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle “kurumsal kapasite ve yönetişimin geliştirilmesi” hedefi konulmuş, illerin sonuç odaklı eylemler etrafında birlikte hareket edebilme yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.1.1	Bölge Sivil Toplum Kuruluşlarının Kamu Politikalarının Yapım Süreçlerine Katılımları Artırılacak, Bölgesel Karar Alma Mekanizmalarında Daha Fazla Söz Sahibi Olmaları Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.1.2	Bölge’de Örgütlenme Kültürünün Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.1.3	Sivil Toplum Örgütleri, Kooperatif ve Birliklerin Kurumsal Kapasitelerinin Güçlendirilmesi, Dijital Becerilerinin Geliştirilmesi, Görünürlüklerinin Artırılması Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.1.4	Kilis Kurumlarının Teknik ve Beşeri Kapasiteleri Güçlendirilecektir.	Kilis
Tedbir 3.1.5	Sosyal Girişimciliğin Desteklenmesine Yönelik Çalışmalar Yürütülecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

Tedbir 3.1.1. Bölge Sivil Toplum Kuruluşlarının Kamu Politikalarının Yapım Süreçlerine Katılımları Artırılacak, Bölgesel Karar Alma Mekanizmalarında Daha Fazla Söz Sahibi Olmaları Sağlanacaktır.

Bölge’de farklı sosyal grupları temsil eden sivil toplum kuruluşlarının karar alma mekanizmalarında temsiliyetlerini güçlendirecek adımlar atılacaktır. Bölge’de yer alan kamu kuruluşları, yerel yönetimler, oda ve birlikler tarafından gerçekleştirilen ve kente ilişkin konularda karar alınan kurul, komite, çalışma grubu ve çalıştay gibi organizasyonlara ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin katılımı sağlanacak/artırılacaktır.

Tedbir 3.1.2. Bölge’de Örgütlenme Kültürünün Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.

Bölge genelinde örgütlenme ve sivil toplum bilincinin yükseltilmesine yönelik farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlenecektir. Bölge’de kooperatif ve birlik sayısının artırılmasına yönelik kamu kurumları öncülüğünde kolaylaştırıcılık faaliyetleri yürütülecektir. Bölge genelinde meslek örgütleri, kooperatifçilik, oda, birlik kurulmasına yönelik faaliyetler desteklenecektir. Örgütlenme konusundaki sorunları ortaya koyacak araştırma ve analiz çalışmaları ortaya konulacak, sorun alanlarına yönelik eylemler hayata geçirilecektir. Yerel yönetimler ve Kalkınma Ajansı söz konusu eylemleri hayata geçirecek planlamayı gerçekleştirecektir.

Tedbir 3.1.3. Sivil Toplum Örgütleri, Kooperatif ve Birliklerin Kurumsal Kapasitelerinin Güçlendirilmesi, Dijital Becerilerinin Geliştirilmesi, Görünürlüklerinin Artırılması Sağlanacaktır.

Mevcut STK, kooperatif, birliklerin mali yapısının ve insan kaynağının güçlenmesi, görünürlüklerinin artırılması amacıyla bölgesel fon sağlayıcı kuruluşlar tarafından destek mekanizmaları geliştirilecek, mevcut destek programlarında söz konusu örgütlere öncelik verilecektir. STK’ların kamu kurumları, özel sektör ve üniversiteler ile iş birliği güçlendirilecektir. STK’ların dijital teknolojilerle buluşturulmasına yönelik eğitim ihtiyacı belirlenecek, bu konuda bölgesel bir program çerçevesinde eğitim faaliyetleri tasarlanacaktır. Sivil toplum örgütleri, kooperatif ve birliklerin uluslararası kaynak/fon kullanımı artırılmasına öncelik verilecektir.

Tedbir 3.1.4. Kilis Kurumlarının Teknik ve Beşeri Kapasiteleri Güçlendirilecektir.

Kilis’te hizmet veren kamu kurumları ve odaların kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla teknik ve beşeri sermaye eksiklikleri belirlenerek il bazlı ihtiyaç analizi hazırlanacaktır. Valilikler, Kalkınma Ajansı ve GAP öncülüğünde kısa ve orta vadeli eğitim programları tasarlanacaktır. Kurumlar arası tecrübe paylaşımı sağlamak amacıyla ulusal ölçekte işbirlikleri kurulacaktır. Bölgesel fon sağlayıcı kuruluşların destek programlarında Kilis kurumlarının kapasite geliştirme faaliyetlerine öncelik verilecektir.

Tedbir 3.1.5. Sosyal Girişimciliğin Desteklenmesine Yönelik Çalışmalar Yürütülecektir.

Sosyal girişimciliğe konu olabilecek alanlar il ve ilçe düzeyinde belirlenecek, bu alanlara yönelik sosyal girişimcilik proje havuzu oluşturulacaktır. Sosyal girişimciliğe yönelik Kalkınma Ajansı, GAP ve KOSGEB gibi bölgesel fon sağlayıcılar eliyle çağrı programları geliştirilecektir. Bölge üniversitelerinde sosyal girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesi için proje yarışmaları düzenlenecektir.

Hedef 3.2. Eğitim Altyapısı Güçlendirilecek ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.

Kalkınma literatüründe en önde gelen konulardan birisi nitelikli eğitimidir. Eğitim kapasitesinin yüksek olması gelecekte Bölge’de ekonomik ve sosyal yaşama dair gelişmişliğe doğrudan etki edecek önemli bir husustur. Yerleşimlerdeki ticaret ve sanayi gelişiminde nitelikli eğitim almış iş gücünün önemi ise daha önemlidir. Sektörlerin geleceğe uyum sağlayabilmesi için en önemli unsur sahip olduğu nitelikli işgücüdür. Hem ekonomik hem de sosyal anlamda gelişmişliği sağlayabilmek için eğitim altyapısının güçlendirilmesi en temel konulardan birisidir.

Bölgesel verilere bakıldığında temel eğitim alanında okullaşma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Yükseköğretim alanındaki istatistiklerde de benzer bir durum söz konusudur. Okuryazarlık oranlarında ise Bölge illerinde yüzde 83'lük bir ortalama yakalanmıştır. Okuma yazma bilmeyen kadın oranı ise yüzde 5 civarlarında seyretmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğinin yakalanarak kadınların eğitim almasını sağlayacak olanakların artırılması hala müdahale edilmesi gereken bir alan olarak görülmektedir.

Türkiye genelinde okul başına düşen öğrenci sayıları TÜİK verilerine göre 2021 yılında ilkokullarda okul başına 222 öğrenci, ortaokullarda 270 öğrenci, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında ise okul başına 406 öğrencinin düştüğü görülmektedir. TRC1 Bölgesi düzeyinde bu sayılar ülke ortalamasından daha yüksektir. Bölge'de bulunan ilkokullarda okul başına düşen öğrenci sayısı 279, ortaokullarda 391 ve mesleki – teknik ortaöğretim kurumlarında ise 500'dür. İl bazında okul başına düşen en yüksek öğrenci sayısı nüfusun fazlalığı bakımından Gaziantep'te görülmektedir. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında Türkiye genelinde ilkokullarda 17, ortaokullarda 14 ve mesleki-teknik ortaöğretim okullarında 11 öğrenci olduğu görülmektedir. Bölge düzeyinde bu sayılar ilkokullarda 21, ortaokullarda 16 ve mesleki-teknik ortaöğretim kurumlarında 13'tür. İl bazında ise ilkokul ve ortaöğretim okullarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı en fazla Gaziantep ilinde, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları düzeyinde öğretmen başına düşen en çok öğrenci Kilis ilindedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı bakımından duruma bakıldığında, Türkiye genelinde ilkokul ve ortaokullarda 23 öğrenci, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında ise 20 öğrenci düştüğü görülmektedir. TRC1 Bölgesi düzeyinde ilkokul ve ortaokullarda derslik başına 30 öğrenci düşerken, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında 22 öğrenci düşmektedir. Bölge'de derslik başına en çok öğrenci Gaziantep'tedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okulu bakımından ise derslik başına düşen öğrenci sayısı en çok Kilis ilindedir. Bölge'de eğitim altyapısında görülen eksikliklerin belirlenerek giderilmesi, mesleki eğitimin etkin kılınması ve genel anlamda eğitim kalitesinin yükseltilmesinin Bölge'deki kalkınmışlık seviyesini yukarı taşıyacaktır.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.2.1	Bölge'de Eğitim Niteliklerinin Geliştirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.2.2	Eğitim Altyapısı İyileştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.2.3	Mesleki Eğitimin Sunduğu Becerilerin Bölge İş gücü Piyasası İhtiyaçları İle Eşleşmesine Yönelik Paydaşlar Arası Koordinasyon Sağlanacaktır.	Sanayi Odaklı Yerleşimler (Tablo 3)
Tedbir 3.2.4	Araştırma ve İnovasyonda Yükseköğretimin Rolü Güçlendirilecek, Üniversite-Sanayi Bağlantıları İyileştirilecektir.	Şehitkâmil, Şahinbey, Adıyaman merkez ilçesi, Kilis merkez ilçesi, Gölbaşı, Kâhta, Besni, Oğuzeli, Nizip, Araban, Nurdağı ve İslahiye
Tedbir 3.2.5	Eğitim Hizmetlerinin Sosyal Uyumunu Artırıcı Nitelik Kazanması Sağlanacaktır.	Nizip, Şehitkâmil, Şahinbey, Oğuzeli, Kilis İl merkezi

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.2.6	Gençlerin, Kadınların ve Engellilerin İş gücü Piyasasına Girmesi ve Kalıcı Olmaları İçin Kapsayıcı ve Nitelikli Eğitime Erişimi Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.2.7	"Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler" in Eğitim ve İş gücüne Katılımını Artıracak Bütüncül Programlar Tasarlanacak ve Uygulanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

Tedbir 3.2.1. Bölge’de Eğitim Niteliklerinin Geliştirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.

Bölge genelinde eğitimci ve öğretmenler başta olmak üzere mesleki niteliklerinin geliştirilmesine yönelik proje ve uygulamalar geliştirilecek, bölgesel ihtiyaçlara odaklı hizmet içi eğitimler başta olmak üzere kapsamlı eğitim programları düzenlenecektir. Öğrenme süreçlerinde dijital uygulama ve içerik hazırlamaya yönelik eğitimci ve öğretmen kapasiteleri yükseltilecektir.

Tedbir 3.2.2. Eğitim Altyapısı İyileştirilecektir.

"Kırsal yerleşimler"de eğitim altyapısının geliştirilmesine yönelik ihtiyaç analizi yapılacaktır. Kurumlar arası eşgüdüm sağlanarak eğitim altyapısı güçlendirilecek, "kırsal yerleşimler"de (Tablo 3) eğitime erişilebilirliği artıracak planlamalar gerçekleştirilecektir. Derslik başına düşen öğrenci sayılarının yüksek olduğu merkez ilçelerde il valilikleri, yerel yönetimler, ilçe kaymakamlıkları, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri iş birliğinde yeni okul alanları belirlenmesi ve okul/derslik sayılarının yükseltilmesi sağlanacaktır. Okulların ve eğitim kurumlarının teknolojik olarak güçlendirilmesi, okullarda çevrimiçi öğrenme platformları/dijital içeriklere erişimi arttırmak için altyapının güçlendirilmesi, kütüphane ve laboratuvar olanaklarının artırılması, okullarda kullanılan teknoloji materyallerinin güncellenmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Tedbir 3.2.3. Mesleki Eğitimin Sunduğu Becerilerin Bölge İş Gücü Piyasası İhtiyaçları ile Eşleşmesine Yönelik Paydaşlar Arası Koordinasyon Sağlanacaktır.

Gaziantep sanayi bölgeleri, Kilis, Adıyaman, Kâhta, Nizip gibi sanayi bakımından gelişmiş yerleşimlerde sektörleri temsilen oda/birlikler, İŞKUR, ticaret ve sanayi odaları, sanayi ve teknoloji müdürlükleri, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri, üniversite/meslek yüksekokulları, mesleki eğitim merkezleri ve ilgili STK’ların bir araya geldiği bir yönetim modeli belirlenecektir. Bu çerçevede sektör temelli iş gücü gereksinimlerini ortaya koyan ihtiyaç analizleri ortaya konulacaktır. Sektörel ihtiyaçlara göre eğitim programları düzenlenecek, mesleki eğitim ve işgücü piyasasının güncel durumunun izlenmesi amacıyla il istihdam ve mesleki eğitim kurulları gibi ortak platformların etkinliği artırılacaktır. MEB iş birliğinde mesleki ve teknik eğitim kurumlarında açılacak alan ve dallar belirlenecek ve öğretim programı hazırlanacaktır.

Tedbir 3.2.4. Araştırma ve İnovasyonda Yükseköğretimin Rolü Güçlendirilecek, Üniversite –Sanayi Bağlantıları İyileştirilecektir.

Bölge üniversiteleri ve imalat sanayi işletmeleri arasında Ar-Ge ve yenilik odaklı karşılıklı iş birliği modelleri geliştirilecektir. Araştırma-geliştirme, test-analiz ve danışmanlık hizmetlerinde üniversitelerin teknik ve insan kaynağı kapasiteleri güçlendirilecektir. Üniversite-sanayi iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla imalat sanayi aktörlerini bir araya getiren kurul, komite, toplantı ve

çalıştaylara bölge üniversitelerinin ilgili bölümlerinden öğretim üyelerinin katılımı artırılacak/sağlanacaktır. Kilis'te teknoloji geliştirme bölgesi kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Tedbir 3.2.5. Eğitim Hizmetlerinin Sosyal Uyumu Artırıcı Nitelik Kazanması Sağlanacaktır.

Uluslararası göçle gelen nüfusun yoğun olduğu Gaziantep ve Kilis'te hizmet veren okullarda hızlandırılmış, etkin ve bir arada yaşamı destekleyici proje ve programlar geliştirilecektir. Uluslararası göçle gelen toplulukları içerecek karşılıklı dil eğitimi programları düzenlenecek, nitelikleri artırılacaktır. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin sosyal uyuma yönelik farkındalıklarını yükseltecek uygulamalar geliştirilecek; uyumlu iletişim, empati kurma, işbirlikçi düşünme gibi konular üzerinde yoğunlaşan eğitmen eğitimi içerikleri geliştirilerek sosyal uyumun hızlandırılması ve daha kalıcı hale getirilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 3.2.6. Gençlerin, Kadınların ve Engellilerin İş Gücü Piyasasına Girmesi ve Kalıcı Olmaları İçin Kapsayıcı ve Nitelikli Eğitime Erişimi Sağlanacaktır.

Bölge genelinde mesleki eğitim programlarında eğitim aktörlerinin eşgüdümünde kadın, genç ve engelli kotalarının belirlenmesi sağlanacaktır. Kadın, genç ve engelli dostu mesleki eğitim ve girişimcilik programlarının etkin tanıtımlarının yapılması sağlanacak, bu kapsamda mahalle bazlı tespit çalışmaları gerçekleştirilecektir. Milli Eğitim Müdürlükleri başta olmak üzere meslek oda ve birlikleri, mesleki eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri eşgüdüm içerisinde söz konusu çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla yol haritası oluşturacaktır.

Tedbir 3.2.7. “Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençler”in Eğitim ve İş Gücüne Katılımını Artıracak Bütüncül Programlar Tasarlanacak ve Uygulanacaktır.

Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin işgücü piyasasına entegrasyonunu artıracak destek programları tasarlanacak, bu alanda uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanan kaynakların etkin kullanımına Kalkınma Ajansı, İŞKUR, meslek örgütleri ve STK'lar tarafından öncülük edilecektir. Bölge genelinde gençlere yönelik istihdama erişimlerini kolaylaştırıcı eğitim ve programlar ve çok dilli çalışmalar gerçekleştirilecektir. Ne eğitimde ne istihdamda olan gençler konusunun mekânsal boyutları ele alınarak mahalle ölçeğinde, hedef grupların heterojenliğini dikkate alan, yerel yönetimin de dâhil olduğu çözümler geliştirilecektir. Yerel yönetimler, söz konusu hedef gruba yönelik iletişim stratejilerini belirleyecektir.

Hedef 3.3. Sağlık Hizmetlerinin Niteliği ve Erişilebilirliği Artırılacaktır.

TRC1 Bölgesi'nde sağlık alt yapısı incelendiğinde yüz bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı oranının ülke ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Bölge'de Gaziantep sahip olduğu hekim ve yatak sayısı ile öne çıkmaktadır. Gaziantep, Bölge'nin diğer illerine nispeten güçlü sağlık altyapısı ile sunduğu sağlık hizmetleri kenti sağlık alanında bölgesel bir çekim noktası konumuna getirmiştir. Bölge'de üniversiteler bünyesinde yer alan iki araştırma hastanesi de Gaziantep'te hizmet vermektedir. 2020 yılında Gaziantep Üniversitesi bünyesinde kurulan Proton Hızlandırma ve Radyofarmasötik Üretim Merkezi ile kentin sağlık araştırmaları altyapısı güçlendirilmiştir.

Bebek ölüm hızı/oranı bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren demografik göstergelerden biridir. Bununla beraber bu gösterge doğuştan beklenen yaşam süresi hesaplamasında da belirleyicidir. Bu göstergenin ekonomik ve sosyal düzey, sağlık okuryazarlığına ve sağlık hizmetlerine erişim ile

yüksek ilişkisi bulunmaktadır. Özellikle anne ve aileye bağlı nedenler kadının toplumdaki statüsü, eğitimi ve ekonomik hayata katılımı ile doğru orantılıdır. Anne-baba eğitim seviyesi ve gelir durumu ile ilgilidir. Gelir düzeyine bağlı olarak yeterli sosyal güvence imkânına sahip olunmaması da bebek ölüm oranlarındaki sosyal nedenlerden biridir. TRC1 Bölgesi bebek ölüm ve 5 yaş altı çocuk ölüm hızının yüksek olduğu bölgeler arasında yer alarak negatif anlamda ön plana çıkmaktadır. TÜİK verilerine göre 2022 yılında Bölge bebek ölüm oranlarında binde 14,6 oranıyla 26 bölge arasında en yüksek bölge, Gaziantep ise binde 15,9 oranla 81 il arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Bölge’de ilgili kurum ve kuruluşlar bu konuda gerekli uygulamaları yapsa da yeterli olmadığı görülmektedir. Bu nedenle gebeliğin izlenmesi, gıda desteği, aile planlaması, ebeveyn eğitimi, sağlık personelinin ve kuruluşlarının yeterliliği ve yardımı konusunda ciddi çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler kriterlerine göre yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki oranı yüzde 8 ile yüzde 10 arasında ise o ülkenin yaşlı olduğu, yüzde 10’un üzerinde ise çok yaşlı olduğu anlamına gelmektedir. Sağlık okuryazarlığının ve imkânlarının artması, eğitim düzeyinin yükselmesi gibi nedenler bir ülkenin nüfusunun giderek yaşlanmasına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak o ülkede aktif nüfus oranının azalması, sosyal güvenlik sisteminde ve sosyal politika anlayışında/uygulanışında iyileştirmelerin artması, aile yapısında ve emek piyasasında değişim gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. TRC1 Bölgesi yaşlı nüfus bağımlılık oranına bakıldığında Gaziantep’te yüzde 9,1, Adıyaman’da yüzde 13 ve Kilis’te yüzde 12,8 oranında yaşlı bağımlılık oranı görülmektedir. Bu oranlar Türkiye ortalamasının (yüzde 14,3) altında olsa bile özellikle Adıyaman ve Kilis nüfusunun çok yaşlandığı görülmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen olası sorunlara yönelik yaşlı nüfusu içerecek sosyoekonomik bir modelin oluşturulması önem arz etmektedir.

TRC1 Bölgesi’nde 18 yaş altı gebelik sayısı özellikle Gaziantep’te oldukça yüksektir. Bu sorunu belirleyen en önemli nedenler arasında düşük sosyoekonomik düzey, yetersiz beslenme ve bakım, düşük sağlık okuryazarlığı sayılabilir. Bu nedenle 18 yaş altı evlilik ve çocuk sahipliği başta olmak üzere aile ve evlilik konusunda ebeveyn olmanın sorumlulukları, okul ve iş kaybının telafisi, nitelikli sağlık hizmetlerine eşit erişim, kültürel yaklaşım gibi alanlarda işlevsel çözümlerin / politikaların / uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir.

TRC1 Bölgesi’nde sağlık hizmetinin yaygınlaştırılması, kalitenin artırılmasına yönelik tedbirler alınacaktır. Sağlık hizmetlerinde fiziki ve insan kaynağı altyapısı güçlendirilecek, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin etkinliği artırılabilecektir. Bölge’de sağlık sisteminin pandemi gibi riskler karşısında esnekliği/dayanıklılığı geliştirilecektir. Sağlık okuryazarlığı artırılacak, sağlıklı yaşam bilinci toplum genelinde yaygınlaştırılacaktır. Sağlık teknolojilerinin geliştirilmesine yönelik altyapı güçlendirilecektir. Dezavantajlı nüfusun sağlık alanında sunulan kamu hizmetlerinden yararlanması konusunda yaşanan olumsuzluklar giderilecektir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.3.1	Bölge’de Sağlık Alanındaki Altyapı Eksiklikleri Giderilecek ve Sağlık Hizmetleri Standardı Yükseltilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.3.2	Sağlık Alanındaki Bilgilendirme Çalışmaları Yaygınlaştırılacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.3.3	Gaziantep'te Bebek Ölüm Oranlarının Düşürülmesine Yönelik Çok Aktörlü Tedbirler Alınacak, Yeni Doğan Hizmetlerinde Altyapı, İnsan Kaynağı Eksiklikleri Giderilecek ve Toplumsal Bilincin Artırılması Sağlanacaktır.	Gaziantep
Tedbir 3.3.4	Bölge Sağlık Sisteminin Pandemi Gibi Riskler Karşısında Dayanıklılığını ve Esnekliğini Artırıcı Uygulamalar Hayata Geçirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

Tedbir 3.3.1. Bölge'de Sağlık Alanındaki Altyapı Eksiklikleri Giderilecek ve Sağlık Hizmetleri Standardı Yükseltilecektir.

Kilis il merkezi ve ilçeleri, Şehitkâmil ve Şahinbey ilçesiyle birlikte uluslararası göçle gelen nüfusun yoğun olduğu Nizip, Karkamış ilçelerinde sağlık tesislerinin artırılmasına yönelik uygulamalar gerçekleştirilecek, mevcut sağlık tesislerinin kapasiteleri artırılabilecektir. Demans, Alzheimer gibi sağlık problemlerinin yanı sıra otizm, down sendromu gibi özel durumlara yönelik politikalar ile birlikte bu alanlara yönelik altyapı eksikliklerinin tamamlanması sağlanacaktır.

Tedbir 3.3.2. Sağlık Alanındaki Bilgilendirme Çalışmaları Yaygınlaştırılacaktır.

Obezite, alternatif tıp, salgınlar, sağlıkta şiddet başta olmak üzere halk sağlığını ilgilendiren konularla beraber demans, alzheimer gibi sağlık problemlerinin yanı sıra otizm, down sendromu gibi özel durumlara yönelik sağlık müdürlükleri tarafından mahalle ölçeğinde toplantılar gerçekleştirilecek, kamu spotları gibi dijital içerikler oluşturulacaktır.

Tedbir 3.3.3. Gaziantep'te Bebek Ölüm Oranlarının Düşürülmesine Yönelik Çok Aktörlü Tedbirler Alınacak, Yeni Doğan Hizmetlerinde Altyapı, İnsan Kaynağı Eksiklikleri Giderilecek ve Toplumsal Bilincin Artırılması Sağlanacaktır.

Gaziantep'te bebek ölüm oranlarının yüksek oluşuna yönelik araştırma ve analizler gerçekleştirilecektir. Sağlık İl Müdürlüğü ve Kalkınma Ajansı birlikteliğinde söz konusu soruna yönelik araştırma çalışmalarını gerçekleştirecektir. Sorun alanlarına yönelik olarak plan ve politikalar üretilecek ve gerek sağlık tesislerinin altyapısının geliştirilmesi, gerek insan kaynağı konusundaki aksaklıkların giderilmesine yönelik eylemler uygulanacaktır.

Tedbir 3.3.4. Bölge Sağlık Sisteminin Pandemi Gibi Riskler Karşısında Dayanıklılığını ve Esnekliğini Artırıcı Uygulamalar Hayata Geçirilecektir.

Gelecekte gerçekleşebilecek salgın koşulları karşısında Bölge sağlık sisteminin dayanıklılığını ölçmeye yönelik araştırma, analiz ve simülasyonlar sağlık müdürlükleri, Kalkınma Ajansı ve ilgili STK'lar iş birliğinde hazırlanacaktır. Söz konusu çalışmaların ışığında Bölge düzeyinde alınacak tedbirler belirlenerek ilgili sağlık müdürlükleri tarafından uygulanması sağlanacaktır.

Hedef 3.4. Göç Yönetişimi Güçlendirilecektir.

TRC1 Bölgesi 2011 yılından bu yana süren Suriye iç savaşı sırasında ortaya çıkan nüfus

hareketliliğinden, stratejik konumu ve tarihsel bağlantıları nedeniyle en fazla etkilenen sınır bölgeleri arasındadır. Bölge, göç öncesi Suriye'yle olan tarihsel, kültürel, ekonomik ve coğrafi yakınlık sebebiyle savaştan etkilenen nüfusun kendisini güvende hissettiği varış noktalarından biri olmuştur. Yaklaşık 11 yıl birlikte yaşama deneyimi çeşitli sorun alanları doğurmakla beraber ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan farklı deneyim ve karşılıklı fayda ortamı doğurmuştur. Bu nedenle tarihsel ve toplumsal olarak inşa edilmiş bağların yer değiştirme, birlikte yaşama ve etkileşim uzantılarıyla bir izdüşüm yarattığı görülmektedir. TRC1 Bölgesi'nde yaşanan bu demografik hareketlilik esasen ekonomik, kültürel, toplumsal açıdan bir avantaj ve çeşitlilik, dolayısıyla bu alanlarda bir kapasite geliştirme fırsatı olarak görülmektedir.

2021 yılı verilerine göre Türkiye genelinde 3.652.813 kayıtlı *"uluslararası göçle gelen nüfus"* bulunmaktadır. Kayıtlı *"uluslararası göçle gelen nüfus"* sayısının ilde yaşayan toplam kişi sayısına oranı Gaziantep'te yüzde 17,93, Adıyaman'da yüzde 3,58, Kilis'te yüzde 38,47'dir. Nüfus açısından bakıldığında Gaziantep *"uluslararası göçle gelen nüfus"*un en fazla olduğu ilk on il içerisinde ikinci sırada, Kilis ise nüfusa oranla bakıldığında *"uluslararası göçle gelen nüfus"*un en fazla olduğu ildir. İç göç hareketlerine bakıldığında Gaziantep ve Adıyaman göç veren (negatif) konumda, Kilis ise göç alan (pozitif) konumdadır. Bölge'nin aldığı ve verdiği göç miktarı arasında ciddi bir farkın olmayışı bu göçlerin etkililiğini de sınırlı kılmaktadır. TRC1 Bölgesi benzer coğrafik bölgelerden göç almakta ve göç vermektedir. Bölgeler arası göç hareketliliğine bakıldığında TRC1 Bölgesi'nin çevre illerden ve İstanbul ve Ankara gibi büyük illerden göç aldığı ve göç verdiği görülmektedir.

Gaziantep'in ekonomik ve sosyal imkânlarının fazla olması; hizmet, sermaye, üretim ve tüketim fonksiyonlarının yoğunluğu ve dolayısıyla bir çekim merkezi olması bu artışta etkili olmuştur. Öte yandan Adıyaman ve Kilis ise görece istikrarlı nüfus hareketine sahiptir. Her iki kentte sosyal ve ekonomik gelişmenin durağan olması, kentleşme ve sosyal donatı altyapısının zayıf olması gibi nedenler bu kentlerden göç etmenin temel sosyo-psikolojik etmenini oluşturmaktadır.

TRC1 Bölgesi'nde etkin bir göç yönetimi politikası uygulanması adına dezavantajlı nüfusun refah düzeyinin artırılmasına yönelik somut adımlar atılması, göç yönetimi ile ilişkili tüm aktörlerin kapasitelerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bölge'de iş ve yatırım ortamının göç odaklı iyileştirilmesi, ilgili altyapıların güçlendirilmesi göçle gelen nüfusun yarattığı fırsatlara odaklanması ve kapsayıcı bir sosyo-ekonomik kalkınmanın tesis edilmesi adına kritik öneme sahiptir.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.4.1	Kilis ve Adıyaman İl ve İlçelerinde İstihdam Olanakları Artırılacaktır.	Adıyaman, Kilis
Tedbir 3.4.2	Kapsayıcı ve Göçe Duyarlı Büyüme İçin Yerel Girişimcilik Ekosistemi İyileştirilecektir.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 3.4.3	Uluslararası Göçle Gelen Nüfusun Yetkinliklerinin Bölge İş gücü Piyasası İle Uyumu Artırılacaktır.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 3.4.4	Eğitim, Sağlık, İstihdam, Sosyal Koruma Alanlarında Göç ve Kalkınmaya Duyarlı Mekanizmalar Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.4.5	Karşılıklı Uyumun Güçlendirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.	Gaziantep, Kilis

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.4.6	Sürdürülebilir ve Göçe Duyarlı Kentsel Yönetim Anlayışı Benimsenecektir.	Gaziantep, Kilis
Tedbir 3.4.7	Göç Yönetimi Konusunda Etkin ve Kesişimsel Dezavantajlılığın Gözetildiği Yönetişim ve Koordinasyon Mekanizmaları Geliştirilecektir	Gaziantep, Kilis

Tedbir 3.4.1. Kilis ve Adıyaman İl ve İlçelerinde İstihdam Olanakları Artırılacaktır.

Kırsal ve genç girişimciliğin artırılmasına yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. İstihdam yoğun sektörlerin yatırım yapabilmesine yönelik altyapı iyileştirilecek ve yatırım olanaklarının geliştirilmesine yönelik il valilikleri, yerel yönetimler, odalar ve Kalkınma Ajansı eşgüdümünde yatırım rehberleri hazırlanacaktır. İlçelerde yer alan tekstilkent gibi uygulamaların kapasite ve altyapısı geliştirilecektir. Bununla birlikte, ilçelerde tarıma entegre sanayinin gelişim göstermesine yönelik öncelikler belirlenecektir.

Tedbir 3.4.2. Kapsayıcı ve Göçe Duyarlı Büyüme İçin Yerel Girişimcilik Ekosistemi İyileştirilecektir.

Gaziantep ve Kilis illerinde uluslararası göçle gelen nüfusun girişimcilik motivasyonlarını ve yaşadıkları sorunları tespit edilecek, girişimcilik ortamının güçlendirilmesi ve kolaylaştırıcı uygulamalar göç yönetişimi aktörleri tarafından belirlenecektir. Gaziantep ve Kilis'te genç işsizliği sorununun azaltılması, toplumsal uyumun güçlendirilmesi, kayıt dışı işgücünün azaltılması amacıyla girişimcilik altyapısı iyileştirilecek, girişimcilik alanında kuluçka hizmeti veren kuruluşlar ve göç yönetişimi aktörlerinin iş birliğinde uluslararası göçle gelen nüfus ve yerel girişimciler için ortak girişimcilik programları geliştirilecek/tasarlanacaktır.

Tedbir 3.4.3. Uluslararası Göçle Gelen Nüfusun Yetkinliklerinin Bölge İş gücü Piyasası İle Uyumu Artırılacaktır.

Gaziantep ve Kilis'te uluslararası göçle gelen nüfus ve ev sahibi nüfusun insana yakışır işlere erişimlerini kolaylaştırmak üzere mevcut iş gücü piyasasının kısa ve uzun vadeli ihtiyaçları ile uyumlu yetkinlik geliştirme programları uygulanacaktır. Bununla birlikte Gaziantep ve Kilis illerine yönelik olarak sektörel iş gücü havuzları oluşturulacaktır.

Tedbir 3.4.4. Eğitim, Sağlık, İstihdam, Sosyal Koruma Alanlarında Göç ve Kalkınmaya Duyarlı Mekanizmalar Geliştirilecektir.

Bireylerin yaşam hakkı ve yaşam kalitesinin tatmin ediciliği eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal koruma alanlarıyla doğrudan kesişmektedir. Bu bağlamda eğitimde fırsat eşitliğinin kapsamını ve eğitimin niteliğini artıran uygulamalar desteklenecektir. Toplumun tüm kesimlerinde sağlık okuryazarlığı konusunda bilincin yükseltilmesine yönelik faaliyetler tasarlanacaktır. Sağlık hizmetlerine erişim ve hizmetten yararlanma konusunda toplumun tüm kesimleri açısından eşit, kolay ve erişilebilir mekanizmaların yaygınlaştırılması sağlanacaktır. İstihdam çağındaki bireylerin mesleki yeterlilikleri ve iş piyasasının ihtiyaçlarını örtüştüren proje ve programlara destek verilecektir. Bireylerin kırılganlıklarını ve yaşamsal risklerini minimize etmek amacıyla sosyal koruma alanında politika, program ve proje geliştirilmesine destek verilecektir.

Tedbir 3.4.5. Karşılıklı Uyumun Güçlendirilmesine Yönelik Tedbirler Alınacaktır.

Bölge genelinde uluslararası göçle gelen nüfus ve ev sahibi toplumun bir arada yaşama ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurmasına olumlu katkıda bulunacak ortak kültürel öğelerin öne çıkarıldığı proje ve uygulamalar geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Kilis ve Gaziantep Valilikleri, Kaymakamlıklar, STK'lar, Kalkınma Ajansı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Göç İdaresi'nin iş birliğinde kültürel etkinlikler, girişimcilik eğitimleri, atölye çalışmaları düzenlenecek; çocuk nüfusu bir araya getiren okul dışı etkinlikler tasarlanacaktır. Bölge düzeyinde uluslararası göçle gelen nüfusa yönelik politika ve uygulamaların sığınmacılık hakları ve toplumsal uyum yaklaşımı ile ele alınması sağlanacaktır.

Tedbir 3.4.6. Sürdürülebilir ve Göçe Duyarlı Kentsel Yönetim Anlayışı Benimsenecektir.

Göçle gelen ve ev sahibi toplulukların yoğun olarak bir arada olduğu Kilis ve Gaziantep'te ortak kullanımın yoğun olduğu kentsel alanların geliştirilmesine/yenilenmesine yönelik öncelikler belirlenerek bu alanlar üzerinden çözüm önerileri geliştirilecektir. Özellikle üstyapı ile ilgili yetersizliklerin giderilmesinde, eğitim, sağlık, yeşil alanlar gibi temel hizmet alanlarının planlanmasında söz konusu topluluklar göz önüne alınacaktır.

Tedbir 3.4.7. Göç Yönetimi Konusunda Etkin ve Kesişimsel Dezavantajlılığın¹⁷ Gözetildiği Yönetişim ve Koordinasyon Mekanizmaları Geliştirilecektir.

Toplumun tüm kesimlerini adil ve insan odaklı bir yaklaşımla kapsayan yönetim ve koordinasyon girişimlerine destek verilecektir. Göç ve kalkınma konusunda eğitim, farkındalık ve iş birliği çalışmaları aracılığıyla kurumsal ve toplumsal kapasite artırılabilecektir. Toplumsal kalkınma ve karşılıklı fayda sağlamak için karar alma mekanizmalarında diyalogu artırıcı faaliyetler desteklenecektir. Toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olan, yatay ve dikey içermeyi sağlayan bir danışma ve koordinasyon merkezi kurulacaktır. Göçe duyarlı yönlendirme ve bilgilendirme hizmetleri ve bu hizmetlerin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Hedef 3.5. Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir.

Genel anlamda kalkınma, insanların ve toplumların refah düzeyinin artırılmasını hedeflemektedir. Birçok farklı disiplini barındıran kalkınma kavramının toplumun tüm kesimlerini içine alan kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınması elzemdir. Kalkınma kavramı genellikle ekonomik unsurlar çerçevesinde ele alınmakta, eşitlik ve sosyal adalet, demokrasi ve sürdürülebilirlik konuları ekonomik kalkınma önceliklerinin gölgesinde kalmaktadır.

Kaynakların eşit dağıtılması ve tüm bireylerin bu kaynaklardan eşit yararlanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda kalkınma ve gelecek tasarımı bakımından en temel adım çocuklar için sosyal adalet ve eşitliği sağlamaktır. Çocuk nüfus oranının yüksek olması gelecekte üretken nüfusun artması bakımından avantaj olurken çocuklara yönelik sağlıklı büyüme/beslenme, nitelikli eğitim, istihdam ortamının ve imkânlarının geliştirilmesi bütüncül kalkınmanın en önemli unsurlarından biridir. 2021 yılı verilerine göre Gaziantep nüfusunun yüzde 37,1'ini, Adıyaman nüfusunun yüzde 33,8'ini ve Kilis nüfusunun yüzde 33,4'ünü çocuk nüfus oluşturmaktadır. Bu oranlar Türkiye ortalamasının (yüzde 26,9) üzerindedir.

¹⁷ Kesişimsel dezavantajlılık: Bir bireyin sosyal kimlik ve sosyal konumunu oluşturan (cinsiyet, yaş, ırk, göç statüsü, sınıf, din, bedensel veya zihinsel engel gibi) kompleks ilişkilerini ve buna bağlı dezavantajlılığını ifade etmektedir. Örneğin engelli-siyahi-alt gelir grubunda olan bir birey çoklu ve birbiriyle kesişen dezavantajlı bir deneyim yaşayabilir.

Ekonomik dengesizlikler ve bölgeler arası gelişmişlik farkları eşitsizliği tetiklemektedir. Bu bağlamda, TRC1 Bölgesi'nde kapsayıcı ve bütünleşik kalkınma politikaları güdülmesi, yoksullukla mücadele adımları atılması, bölge içi gelişmişlik farklarının giderilmesi, istihdam olanaklarının yerel öncelikler doğrultusunda artırılması daha eşit kalkınmayı kolaylaştıracak, sosyal adaletin tesis edilmesine katkı sunacaktır. Eşitsizliğe maruz kalan dezavantajlı kesimin kamu hizmetlerinden yararlanma durumu dengelenecek, bu hizmetler adalet ve eşitlik temelinde etkin kılınacaktır. Bölge genelinde kurumsal hesap verebilirlik güçlendirilecek, sivil inisiyatifler aracılığıyla karar alma mekanizmalarında halk temsiliyeti artırılacak, bağımsız ve tarafsız denetim mekanizmaları kullanılacaktır. Eşitlik ve sosyal adalet konularında yaşanan sorunların görünür kılınması sağlanacak, sorunların tespit edilebilmesi adına sivil toplum kuruluşları öncülüğünde adımlar atılacaktır.

Bu bağlamda aşağıda yer alan tedbir ve müdahale alanları belirlenmiştir.

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 3.5.1	Bölge İçi Gelir Dağılımının Dengelenmesine Yönelik Politik Çerçeve Belirlenecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.5.2	Şeffaf ve Hesap Verebilir Kamusal Hizmet Yapılanması Oluşturulacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.5.3	Kapsayıcı Toplumsal Diyalog Ortamı Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.5.4	Kentle İlgili Karar Alma Mekanizmalarına Katılımda Fırsat Eşitliğini Koruyan Uygulamalar Desteklenecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.5.5	Hak, Adalet, Eşit Vatandaşlık, Adil Dağıtım, Toplumsal Cinsiyet, Fırsat Eşitliği, Sorumluluk Kültürü Gibi Konularda Bilinçlendirme ve Farkındalık Çalışmaları Yürütülecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 3.5.6	Toplumsal Dezavantajlı Kesimlerine Yönelik Altyapılar Geliştirilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

Tedbir 3.5.1. Bölge İçi Gelir Dağılımının Dengelenmesine Yönelik Politik Çerçeve Belirlenecektir.

Bölge planında belirlenen alt bölgeler bağlamında yereldeki sektörel alanların genişlemesine yönelik eylemler hayata geçirilecektir. Gaziantep sanayinin dijital dönüşümü sağlanacak ve mevcut sanayilerin çevre ilçelere desantralizasyonuna yönelik eylem planı oluşturulacaktır. İlçe yerleşimlerinde tarıma dayalı sanayi gelişimine yönelik stratejiler belirlenecek, kırsal girişimcilik kurumlar arası eşgüdüm içerisinde güçlendirilecektir. Bu dönüşümün sağlanması ile nüfusun ve sermayenin mekânsal olarak yeniden dağılımının tetiklenmesi sağlanacaktır.

Tedbir 3.5.2. Şeffaf ve Hesap Verebilir Kamusal Hizmet Yapılanması Oluşturulacaktır.

Kamu kurumlarının kararlarını toplumun tüm kesimlerinin katılımı ile almasına yönelik karar alma mekanizmalarında sivil katılım güçlendirilecektir. Kamusal hizmet sağlayan tüm kurumların faaliyetlerini hukukun üstünlüğü, açıklık, saydamlık, liyakat, sorumluluk, hesap verebilirlik, güvenilirlik ve tutarlılık esasları çerçevesinde iyileştirilmesi sağlanacaktır. Bölge'de insan onurunu ve sosyal adaleti gözeterek sürdürülebilir kurumsal ve ekonomik ortamın oluşturulmasına yönelik öncelikler belirlenecektir.

Tedbir 3.5.3. Kapsayıcı Toplumsal Diyalog Ortamı Geliştirilecektir.

Mahalle muhtarlıkları öncülüğünde yerleşimlerle ilgili önemli konuların ele alınacağı aylık toplantılar gerçekleştirilecektir. Toplantılar ile birlikte mahalle bazlı temsilcilerin bir araya geldiği sivil platformlar oluşturulacaktır. Kamusal ve ekonomik alanlarda yaşanan sorunlar bu platformlarda ele alınacak, gerek kamu sektörü gerek özel sektör temsilcilerinin dâhil olduğu katılımcı forumlar oluşturulacaktır. İşgücü piyasasında iş birliği olanaklarının geliştirilmesi ve taraflar arası etkileşimin artırılması amacıyla işçi, işveren, kamu kurumu temsilcileri ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla çok taraflı sosyal diyalog yaklaşımı yaygınlaştırılacaktır. Bölge genelinde bu tür uygulamalar yaygınlaştırılacak, özendirici olması bakımından pilot uygulamalara öncelik verilecektir.

Tedbir 3.5.4. Kentle İlgili Karar Alma Mekanizmalarına Katılımda Fırsat Eşitliğini Koruyan Uygulamalar Desteklenecektir.

Yerel yönetimlerin stratejik planlarının oluşturulması ve izlenmesinde halkın katılımının sağlanmasına yönelik uygulamalar geliştirilecektir. Mahalle komitelerinin kurulması sağlanacak, söz konusu komiteler ile birlikte kent konseylerinin stratejik plan hazırlanması ve izlenmesi sürecine eşlik edecektir.

Bununla birlikte kentsel mekânlara ilişkin kamuyu ilgilendiren konularda referandum, anket uygulaması gibi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

Tedbir 3.5.5. Hak, Adalet, Eşit Vatandaşlık, Adil Dağıtım, Toplumsal Cinsiyet, Fırsat Eşitliği, Sorumluluk Kültürü Gibi Konularda Bilinçlendirme ve Farkındalık Çalışmaları Yürütülecektir.

Vatandaşlık, eğitim, sağlık, ırk/din/cinsiyet ayrımcılığına uğramama ve eşitlik, barınma, çalışma, güvenlik, ulaşım, kültür, altyapı ve kamusal hizmetler, bilgi edinme gibi konularda Bölge halkının haklarını öğrenmesine yönelik olarak kamu spotları, billboardlar, mahalle toplantıları gibi uygulamalar gerçekleştirilecektir. İl valilikleri ve kamu kurumlarının ortak ve eşgüdümlü çalışmaları kapsamında gerçekleştirilecek bu eylemler yıllık olarak tekrarlanacaktır. İnsanların doğrudan dâhil olduğu ve daha aktif rol aldığı etkinlikler tasarlanacak, gençlere yönelik faaliyetlerin (gezi, konser, toplantı, seminer vb.) sayı ve niteliği artırılabilecektir.

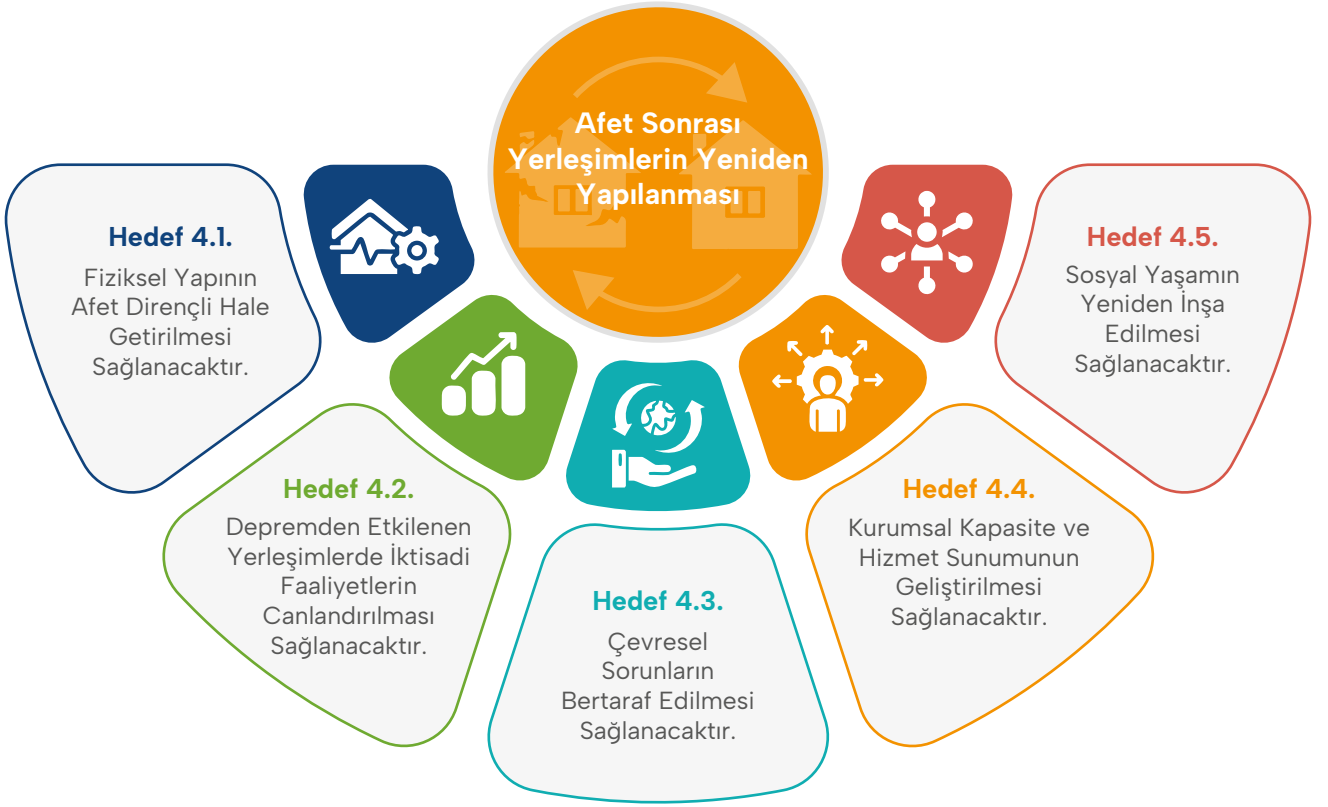
Tedbir 3.5.6. Toplumun Dezavantajlı Kesimlerine Yönelik Altyapılar Geliştirilecektir.

Bölge genelinde kadın sığınma evleri, çocuk barınma merkezleri, yaşlı bakım evleri, engelsiz yaşam merkezleri gibi yapılanmalar yaygınlaştırılacaktır. Mevcut olan merkezlerin altyapı ve kapasiteleri geliştirilecek, "Yeniden Yapılanma Yerleşimleri" başta olmak üzere tüm Bölge yerleşimlerinde yaygınlaştırılmaları sağlanacaktır.

Şiddete uğramış ya da uğrama riski bulunan kadın ve beraberindeki çocuklara yönelik yerel yönetimler tarafından kadın konukevi açılması ve burada görev yapan personelin kapasite geliştirme eğitimlerinin düzenlenmesine yönelik uygulamalar hayata geçirilecektir. Toplumun diğer dezavantajlı gruplarına (yaşlı, çocuk, engelli, okul dışı kalmış gençler gibi) yönelik kooperatifçilik, meslek edindirme faaliyetleri geliştirilcek, iş geliştirme altyapısı geliştirilecektir.

4. Dördüncü Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

Şekil 15: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) merkezli depremler, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerini kapsayan bir alanda etkili olmuştur. Yaşanan yıkım ve can kayıpları nedeniyle Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ'ı kapsayan 11 il ve Sivas'ın Gürün ilçesi "Genel Hayata Etkili Afet Bölgesi" ilan edilmiştir.

Bölge illerinden Adıyaman; Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya ile birlikte 11 il arasında en fazla yıkıma uğrayan kentlerden biridir. Bu kentlerde üst yapının büyük bir bölümü ve kısmen altyapı hasar almış, kent ekonomileri üretim ve hizmetler bağlamında sekteye uğramıştır. Söz konusu yerleşimlerde deprem sonrası iyileşme süreci depremde etkilenme düzeyine paralel olarak başlamış olsa da nüfus ve iş gücü kaybı nedeniyle yavaş ilerlemektedir. Özellikle Adıyaman kent merkezi, Gölbaşı başta olmak üzere Gaziantep'in ilçeleri olan Nurdağı ve İslahiye'de barınma alanlarında gerçekleşen fiziksel yıkımın boyutları nüfusun yer değiştirmesine neden olmuştur. Kamu ve altyapı hizmetlerini sağlayan kurumların da oluşan hasardan etkilenmesi, söz konusu yerleşimlerdeki temel işlevlerin düzene girmesini geciktirmektedir. Barınma ve ekonomik yaşamın sürdürülmesine yönelik atılan geçici adımlar akut dönemdeki temel ihtiyaçlara önemli ölçüde çare olsa da yerleşimlerin deprem öncesi durumdan daha öte noktaya taşınmaları en önemli konuların başında gelmektedir.

Bölge'nin deprem sonrası dönemde en öncelikli sorunu olan barınma problemi, iş gücü kaybının temel nedenini oluşturmaktadır. Deprem sonrasında Bölge halkının büyük bölümü Antalya, Mersin gibi çevre illere, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere ya da Ege Bölgesi'ne göç etmiştir. Sağlıklı ve güvenli bir şekilde barınma problemlerinin çözülmesi, göç etmiş Bölge halkının geri dönmesi için temel koşulu oluşturmaktadır. Ağır hasar alan yerleşimlerde temel kamu hizmetlerinin yeniden

tesisi, bilhassa eğitimin ve temel sağlık hizmetlerinin devamlılığının sağlanması kritik öneme sahiptir. Fiziksel yeniden yapılanma sürecinin hızlandırılması; tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde faaliyetlerin desteklenmesi; eğitim-öğretim hayatının başlaması gibi süreçler kaybedilen iş gücünün telafi edilmesini de sağlayacak, şehirde yerel talebin oluşması ve ticaret döngüsünün ilerlemesine katkı sunacaktır.

Bölge'nin ekonomik aktiviteleri depremde olumsuz etkilenmiş, özellikle akut dönemde üretim ve ticaret durma noktasına gelmiştir. Altyapı hasarı ve nüfus kaybı gibi nedenler ekonomi üzerindeki negatif etkiyi derinleştirmiştir. Depremden nispeten daha az etkilenen yerleşimlerde ekonomik toparlanma süreci daha hızlı ilerlese de ağır hasar alan Adıyaman il geneli, İslahiye ve Nurdağı'nda üretim ve ticaret firmaları özellikle iş gücü ve finansman alanında desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bölge genelinde depremde zarar gören tarım ve hayvancılık sektörünün yeniden canlandırılmasına yönelik çiftçilerin hasarlarının telafi edilmesi, zarar gören depo ve iş yerlerinin yeniden yapılması konusunda destek olunması, yerel işletmelerin ulusal satış/tedarik ağlarına dâhil edilmesine yönelik tedbirler alınması önem arz etmektedir.

Bölge'de depremin yol açtığı hasarın giderilmesi ve yeniden yapılanma sürecinin maliyeti devasa bir finansman ihtiyacı doğurmaktadır. Toparlanma sürecinde barınma başta olmak üzere iş, istihdam ile yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kamu hizmetlerinin yeniden tesis edilmesi alanlarında finansman ihtiyacının kısa ve orta vadede planlanarak uygulamaya alınması, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarının azami düzeyde kullanılması ve doğru yönetimi önemlidir. Bölge'nin üretim ve ticaret aktörlerinin finansman ihtiyacının giderilmesine yönelik bankacılık işlemlerinin kolaylaştırılması, sektör özelinde etkin ve uzun vadeli destekleme modellerinin belirlenmesi de öncelikli olmalıdır.

Gaziantep başta olmak üzere ülke ekonomisine önemli düzeyde katkı sağlayan ve ülke nüfusunun yüzde 3,4'ünü barındıran TRC1 Bölgesi'nin deprem sonrası iyileşme ve yeniden yapılanma sürecinin planlı bir biçimde yürütülmesi önem arz etmektedir. Yıkıcı depremler sonrasında yerleşimlerin yeniden ayağa kaldırılmasında bir takım temel ilkeler planlama vizyonu olarak benimsenmelidir. Fiziki olarak büyük yıkıma uğramış yerleşimlerde, bedeli ağır ödenmiş bir afetin aynı zamanda yeni bir başlangıç olarak da değerlendirilerek, daha geniş vizyonla birçok alanda en iyi, en ideal seçeneklerin masaya yatırılması ve bölgesel kalkınmanın afetlere duyarlı olarak planlanması önem arz etmektedir. Yeniden yapılanma sürecinde, Bölge'nin deprem öncesi dönemde var olan problemlerinin çözülmesi ile birlikte Bölge yerleşimlerinin geleceğinin planlanması ve afet sonrası ihtiyaçlarının giderilmesi konularında en günceli ve en ideali tesis edilmelidir. Kentlerin fiziki planlamasında ve başta ulaşım olmak üzere altyapı sistemlerinin düzenlenmesinde iklim duyarlı prensipler gözetilerek geleceğe dönük en güncel uygulamalar hayata geçirilmelidir.

Bölge Planı'nın genel yaklaşımını *"yerele özgü hızlı kentleşmenin yanı sıra değişen sosyal, ekonomik, çevresel ve teknolojik değişiklikleri, komşu yerleşimler ile arasındaki mekânsal bağlantıları ve farklılıkları analiz etme gerekliliği ve zamansallığı, aşamalı ve kaynaklara dayalı temel altyapı önerme ihtiyacı, yereli aşan ve bölgeyi kapsayan bir müdahale mantığı"*¹⁸ oluşturmaktadır. Planın hazırlık sürecinde ortaya çıkan depremler ile gelişen afet süreci ise Bölge'de çok çarpıcı bir şekilde değişen fiziksel ve ekonomik koşulların acil bir şekilde iyileştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Afet sonrası dönemde planlama yaklaşımı, mevcut sorunların bertaraf edilmesinin yanı sıra bölgesel kalkınma konusunda öne çıkabilecek güncel meseleler ve eğilimleri en ideal düzeyde yerleşimlere taşıyabilmek olarak ifade edilebilir. Afet sonrasında Bölge'de en çok hasar alan ve yoğun nüfus kaybı yaşayan yerleşimlere nüfusun geri getirilmesi, söz konusu yerleşimlerin çekim gücü oluşturmaları ile sağlanabilir. Bu nedenle, ekonomik açıdan avantajlar sağlayan ve afete karşı dirençli, güvenli

¹⁸ Bakınız Harrison ve diğerleri, 2021a.

yerleşimler oluşturulması esas dördüncü stratejik önceliğin amacını oluşturmaktadır. Fiziken sağlam ve güvenli, ekonomik olarak cazip yerleşimler oluşturulması esas odağı oluştururken çevresel konuların göz ardı edilmediği, temel hizmet sunumlarının en güncel yöntem ve araçlarla sağlandığı yerleşimler kaybettiği nüfusu geri kazanabilecektir.

On İkinci Kalkınma Planı'nın "*Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre*" ekseninin afetler karşısında dayanıklı ve sürdürülebilir yerleşim alanlarının oluşturulması bakımından önemli bir dayanak noktasını oluşturmaktadır. Bu eksen kapsamında "afet yönetimi", "kentsel dönüşüm", "şehirleşme", "konut", "çevrenin korunması", "kentsel altyapı", "bölgesel gelişme" ve "kırsal kalkınma" başlıkları ele alınan konular arasındadır.

Deprem nedeniyle yaşanan can kayıpları ve fiziksel hasar, Bölge yerleşimlerinde tüm alt ve üst yapı sistemlerinin afetlere dirençli hale getirilmesi gerekliliğini bir kez daha göstermiştir. Depremden etkilenen 11 ilde meydana gelen hasarın maddi boyutu oldukça yüksektir. Depremden en çok etkilenen Bölge ili olan Adıyaman'da ve Nurdağı ile İslâhiye ilçelerinde afet sonrası dönemde göç etmeyerek Bölge'de kalan halkın büyük bir bölümü çadır ve konteynerlerden oluşan geçici barınma merkezlerinde yaşamını sürdürmektedir. Bölge'de sosyal ve ekonomik faaliyetlerin olağan düzenine dönmesi için kalıcı barınma sorununun bir an önce çözülmesi ön koşul olmakla birlikte hâlihazırda geçici barınma merkezlerinde yaşayan nüfusun kalıcı konutlara erişiminin tamamlanmasına kadar olan sürede sağlıklı ve güvenli koşullarda yaşamlarını sürdürebilmeleri önceliklidir.

Bölge genelinde Ekim 2023 itibarıyla geçici barınma merkezlerinin tamamı konteyner kentlerden oluşmaktadır. Konteyner kentler Bölge'nin en çok hasar alan yerleşimlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu veriler barınma açısından gerekli önlemlerin alındığını göstermektedir. Özellikle akut dönemde çadır ve konteynerlerin depremzedelere ulaştırılması, deprem sonrasındaki olumsuz yaşam koşullarının ortadan kaldırılması bakımından önemli işlev görmüştür. Depremin üzerinden geçen zamanla birlikte daha iyi yaşam koşulları sunan konteyner kentlerin sayısı artsa da konteyner kentler yalıtım/ısınma sorunları, ortak kullanım alanlarının yetersizliği gibi konularda eksikliklerin giderilmesine ihtiyaç duymaktadır.

Depremin şiddeti ve süregelen artçı depremler Bölge yerleşimlerindeki fiziksel yapıya önemli ölçüde hasar bırakmıştır. Hasar tespit çalışmaları fiziksel yıkımın boyutları konusunda önemli veriler ortaya koymaktadır. Deprem sonrasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hasar tespit çalışmaları başlamış ve kısa sürede bu tespitler tamamlanmıştır. İtiraz süreçlerinin de tamamlandığı bu çalışmalar kapsamında elde edilen veriler Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik ve Tut ilçeleri, Gaziantep ilinde Nurdağı, İslâhiye ilçeleri başta olmak üzere Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli ilçelerinin en çok hasar alan yerleşimler olduğunu teyit etmektedir. Kilis, yaşanan yıkımın boyutları konusunda Adıyaman ve Gaziantep'ten sonra gelmektedir (Grafik 9). Kilis ilinde ise Kilis il merkezi ile fay hattına yakınlığı sebebiyle Musabeyli ilçesi en çok hasarlı yapı grubuna sahip ilçedir. Ancak toplam yapı stoğuna oranı bakımından Polateli ilçesinde hasar oranı yüksek olarak görülmektedir.

Adıyaman kent merkezi yerleşim alanı büyük oranda yıkıma uğramıştır. Yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapı grubu sayılarının Adıyaman merkez ilçe ile birlikte Gölbaşı, Kâhta, Besni ilçelerinde fazlalığı dikkat çekicidir (Tablo 2). Adıyaman merkez ilçede tespit edilen yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bağımsız bölüm sayısının toplam bağımsız bölüm sayısına oranı, AFAD verilerine göre yüzde 36,7 olduğu görülmektedir. Gölbaşı, Sincik ve Tut ilçelerinde de bu oranın yüzde 30–40 arasında olduğu hesaplanmıştır. Besni ilçesinde ise bu oran yüzde 24 dolayındadır (Grafik 10). Gaziantep ilinde ise fiziksel hasarın en yoğun gerçekleştiği yerleşimler fay

hattı üzerinde yer alan Nurdağı ve İslâhiye ilçeleridir. Yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bağımsız bölüm sayısının toplam bağımsız bölüm sayısına oranlarına bakıldığında Nurdağı ilçesinde bu oranın yüzde 62 olduğu görülmektedir. Nurdağı ilçesinden sonra en çok yıkımın gerçekleştiği ilçe yaklaşık yüzde 40 düzeyinde bir oranla İslâhiye olarak karşımıza çıkmaktadır (Grafik 11). Kilis ili depremden kaynaklanan hasarların TRC1 Bölgesi'ndeki en az gerçekleştiği il olarak karşımıza çıkmaktadır. Kilis'te yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı bina sayısının toplam bina ve bağımsız bölüm sayılarına bakıldığında en çok merkez ve Musabeyli ilçesinde gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 2). Toplam bina ve bağımsız bölüm sayılarının toplama oranlarında ise Polateli ilçesinin hem bina hem de bağımsız bölüm bazında yüzde 26 oranı ile önde olduğu görülmektedir (Grafik 12).

Kültür ve tabiat varlıkları bakımından da en çok zararın Adıyaman ili ve ilçelerinde yaşandığı anlaşılmaktadır. Adıyaman kent merkezinde bulunan eski cami ve hanların büyük oranda yıkıldığı, ilçe bazında ise Gölbaşı ve Besni başta olmak üzere birçok ilçede yer alan kültür varlıklarının hasar aldığı anlaşılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2023). Yine aynı rapora göre; Adıyaman kent merkezinde yer alan tescilli sivil mimarlık örnekleri ve camiler önemli ölçüde hasar alan kültür varlıklarıdır. Adıyaman ilinin en büyük turistik cazibeye sahip kültür varlıklarından olan Arsemia Antik Kenti ve Karakuş Tümölüsü depremde zarar görmüştür. Gaziantep'te yer alan önemli eski eserlerde de yıkımlar söz konusudur. Gaziantep geleneksel tarihi dokusu içerisinde ağır hasarlı ve orta hasarlı camiler yer almakta, ana gövdesi sağlam olan ve az hasarlı kategorisindeki camilerde genel olarak minarelerin yıkıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte Gaziantep Kalesi de önemli ölçüde hasar almıştır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023, ss. 50-51).

Konaklama tesisleri bakımından, Kültür Turizm Adıyaman İl Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Adıyaman'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesine sahip 17 otelin 5'i yıkılmıştır. Kalan 12 otelin ise 7'si faaliyete geçmiş durumdadır. Ayrıca deprem öncesi 18 olan basit konaklama turizm işletme belgeli konaklama tesisi sayısı deprem sonrası 10 olarak tespit edilmiştir. Gaziantep ve Kilis'te ise turizm altyapısında büyük yıkım yaşanmadığı gözlenmiştir.

Eğitim tesisleri konusunda yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı eğitim tesis sayılarının tüm eğitim tesislerine oranı bakımından Adıyaman Bölge genelinde ilk sırada yer almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre Adıyaman ilçeleri içerisinde eğitim tesislerinin en çok hasar aldığı yerleşimler, fay hattına yakın olan Gölbaşı, Çelikhhan, Tut, Sincik ve Merkez ilçedir. Gaziantep'in fay hatlarına yakın olan ilçeleri İslâhiye ve Nurdağı'nda da eğitim tesislerinin hasar alma oranı Gaziantep'in diğer ilçelerine oranla daha yüksektir (Grafik 17).

İller Bankası verilerine göre deprem sonrası süreçte Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Besni, Samsat, Tut, Şehitkâmil, Şahinbey, Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinde içme suyu altyapısı hasar almış, mevcut durumda söz konusu hasarların tamamı giderilmiştir. Bunlarla birlikte Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu verilerine göre depremde en çok hasar alan yerleşimler olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Kahta, Besni ile birlikte Şehitkâmil, Şahinbey, Nurdağı ve İslâhiye yerleşimlerinde baz istasyonlarının zarar gördüğü anlaşılmaktadır. En çok zararın ise Adıyaman merkez ilçesinde yaşandığı dikkati çekmektedir. TEİAŞ'tan alınan bilgilere göre Nisan 2023 itibarıyla Adıyaman'ın merkez dâhil 3 ilçesinde birer mahallede, Gaziantep'te ise İslâhiye'nin 1 mahallesinde elektrik altyapısının hasar görüldüğü, meydana gelen bu hasarların giderildiği görülmektedir.

Hedefler

Deprem ağır yıkıma uğrattığı yerleşimlerde “Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması” stratejik önceliği altında yer alan hedefler beş önemli konu odağında oluşturulmalıdır. **İlkin** yerleşimlerin fiziksel olarak ayağa kaldırılması, alt ve üst yapının afetlere dayanıklı bir şekilde yeniden inşası hedeflenmektedir. Bu hedef kapsamında yerleşimlerin imar planlarının afet duyarlı hazırlanmasından binaların yapım kalitesinin artırılmasına, kamusal ve yeşil alan kullanımlarının genişletilmesinden ulaşım sistemlerinin bütüncül ve toplu taşıma odaklı geliştirilmesi gibi bir dizi müdahale konuları yer almaktadır. **İkinci** olarak *depremden etkilenen yerleşimlerde ekonomik yapının canlandırılması* hedef olarak ortaya konulmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin yeniden canlanmasına yönelik teşvikler ve finansman olanaklarının genişletilmesi, nitelikli bir işgücü piyasasının oluşması, yeni yatırım alanlarının genişletilmesi ve buna yönelik plan ve programların ortaya konulması gibi bir dizi müdahale alanının oluşturulması önem taşımaktadır. **Üçüncü** bir konu olarak *çevresel konulara ilişkin sorunların bertaraf edilmesi*, sorunları sadece deprem sebebiyle oluşan çevresel sorunların da ötesinde bütüncül bir yaklaşım ile ele alınması hedeflenmektedir. Yıkılması planlanan yapıların çevre ve insan sağlığı gözetecek biçimlerde yıkılması, oluşan veya oluşacak enkazların çevre ve insan sağlığını gözeterek uygun noktalara taşınması veya geri dönüşüme konu olabilecek uygulamaların hayata geçirilmesi, deprem öncesi var olan atık meselesi gibi konuların daha kapsamlı bir şekilde ele alınması gibi bir dizi müdahale alanları bu hedef kapsamında ele alınmaktadır. **Dördüncü** olarak kamusal faaliyetlerin ve hizmet sunumlarının sürekliliğinin sağlanması, kamu kurumlarının işlerliğini ve etkinliğini sağlayabilecek araçları ve eylemleri hayata geçirebilecek *kurumsal kapasitenin geliştirilmesi* hedeflenmektedir. Ve **son olarak**, *deprem sonrası sosyal yaşamın yeniden tesisi* hedeflenmektedir.

Bu kapsamda dördüncü stratejik öncelik olarak belirlenen **Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması** önceliği altında 5 temel hedef belirlenmiştir. Bunlar;

1. Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.
2. Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır.
3. Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır.
4. Kurumsal Kapasite Geliştirilerek Hizmet Sunumu Etkinliği Artırılacaktır.
5. Sosyal Yaşamın Yeniden Canlanması Sağlanacaktır.

Hedef 4.1. Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.

6 Şubat depremleri nedeniyle Adıyaman merkez ilçe, Gölbaşı, Sincik, Tut ilçeleri, Gaziantep’e bağlı Nurdağı ve İslâhiye yerleşimleri başta ve yoğun olmak üzere Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli ilçelerinde fiziksel hasarlar meydana gelmiştir. Söz konusu ilçeler “yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanmıştır. Hasarlı yapı grubunun toplam yapılara oranı yüzde 35’in üzerinde olan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Sincik ve Tut yerleşimleri ile Nurdağı ve İslâhiye ilçeleri *birinci derece yeniden yapılanma yerleşimleri* olarak tanımlanırken yüzde 24 ile yüzde 30 arası hasar oranına sahip Çelikhan, Samsat, Besni ve Polateli ilçeleri ise *ikinci dereceden yeniden yapılanma yerleşimleri* olarak tanımlanmıştır.

Yeniden yapılanma yerleşimlerinde kaybedilen nüfusun geri kazanılması için kentsel altyapı ve üstyapıların iklim değişikliği gibi yavaş gelişen afetler ve deprem gibi ani gelişen afetlere karşı dayanıklı olmaları gerekmektedir. Özellikle; eğitim, sağlık ve idari kamu binalarının yüksek şiddetlerde yaşanabilecek depremlere dayanıklı şekilde inşa edilmeleri önem arz etmektedir.

Deprem sonrasında yaşanan süreçte kamu binalarının yıkılmış olması afet sonrası yaraların sarılması ve sürecin organize edilmesinde büyük bir sorun oluşturmuştur. Kamu yapılarının her halükârda ayakta kalmaları ve bu süreçte rol almaları kamu hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından önemli bir husustur. *Bunlarla birlikte içinde bulunulan süreçte, altyapı ve üstyapının yeniden inşası konusu günümüzde büyük önem arz eden iklim değişikliği, enerji verimliliği gibi konular es geçilmeden güncel, teknolojik ve insan odaklı bir yaklaşımla ele alınmalı, yeniden yapılanma süreci sürdürülebilir ve akıllı kentlerin kurulması bağlamında bir fırsat olarak görülmektedir.*

Deprem sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirme süreçlerinin tamamı afetlere karşı önlem politikalarını gözeterek yürütülmelidir. Uygulanacak politikalar; çevre ve şehirleşme, ulaşım, üretim, enerji ve istihdam olmak üzere kapsayıcı bir çerçevede bilimsel ve yenilikçi bir yaklaşımla, çevreye ve iklim değişikliğine duyarlı şekilde ele alınmalıdır. Bu nedenle kent planlamasına ilişkin tüm kararların, yeniden, çevre, iklim ve afet duyarlı bir perspektif ile hazırlanması gerekmektedir. Özellikle de zemin araştırmaları, mikro bölgeleme gibi detaylı zemin analizleri yapılmalı, kentin fiziksel biçimlenişine ilişkin kararlar bilimin ve şehircilik ilkelerinin ışığında, tüm ölçeklerde yeniden ele alınmalıdır. Oluşturulacak bu planlama çalışmalarında kentsel yeşil alanlar başta olmak üzere kamusal alan oranı standartlara uygun hale getirilmelidir. Tarihi kültürel varlıkların yoğun olarak bulunduğu kentsel sit alanları ve korunması gerekli doğal ve kültürel varlıkların deprem sonrasında oluşan hasarlar en kısa sürede giderilmelidir. Fiziksel biçimlenişe ilişkin olarak kullanılacak malzemeler çevresel hassasiyetleri gözetmeli, bina tasarımları enerji verimliliğini en üst düzeye çıkaracak şekilde tasarlanmalı, bu amaca uygun teknik altyapı ve malzemelerin kullanılması zorunlu tutulmalıdır. Bununla birlikte, deprem öncesinde var olan trafik sorunlarını önemli ölçüde bertaraf edecek çözümlerin planlama çalışmaları içerisinde detaylı bir şekilde ele alınması hayati önem taşımaktadır. Ulaşım kademelenmesi, otopark ihtiyaçları, şarj istasyonları gibi teknik konularla birlikte taşıt odaklı bir ulaşım planlamasından toplu taşıma ve yaya güvenliğini önceleyen uygulamaları içerecek ulaşım planlaması ve uygulaması hayata geçirilmelidir. Metro, tramvay ve etkin alternatif toplu taşıma türlerini hayata geçirecek altyapının planlanması da bu kapsamda önem arz etmektedir. Bu planlamalara enerji, iletişim ve akıllı kent uygulamaları da mutlaka dâhil edilmelidir.

Afet anında ve afet sonrası süreçte yaşanan sorunlar kentlerin ulaşım, lojistik ve enerji altyapısının afet dirençli olmasının önemini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Bölge kentlerinde enerji, iletişim ve ulaşım altyapısının afetlere dayanıklı hale getirilmesi olası bir afet sonrası akut dönemde hayati öneme sahip olacaktır. Ayrıca afet sonrası ulaşım olanaklarının zayıflaması, gerekli müdahale ve yardım imkânlarının bölgeye sevinde olumsuzlukların yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenle olası afetler yaşanması durumunda alternatif ulaşım kanallarının oluşturulabilmesi önem kazanırken yerleşimlere yardım ve müdahale imkânlarını kolaylaştıracak çözümlerin de geliştirilmesi önem kazanmaktadır.

Bu ve benzeri konuları odağına alan **“Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır”** hedefi kapsamında 6 tedbir belirlenmiştir. Bunlar;

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.1.1	Tüm Planlama Faaliyetlerinin Afet Duyarlı Revizyonları Sağlanacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 4.1.2	Altyapı Sistemleri Çevresel Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Afet Duyarlı Bir Bakışla Yeniden Tesis Edilecektir.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.1.3	Ulaşım Sistemleri Geleceğe Dönük, İnsan Odaklı ve Afet Dirençli Bir Yaklaşımla Ele Alınacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 4.1.4	Kamusal ve Yeşil Alan Oranı Artırılacak, Afet Toplanma Alanlarının Sayıları Artırılacaktır.	TRC1 Bölgesi Yerleşimleri
Tedbir 4.1.5	Gölbaşı ve Nurdağı'nda Afet Lojistik Merkezi Kurulacaktır.	Gölbaşı, Nurdağı

Tedbir 4.1.1. Tüm Planlama Faaliyetlerinin Afet Duyarlı Revizyonları Sağlanacaktır.

Tüm Bölge yerleşimleri için geçerli olmakla birlikte “Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçeler öncelikli olmak üzere, üst ölçekli çevre düzeni planlarından başlanarak nazım ve uygulama imar planlarına değin, sakınım planlaması da dâhil olmak üzere afet duyarlı yaklaşımların hâkim olduğu mekânsal planlar hazırlanacaktır. Bu planlamalara altlık teşkil eden analiz ve sentez haritaları güncel verilerden oluşturulacak, detaylı zemin haritaları ve mikro bölgeleme haritaları üzerinden sentezler oluşturulacak, sel ve taşkın riski de gözetilerek “afet güvenli yerleşim” alanları net olarak belirlenecektir. Bu analizler kapsamında yerleşime uygun olmayan alanlar üzerinde yer alan yerleşim alanları için özel programlar belirlenerek kademeli olarak dönüşümü sağlanacak, yerleşim için uygun olmayan alanlar yapılaşmaya açılmayacaktır. Ayrıca, kurumsal stratejik planların risk ve afet konuları kapsamında revizyonları sağlanacaktır.

İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) planları yeniden ele alınarak plan kapsamında kurumlara verilen görev ve sorumluluklar ilgili kurumlar ve diğer paydaşların da planın işlerliğine katkı sunacak bir çerçevede güncellenecektir. Afet simülasyonları oluşturularak etkin ve verimli tatbikatlar uygulanacaktır.

Tedbir 4.1.2. Altyapı Sistemleri Çevresel Sürdürülebilirlik Çerçevesinde Afet Duyarlı Bir Bakışla Yeniden Tesis Edilecektir.

“Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçeler başta olmak üzere Bölge'nin enerji, iletişim, su ve kanalizasyon altyapısı deprem, sel ve taşkın risklerine karşı dirençli hale getirilecektir. Özellikle, afet ve acil durumlarda hayati öneme sahip haberleşme altyapısı güçlendirilerek afet anında kesintisiz ve güvenli iletişimin sağlanması garanti altına alınacaktır. Olası afet durumunda devreye girmek üzere rezerv altyapı alanları belirlenecektir. Bölge altyapı sistemlerinin yenilenmesi/güçlendirilmesi sürecinde çevresel sürdürülebilirlik kriterleri gözetilecek, akıllı kent sistemleri ile uyumuna öncelik verilecektir. Kentsel altyapının iyileştirilmesi süreci, çevreye duyarlı kentsel yapılanma konusunda öne çıkan atık, su ve trafik yönetimi sistemlerinin güncellenmesi konusunda bir fırsat olarak değerlendirilecek, atılan her adımda insan sağlığı ve çevre kirliliği risklerinin azaltılması hedeflenecektir.

Tüm yapılar depreme dayanıklı olacak şekilde inşa edilmekle birlikte enerji verimliliği ve iklim değişikliğine yönelik malzeme ve çözümleri içerecek bir yaklaşım benimsenecektir. Afet riski taşıyan alanlara yönelik özel bina yapım yönetmelikleri oluşturulacaktır.

Tedbir 4.1.3. Ulaşım Sistemleri Geleceğe Dönük, İnsan Odaklı ve Afet Dirençli Bir Yaklaşımla Ele Alınacaktır.

Deprem öncesi mevcut durumda Adıyaman kent merkezi başta olmak üzere birçok yerleşimde trafik kaynaklı sorunların öncelikli konuların başında geldiği bilinmektedir. Deprem sonrası dönemde yeniden yapılanma sürecinde ulaşım planlaması, kent planlaması ile bütünlük arz edecek şekilde yeniden ele alınacaktır. Adıyaman ve Kilis kent merkezlerine yönelik ulaşım ana planları oluşturulacaktır. Söz konusu planlama çalışmaları kapsamında kent içi ulaşım ve trafik yönetimi alanında yapılacak düzenlemeler, akıllı kent kriterleri ile uyumlu, çevresel sürdürülebilirliği önceleyen, afet duyarlı bir şekilde ele alınacaktır. Kentlerin gelecek projeksiyonlarına göre alternatif ulaşım türleri belirlenecek, raylı sistemlere özel önem verilecektir. Bölge genelinde otopark alanlarına yönelik yerleşimlere özgü ve geniş standartlar içeren yönetmelikler oluşturulacaktır. Yaya ve bisiklet yolu güzergahları kent bütününe kapsayacak şekilde ulaşım planlamasına entegre edilecektir. Elektrikli araçların yaygınlaşması ile birlikte şarj istasyonları ve benzeri ihtiyaçlar da bu planlamalar çerçevesinde ele alınacaktır.

Tedbir 4.1.4. Kamusal ve Yeşil Alan Oranı Artırılacak, Afet Toplanma Alanlarının Sayıları Artırılacaktır.

“Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçelerde hazırlanacak olan yeni imar planlarında kamusal alan oranı en az yüzde 50 olacak şekilde planlanacaktır. Afet toplanma alanları gelecek dönemlerde yapılaşmaya maruz kalmayacak şekilde ele alınacaktır. Yeşil alan standartları mevcut yasal kriterlerin üzerinde ve bütüncül şekilde planlanacak, kentsel yeşil kuşaklar oluşturulacaktır. Bu politikaların diğer Bölge yerleşimlerinde de orta ve uzun vadede gerçekleştirilmesine öncelik verilecektir.

Yeşil ve kamusal alan oranlarının artırılması, gelecekte olası deprem ve başka afet durumlarında halkın geçici olarak güvende kalabileceği alanları oluşturacaktır. Bu bakımdan geleceğe dönük kent ölçeğinde Acil Tahliye Planları ile birlikte Toplanma Alanları Planlaması yapılacaktır.

Ayrıca, “Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçeler başta olmak üzere tüm Bölge yerleşimlerinde kent ile entegre olan, günlük yaşantıda park olarak kullanılabilecek, acil durumlarda ise güneş enerjisiyle çalışan şarj istasyonları, elektrik altyapısı, ısınma ihtiyacına yönelik araç ve gereçler, tuvaletler ile gıda, su ihtiyacını karşılayacak yeterli malzemelerin bulunduğu, helikopter pisti gibi acil tahliye araçlarının kullanılabileceği alanları içeren deprem parkları yapılacaktır.

Tedbir 4.1.5. Gölbaşı ve Nurdağı’nda Afet Lojistik Merkezi Kurulacaktır.

Bölge’de olası bir afet durumunda ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin tedarik ve ulaşım imkânlarını kolaylaştırmak, afetlerden etkilenen yerleşimlere arama-kurtarma hizmetleri başta olmak üzere acil ihtiyaçların hızlı, etkin ve planlı bir şekilde ulaşmasını sağlamak amacıyla Gölbaşı ve Nurdağı afet lojistik merkezleri kurulacaktır. Söz konusu merkezler özelinde koordinasyon birimleri oluşturularak il afet risk azaltma planlarında bu koordinasyon birimlerinin görev ve yetkilerine yer verilecektir.

Hedef 4.2. Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır.

Bölge’de tarım, imalat sanayi ve hizmet sektörleri deprem felaketinden çeşitli düzeylerde olumsuz etkilenmiştir. Deprem yol açtığı fiziki hasarın yanı sıra, insani kayıplar ve Bölge nüfusunun bir kısmının barınma sorunu başta olmak üzere çeşitli nedenlerle göç etmiş olması nedeniyle oluşan iş

gücü kaybı, Bölge ekonomisinde kapasite düşüşlerini derinleştirmiştir. Altyapı, lojistik sorunlar, tedarik zincirinin olumsuz etkilenmesi; küçük esnaf başta olmak üzere Bölge firmalarının nakit döngülerini olumsuz etkilemiş, Bölge üretim ve ticaret sistemi çeşitli düzeylerde zarara uğramıştır.

Ülkenin önde gelen sanayi kentlerinden Gaziantep'i de kapsayan TRC1 Bölgesi ulusal gayri safi yurtiçi hasılaya 2021 yılında yüzde 2,5 katkı sunmuştur. Yaşanan depremden sonra Bölge üretimi özellikle Şubat ve Mart aylarında önemli ölçüde düşüş göstermiştir. Bu durum sanayide kullanılan elektrik tüketim verilerine de yansımış, Şubat-Mart 2023 döneminde Bölge'de tüketilen sanayi elektriği Aralık 2022-Ocak 2023 dönemine göre yüzde 50 civarında azalmıştır. Depremden en çok etkilenen yerleşimler olan Adıyaman kent merkezi, Besni, Gölbaşı, İslâhiye, Nurdağı yerleşimlerinde ise bu azalış yüzde 90 seviyelerinin üzerinde gerçekleşmiştir. Mart ayı ve sonrasında toparlanma eğilimine girmesine karşın Adıyaman kent merkezinde üretim kapasitesi yüzde 30–35 seviyelerine gerilemiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından afet bölgesinde istihdamın devamlılığını sağlamak, işveren ve işçiyi desteklemek amacı ile olağanüstü hal ilan edilen illere sağlanan kısa çalışma ödeneğine Bölge'den en çok başvuru yapılan yerleşim yeri Adıyaman kent merkezidir. Şehitkâmil, Şahinbey, Kâhta, Sincik, Gölbaşı, Nurdağı ve Nizip ilçeleri de başvuru sayıları ile öne çıkmaktadır. Kısa çalışma ödeneğine yapılan başvuru sayıları sözü geçen yerleşimlerdeki ekonomik yapının ağır hasar aldığı göstermektedir.

Bölge toplam nüfusunun yüzde 71,8'ini oluşturan, Bölge'nin üretim ve ticaret merkezi Gaziantep kent merkezinin depremden nispeten daha az etkilenmesi, TRC1 Bölgesi'nin depremden etkilenen diğer bölgelere göre avantajı olarak görülebilir. Nitekim Gaziantep kent merkezi ve depremden az etkilenen ilçeleri ile Kilis il genelinde toparlanma süreci daha hızlı ilerlemiş, üretim ve ticaret genel olarak normale dönmüş durumdadır. Buna karşın Adıyaman kent merkezi, Besni, Gölbaşı ilçeleri ile Gaziantep'e bağlı Nurdağı ve İslâhiye'de üretim ve ticaret durma noktasına gelmiştir. Söz konusu kentlerde ekonomik aktivitelerin canlanması yönünde atılacak adımlar nüfus kaybının önüne geçilmesi ve toparlanma sürecinin hızlandırılması bağlamında önem arz etmektedir.

Depremi iş gücü piyasası üzerindeki etkilerini hafifletmek amacıyla SGK, İŞKUR tarafından çeşitli önlemler alınmış durumdadır. Depremden birincil derecede etkilenen Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illerini de kapsayan kısa çalışma ödeneği uygulaması ve işsizlik sigortası şartlarının kolaylaştırılması, prim borçlarının ertelenmesi gibi destek unsurları deprem sonrası istihdam kaybını azaltmaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde TÜBİTAK tarafından "2023-Deprem Bölgesi Özel Çağrısı-Teknoçaba", KOSGEB tarafından Deprem Acil Destek Kredisi, Deprem Bölgesine Özel Geleneksel/İleri Girişimci Destek Programı ile Afet Dönemi Yaşam Alanı/İşletme Desteği; Kalkınma Ajansları öncülüğünde ise Bölgesel Kalkınma Odaklı Acil Eylem Programı deprem bölgesi firmalarını desteklemek üzere uygulamaya konmuştur. Söz konusu desteklerin depremden en çok etkilenen il ve ilçeler öncelenerek uzatılması önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, istihdam odaklı projelerin hayata geçirilmesi, yeni yatırımların önünü açacak tedbirlerin alınması ve bu alanda ulusal ve uluslararası iş birliklerinin oluşturulması afet sonrası toparlanma sürecine katkı sunacaktır.

Depremden etkilenen Bölge, iklim yapısı ve tarımsal ürün çeşitliliği ile ülke gıda arzı için kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda deprem sonrası süreçte Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından depremden etkilenen 11 il için eş zamanlı destek ve planlama çalışmalarına başlanmış, tarımsal destekleme ödemeleri öne çekilmiştir. TRC1 Bölgesi'nde gerçekleştirilen bitkisel üretim değeri ülkenin yüzde 3,3'ünü, hayvansal üretim değeri ise yüzde 1,1'ini oluşturmaktadır. Bölge'nin depremden en çok etkilenen yerleşimleri (Adıyaman il geneli, Nurdağı ve İslâhiye) Bölge'de tarımsal üretimin en yoğun

yapıldığı yerlerdir. Tarımsal üretim Bölge'nin diğer üretim kollarına nispetle depremde daha az etkilense de tarımsal makineler, ahırlar, depo ve stoklar yer yer zarar görmüş, Bölge tarımsal iş gücü bakımından da kayba uğramıştır. Deprem sonrası dönemde Adıyaman hayvan kaybı bakımından bölge genelinde ilk sırada yer almaktadır. Nurdağı, İslâhiye, Gölbaşı, Sincik ve Çelikhan ilçelerinde de telef olan hayvan sayılarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, Bölge çiftçisinin altyapı hasarlarının giderilmesi, canlı hayvan mevcudunun artırılması, özellikle hasat döneminde ihtiyaç duyulacak iş gücünün sağlanması konularında özelleştirilmiş tarımsal desteklere ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Deprem sonrası dönemde ulusal ve uluslararası birçok fon sağlayıcı kuruluşun deprem bölgesine yönelmiş olması tarım alanında da yeni proje ve programların fonlanması avantajını doğurabilecektir. Özellikle modern tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, iklim değişikliği etkileri ile uyum sağlama, örgütlenme gibi konularda gerçekleştirilecek yenilikçi proje ve programlar, depremin yaratmış olduğu dezavantajların fırsata dönüştürülmesine ön ayak olabilecektir.

Tarım alanında üretim devamlılığının sağlanması, altyapı ve diğer hasarların telafi edilmesi, örgütlenme konusunda deprem öncesinden gelen zayıflıkların giderilmesi amacıyla il ve bölge bazında yönetişimin geliştirilmesi, mevcut tarımsal örgütlerin ve tarım işletmelerinin kapasitelerinin geliştirilmesi ve üretim-pazarlama bakımından işlerlik kazanmasına yönelik somut adımlar atılması gerekmektedir. Özellikle nitelikli tarımsal üretim, birincil üretimin pazarlanabilmesi, ikincil ürün üretimine yönelik stratejik adımların atılması bağlamında yerel aktörlerin bir araya geldiği yapıların oluşturulması öncelikli olmalıdır.

Bölge turizm sektörü, yaşanan iki büyük depremin ve sayıları 6 Şubat 2023 tarihinden günümüze bölgede 50.285 adet olan artçı depremin Bölge'de bıraktığı hasar nedeniyle olumsuz etkilenmiştir. Depremlerin yarattığı korku ve Bölge üzerindeki olumsuz algı da Bölge turizmini sekteye uğratmıştır. Konaklama Tesisleri bazında Adıyaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre Adıyaman'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesine sahip 17 otelin 5'i yıkılmış durumdadır. Kalan 12 otelin 7'si ise faaliyete geçmiş durumdadır. Ayrıca deprem öncesi 18 olan basit konaklama turizm işletme belgeli konaklama sayısı deprem sonrası 10 olarak tespit edilmiştir. Adıyaman sınırlarında yer alan Karakuş Tümölüsü ve Gaziantep Kalesi depremde büyük hasar almıştır. Bölge turizminin yeniden toparlanması Adıyaman başta olmak üzere zarar gören yerleşimlerin yeniden inşa edilmesi ve üretim-ticaret döngüsünün güçlendirilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bunun yanı sıra, Bölge'nin turistik değerlerinin tanıtım ve pazarlanmasına ağırlık verilmesi; turizm ajansları, tur şirketleri ve STK'lar ile iş birlikleri kurulması ekonomik toparlanma sürecine katkı sunacaktır.

Depremde ağır yıkıma uğrayan TRC1 Bölgesi yerleşimlerinin ekonomik canlılıklarını geliştirecek bir diğer alan da turizm konusundaki potansiyellerin daha etkin ve verimli bir biçimde değerlendirilmesidir. Gaziantep ve Adıyaman kent merkezlerinde oluşan eski doku ve anıtsal yapıların restorasyonlarının tamamlanması başta olmak üzere il bazında sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerin yeniden ayağa kaldırılması elzemdir. Bunlarla birlikte, Adıyaman'da hasar gören kültür varlıkları restore edilmeli, düzenlenecek etkinlikler ile Nemrut Dağı ovağında gelişen turizm hareketliliği ileri seviyelere taşınmalıdır. Adıyaman kent merkezinde konaklama altyapı kapasite ve niteliğinin geliştirilmesi turizm faaliyetlerinin gelişmesi için olmazsa olmaz niteliktedir. Deprem öncesinde Gölbaşı, Besni ve Tut'da doğa temelinde gelişmekte olan aktivitelerin turizme tahvilinin gerçekleştirilmesine yönelik eylemlerin geliştirilmesi ve desteklenmesi önemlidir.

Bölge'nin depremde en çok hasar alan yerleşimleri olan Adıyaman kent merkezi, Gölbaşı, Sincik, Tut, Nurdağı ve İslahiye ile birlikte Çelikhan, Gerger, Samsat ve Polateli'nde ekonomik hayatın yeniden canlandırılması dördüncü stratejik öncelik olan "Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması" stratejik önceliği için en önemli hedeflerinden birisini oluşturmaktadır. Nüfus kaybeden bu yerleşimlerde nüfusun yeniden kazanılabilmesi fiziksel altyapı ve üstyapının güvenli bir biçimde oluşturulmasının yanında ekonomik faaliyetlerin deprem öncesi sahip olduğu canlılığın da ötesinde bir noktaya taşınması en önemli amaçtır. Bu bakımdan söz konusu yerleşimlerdeki sanayi ve ticaret faaliyetlerinin devamlılığının sağlanabilmesi bakımından gerekli finansman olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Oluşturulan ya da oluşturulacak olan teşvik sistemlerinden yararlandırılması, kredi ve prim borçlarının ötelendirilmesi gibi uygulamalar bu bağlamda önem teşkil etmektedir. Bunların yanı sıra Bölge'de yer alan tüm yerleşimler dâhil olmak üzere, başta depremde etkilenen Adıyaman kent merkezi, Gölbaşı, Besni, Nurdağı ve İslahiye yerleşimleri özelinde yatırım çekmeye yönelik faaliyetlerin planlanması ve uygulanması önemli konuların başında gelmektedir. Bu yerleşimlere özgü ürünlerin üretimi alanında ve özellikle emek yoğun sektörlerde ulusal ve uluslararası yatırım çekilmesi yerleşimlerin kaybettiği nüfusun geri kazanılmasını ve ekonomik cazibesinin yükseltilmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, yerel üreticilerin de bu kapsamda yurtiçi ve yurtdışındaki pazarlara erişebilmesini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi ve uygulanması da aynı derecede önemlidir.

Tüm bunların yanı sıra ulaşım yatırımları başta olmak üzere büyük ölçekli devlet yatırımlarının kısa vadeli planlanması Adıyaman ve ilçelerinin deprem öncesi olan ve depremle birlikte daha da derinleşen nüfus kaybı ve azalan çekim gücünü tersine çevirebilmek adına kritik öneme sahiptir.

Bu ve benzeri konuları odağına alan "**Depremde Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır**" hedefi kapsamında 5 tedbir alanı belirlenmiştir. Bunlar;

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.2.1	Depremde Etkilenen Firmaların İş Gücü ve Finansman İhtiyacı Karşılacaktır.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.2.2	Yatırım Ortamını Geliştirecek ve Yatırım Çeşitliliğini Artıracak Politika ve Eylemler Ortaya Konulacaktır.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.2.3	Bölge Üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası Pazarlara Erişimi Teşvik Edilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.2.4	Tarımsal Üretimin Sürekliliği Sağlanacak, Çiftçilerin Altyapı ve Finansman İhtiyaçları Giderilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.2.5	Depremin Turizm Sektörü Üzerindeki Olumsuz Etkileri En Aza İndirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)

Tedbir 4.2.1. Depremde Etkilenen Firmaların İş Gücü ve Finansman İhtiyacı Karşılacaktır.

Bölge'de ekonomik dengenin tekrar tesis edilmesine yönelik tedbirler alınması önem arz etmektedir. Bölge'de depremde etkilenme düzeyine göre özelleştirilmiş destek mekanizmaları hayata geçirilecektir. İş yerleri hasar alan, iş gücü kaybına uğrayan firmalara yönelik hizmet sektöründe yer alan küçük esnafın finansman ve altyapı ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik Bölge'ye özel destek programları tanımlanacaktır. Yerel işletmelerin (üreticiler, perakendeciler vb.) ulusal satış/tedarik ağlarına dâhil edilmesine yönelik programlar uygulanacaktır. Bölge firmalarının teşvik ve desteklerden daha fazla yararlanmasına öncülük edilecektir

Tedbir 4.2.2. Yatırım Ortamını Geliştirecek ve Yatırım Çeşitliliğini Artıracak Politika ve Eylemler Ortaya Konulacaktır.

"Yeniden yapılanma yerleşimleri" olarak tanımlanan ilçeler başta olmak üzere yerleşimlere özgü ürün ve sektörler yatırım çekilmesine yönelik yerel komiteler oluşturulacaktır. Ticaret ve Sanayi Odaları öncülüğünde ildeki ilgili aktörlerin bir araya geldiği yapılanmalar (komite vb.) bünyesinde yatırım eylem planları oluşturulacaktır. Kalkınma Ajansı Yatırım Destek Ofisleri'nin (YDO) de dâhil olduğu bu yapılanmalar kapsamında ulusal ve uluslararası yatırımcıları Adıyaman'a çekmek konusunda proaktif eylemler ortaya konulacaktır.

Nurdağı ve İslahiye özelinde ise Gaziantep Sanayi Odası, Gaziantep Ticaret Odası, İslahiye Ticaret Odası, Gaziantep Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, yerel yönetimler, tarım ve orman il/ilçe müdürlükleri ve İpekyolu Kalkınma Ajansı Gaziantep Yatırım Destek Ofisi'nden müteşekkil bir komite oluşturulacak, ilçelerde yapılabilecek yatırımlar konusunda yol haritası belirlenecektir. Yatırımcı görüşmeleri, İslahiye ve Nurdağı'nın yatırım olanaklarının tanıtımı gibi faaliyetler ile yerli ve yabancı yatırımcının Bölge'ye çekilmesine yönelik somut adımlar atılacak, işbirlikleri geliştirilecektir.

Tedbir 4.2.3. Bölge Üreticilerinin Ulusal ve Uluslararası Pazarlara Erişimi Teşvik Edilecektir.

Depremden etkilenen mikro ve küçük ölçekli sanayi işletmeleri ve hizmet firmalarının ulusal ve uluslararası pazara erişim kapasitesi yükseltilecektir. Bu bağlamda özellikle ulusal çapta faaliyet gösteren büyük ölçekli tedarikçilerle iş birlikleri geliştirilecek, yerel üreticilerin elektronik pazarlama platformlarına katılımı desteklenecektir.

Tedbir 4.2.4. Tarımsal Üretim Sürekliliği Sağlanacak, Çiftçilerin Altyapı ve Finansman İhtiyaçları Giderilecektir.

"Yeniden yapılanma yerleşimleri" olarak tanımlanan ilçelerde depremden olumsuz etkilenen üreticilerin makine-ekipman, tohum-yem stoku, büyükbaş ve küçükbaş hayvan kayıpları giderilecektir. Yıkılan veya hasar alan ahır, depo gibi yapıların yenilenmesi sağlanacaktır. Bölge çiftçilerinin deprem bölgesine yönelmiş olan ulusal ve uluslararası fonlardan yararlanmasına ön ayak olunacak, Tarım ve Orman Müdürlükleri, ziraat odaları, üniversiteler ve üretici örgütleri öncülüğünde depremin yol açtığı hasarın giderilmesinin yanı sıra özellikle modern üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması, örgütlenme gibi alanlarda gerçekleştirilecek projelerle Bölge tarımının geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Tedbir 4.2.5. Deprem Turizm Sektörü Üzerindeki Olumsuz Etkileri En Aza İndirilecektir.

Gaziantep Kalesi başta olmak üzere zarar gören tüm taşınmaz kültür varlıkları restore edilecektir. Adıyaman kent merkezinin yeniden yapılandırılması sürecinde deprem yönetmeliği ile uyumlu konaklama tesisi yatırımları desteklenerek turizm potansiyeli yüksek olan kentin konaklama kapasitesi artırılacaktır. Bölge'nin öne çıkan turizm değerlerinin tanıtım ve pazarlamasına öncelik verilerek depremin Bölge üzerinde yarattığı olumsuz algı ile mücadele edilecektir. Adıyaman'ın yeniden yapılandırılması sürecinde (kent tasarımı, turizm tanıtım ofisleri vs.) kentin turizm potansiyelini öne çıkaran bir yaklaşım benimsenecektir. Ayrıca, Adıyaman turizmini canlandırmak üzere Nemrut odaklı geniş kapsamlı turizm aktiviteleri düzenlenecektir. Gölbaşı ve Besni'de gelişmekte olan doğa odaklı sportif faaliyetler desteklenerek bu faaliyetlerin turizm cazibesi yaratması sağlanacaktır. Gölbaşı ve Besni ile birlikte Kâhta ilçesi de sahip olduğu coğrafik özellikleri, orman alanları gibi doğal özellikleri nedeniyle alternatif turizm türleri için önemli bir plato alanı olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu yerleşimlerdeki konaklama kapasiteleri geliştirilecektir.

Hedef 4.3. Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır.

Küresel ısınmanın giderek etkisini arttırdığı günümüzde çevre ve iklim meseleleri daha çok gündeme gelmektedir. Nitekim deprem öncesi saha çalışmalarında en çok karşılaşılan çevre sorunlarının başında su kaynaklarının kentsel atıklar ile kirlenmesi gelmektedir. Deprem sonrası dönemde ise depremin yol açtığı çevresel etkiler Bölge'nin çevre sorunlarına yenilerini eklemiştir. Afetin yol açtığı devasa boyutlu hasar, hava ve su kaynakları üzerinde kirliliğe sebep olmuştur. Tehlikeli gazlar ve yanıcı/patlayıcı madde sızıntı risklerinin yanı sıra yıkıntı atıkları oluşan kirliliğin ana kaynakları olarak belirtilebilir. Özellikle yıkıntı atıklarının oluşturduğu toz ve partikül madde kirliliği ile asbest gibi kanserojen maddeler enkaz kaldırma çalışmalarında görev alan iş gücü başta olmak üzere halk sağlığı üzerinde tehlike oluşturmakta, bu maddelerin su kaynaklarına sızma ihtimali ise sorunu derinleştirmektedir. Bunun yanı sıra, enkaz kaldırma işlemleri sırasında ortaya çıkan yıkıntı atıklarının geçici depolanması, ayrıştırılması ve bertarafı sürecinin çevresel hassasiyetler göz önüne alınarak yapılması önemlidir. Nitekim deprem sonrası saha çalışmalarında, özellikle Adıyaman kent merkezi, Gölbaşı, Besni, Nurdağı ve İslahiye'de yerleşimlere yakın noktalarda, ana ulaşım hatları üzerinde devasa enkaz yığınlarının biriktiği gözlenmiştir. Yıkıntı atıkları geçici döküm alanları Valiliklerce belirlenirken sahanın topoğrafyası ve jeolojisi dikkate alınmakta, tarım amaçlı kullanılan arazilerde, içme suları havzalarında, taşkın riskinin yüksek olduğu yerlerde, yağmur sularının akışını engelleyecek vadilerde veya dere yataklarında, heyelan, çığ ve erozyon bölgelerinde ve korunan alanlarda döküm sahası teşkil edilmemesine dikkat edilmektedir.

Yeniden inşa sürecinde özellikle enkaz kaldırma/depolama ve atık bertarafı konularında çevresel hassasiyetler göz önünde bulundurulmalıdır. Bölge'de büyük miktarlarda ortaya çıkan inşaat/yıkıntı atığının taşınması, bertarafı ve geri kazanımı konusunda Bölge'nin içinde bulunduğu olağanüstü süreç gözetilerek kentler özelinde atık yönetim sistemleri belirlenmeli/güncellenmelidir. Bu sorunlarla birlikte, deprem öncesinde yer alan atıklar sorunu da dâhil olmak üzere, çevresel konulara ilişkin kapsamlı bir planlama ile yüksek standartlar ortaya konulmalı ve hayata geçirilmelidir.

Bu kapsamda **Deprem Sonrası Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır** hedefi bağlamında 4 müdahale/tedbir alanı belirlenmiştir;

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.3.1	Hasarlı Yapı Gruplarının Yıkım İşlemleri Çevre ve İnsan Sağlığı Gözetilerek Tamamlanacaktır.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.3.2	Yıkıntı Atıkları Geçici Döküm Alanları İçin Uygun Yerler Belirlenecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.3.3	Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümüne Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.3.4	Çevresel Sorunlara Yönelik İş Birliği ve Yönetişim Mekanizması Güçlendirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)

Tedbir 4.3.1. Hasarlı Yapı Gruplarının Yıkım İşlemleri Çevre ve İnsan Sağlığı Gözetilerek Gerçekleştirilecektir.

"Yeniden yapılanma yerleşimleri" başta olmak üzere Bölge'nin neredeyse tamamında fiziksel yapıların belirli düzeylerde hasar almış olması bir takım yıkım ve onarım işlemlerinin yapılmasını gerektirmektedir. Yıkım işlemlerinin uzun sürebilmesi olasılığının yüksek olması sebebiyle çevre ve

insan sağlığını olumsuz etkileyen asbest partiküllerinin ve diğer kimyasalların su kaynakları başta olmak üzere yeraltı ve yerüstü kaynaklarını kirlletici etkisinin minimize edilebilmesi için yıkım işlemlerinin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi, gerçekleştirilirken de gerekli sağlık önlemlerinin alınması sağlanacaktır.

Tedbir 4.3.2. Yıkıntı Atıkları Geçici Döküm Alanları İçin Uygun Yerler Belirlenecektir.

Deprem sonrası saha çalışmalarında "Yeniden Yapılanma Yerleşimleri"nin giriş ya da çıkış noktalarında toplanan yıkıntı atıklarının yerleşim alanlarına yakınlığı sebebiyle hem toz taşınımı hem de yer altı kaynaklarına tehdit oluşturmaları sebebiyle yerleşim alanlarından uzak noktalara taşınması sağlanacaktır. Yıkıntı atıkları geçici döküm alanları Valiliklerçe belirlenirken sahanın topoğrafyası ve jeolojisi dikkate alınmakta, tarım amaçlı kullanılan arazilerde, içme suları havzalarında, taşkın riskinin yüksek olduğu yerlerde, yağmur sularının akışını engelleyecek vadilerde veya dere yataklarında, heyelan, çığ ve erozyon bölgelerinde ve korunan alanlarda döküm sahası teşkil edilmemesine dikkat edilmektedir. Yerel Yönetimler eliyle yerleşim alanlarından uzak noktalarda, yer altı sularına zarar vermeyecek bölgelerde enkazların taşınması sağlanacaktır.

Tedbir 4.3.3. Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümüne Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.

Deprem sonrası oluşan yıkıntı atıklarının geri dönüşümüne yönelik tesisler kurulması, sanayi alanları bağlamındaki sektörlerle ileri-geri bağlantıları da gözetilecek geri dönüşüm tesisleri oluşturulacaktır. Yerel Yönetimler ve Valilikler kanalı ile Uluslararası STK'lar iş birliği ile benzer projeler Bölge'de uygun alanlarda oluşturulacaktır.

Tedbir 4.3.4. Çevresel Sorunlara Yönelik İş Birliği ve Yönetişim Mekanizması Güçlendirilecektir.

Bölge genelinde enkaz kaldırma ve yıkıntı atıklarının geri kazanımı, depolanması/bertarafı süreci hava, su ve toprak kirliliğine en az etki edecek şekilde yürütülecek, bu konuda kurumsal koordinasyon güçlendirilecektir. Havaya karışan partikül madde ve toz kirliliğine yönelik enkaz kaldırma ekipleri ve Bölge halkının farkındalığı yükseltilecektir. Bölge yerleşimlerinde hasar gören içme suyu, kanalizasyon şebekelerinin onarım ve yenileme çalışmalarının öncelik verilecek, tüm altyapı sistemleri çalışmalarında çevresel sürdürülebilirlik göz önüne alınacaktır.

Hedef 4.4. Kurumsal Kapasite ve Hizmet Sunumunun Geliştirilmesi Sağlanacaktır.

6 Şubat depremleri sonrasında yıkımın en yoğun olarak gerçekleştiği Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslâhiye ilçelerinde yaşam durma noktasına gelmiştir. Bu yerleşimlerde özellikle kamu binalarının büyük ölçüde hasar almış veya yıkılmış oldukları gözlenmiştir. Depremi hemen sonrasındaki akut dönemde Adıyaman merkez ilçesinde işler halde bulunan iki kamu binasının Valilik Binası ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün olması ve bu iki yapının da çok yeni ve sağlam inşa edilmiş olmaları önemlidir. Elektrik, su, telekomünikasyon, bankacılık gibi temel hizmetlerin çadırlarda veriliyor olması dikkat çekici bir durum olarak gözlenmiştir. Yerel yönetim binalarının yıkılmış olması da aynı şekilde şehirlerdeki temel hizmet sunumlarının aksamasına neden olmuştur.

Eğitim ve sağlık yapılarının da büyük ölçüde hasar aldığı bilinmektedir. Nurdağı ve İslahiye'de sahra hastanelerinin kurulmuş olması, Adıyaman'da ise hizmet veren tek sağlık kuruluşunun Adıyaman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin olması sağlık hizmetleri bakımından kapasitenin önemli ölçüde zayıfladığını göstermektedir. Diş Hekimliği Fakültesi Hastanesi ve Adıyaman Üniversitesi Kadın Doğum ve Çocuk Hastaneleri depremde zarar görmüş durumda olması sebebiyle kullanılamamaktadır. Ayrıca doktor sayısının da tayinler sebebiyle azaldığı gözlenen bir durumdur.

Eğitim alanında ise yıkılmış, acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı eğitim tesis sayılarının tüm eğitim tesislerine oranı bakımından Adıyaman Bölge genelinde ilk sırada yer aldığı bilinmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre Adıyaman ilçeleri içerisinde eğitim tesislerinin en çok hasar aldığı yerleşimler, fay hattına yakın olan Gölbaşı, Çelikhan, Tut, Sincik ve Merkez ilçedir. Gaziantep'in fay hatlarına yakın olan ilçeleri İslâhiye ve Nurdağı'nda da eğitim tesislerinin hasar alma oranı Gaziantep'in diğer ilçelerine oranla daha yüksektir.

Kamu yapılarının hem fiziksel hem de makine-ekipman bakımından kayıpları bu yerleşimlerde temel hizmet sunumlarının önemli ölçüde zayıflamasına neden olmaktadır. Bu bakımdan bu konuları odağına alan **Kurumsal Kapasite ve Hizmet Sunumunun Geliştirilmesi** hedefi kapsamında 3 tedbir belirlenmiştir. Bunlar;

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.4.1	Fiziksel Yeniden Yapılanmada Katılımcılığı Genişleten Uygulamalar Benimsenecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.4.2	Eğitim, Sağlık ve Kamusal Hizmet Altyapısı Geliştirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.4.3	Afet Konusunda Uluslararası İş Birlikleri Geliştirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)

Tedbir 4.4.1. Fiziksel Yeniden Yapılanmada Katılımcılığı Genişleten Uygulamalar Benimsenecektir.

Meslek örgütlerinin sayısının ve etkinliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar hayata geçirilecektir. Adıyaman ve Kilis kent konseylerinde yer alan komisyonların sayısının artırılması, meslek örgütleri ile birlikte yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine daha fazla katılım sağlamalarına öncülük edilecektir. Böylece yeniden yapılanma sürecinde yerel yönetimler öncülüğünde özellikle inşaat, mühendislik-mimarlık, teknik müşavirlik ve müteahhitlik hizmetleri alanında etkin denetim ve katılımcı karar alma mekanizmalarının gelişmesi sağlanacaktır.

Tedbir 4.4.2. Eğitim, Sağlık ve Kamusal Hizmet Altyapısı Geliştirilecektir.

Deprem sonrası süreçte “Yeniden Yapılanma Yerleşimleri” olarak belirlenen ilçeler başta olmak üzere birçok Bölge yerleşiminde hasar alan eğitim ve sağlık tesislerinin güçlendirme, onarım ve yenileme çalışmalarına öncelik verilecektir. Uzun erimde Bölge’de bulunan eğitim ve sağlık tesisleri başta olmak üzere tüm kamu binalarının yüksek şiddetlerde gerçekleşebilecek depremlere dayanıklı hale getirilmesine yönelik il özelinde planlama çalışmaları yürütülecektir. Bölge kurumlarının makine/ekipman, tefrişat ve teknoloji ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla uluslararası fon kaynakları başta olmak üzere alternatif kaynakların kullanımına öncelik verilecektir. Özellikle yeni inşa edilecek eğitim, sağlık ve kamusal hizmet binalarında fiziksel dayanıklılığın yanı sıra kapasite, bahçe büyüklüğü gibi konularda geniş standartlar belirlenecektir (Örneğin; apartman altı aile sağlıklı merkezleri oluşturulmaması). Eğitim ve sağlık altyapısının yenilenmesi sürecinde uluslararası fonlardan azami düzeyde faydalanılacaktır.

Deprem büyük yıkıma uğrattığı “Yeniden Yapılanma Yerleşimleri” olarak belirlenen ilçelerde yerel yönetimler başta olmak üzere birçok kurum faaliyet gösteremez duruma gelmiştir. Hem altyapı hem insan kaynağı bakımından büyük bir kapasite düşüşü yaşanmıştır. Söz konusu yerleşimlerde

kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik proje ve programlar gerçekleştirilecektir. Özellikle yerel yönetim, eğitim ve sağlık hizmetlerinin eksiksiz yerine getirilebilmesi için gerekli makine-ekipman desteğinin sağlanması önemlidir.

Tedbir 4.4.3. Afet Konusunda Uluslararası İş Birlikleri Geliştirilecektir.

“Yeniden Yapılanma Yerleşimleri” öncelikli olmak üzere Bölge yerleşimlerinin afet dirençli yeniden yapılanması amacıyla uluslararası iş birlikleri geliştirilecektir. Bununla birlikte uluslararası fon kuruluşları ile Bölge yerleşimlerinin yeniden ayağa kaldırılmasına yönelik projeler geliştirilecektir. Kalkınma Ajansı ve yerel yönetimler başta olmak üzere meslek odalarının dâhil olduğu birliktelikler ile söz konusu projelerin geliştirilmesine yönelik özel çalışmalar yürütülecektir.

Hedef 4.5. Sosyal Yaşamın Yeniden İnşa Edilmesi Sağlanacaktır.

Kentsel alanların en önemli bileşeni fiziksel yapılar ve bu yapıları canlı kılan toplumsal yapılardır. Ekonomik ilişkiler de bu iki yapının etkileşimiyle ortaya çıkmaktadır. Kentsel mekânın toplumsal yapıların bir ürünü olduğu da hatırlandığında kentsel alanları oluşturan iki bileşenin ortadan kalkması durumunda yerleşimlerin yaşanan mekân niteliğini kaybetmesine neden olmaktadır. Deprem sonrası dönemde Bölge’de meydana gelen fiziksel yıkım ve buna bağlı olarak gerçekleşen nüfus kaybı yerleşimlerin sosyal bakımdan kan kaybetmesine neden olmuştur. Buradan hareketle, deprem sonrası dönemde yerleşimlerin yeniden yapılanma sürecinde “sosyal yaşamın yeniden inşa edilmesi” üçüncü hedef olarak belirlenmiştir.

Bölge, özellikle de Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye önemli ölçüde nüfus kaybetmesine karşın kalan nüfus ve geri kazanılması hedeflenen nüfus için iyileşmeye yönelik bir takım tedbirlerin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Yapılan çalışmalar ve araştırmalar deprem sonrasında göç eden veya yerinde kalmak durumunda kalan depremzedelerin ekonomik sorunlarla birlikte sosyal ve psikolojik sorunlarla da başa çıkmak zorunda kaldıklarını ortaya koymaktadır. Bu psikolojik sorunlar doğrudan deprem ve güvenlik konusuyla ilgili olabileceği gibi, ekonomik kaygılar, güven ortamı, göç edenler için yeni bir ortama uyum sağlayamama veya yabancılaşıma gibi etkenlerden de kaynaklanabilir. 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerin sonrasında yaşanan süreçte Bölge içinde nispeten daha az hasar almış ve ekonomik ve sosyal yaşamın devam ettiği yerleşimlere doğru göç edenlerin ve yerinde kalan nüfusun kurmuş oldukları sosyal düzenlerin bozulmuş olması, bulundukları mekânla bozulan maddi ve manevi ilişkiler önemli psikolojik değişiklikleri de beraberinde getirmekte, bulunulan mekâna yabancılaşıma neden olmaktadır. Bu bağlamda göç eden ve kalan nüfuslar için psiko-sosyal desteklerin sağlanabilmesi önemli görülmektedir.

Bununla birlikte, geçici barınma alanlarında kalan nüfus için hizmetlere erişim, dezavantajlı grupların gereksinimleri, hijyen gibi konular, güvenlik sorunları da tedbir alınması gereken bir diğer konu başlığıdır. Bu bağlamda, geçici barınma alanlarında yaşayan nüfus için gerekli sosyal ihtiyaçların öncelikle karşılanması gerekmektedir. Ayrıca bu alanlarda yaşayan nüfus için gerekli sosyal donatı alanlarının sağlanması da en önemli ihtiyaçların başında gelmektedir. Konteyner kentlerde bu gibi ihtiyaçlar karşılanmış olmasına karşın kentin güvenli alanlarında kalıcı sosyal ihtiyaçların giderilmesi nüfusun kente olan aidiyet duygusunun onarılmasında etkili olacaktır. Bunlarla birlikte dezavantajlı kesimler için gerekli altyapı ve üstyapının oluşturulması, engelli bireyler, yaşlılar gibi kesimlerin ihtiyaçlarına yönelik alanların oluşturulması da gerekmektedir. Kadınların ve çocukların kırılganlıkları daha yüksek olduğu ve eşitsizliklerden daha fazla pay aldıkları düşünüldüğünde kadın ve çocuklara yönelik sığınma evleri, kreş, oyun alanları gibi yapılar ivedilikle oluşturulmalıdır.

Kalan nüfusun genel olarak toplumun daha az gelire sahip olan kesimleri olduğu düşünüldüğünde sosyal destek mekanizmalarının planlı ve kademeli olarak, eşitsizlikleri ortadan kaldıracak toplumsal adalet gözetilecek biçimde sağlanması önemlidir.

Bununla birlikte mesleki eğitim programları gibi insan kaynağı geliştirici uygulamaların meslek odaları ve birlikleri ile birlikte, atılacak ekonomik adımlara uygun olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Olası yeni iş sahalarında iş gücü arzının sağlanmasına yönelik bu tür uygulamaların geliştirilmesi depremde hasar alan yerleşimlerin nüfus çekebilmesi bakımından önemlidir. İş gücü piyasalarında eşitsizliklerin bertaraf edilmesine yönelik olarak kadınların iş yaşamında yer alabilmesi, işe alımlarda kadın çalışan sayılarının artırılması bağlamında proje ve uygulamalar hayata geçirilmelidir. Bununla birlikte, doğa tabanlı ya da yeşil dönüşüm odaklı, dezavantajlı kesimleri içeren pilot uygulamaların hayata geçirilmesi, hem doğa ile ilişkinin kurulabilmesi hem de dayanışma ekonomilerinin oluşturulabilmesi açısından önemli taşımaktadır.

Genel olarak deprem başta olmak üzere tüm afet türleri ile ilgili toplumsal bilincin geliştirilmesine yönelik faaliyetler ile birlikte afetlere yönelik toplumsal hafızanın oluşturulması da aynı derecede önem arz etmektedir. Bu kapsamda afetlere hazırlığa yönelik eğitim çalışmaları, kamu spotları, mahalle toplantıları gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır. Aynı zamanda deprem müzeleri, parkları oluşturularak toplumsal hafızanın oluşturulması ve korunmasını sağlamak mümkün olacaktır.

Bu kapsamda “**Sosyal Yaşamın Yeniden İnşa Edilmesi Sağlanacaktır**” hedefi bağlamında 4 müdahale/tedbir alanı belirlenmiştir;

	Tedbirler	Öncelikli Uygulama Alanı
Tedbir 4.5.1	Psiko–sosyal Destek Mekanizmaları Geliştirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.5.2	Sosyal Donatı Alanlarının Tamamlanması Önceliklendirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.5.3	Nitelikli İş Gücü Piyasası Oluşturmak Amacıyla Gerekli Eğitim, Danışmanlık Programları Hayata Geçirilecektir.	Yeniden Yapılanma Yerleşimleri (Tablo 3)
Tedbir 4.5.4	Afet Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar Yapılacaktır.	TRC1 Yerleşimleri

Tedbir 4.5.1. Psiko–sosyal Destek Mekanizmaları Geliştirilecektir.

Deprem sonrası süreçte fiziksel yapının ayağa kaldırılması sürecinde toplumsal olarak yaşanan stres bozuklukları, travma gibi olumsuzlukları aşabilmek adına depremde ağır hasar alan Bölge yerleşimleri başta olmak üzere, afetzedelere yönelik psiko–sosyal destek mekanizmaları geliştirilecektir. Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler ve STK’lar, ulusal–yerel medya ve ilgili bütün aktörlerin dâhil olduğu, bir yönetim anlayışı ile söz konusu topluluklara yönelik destek programları uygulanacaktır.

Tedbir 4.5.2. Sosyal Donatı Alanlarının Tamamlanması Önceliklendirilecektir.

“Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçelerde deprem sonrasında oluşturulan geçici barınma alanları içerisinde yetersiz olan wc, banyo gibi temel ihtiyaçlar ve çocuk parkları,

sosyal-kültürel tesis alanları, eğitim ve sağlık tesisleri, kreş, bakımevleri, gençlik merkezleri, sığınma evleri, meslek kursları gibi ihtiyaçların karşılanması önceliklendirilecektir. Söz konusu ihtiyaçlar orta ve uzun vadede kent içerisinde kent planlarında belirtilen alanlarda da oluşturulacaktır.

Tedbir 4.5.3. Nitelikli İş Gücü Piyasası Oluşturmak Amacıyla Gerekli Eğitim, Danışmanlık Programları Hayata Geçirilecektir.

“Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçeler başta olmak üzere Bölge genelinde meslek odaları, yerel yönetimler ve illerdeki Sanayi ve Ticaret Odalarının etkin bir yönetim kapsamında oluşturacaklar komite vb. gibi yapılanmalar doğrultusunda hazırlanacak olan yatırım eylem planları kapsamında mesleki eğitim programları düzenlenecektir¹⁹. Bu programlarda cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin, genç nüfus önceliklendirilecek, “yerele özgü asgari ücret” politikası oluşmasının önüne geçilecek tedbirler sektör temsilcileri ile birlikte ele alınacaktır.

Özellikle de kooperatifçilik, sosyal girişim alanında başarılı uygulamalar oluşturulmasına yönelik eylemler Bölge’de zayıf olan örgütlenme yeteneğinin ve dayanışma ekonomisinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda kooperatif, sosyal girişim kapasitesini artıracak özel pilot uygulamalar hayata geçirilecektir. Örneğin; “Yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçelerde doğa tabanlı çözümlere yönelik plan ve projeler hayata geçilmesine yönelik pilot uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Tedbir 4.5.4. Afet Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar Yapılacaktır.

Bölge halkının tamamı başta olmak üzere depremde en çok etkilenen yerleşimlerde aile, birey gibi mikro birimlerden başlayan makro ölçekte kurumsal aktörlere uzayan deprem başta olmak üzere tüm ani ve yavaş gelişen afet türleri, afet sırasında ve sonrasında yapılabilecekler, afet sonrasında ortaya çıkabilecek suçlar ve bu suçlarla başa çıkma yöntemleri vb. konulara yönelik bilinç oluşturulmasına yönelik faaliyetler hayata geçirilecektir. Meslek örgütleri ile mahalle topluluklarının bir araya geldiği mahalle ölçeğinde toplantılar, seminerler gibi farkındalığa yönelik toplantılar, mahalle forumları gerçekleştirilecektir. Kamu spotu gibi il ve bölge halkına ulaşacak bilgilendirme faaliyetleri sıklıkla uygulanacaktır. Ayrıca toplumsal hafızanın oluşturulması ve korunmasına yönelik olarak afetler özelinde deprem müzeleri, parkları oluşturulacaktır.

¹⁹ “Tedbir 4.2.2. Yatırım Ortamını Geliştirecek ve Yatırım Çeşitliliğini Artıracak Politika ve Eylemler Ortaya Konulacaktır” tedbiri ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Bölge Planı Hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile ilişkisi

Bakırcılar Çarşısı, Gaziantep

8. Bölge Planı Hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri İle İlişkisi

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Birleşmiş Milletlerin 193 ülkenin katıldığı yoksulluğu ortadan kaldırmak ve küresel çapta barış ve refahı yaygınlaştırma ile yer küreyi sahip olduğu doğal değerleriyle birlikte korumayı amaçlamak için 2030 sonuna kadar koyduğu 17 hedeften oluşmakta olup 2016 da yürürlüğe girmiştir. Aşağıda Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile TRC1 Bölge Planı hedefleri arasındaki ilişki açıklanmıştır.

	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	2024-2028 TRC1 Bölge Planı'nda İlişkili Hedef	Açıklama
1	Yoksulluğun tüm dünyada sona erdirilmesi	*Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir	<i>"Bölge içi gelir dağılımının dengelenmesine yönelik politik çerçeve belirlenecektir."</i> tedbiri kapsamında Bölge'nin sektörel gelişme stratejilerinde gerekli dönüşüm haritasının oluşturulması nüfusun mekânda dengeli dağılımını sağlayabilecektir.
2	Açlığın tüm dünyada sona erdirilmesi	*Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir. *Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.	<i>"Bölge içi gelir dağılımının dengelenmesine yönelik politik çerçeve belirlenecektir"</i> tedbiri kapsamında Bölge'nin sektörel gelişme stratejilerinde gerekli dönüşüm haritasının oluşturulması nüfusun mekânda dengeli dağılımını sağlayabilecektir. <i>"Mesleki eğitimin sunduğu becerilerin Bölge işgücü piyasası ihtiyaçları ile eşleşmesine yönelik paydaşlar arası koordinasyon sağlanacaktır"</i> ve <i>"Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin eğitim ve işgücüne katılımını artıracak bütüncül programlar tasarlanacak ve uygulanacaktır"</i> tedbirleri istihdamın artırılmasına odaklanan tedbirler olarak belirlenmiştir.
3	Herkes için her yaşta sağlıklı ve müreffeh bir yaşam sağlanması	*Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır. * Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır. *Sağlık Hizmetlerinin Niteliği ve Erişilebilirliği Artırılacaktır. * Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir. * Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.	Kentsel alanlarda toplumun tüm kesimlerinin temel hakkı olan hizmetlere ilişkin altyapının sağlanması, yeşil alanlar ve koridorları içeren sürdürülebilir kentsel alanlar oluşturulmasının yanı sıra kırsal alanların dokusunun bozulmadan temel ihtiyaçların standartlarının yükseltilmesini amaçlayan tedbirler yer almaktadır. Aynı zamanda eğitim ve sağlık hizmetlerinin niteliğini artıracak ve erişilebilirliği kolaylaştıracak tedbirler yer almaktadır.

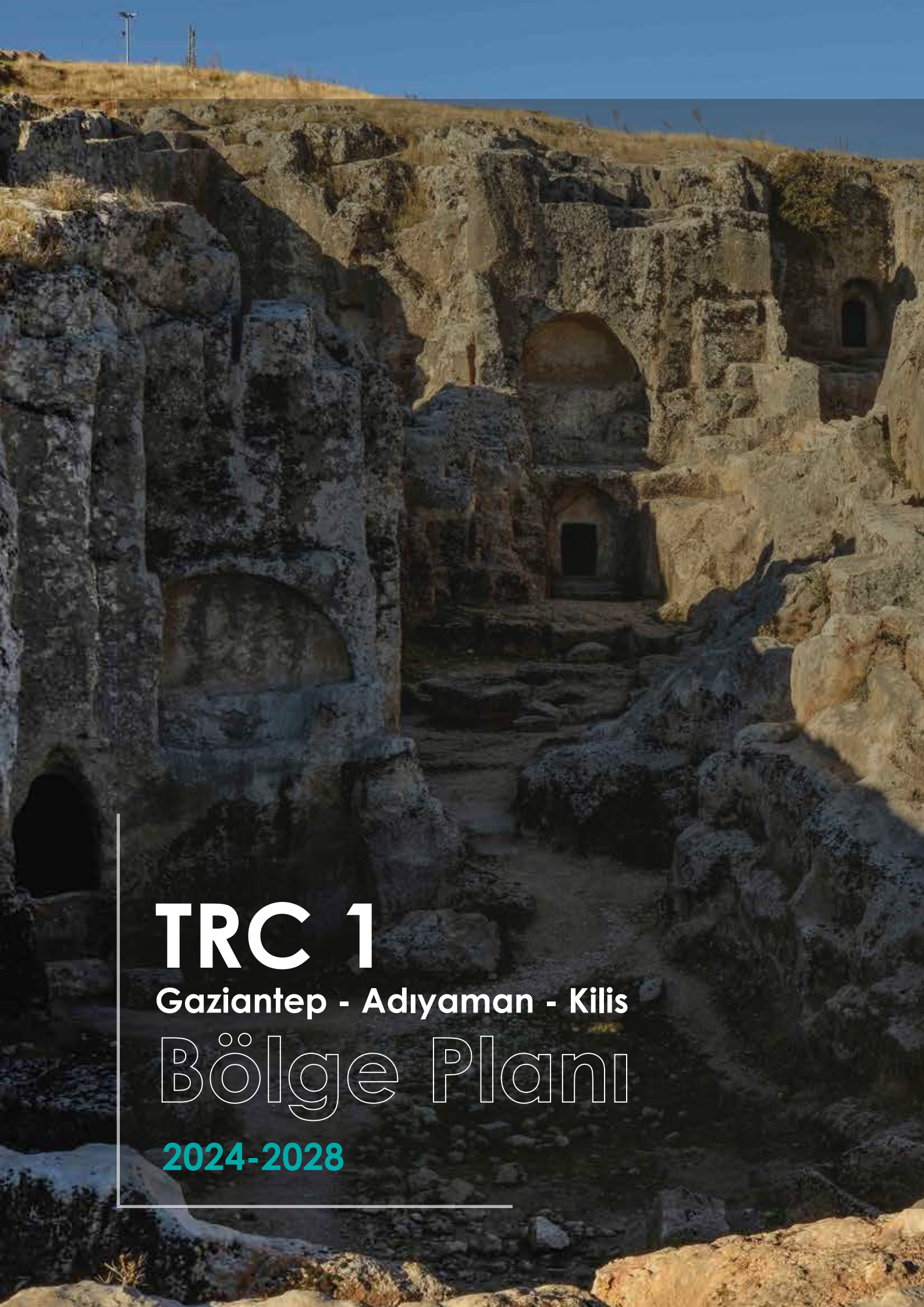
3		* Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır. * Sosyal Yaşamın Yeniden Canlanması Sağlanacaktır.	Depremde hasar alan ve Plan kapsamında “yeniden yapılanma yerleşimleri” olarak tanımlanan ilçelerde afetlere dirençli fiziki yapının oluşturulması, iktisadi faaliyetlerin canlandırılması ve sosyal yaşamın yeniden tesis edilmesini sağlayacak tedbirler yer almaktadır. Bununla birlikte çevresel sorunların çevre ve insan sağlığını tehdit eden boyutlarını bertaraf etmek, kurumsal kapasitenin geliştirilmesini sağlamaya yönelik tedbir alanları da bu kapsamda ele alınmıştır.
4	Kapsayıcı ve eşitlikçi eğitimin sağlanması ve yaşam boyu öğrenme imkânının herkes için teşvik edilmesi	*Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir. *Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.	“Eğitim altyapısı iyileştirilecektir” tedbiri ile nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu yerleşimlerde nitelik ve nicelik olarak eğitim alanlarının kalitesini artırılması sağlanabilecektir. “Eğitim hizmetlerinin sosyal uyumu artırıcı nitelik kazanması sağlanacaktır” tedbiri ile toplumun tüm kesimlerinin eğitim hizmetlerinden yararlanmasını sağlaması amaçlanmaktadır. “Gençlerin, kadınların ve engellilerin işgücü piyasasına girmesi ve kalıcı olmaları için kapsayıcı ve nitelikli eğitime erişimi sağlanacaktır” tedbiri ile dezavantajlı kesimlerin eğitim olanaklarına erişimi sağlanabilmesi ve istihdama katkısını sağlanması beklenmektedir. “Bölge’de eğitmen niteliklerinin geliştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır” tedbiri ile eğitim hizmetlerinin insan kaynağı yönünden niteliğinin artması sağlanabilmesi beklenmektedir.
5	Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlendirilmesi	*Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır. * Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlanacaktır.	“Kentsel hizmetler kadın, genç, yaşlı ve engelli bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirilecektir” tedbiri ile kentsel yaşamda kadınların ve dezavantajlı kesimlerin temel haklardan yararlanabilmesi sağlanabilecektir. “Gençlerin, kadınların ve engellilerin işgücü piyasasına girmesi ve kalıcı olmaları için kapsayıcı ve nitelikli eğitime erişimi sağlanacaktır” tedbiri kadın, genç ve dezavantajlı kesimlerin eğitime erişilebilirliğini artırmayı ve istihdama katılımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. “Hak, adalet, eşit vatandaşlık, adil dağıtım, toplumsal cinsiyet, fırsat eşitliği, sorumluluk kültürü gibi konularda bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülecektir” tedbiri ile toplumsal cinsiyet ve ayrımcılık konularında kadın ve dezavantajlı kesimlerin içerilmesi sağlanması amaçlanmaktadır.

6	Su ve sanitoryona erişimin sağlanması ve sürdürülebilir su yönetimi	*Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir.	"Elektrik, su kullanımına yönelik tasarruf tedbirleri alınacaktır" tedbiri su kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlamaktadır. "Sürdürülebilir tüketim politikaları ve daha az atık oluşturan ürün/hizmetlerin seçilmesi konusunda toplumsal bilinç yükseltilecektir" tedbiri ile su kaynaklarının tüketimine yönelik toplumsal farkındalığın sağlanması amaçlanmaktadır. "Bölge'de yer alan akarsu ve barajları alıcı ortam olarak kullanan işletmelerde arıtma sistemleri kullanımının yaygınlaştırılacak, mevcut atık bertaraf/geri dönüşüm tesislerine yönelik altyapı iyileştirilecek, ilçe düzeyinde benzer uygulamalar geliştirilecektir" tedbiri ile su kaynaklarının geri dönüşümünün sağlanmasını amaçlamaktadır.
7	Düşük maliyetli, güvenli, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması	*Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	"Tarım, hizmet sektörlerinde, kamusal alanlarda ve meskenlerde enerji verimliliği uygulamaları yaygınlaştırılacaktır" tedbiri ile enerjinin sürdürülebilirliği amaçlanmaktadır. "Bölge'de güneş, rüzgâr, hidrolik ve biyokütle enerjisi yatırımları artırılabilecektir" tedbiri ile yenilenebilir enerji kaynak çeşitliliğini artırmak ve enerji maliyetlerini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.
8	Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyüme, tam ve üretken istihdam ve insana yakışır çalışmanın herkes için sağlanması	*Göç Yönetişimi Güçlendirilecektir.	"Kilis ve Adıyaman il ve ilçelerinde istihdam olanakları artırılabilecektir" tedbiri ile kırsal ve genç girişimciliğin artırılmasına yönelik uygulamalar yaygınlaşmasının yanı sıra istihdam yoğun sektörlerin yatırım yapabilmesine yönelik altyapının iyileşmesi ve yatırım olanaklarının gelişmesi amaçlanmaktadır. "Kapsayıcı ve göçe duyarlı büyüme için yerel girişimcilik ekosistemi iyileştirilecektir" tedbiri ile Gaziantep ve Kilis illerinde yerli ve uluslararası göçle gelen nüfusun girişimcilik motivasyonlarını ve yaşadıkları sorunları tespit edilmesi kolaylaştırıcı uygulamaların ortaya konulması beklenmektedir. Gaziantep'te ve Kilis'te genç işsizliği sorununun azaltılması, toplumsal uyumun güçlendirilmesi, kayıt dışı işgücünün azaltılması amacıyla girişimcilik altyapısı iyileştirilmesi beklenmektedir.
9	Sağlam bir altyapının inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşme ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi	*Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısı Geliştirilecektir.	Teknolojik Yetkinlikler ve İnovasyon Altyapısının Geliştirilmesi hedefi altında bölge sanayisinin yetkinliklerinin geliştirilmesi ve yenilikçilik kapasitesinin artırılmasına ilişkin birçok tedbir alanı ortaya konulmuş olmakla birlikte "İmalat sanayinde dijital dönüşüm uygulamaları yaygınlaştırılacaktır" tedbiri ile Gaziantep sanayisinin mevcut sanayi stratejisinin yerine dijital dönüşümü odaklayan stratejilerin ortaya konulması sağlanabilecektir.

9			Ayrıca, <i>"Kilis, Nizip ve Oğuzeli Sanayilerinde mevcut sektörlerde dayanıklılığın artırılması, yenilikçi sektörlerle yatırım çekilmesi amacıyla yatırım promosyon faaliyetleri yürütülecektir"</i> tedbiri ile Kilis, Nizip ve Oğuzeli yerleşimlerinde yer alan sanayi alanlarının yetkinliklerinin ve dayanıklılığının artırılması sağlanabilir.
10	Ülkeler arası ve ülke içi eşitsizliklerin azaltılması	<i>"Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması", "Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi", "Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi" ve "Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"</i> stratejik öncelikleri kapsamında yer alan tüm hedef ve tedbir alanları	<i>"Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması", "Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi", "Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi" ve "Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması"</i> stratejik öncelikleri kapsamında belirtilen 19 hedef ve altında yer alan tedbir ve müdahale alanlarının tamamı gelişmiş olan alanların dönüşümü, geride kalmış olan yerleşimlerin ise yakınsamasını sağlamayı amaçlamaktadır.
11	Şehirlerin kapsayıcı, güvenli ve sürdürülebilir yapılandırılması	*Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır. *Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.	<i>"Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır"</i> hedefi altında yer alan tedbir alanlarının tamamının kapsayıcı, güvenli, sürdürülebilir niteliğe kavuşmasını sağlaması beklenmektedir. Örnek olarak <i>"İklim ve afet duyarlı fiziksel gelişme stratejileri geliştirilecektir"</i> tedbiri ile yerel yönetimler tarafından kent planlamada iklimsel koşulları ve afet risklerinin dikkate alınmasının sağlanmasına yönelik revizyonlar gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, yapı yüksekliği sınırları hava koridorlarını kapatmayacak şekilde belirlenmesi, yapılarda kullanılacak malzemelerin çevre duyarlı olması, kendi enerjisini üretecek çözümlerin sağlanmasına yönelik uygulamalar ise güvenli ve sürdürülebilir kentlere dönüşebilmeyi sağlayabilecektir. "Konutlaşma politikaları çevre ve toplum temelli geliştirilecektir" tedbiri ile toplumun orta ve alt gelir düzeylerinin barınma hakkına erişebilmesini kolaylaştıracak uygulamaların hayata geçirilmesi beklenmektedir. <i>"Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır"</i> hedefi ile afet sonrasında hasar oranı yüksek olan "yeniden yapılanma yerleşimleri" başta olmak üzere tüm Bölge yerleşimlerinde mekânsal planlar başta olmak üzere tüm planlama çalışmalarının afet duyarlı bir yaklaşımla revize edilmesi beklenmektedir.

12	Sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerinin yaygınlaştırılması	*Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır. *Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir. *Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir.	<i>"İmalat sanayinde endüstriyel simbiyoz uygulamaları yaygınlaştırılacaktır",</i> <i>"Bölge sanayinde AB tarafından geliştirilen Sınırdaki Karbon Düzenlemesi başta olmak üzere yeşil mevzuatlara uyum sürecini hızlandıracak tedbirler alınacaktır",</i> <i>"Sürdürülebilir tüketim politikaları ve daha az atık oluşturan ürün/hizmetlerin seçilmesi konusunda toplumsal bilinç yükseltilecektir",</i> <i>"Ürün ve hizmet üretiminde kaynak verimliliği uygulamaları yaygınlaştırılacaktır",</i> <i>"Elektrik, su kullanımına yönelik tasarruf tedbirleri alınacaktır" gibi tedbir alanlarının sürdürülebilir üretim ve tüketim politikalarına yönelik uygulamaları ortaya koyması beklenmektedir.</i>
13	İklim değişikliği ve etkileriyle mücadele konusunda acilen eyleme geçilmesi	*"Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır" hedefi ve "Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi" Stratejik Önceliği altında yer alan tüm hedef alanları	"Üretimde Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Odaklı Dönüşüm Sağlanacaktır" hedefi ve "Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi" Stratejik Önceliği altında yer alan tüm hedef alanları kapsamında belirlenen tüm tedbir ve müdahale alanlarının iklim değişikliği ile doğrudan ve dolaylı olarak mücadele konusunda önemli uygulamaları ortaya koyması beklenmektedir.
14	Okyanusların, denizlerin ve deniz kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılması	*Sorumlu Tüketim Bilinci Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir.	"Bölge'de yer alan akarsu ve barajları alıcı ortam olarak kullanan işletmelerde arıtma sistemleri kullanımı yaygınlaştırılacak, mevcut atık bertaraf/geri dönüşüm tesislerine yönelik altyapı iyileştirilecek, ilçe düzeyinde benzer uygulamalar geliştirilecektir" tedbirinin su kaynakları başta olmak üzere akarsu, baraj, dere ve göllerin korunmasını sağlaması beklenmektedir.
15	Kara ekosistemlerinin korunması, iyileştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi, sürdürülebilir orman yönetimi, çölleşmeyle mücadele ile arazi bozulumu ve biyolojik çeşitlilik kaybının engellenmesi	*Biyçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.	•"Sahip olunan biyolojik zenginliğin koruma ve izleme yöntemlerinin güçlendirilmesi, biyçeşitlilik üzerindeki baskıların en aza indirilmesi sağlanacaktır." •"Orman alanlarının etkin bir şekilde korunması, yapay orman alanları ve ağaçlandırılacak alanların artırılması sağlanacaktır." •"Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanılması konusunda toplumsal bilincin yükseltilmesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi sağlanacaktır." •"Gaziantep'in sahip olduğu Biyçeşitliliğin gastronomi ekonomisi ile ilişkisi güçlendirilecektir." tedbirleri çölleşme, arazi bozulumu, ekosistemlerin korunması konusunda önemli iyileşmeleri sağlaması beklenmektedir.

16	Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı bir toplumun teşvik edilmesi, herkes için adaletin sağlanması ve kurumların her seviyede etkili ve hesap verebilir hale getirilmesi	*Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir. *Sosyal Adalet ve Eşitlik Politikaları Geliştirilecektir.	•“Bölge sivil toplum kuruluşlarının kamu politikalarının yapım süreçlerine katılımları artırılacak, bölgesel karar alma mekanizmalarında daha fazla söz sahibi olmaları sağlanacaktır” •“Şeffaf ve hesap verebilir kamusal hizmet yapılanması oluşturulacaktır” •“Kapsayıcı toplumsal diyalog ortamı geliştirilecektir” •“Kentle ilgili karar alma mekanizmalarına katılımı fırsat eşitliğini koruyan uygulamalar desteklenecektir” •“Hak, adalet, eşit vatandaşlık, adil dağıtım, toplumsal cinsiyet, fırsat eşitliği, sorumluluk kültürü gibi konularda bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülecektir” tedbir alanlarının kentsel kararlara katılımcılığı artırması, toplumsal diyalog ve kapsayıcılığı arttırması, yurttaş haklarının bilinirliğini, şeffaf kamusal düzenin oluşmasına katkı sağlaması beklenmektedir.
17	Küresel iş birliklerinin uygulanması ve canlandırılması için gerekli araçların güçlendirilmesi	*Yatırım ve Girişim Ortamı Güçlendirilecektir.	•“Doğrudan yabancı yatırım çekilmesine yönelik tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.” •“İhracatçı sayısı ve ihracat kapasitesi artırılacaktır.” •“Afet Konusunda Uluslararası İş Birlikleri Geliştirilecektir” gibi tedbir alanları küresel işbirliklerinin gelişmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Bununla birlikte “Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekoloji” ve “Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınma” stratejik öncelikleri altında yer alan hedefler kapsamında yabancı fon kaynakları üzerinden proje geliştirme süreçleri geliştirilebilir.

The background of the entire page is a photograph of a rugged, light-colored rock face. Several arched openings, which appear to be ancient cave entrances or tombs, are visible. The scene is set against a clear blue sky, and the top of the cliff shows some sparse, dry vegetation. The lighting suggests it's daytime, with shadows cast across the rock surface.

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Planın İzlenmesi

Perre Antik Kenti, Adıyaman

9. Planın İzlenmesi

Stratejik Öncelik	Performans Göstergeleri	Birim	2023* (Mevcut Durum)	2028 (Hedef Yılı)	Veri Kaynağı
STRATEJİK ÖNCELİK-1	İhracat Artış Oranı	% Artış	186 (2010-2022)	250 (2010-2028)	TÜİK/GAİB
	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	%	125	150	TÜİK/GAİB
	Atık Arıtma Tesisi Bulunan OSB Sayısı	Sayı	--	12	OSB Müdürlükleri
	Sektörel GSYH Oranları(Tarım/Sanayi/Hizmetler)	TL	5,1/41,5/17,5	10/35/19	TÜİK
	Ar-Ge Harcaması	Kişi	382,826,835	500,000,000	TÜİK/Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri
	Ar-Ge İnsan Kaynağı	Adet	3,832	8,000	TÜİK/Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri
	Kurulan Şirket Sayısı	Adet	4.735 (2022)	6,000	TOBB
	Tescil Alan Marka/Patent/Tasarım/Faydalı Model Sayıları (TRC1)	Gece	4.001/52/3.730/44 (2022)	6.000/100/5000/85	TÜRKPATENT
	Turistik Tesislerde Ortalama Geceleme Sayısı	%	1.66	2	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	Bitkisel Üretim Değeri Artışı	%	%350 (2010-2021)	450%	TÜİK
HEDEF-1	Hayvansal Üretim Değeri Artışı	Adet	%325 (2010-2020)	350%	TÜİK
	Uygulanan Kapasite Geliştirme Programı Sayısı	Adet	-	5	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, KOSGEB, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Tasarlanan Danışmanlık Programı Sayısı	Adet	-	8	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Dijital Dönüşüm Eğitim Programı Sayısı	Adet	-	30	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Üniversitelerde Dijital Dönüşüme Yönelik Ders Sayıları	Adet	-	9	Üniversiteler
	Kurulan Ar-Ge Merkezi Sayısı	Adet	-	20	Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri
	Sektörel Eşleştirme Program Sayısı	Adet	-	5	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Kurulan Araştırma Merkezi Sayısı	Adet	-	2	İKA, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri
	Girişimcilik Hızlandırma Programları	Adet	-	5	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, KOSGEB, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Ar-Ge Odaklı Destek Programı Sayısı	Adet	-	7	KOSGEB, İKA, Gaziantep Model Fabrika
HEDEF-2	Hazırlanan Yatırım Odaklı Ön Fizibilite Sayısı	Adet	-	30	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları
	Dijital Okur-Yazarlık Eğitimleri Sayısı	Adet	-	20	
	Bölge'de Uygulanan Endüstriyel Simbiyoz Proje Sayısı	Adet	-	2	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Firmalar Arasında Kurulan Simbiyotik İlişki Sayısı	Adet	-	20	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Endüstriyel Simbiyoz Altyapısına Sahip OSB Sayısı	Adet	-	3	OSB Yönetimleri
	Yeşil Mutabakat Danışmanlık Hizmeti Sayısı	Adet	-	150	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Oluşturulan Sektörel Karbon ve Su Ayak İzi Envanter Sayısı	Adet	-	8	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri
	Destek sağlanan kaynak verimliliği, yenilenebilir Enerji, Atık Yönetimi Yatırımları	TL	-	100,000,000	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Gerçekleştirilen Yeşil Finansman Bilgilendirme Toplantı Sayısı	Adet	-	30	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
	Uluslararası Yeşil Finansman Kaynaklarından Yararlanan Firma Sayısı	Adet	-	20	Ticaret ve Sanayi Odaları
HEDEF-2	Alınan Yeşil OSB Sertifikası Sayısı	Adet	-	5	Ticaret ve Sanayi Odaları

		Verilen Döngüsel Ekonomi/Yeşil Dönüşüm Eğitici Eğitimi Sayısı	Adet	-	10	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA, Gaziantep Model Fabrika
		Hazırlanan Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Dönüşüm İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	-	3	Ticaret ve Sanayi Odaları, OSB Yönetimleri, İKA
HEDEF-3	1.3. Yatırım ve Girişim Ortamı Güçlendirilecektir.	Hazırlanan Lojistik Master Plan Sayısı	Adet	-	2	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Karayolları Genel/Bölge Müdürlükleri
		Yapılan Lojistik Altyapı İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	-	2	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Karayolları Genel/Bölge Müdürlükleri
		Yapılan Tanıtım Faaliyeti Sayısı	Adet	-	25	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Hazırlanan Yatırım Envanteri Sayısı	Adet	-	5	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Hazırlanan Ön Fizibilite Sayısı	Adet	-	100	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, İKA
		Kurulan Melek Yatırım Ağı Sayısı	Adet	-	3	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Kurulan Girişim Sermayesi Fon Sayısı	Adet	-	3	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Gerçekleştirilen İhracat Eğitim Sayıları	Adet	-	150	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Düzenlenen Fuar Sayıları	Adet	-	10	Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		İlk Kez İhracat Yapan Firma Sayısı	Adet	-	100	GAİB
		Gerçekleştirilen Kadın, Engelli, Genç Girişimciliği Eğitim Sayısı	Adet	-	30	Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları, İKA
		Düzenlenen Girişimcilik Programı Sayısı	Adet	-	10	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları
		Hazırlanan Markalaşma Stratejisi Sayıları	Adet	-	7	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Hazırlanan Üretim/Pazarlama İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	-	10	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Düzenlenen Üretim/Pazarlama Eğitimleri Sayısı	Adet	-	30	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
HEDEF-4	1.4. Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Tarım ve Hayvancılık Geliştirilecektir.	Kurulan Ürün İşleme ve Depolama Tesis Sayısı	Adet	-	12	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Belgelenen, sertifikalandırılan Ürün Sayısı	Adet	-	20	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, GAİB, TÜRKPAİTENT
		Coğrafi İşaret Alan Ürün Sayısı	Adet	-	8	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, GAİB, TPE
		Hazırlanan Tarımsal Girişimcilik Analiz Sayısı	Adet	-	1	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri
		Verilen tarımsal/kooperatifçilik Eğitim Sayısı	Adet	-	12	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Düzenlenen Tarımsal Üretim Eğitim Sayıları	Adet	-	30	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Verimlilik ve Eko-Tarım Yönelik Destek Programı Sayıları	Adet	-	3	İKA, GAP
		Verilen Tarımda İklim Değişikliği ile Mücadele Eğitimi Sayıları	Adet	-	15	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Uygulanan Azaltılmış Toprak İşleme, Ekim Nöbeti, Rüzgâr Perdesi, Yağmur Hasadı Pilot Proje Sayısı	Adet	-	10	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Kurulan Çiftçi Eğitim Merkezi Sayısı	Adet	-	1	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Hazırlanan Kooperatifçilik/Birlik İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	-	3	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler

		Hazırlanan Mevsimlik İşçiler Araştırma Rapor Sayısı	Adet	-	1	İKA, GAP, Yerel Yönetimler
		Tarımsal Sulama Alanı Miktarı	Ha	-		GAP, DSİ, İKA
		Gerçekleştirilen Tarımsal İlaç/Gübre Kullanımı Eğitimi Sayısı	Adet	-	30	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
HEDEF-5	1.5. Bütünleşik ve İşlevsel Turizm Olanakları Geliştirilecektir	Gerçekleştirilen Rotalama Çalışması Sayısı	Adet	-	15	İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Karayolları Genel/Bölge Müdürlükleri
		Gerçekleştirilen Mesleki Eğitim Programı Sayısı	Adet	-	5	Üniversiteler, İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, İKA, GAP
		Alternatif Turizm Türlerine Yönelik Uygulanan Proje Sayısı	Adet	-	10	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, İKA, GAP
		Oluşturulan Turizm Tanıtım ve Markalaşma Stratejisi Sayısı	Adet	-	5	Üniversiteler, İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, İKA, GAP
STRATEJİK ÖNCELİK-2	Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi	Hava Kalitesi (PM10) (G/A/K)	µg/m³	54.89/52.32/65.89	48/45/55	Meteoroloji Genel Müdürlüğü, CORINE Land Cover
		Hava Kalitesi (SO2 Ortalamaları) (G/A/K)	µg/m³	8.20/6.13/7.66	6.5/5/6	Meteoroloji Genel Müdürlüğü, CORINE Land Cover
		Kişi Başına Belediye Ortalama Atık Miktarı (G/A/K)	kg/kişi-gün	0.88/1.01/1.99	0.75/0.85/0.90	TÜİK
		GES, RES, HES Kurulu Güçleri	MW	413/111/411	600/130/450	Enerji Bakanlığı, TÜİK
HEDEF-1	2.1. Kentsel ve Kırsal Yaşamın Sürdürülebilirliği Sağlanacaktır.	Hazırlanan İklim Değişikliği Eylem Planı Sayısı	Adet	-	3	İKA, GAP, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Artan Yeşil Alan Miktarı	Ha	-	10	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Kişi Başına Düşen Donatı Alanı Sayısı	Adet	-	25	İKA, Yerel Yönetimler
		Hazırlanan Ulaşım Master Plan Sayısı	Adet	-	2	İKA, GAP, Ziraat Odaları, İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Yerel Yönetimler
		Toplu Taşıma Filolarında Bulunan Yeşil Araç Oranı	%	-	15	Yerel Yönetimler
		Belediyeler Tarafından Yapılan Enerji Verimliliği Uygulaması Sayısı	Adet	-	5	Yerel Yönetimler
HEDEF-2	2.2. Sorumlu Tüketim Bilincinin Geliştirilecek ve Atık Yönetimi Uygulamaları Etkinleştirilecektir	Kurulan Atık Geri Dönüşüm Tesisi Sayıları	Adet	-	3	Yerel Yönetimler, OSB Yönetimleri, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
		Hazırlanan Atık Yönetim Planı Sayıları	Adet	-	6	Yerel Yönetimler, OSB Yönetimleri, GAP, Ticaret ve Sanayi Odaları, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
		Kurulan Su Arıtma Tesis Sayısı	Adet	-	5	Yerel Yönetimler, DSİ, GAP, OSB Yönetimleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı
		Gerçekleştirilen Bilgilendirme Semineri Sayısı	Adet	-	15	İKA, Yerel Yönetimler, GAP, Ticaret ve Sanayi Odaları
		OSB/KSS Bazlı Çevre ve Atık Yönetimi Planı/Yol Haritası Sayısı	Adet	-	6	OSB/KSS Yönetimleri, Yerel Yönetimler
		Nizip ve Sacur Dereleri İçin Planlanan İleri Arıtma Uygulamaları	Adet	-	2	Yerel Yönetimler, DSİ, GAP, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, OSB/KSS Yönetimleri
HEDEF-3	2.3. Temiz Enerji Altyapısı ve Enerji Verimliliği Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.	Kurulan GES Tesis Sayısı	Adet	-	15	Enerji Bakanlığı, GAP, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri, İKA
		Kurulan RES Tesis Sayısı	Adet	-	1	Enerji Bakanlığı, GAP, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri

HEDEF-4	2.4. Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.	Kurulan Biyokütle Enerji Tesis Sayısı	Adet	-	1	Yerel Yönetimler, İKA, GAP, Gaziantep Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri
		Hazırlanan Fizibilite Raporu Sayısı	Adet	-	5	Yerel Yönetimler, İKA, GAP
		Gerçekleştirilen Eğitim Sayısı	Adet	-	35	Yerel Yönetimler, İKA, GAP
		OSB İklim Değişikliği Eylem Planı Sayısı	Adet	-	5	Yerel Yönetimler, OSB Yönetimleri
		Alınan Yeşil OSB Sertifikası Sayısı	Adet	-	2	OSB Yönetimleri, Ticaret ve Sanayi Odaları
HEDEF-4	2.4. Biyoçeşitliliğin Korunmasına Yönelik Uygulamalar Geliştirilecektir.	Hazırlanan Biyoçeşitlilik Envanter Sayısı	Adet	-	2	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, GAP, İKA
		Hazırlanan Biyoçeşitlilik Eylem Planı	Adet	-	2	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, GAP, İKA
		Biyoçeşitlilik Bilinçlendirme Eğitimi Sayısı	ha	-	5	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, GAP, İKA
		Ağaçlandırılma Uygulaması Yapılan Alan Miktarı	ha	-	150	Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Yerel Yönetimler, GAP
		Genç İşsizlik Oranı (15-19 yaş/20-24 yaş)	%	11/21,7	0.60	TÜİK
STRATEJİK ÖNCELİK-3	Etkin Yönetişimin ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi	Kadın İstihdam Oranı	%	25	35	TÜİK
		Yoksulluk Oranı (Medyan Gelirin %60'ına Göre)	%	8.4	7	TÜİK
		Kurulan Kooperatif Sayısı (Gaziantep/Adıyaman/Kilis)	Adet	34/11/2 (2022)	50/20/8	TOBB
		Bebek Ölüm Oranı	%	15.1	7	TÜİK
		Adıyaman Kent Konseyi Çalışma Grupları Sayısı	Adet	-	10	Adıyaman Kent Konseyi
HEDEF-1	3.1. Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir.	Kilis Kent Konseyi Çalışma Grupları Sayısı	Adet	-	10	Kilis Kent Konseyi
		Kilis Yeni Kurulan STK Sayısı	Adet	-	15	Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü
		Adıyaman Yeni Kurulan STK Sayısı	Adet	-	20	Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü
		Adıyaman Yeni Kurulan Meslek Odası Sayıları	Adet	-	3	TOBB
		Kilis Yeni Kurulan Meslek Odası Sayıları	Adet	-	3	TOBB
HEDEF-1	3.1. Kurumsal Kapasite ve Yönetişim Geliştirilecektir.	Verilen Eğitim Sayıları	Adet	-	50	İKA, Yerel Yönetimler, Valilikler, Yerel Yönetimler
		Sosyal Girişim Sayısı	Adet	-	8	İKA, Yerel Yönetimler, Valilikler, Yerel Yönetimler
		Eğitici Eğitimi Sayısı	Adet	-	15	Milli Eğitim İl/İlçe Müdürlükleri, Valilikler, Üniversiteler, İKA
		Derslik Başına Öğrenci Sayıları (TRC1)	Adet	-	18	Milli Eğitim İl/İlçe Müdürlükleri
		Hazırlanan İşgücü Analiz Raporları	Adet	-	7	Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, İŞKUR İl Müdürlükleri, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları
HEDEF-2	3.2. Eğitim Altyapısı Güçlendirilecek ve İstihdam Odaklı Yetenek Geliştirme Sağlacaktır.	Hazırlanan Mesleki Eğitim Programları	Adet	-	25	Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları
		Gerçekleştirilen İşveren-İşçi Buluşma Etkinlikleri	Adet	-	15	Üniversiteler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, GAİB
		Kurulan Teknoloji Geliştirme Bölgesi Sayısı	Adet	-	1	Üniversiteler
		Dezavantajlı Gruplara Yönelik Mesleki Eğitim Programı Sayısı	Adet	-	30	Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları
		Ne Eğitimde Ne İstihdamda Olan Gençlere Yönelik Mesleki Eğitim Programı Sayısı	Adet	-	15	Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları
HEDEF-3	3.3. Sağlık Hizmetlerinin	Yeni Kurulan Sağlık Tesis Sayısı	Adet	-	5	İl Sağlık Müdürlükleri
		Verilen Halk Sağlığı Eğitimleri Sayısı	Adet	-	60	İl/İlçe Sağlık Müdürlükleri, Üniversiteler

	Niteliği ve Erişilebilirliği Artırılacaktır.	Yeni Doğan Hizmetleri İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	-	1	İl/İlçe Sağlık Müdürlükleri, İKA, Üniversiteler
		Sağlık Sistemi Risk Analizi Sayısı	Adet	-	1	İl/İlçe Sağlık Müdürlükleri, Üniversiteler
HEDEF-4	3.4. Göç Yönetişimi Güçlendirilecektir.	Uluslararası-Ev Sahibi Gençler İçin Ortak Meslek Edindirme Programı Sayısı	Adet	-	15	İl Göç İdaresi Müdürlükleri, Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları
		Uluslararası-Ev Sahibi Gençler İçin Ortak Girişimcilik Programı Sayısı	Adet	-	8	Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları
		Düzenlenen Kültürel Aktivite Programı Sayısı	Adet	-	80	İl Göç İdaresi Müdürlükleri, Üniversiteler, Yerel Yönetimler, İKA
		Kurulan Göç Odaklı Danışma ve Koordinasyon Merkezi Sayısı	Adet	-	2	İl Göç İdaresi Müdürlükleri, Üniversiteler, Mesleki Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, İKA, Ticaret ve Sanayi Odaları
HEDEF-5	3.5. Sosyal Adalet ve Eşitlikçi Politikalar Geliştirilecektir.	Karar Alma Mekanizmalarına STK Temsilcisi Davet Eden Kurum Sayısı	Adet	-	20	İl Valilikleri, Yerel Yönetimler, İKA
		Hazırlanan Kurumsal Strateji Plan Sayısı	Adet	-	10	İl Valilikleri, Yerel Yönetimler, İKA
		Kurulan İlçe/Mahalle Ölçekli Sivil Platform Sayısı	Adet	-	5	İl Valilikleri, Yerel Yönetimler, İKA
		Farkındalık Eğitimi Sayısı	Adet	-	12	İl Valilikleri, Yerel Yönetimler, İKA
STRATEJİK ÖNCELİK-3	Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması	Bölge'de Yer Alan Konteyner ve Çadır Sayısı (Konteyner/Çadır)	Adet	17.880/8.274 (2023)	0/0	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Revize Edilen İmar Planı Sayısı	Adet	0	15	İl/İlçe Belediyeleri, İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri, Adıyaman ve Kilis İl Özel İdareleri
		Revize Edilen İRAP Sayısı	Adet	3		İl Valilikleri, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Hasarlı Yapıların Toplam Yapılara Oranı (Bina Sayısı Bazında)	Adet	14	0	İl Valilikleri, İl Çevre ve Şehircilik Müdürlükleri,
HEDEF-1	4.1. Fiziksel Yapının Afet Dirençli Hale Getirilmesi Sağlanacaktır.	Yeniden İnşa Edilen Kamu Hizmet Binası Sayısı	Adet	-	150	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Güçlendirilen Altyapı Sistemi Sayısı	Adet	-	15	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Oluşturulan Afet Duyarlı Ulaşım Yönetmeliği Sayısı	Adet	-	3	Yerel Yönetimler
		İnşa Edilen Deprem Parkı Sayısı	Adet	-	10	Yerel Yönetimler
		Kurulan Afet Lojistik Merkezi Sayısı	Adet	-	2	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
HEDEF-2	4.2. Depremden Etkilenen Yerleşimlerde İktisadi Faaliyetlerin Canlandırılması Sağlanacaktır.	İstihdam Teşviklerinden Yararlanan Firma Sayısı (2024-2028)	Adet	-	2500	İŞKUR, KOSGEB, İKA
		Oluşturulan Afet Bölgesi Yatırım Eylem Planı Sayısı	Adet	-	2	Ticaret ve Sanayi Odaları, Yatırım Destek Ofisleri
		Gerçekleştirilen Yatırım Tanıtım Faaliyeti Sayısı (2024-2028)	Adet	-	50	Ticaret ve Sanayi Odaları, Yatırım Destek Ofisleri
		Ulusal ve Uluslararası Fonlardan Faydalanan Çiftçi Sayısı (2024-2028)	Kişi	-	1500	İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri, Ziraat Odaları, GAP, İKA
		Restore Edilen Kültür Varlığı Sayısı	Adet	-	80	Vakıflar Bölge Müdürlüğü, İl Valilikleri, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri
HEDEF-3	4.3. Çevresel Sorunların Bertaraf Edilmesi Sağlanacaktır	Belirlenen Yıkıntı Atığı Geçici/Nihai Döküm Alanı Sayısı	Adet	-	25	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümüne Yönelik Uygulanan Proje Sayısı	Adet	-	5	Üniversiteler, İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Oluşturulan Çevre Yönetişim ve Eylem Planı Sayısı	Adet	-	2	Üniversiteler, İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri

HEDEF-4	4.4. Kurumsal Kapasite ve Hizmet Sunumunun Geliştirilmesi Sağlanacaktır.	Gerçekleştirilen Kurumsal Kapasite Geliştirme Projesi Sayısı	Adet	-	5	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İKA
		Uluslararası Fonlardan Yararlanan Kamu Kurumu Sayısı	Adet	-	10	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İKA
		Oluşturulan Uluslararası İşbirliği Sayısı	Adet	-		İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İKA
HEDEF-5	4.5. Sosyal Yaşamın Yeniden Canlanması Sağlanacaktır.	Uygulanan Psikososyal Destek Programı Sayısı	Adet	-	3	Üniversiteler, İl Valilikleri, İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlükleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
		Tamamlanan Sosyal Donatı Alanı Sayısı	Adet	-	15	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, Yerel Yönetimler, İKA
		Düzenlenen Mesleki Eğitim Programı, Mesleki Eğitim Kursu ve İşbaşı Eğitim Programı Sayısı	Adet	-	20	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İŞKUR Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Yerel Yönetimler, İKA, KOSGEB
		Uygulanan Afet Bilincini Geliştirici Proje Sayısı	Adet	-	10	İl Valilikleri, Kaymakamlıklar, İŞKUR Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Yerel Yönetimler, İKA, KOSGEB

TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

EK-1. TRC1 Bölge Planı Proje Önerileri

Çağlayan Konağı, Kilis

EK-1. TRC1 Bölge Planı Proje Öneritleri²⁰

Künye 1: Gaziantep Polimerik Malzemeler ve Tekstil Araştırma Merkezi Projesi

Proje Adı	Polimerik Malzemeler ve Tekstil Araştırma Merkezi Projesi
Proje Konusu	Malzeme bilimi ve tekstil
Projenin Özeti	Gaziantep ve hinterlandında bölgesel yoğunluğa sahip tekstil, ambalaj, plastik gibi sektörlerde polimerik malzeme kullanımı ile ileri teknoloji içeren üretimin desteklenmesi ve bu alanda rekabet gücünün artırılmasına yönelik Ar-Ge, teknik danışmanlık, test, eğitim, katkı malzemesi üretimi alanlarında faaliyet gösterecek bir araştırma merkezi kurulacaktır. Proje ile; • Tekstil, plastik ve kimya sektörlerine yönelik araştırma geliştirme çalışmalarının yürütüleceği yeterli altyapı ve donanımın sağlanması, • Sanayi ve akademik çevrelerden gelecek test ve analiz taleplerinin karşılanabileceği laboratuvar alt yapısının kurulması ve laboratuvar akreditasyon faaliyetlerinin tamamlanması, • Bölge sanayinin ihtiyaçlarına yönelik teknik ve mesleki eğitimlerin verilmesi, • Polimerik malzemeler alanında butik üretim yapabilecek üretim alt yapısının kurulması, • Tekstil, materyal/polimer bilimi alanında var olan ve Merkezde yürütülecek Ar-Ge çalışmaları vasıtasıyla gelişecek olan birikimin doğrudan imalat sanayi işletmelerine aktarılması, • Polimerik Malzemeler ve Tekstil Araştırma Merkezi'nin KOSGEB, AB fonları gibi kurumsal Ar-Ge destek programları üzerinden proje yürütücülükleri yapılacaktır.
Sektör	13 – Tekstil ürünlerinin imalatı
Projenin Amacı	Projenin amacı, tekstil ve polimerik hammadde kullanan sektörlerle destek vermek adına Bölge'nin araştırma altyapısını güçlendirmek, teknoloji yoğun ve katma değerli üretim imkânına katkı koyarak Gaziantep ve Bölge imalat sanayinin rekabet gücünü artırmaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bölge imalat sanayinin üretim yapısı, ana girdisini polimerik malzemelerin oluşturduğu tekstil, plastik, kimya sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Proje kapsamında kurulacak araştırma merkezi teknik yapısı itibari ile; söz konusu sektörlerle yönelik ürünlerin ürün/süreç muayenelerini içeren test/analiz hizmetlerinin yanı sıra; eğitim, teknik raporlama ve danışmanlık, proje hazırlama ve yürütücülüğü gibi bir dizi faaliyeti yerine getirecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Araştırma merkezinin hizmet kapasitesi: Yapılan test sayısı: 1500 Danışmanlık hizmeti sayısı: 60 Ar-Ge hizmeti sayısı: 200 Eğitim sayısı: 150 (Kapasite verileri merkezin tam kapasiteye ulaşacağı 4. yıl için öngörülmüştür.) *Araştırma merkezi için yeni bir bina inşa edilmeyecektir. Merkez, Gaziantep Üniversitesi ULUTEM binasında hizmet verecektir.

²⁰Bu proje fikirleri bölge planı kapsamında yapılan sosyo ekonomik analizler ve saha çalışmaları çerçevesinde ilgili paydaşlarla örnek olarak geliştirilmiş olup bölge planlarının hayata geçirilmesi için gereken bütün projeleri kapsamamaktadır. Ayrıca bu projeler, proje konusunun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde izin, onay, görüş ve ruhsat gibi gerekli ön koşulların yerine getirilmesi halinde uygulanabilecektir.

Proje Yürütücüsü	Üniversiteler (Proje Yürütücüsü) Birlikler (Proje Ortağı)
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.750.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	27 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Polimerik malzemeleri ana girdi olarak kullanan işletmeler: • Tekstil • Suni ve sentetik iplikler • Non-woven kumaşlar • Hazır giyim • Kişisel koruyucu ekipmanlar (maske, eldiven, tulum, vb.) • Makine halısı • Çuval • Ambalaj • PP/PE ambalaj filmi • PE poşet • Sera örtüsü • PVC/PU ayakkabı ve terlik • Muhtelif plastik eşya üreticileri Ar-Ge faaliyetleri yürüten araştırmacılar ve bilim insanları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 2: Gaziantep Makine-Metal Test, Analiz ve Isıl İşlem Merkezi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Makine-Metal Test, Analiz ve Isıl İşlem Merkezi Projesi
Proje Konusu	Test, Analiz ve Isıl İşlem
Projenin Özeti	Gaziantep ilinde makine metal sektörünün ihtiyacı olan test analiz laboratuvarı ile birlikte yine savunma sanayine üretim yapan/yapacak firmaların ihtiyacı olan ısıtma işlem merkezi kurulacaktır. Merkez aracılığıyla makine-metal sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ihtiyaç duydukları sektörel test, analiz ve ısıtma işlem hizmetleri verilecektir.
Sektör	25 - Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
Projenin Amacı	Projenin amacı, Gaziantep imalat sanayinin önemli bir kolunu teşkil eden makine-metal sektörünün yüksek katma değerli ürünler

Projenin Bölge İçin Önemi	Makine-metal sektörü Gaziantep imalat sanayinin öne çıkan üretim kolları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte ilde savunma sanayinin geliştirilmesi konusunda faaliyetler yürütülmektedir. Gaziantep'te makine-metal sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak ve sektörü destekleyecek altyapıların (test, analiz ve Ar-Ge laboratuvarları ile ısıtma işlem merkezi gibi) geliştirilmesi, firmaların test-analiz ihtiyaçlarının yerelden karşılanmasını sağlayacak, ısıtma işlem hizmetleri ile de katma değeri daha yüksek ürünler (savunma sanayii ürünleri gibi) üretmelerinin önünü açacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Kurulacak merkezin kapalı alan büyüklüğü: 1.000 m ² (600 m ² 'si ısıtma işlem merkezi için, 400 m ² 'si test-analiz laboratuvarı) Kurulacak merkezin hizmet kapasitesi: • Nitrasyon 900.000 kg/yıl • Vakum Sertleştirme 326.400 kg/yıl • Vakum Temperleme 326.400 kg/yıl • Çekme 2.700 adet/yıl • Basma 2.700 adet/yıl • Bükme - Eğme 2.700 adet/yıl • Darbe 2.400 adet/yıl • Sertlik 2.400 adet/yıl • Ultrasonik Muayene 2.400 adet/yıl • Optik Spektrometre Muayenesi 2.400 adet/yıl
Proje Yürütücüsü	Sanayi Odası
Uygulama Yeri	Gaziantep/Şehitkâmil
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	13 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Kısa vadede: TRC1 Bölgesi ve çevre illerde makine-metal sanayi alanında faaliyet gösteren, test, analiz ve ısıtma işlem süreçlerine ihtiyaç duyan firmalar. Uzun vadede: Tüm Türkiye'de söz konusu alanda faaliyet gösteren firmalar.
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 3: Gaziantep İli Biber Atıklarından Kapsaisin Üretimi

Proje Adı	Gaziantep İli Biber Atıklarından Kapsaisin Üretimi
Proje Konusu	Tarıma dayalı imalat, farmakoloji
Projenin Özeti	Kapsaisin, capsicum türlerinde bulunan ana acılık bileşenidir. Kapsaisin baharat ve lezzet verici olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte kapsaisin, farmakolojik ve fizyolojik özellikleri nedeniyle medikal ve tedavi amaçlı olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca kapsaisin özellikle organik tarımda böcek ve akar gibi zararlılara ve bazı patojenik mantar ve bakterilere karşı da kullanılmaktadır. Biber üretiminde öne çıkan Gaziantep'te biber atıklarından kapsaisin üretim tesisi kurulacaktır.
Sektör	10 – Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin Amacı	Proje ile birden fazla kullanım alanına sahip olan kapsaisin maddesinin Bölge'de üretilmesi ile mevcut firmalar için yeni bir pazar yaratılması, birçok gıda fabrikasında atık olarak biriken biber posalarının yeniden ekonomiye kazandırılması ile ilave katma değer sağlanması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Kapsaisin üretiminin hammaddesi olan biber, yatırımın gerçekleştirileceği Gaziantep ilinde ve yakın çevresinde üretilmektedir. Bu sebeple üretim sürecinde ihtiyaç duyulacak biber atığı hammaddesi başta ilden olmak üzere ihtiyaç duyulması halinde yakın çevre illerinden temin edilebilecektir. Kapsaisin üretimde kullanılacak biber atığının elde edileceği biberin Gaziantep ilindeki üretim miktarı 2021 verileriyle 12.540 ton olarak gerçekleşmiştir. İlin sınır komşularındaki üretim miktarları incelendiğinde Hatay'da 44.054 ton, Osmaniye'de 14.744 ton, Kahramanmaraş'ta 9.837 ton, Adıyaman'da 5.257 ton, Kilis'te 64.578 ton ve Şanlıurfa'da 134.896 ton ürün üretiminin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte coğrafi yakınlık göz önünde bulundurulduğunda Gaziantep iline yakın Adana'da 105.668 ton ve Mardin'de 132 ton ürün üretiminin gerçekleştiği görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak üretimin hammaddesi olan biber ve biber atıklarının temini noktasında Gaziantep ilinin avantajlı olduğu görülmektedir. Hammadde gerek il genelinde gerekse yakın illerden temin edilebilecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	36.000 Kg/Yıl (Tam kapasite aylık üretim miktarı 3.000 Kg)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	34 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Biber üreticileri, biber işleme tesisleri
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 4: Gaziantep Viskon Elyaf Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Viskon Elyaf Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Tekstil sanayi
Projenin Özeti	TRC1 Bölgesi'nin öncül sektörü konumunda olan tekstil sanayinin üretim çeşitliliğini artırmak ve yeni yatırımları hayata geçirmek adına Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi'nde viskon elyaf üretim tesisi kurulacaktır. Gaziantep ilinde tekstil sektörünün gelişmişliği, ilin lojistik avantajları, ulusal ve uluslararası pazarlarda firmaların bilinirliği Gaziantep'te kurulması muhtemel viskon elyaf üretim tesisi için avantaj olacaktır.
Sektör	13 – Tekstil Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Kurulacak tesis ile Gaziantep'te imalat sanayi istihdam kapasitesinin artırılması, katma değerli üretimin geliştirilmesi, tekstil sektörü değer zincirinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Gaziantep'te imalat sanayi sektörel çeşitliliğe sahiptir. Gaziantep Sanayi Odası verilerine göre sektörlerin imalat sanayi içindeki paylarına göre dağılımları göz önüne alındığında tekstilin %24 oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında Gaziantep güçlü sanayi ve ticaret altyapısı, lojistik imkânları ve rekabetçilik seviyesinin yüksek nedeniyle ulusal ve uluslararası pazarlarda oldukça avantajlıdır. Suni elyaf, tekstil ve hazır giyim sektörünün ham maddelerinden olan viskon elyafın Gaziantep'te de üretilmesi kent sanayinin ulusal ve uluslararası pazarda rekabet gücünü artıracaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	54.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep/Şehitkâmil
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	40.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	171 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tekstil sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 5: Gaziantep Halı Atıkları Geri Dönüşüm Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Halı Atıkları Geri Dönüşüm Tesisi Projesi
Proje Konusu	Halı atıklarının geri dönüşümü

Projenin Özeti	Gaziantep, makine halısı üretiminde küresel ölçekte öne çıkan bir merkez durumundadır. Yoğun üretim ve ihracat hacmi, atık yönetimi ve geri dönüşüm konusunda önemli bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Mevcut durumda, kullanım ömrünü tamamlamış halılar ile halı üretim sürecinde ortaya çıkan atıkların geri dönüşümüne yönelik bir altyapının oluşturulması ve bu atıkların çevreye zarar vermeden, kaynakların etkin şekilde kullanıldığı bir sistemde değerlendirilmesi amacıyla iplik üretimi yapılacak bir tesisin kurulması, projenin temel amacını oluşturmaktadır.
Sektör	13 – Tekstil Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Gaziantep ilinde kullanım ömrünü tamamlamış halıların ve üretimde ortaya çıkan atıkların geri dönüşümüne yönelik bir tesisin kurularak iplik üretilmesi projenin amacıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Gaziantep, makine halısı üretiminde küresel ölçekte öne çıkan bir merkez durumundadır. Dünya makine halısı ihracatının %65'inin Gaziantep tarafından gerçekleştirildiği dikkate alındığında, sektörün il özelinde büyük bir üretim hacmi ve ekonomik güce sahip olduğu görülmektedir. Ancak, bu yoğun üretim ve ihracat hacmi, atık yönetimi ve geri dönüşüm konusunda önemli bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Mevcut durumda, kullanım ömrünü tamamlamış halıların ve halı üretimi sırasında ortaya çıkan atıkların geri dönüşümüne yönelik bir altyapının olmaması, hem Türkiye genelinde hem de halı ihracatının yapıldığı Ortadoğu ülkelerinde belirgin bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Halı atıklarının çevreye zarar vermemesi ve kaynakların verimli bir şekilde kullanılabilmesi için etkili bir geri dönüşüm sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, Gaziantep'te halı atıklarının geri dönüşümünü sağlayacak bir tesisin kurulması, sektördeki atık yönetimi sorununu çözmede önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Proje ile atıkların geri dönüşümü ile ilgili olarak endüstrilerin gelişimi de Bölge ekonomisinin ve çevresel sürdürülebilirliğinin geliştirilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	3600 ton/yıl (Aylık Tam Kapasite Üretim Miktarı 300 ton.)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	50 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tekstil sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 10. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Künye 6: Gaziantep Fikse Büküm Makinesi Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Fikse Büküm Makinesi Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Fikse ve büküm makinesi üretimi
Projenin Özeti	Proje kapsamında, yerli fikse ve büküm makineleri üretimi teşvik edilerek hem tekstil sektöründe dışa bağımlılık azaltılacak hem de Gaziantep'in sanayi altyapısının güçlenmesi sağlanacaktır. Bölge'nin Türkiye ekonomisine katkısını artırarak tekstil sektöründeki lider konumunu sürdürmesine olanak verecek proje kapsamında fikse büküm makineleri üretilecektir.
Sektör	28 – Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
Projenin Amacı	Gaziantep'teki makine ve metal sektöründe son yıllarda gözlemlenen hızlı büyüme, Bölge'nin farklı sektörlerle yönelik makine üretme kabiliyetini artırmış ve fikse ve büküm makineleri üretimi için gerekli olan beşeri kaynak ve altyapıyı desteklemiştir. Projenin genel amacı Türkiye'nin tekstil sektöründeki dışa bağımlılığını azaltmak, sürdürülebilir büyüme hedeflerine katkı sağlayacak ve ülke ekonomisinin rekabet gücünü artırmaktır. Bu bağlamda halı sektöründeki rekabet gücünün artırılması amacıyla fikse ve büküm makinesi üretimi projenin temel amacıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin üretim üssü konumundaki Gaziantep, üretim kapasitesi, ihracat hacmi ve istihdam yaratma potansiyeli bakımından Türkiye'nin tekstil sektöründeki en önemli merkezlerinden biridir. Suni ve sentetik iplik üretiminde küresel ölçekte önemli bir merkez haline gelen Gaziantep'te, tekstil sektörünün üretim süreçlerinde kullanılan fikse ve büküm makinelerine olan talep oldukça yüksektir. Ancak, bu makinelerin büyük bir kısmı başta Almanya, Çin ve İtalya gibi ülkelerden ithal edilmektedir. Gaziantep ve çevresindeki illerde yoğun bir iplik üretimi söz konusu olup, suni ve sentetik ipliklerin üretiminde kullanılan makinelerin ithalat bağımlılığı, sektördeki üretim maliyetlerini artırmakta ve dışa bağımlılığı derinleştirmektedir. Türkiye, 2023 yılında 2894 nace kodu kapsamında 66,9 milyon dolar tutarında makina ithal etmiştir. Gaziantep'in tekstil ihracatında önemli bir yer tutan halı üretiminde kullanılan sentetik ipliklerin yerli üretim fikse ve büküm makineleri ile üretilmesi, sektörün sürdürülebilir büyümesi ve rekabet gücünün artırılması açısından önemlidir. Yerli üretim kapasitesinin artırılması, hem sektördeki dışa bağımlılığı azaltacak hem de Gaziantep'in tekstil sektöründeki küresel rekabet gücünü pekiştirecektir. Bu çerçevede, yerli fikse ve büküm makineleri üretimine yapılacak yatırımlar, Bölge'nin tekstil sanayisinde lider konumunun korumasına ve ülke ekonomisine olan katkısını artırmasına olanak sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	110 Adet/Yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	55 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitle	Tekstil sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (<i>İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek</i>) 10. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>) 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Künye 7: Gaziantep Sitrik Asit Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Sitrik Asit Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Kimya sanayi
Projenin Özeti	Organik bir birleşik olan sitrik asit birçok sektörde kullanılmaktadır. Özellikle yaygın olarak gıda ve kozmetik sektöründe asit düzenleyicidir. Sitrik asit antimikrobiyal özellik gösterdiğinden birçok üründe koruyucu etken madde olarak da kullanılmaktadır. Ayrıca sitrik asit sıvılarda pH değerinin dengelenmesinde de etken bir tamponlama maddesidir. Sitrik asidin karakteristik özellikleri ürünü endüstriyel katkı maddesi haline getirmiştir. Sitrik asit; metal üretimi ve işlenmesi, gıda sektörü, içecek sektörü, ilaç sektörü ve tarım sektöründe kullanılan kimyasal bir bileşendir. Proje, güçlü sanayi altyapısı ve sektörel çeşitliliği ile öne çıkan Gaziantep'te sitrik asit üretimi yapacak bir tesis kurulmasını içermektedir.
Sektör	20 – Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Proje ile Türkiye'nin sitrik asit üretim kapasitesine katkı sağlamak ve sitrik asit ürününün ihracat potansiyelinden pay almak amacıyla Gaziantep'te bir sitrik asit üretim tesisi kurulacaktır.

Projenin Bölge İçin Önemi	Kurulacak tesiste personel ihtiyacının olması yeni istihdam alanı oluşturacak, dolayısıyla ildeki işsiz sayısında düşüş sağlayacaktır. Doğacak ilave istihdamla birlikte ekonomik olarak olumlu bir etki yaşanacaktır. İşgücü piyasasına dâhil olan kişiler, yaratılan ekonomik katma değer sonucu elde ettikleri kazancı bölge ekonomisine dâhil ederek farklı sektörlerde zincirleme bir ekonomik hareketliliğin yaşanmasına olanak sağlayacaktır. Sitrik asit üretiminin makine-metal sanayi, gıda, medikal, tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörlerinde kullanılan kimyasal bir bileşen olması ve Gaziantep sanayisinde söz konusu sektörlerin ağırlıklı sektörler olması nedeniyle proje Bölge sanayisine önemli bir girdi sağlayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	72.000 kg/yıl (aylık tam kapasite üretim miktarı 6.000 kg.)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep/Şehitkâmil
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	9 kişi (sürekli) geçici istihdam da eklenmelidir.
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Gıda/kimya sanayi firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 8: Gaziantep Serum Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Serum Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Eczacılık
Projenin Özeti	Yüksek rekabetin yaşandığı ilaç sektörü, sağlık alanında önemli değişimler yarattığı için stratejik öneme sahiptir. Sağlık hizmetlerinin etkin şekilde gerçekleştirilmesi, ülke ekonomilerinde kalkınma sağlanabilmesi, toplum sağlığının korunabilmesi ilaç sektöründe yaşanacak gelişmelere bağlıdır. Serum, genellikle kan içindeki sıvı ve elektrolit dengesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bazı çeşitleri antikora sahip olup hayvan kanının ayrıştırılması ile elde edilirken bazı çeşitleri ise temel olarak su, tuz ve diğer yardımcı maddeler (Azot bileşikleri, glikoz, lipitler, sodyum, potasyum, kalsiyum, demir) ile elde edilir. Doğal kaynaklardan elde edilen ilaçlardan biri olan serum üretimi nispeten yüksek katma değerli üretim yapısı ve ileri teknolojiye dönük kapasitesi ile öne çıkmaktadır. Bu bakımdan Gaziantep'te kurulacak serum üretimi tesisinin kentin sektörel çeşitliliğine katkı sunması beklenmektedir.
Sektör	21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı

Sektör	21 – Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı
Projenin Amacı	Proje ile Gaziantep’te ilaç ve eczacılık ürünleri sanayini geliştirmek amacıyla bir serum üretim tesisi kurulacaktır. İlde faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarının sayısı serum üretimi gerçekleştirecek tesis için il bazında rekabet üstünlüğü sağlayacaktır. Bununla birlikte girdi temin kısmında açıklandığı üzere üretim için ihtiyaç duyulacak girdilerin ilden ve coğrafi olarak yakın bölgelerden temin edilebilecek olması üretim maliyetleri açısından avantaj sağlayacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Gaziantep, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin en kalabalık 2. şehri olup Kahramanmaraş, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Şanlıurfa, Kilis illerine ve Suriye’ye sınır komşusudur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin en büyük hastanesi olan şehir hastanesinin Gaziantep’te bulunması, yatırıma söz konusu olan serum üretimi için uygun bir zemin hazırlamıştır. Yatırım yeri olarak belirlenen Gaziantep ilinde temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı alanında faaliyet gösteren 6 firma bulunmaktadır. Buna karşın ilde serum üretimi yapan firma bulunmamaktadır. Diğer taraftan Adıyaman’da serum üretimi yaptığı tespit edilen 2 kayıtlı üretici bulunmaktadır. İstanbul, Ankara ve Tekirdağ illeri serum üretim yapan firmaların yoğunlaştığı diğer illerdir. Serum üretiminin Bölge’ye uzak yerleşimlerde yoğunlaşmış olması Bölge’nin bu ihtiyacını dışarıdan karşılamasını zorunlu kılmaktadır. Gaziantep’te temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve Adıyaman’da doğrudan serum üretimi yapılması Bölge’de bu alanda sektörel bir gelişimin sağlanması için zemin hazırlamaktadır. Bu sebeple serum üretim konusunda sektörel bazda bir gelişimin sağlanması hem sanayi sektörünün gelişimi hem de sağlık sektöründeki ihtiyacın Bölge içerisinde karşılanabilmesi bakımından önemli katkılar sağlayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	71.400.000 adet/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep/Şehitkâmil
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	8.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	54 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Medikal/eczacılık firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 9: Gaziantep Plastik Enjeksiyon Makinesi Üretimi Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Plastik Enjeksiyon Makinesi Üretimi Tesisi Projesi
Proje Konusu	Makine İmalatı
Projenin Özeti	Gaziantep'te kimya/plastik sektörüne hizmet edecek bir plastik enjeksiyon makinesi üretim tesisi kurulacaktır.
Sektör	28 – Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı
Projenin Amacı	Bu proje ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Gaziantep'te yerli plastik enjeksiyon makinelerinin üretilerek, plastik ve makine sektörlerinde dışa bağımlılığın azaltılması ve Bölge'nin bu alandaki ticaret kapasitesinin artırılması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Gaziantep ili üretim ve ihracat potansiyeliyle Türkiye'nin plastik sektöründe önemli bir merkez olarak öne çıkmaktadır. 2023 yılı verilerine göre, Gaziantep'ten yapılan ihracatta tekstil sektörü %32 ile lider konumda iken, kimya ve plastik sektörü %10 pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu rakamlar ışığında plastik sektörünün, üretim ve ihracat kapasitesi bakımından Gaziantep özelinde önemli bir sektördür. Plastik sektörü üretim proseslerinde, plastik enjeksiyon makineleri ana üretim makina ekipmanlarından birini oluşturmaktadır. Sektördeki makine-ekipman ihtiyacı başta Çin olmak üzere Almanya, Avusturya, Japonya ve Tayvan'dan ithal edilmektedir. Bu bağlamda, yerli plastik enjeksiyon makinelerinin üretilmesi, makina ve plastik sektörlerinin dışa bağımlılığını azaltacağı gibi Bölge'nin plastik enjeksiyon makina ticaretinde pay sahibi olmasını da sağlayacaktır. Bununla birlikte, ilgili yatırım konusunun hayata geçmesi, Bölge'nin plastik ve makina sektörlerinin gelişimine katkı sağlayacağı gibi yerli sanayinin güçlenmesine de hizmet edecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	84 adet (Tam kapasite aylık üretim miktarı 7 adet 120 orion kalibreli cihaz)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	55 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Kimya/plastik sektörü
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 10. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 10: Adıyaman Tekstil Geri Dönüşüm Tesisi Projesi

Proje Adı	Adıyaman Tekstil Geri Dönüşüm Tesisi Projesi
Proje Konusu	Geri dönüşüm
Projenin Özeti	Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü hem ürün yelpazesinin genişliği hem de emek yoğun istihdam sağlaması bakımından önemli bir sektördür. Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe kullanılan kumaşların artıklarına "kırpıntı" denilmektedir. Kumaş işlenirken oluşan bu artıkların geri dönüşümü, tekstil sektörünün sürdürülebilirliği açısından önemli bir sorundur. Çünkü tekstil ürünlerinin üretiminde su ve enerji tüketimi kullanımı yüksek miktardadır. Proje ile kurulacak tesis, Adıyaman'ın öncelikli sektörü olan konfeksiyon alanında ortaya çıkan tekstil atıklarının geri dönüştürülerek iplik üretilmesi üzerinedir.
Sektör	13 – Tekstil Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Proje ile Adıyaman hazır giyim firmalarının faaliyetleri sonucu oluşan tekstil atıklarının çevreye zarar vermeden ekonomiye kazandırılması ve böylece tekstil sektöründe kaynak verimliliğine katkı sağlanması, Bölge'de dögüsel ekonomiye geçişin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Adıyaman'da sanayi kapasite raporuna sahip işletmelerde tekstil ve giyim eşyası imalatının ön plana çıktığı görülmektedir. Sektörün kentte istihdam yaratma kapasitesi de göz önüne alındığında konfeksiyon atıklarının geri dönüştürülerek iplik üretilmesinin Adıyaman'da hem ihracatı hem istihdamı olumlu anlamda etkileme potansiyeli yüksektir. Adıyaman'daki tekstil atıklarının başka illerde değerlendirilmesi söz konusudur. Bu nedenle kurulması tasarlanan tesis ile Adıyaman'da oluşan tekstil atıklarının farklı illerde değerlendirilmesi yerine il içinde ipliğe dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Böylece tekstil üretiminde hammadde kullanımı, karbon salınımı azaltılabilir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	1.500 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	23 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tekstil firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 10. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek) 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak)

Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi
---------------------------------	--

Künye 11: Adıyaman Pamuk İpliği Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Adıyaman Pamuk İpliği Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Pamuk ipliği üretimi
Projenin Özeti	Pamuk İpliği Üretim Tesisi yatırımı, Adıyaman ve çevre illerindeki tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin üretim yetkinliklerini artırmayı amaçlamakta olup, özellikle depremde en çok etkilenen yerleşimlerden biri olan Adıyaman'da, sanayi kollarının çeşitlenmesine ve üretim kapasitesinin genişlemesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Proje, Adıyaman ve çevre illerdeki tekstil sektörüne önemli ölçüde girdi oluşturacak pamuk ipliği üretimine odaklanmaktadır.
Sektör	13 – Tekstil Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Türkiye'de tekstil sektöründe yaşanan maliyet artışları, tedarik zinciri sorunları ve rekabet baskıları, verimlilik ve sürdürülebilirliğe olan ihtiyacı artırmıştır. Pamuk ipliği yatırımları, bu ihtiyaçlara yanıt olarak üretim kapasitesini artırıp tedarik zincirini güçlendirirken kaynakların daha etkin kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Adıyaman, Türkiye'nin sanayileşme sürecinde tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde sağladığı istihdam ve katma değer ile önemli bir rol oynamıştır. 1960'lı yıllarda kamu yatırımlarıyla başlayan sanayileşme, 1990'larda özel sektör yatırımlarıyla hızlanmış ve bölge, bu sektörlerde ekonomik bir merkez haline gelmiştir. 2020'de yürürlüğe giren 6. Bölge Teşvik Sistemi ile yatırım ve işletme sayıları artmış, Bölge'nin ekonomik dinamizmi güçlenmiştir. Ancak, son yıllarda artan maliyetler ve 2023 depremi, sektörde duraksama ve istihdam kaybına yol açmıştır. Buna rağmen, Adıyaman'ın sektördeki bilgi birikimi ve ticari ilişkileri, eski potansiyeline ulaşma umudu vermektedir. Pamuk İpliği Üretim Tesisi yatırımı, sektörde üretim kapasitesini artırıp maliyetleri düşürerek rekabet gücünü yükseltecek ve bölgesel toparlanmaya katkıda bulunacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	1.440 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	25.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	130 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 Ay
Projenin Hedef Kitlesi	Tekstil firmaları

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (<i>İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek</i>) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile ilişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 12: Adıyaman Süt İşleme Tesisi Projesi

Proje Adı	Adıyaman Süt İşleme Tesisi Projesi
Proje Konusu	Süt işleme
Projenin Özeti	Proje, Adıyaman'daki süt üreticilerinin kaliteli sütlerini soğuk zincirle koruyarak daha yüksek fiyatlarla pazarlamalarını ve süt ürünlerinin katma değerli şekilde piyasaya sunulmasını amaçlamaktadır. Özellikle Gölbaşı ilçesi, günlük 90 ton süt üretimiyle ön planda olup, Antep peyniri gibi geleneksel ürünlerin Türkiye genelinde ticaretini yapmaktadır. Yerel süt işleme tesislerinin kurulmasıyla, süt ürünlerinin işlenip yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Bu yatırımlar, Bölge'nin ihracat kapasitesini artıracak, tarım ve hayvancılık sektöründe katma değer yaratacak, kırsal kalkınmayı destekleyecek ve gıda güvenliğini güçlendirecektir.
Sektör	10 – Gıda Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Proje ile üreticilerin elindeki kaliteli sütlerin soğuk zincir şartları korunarak daha yüksek fiyatlara pazarlanması ve süt ürünlerinin katma değerli şekilde piyasaya sürülerek yerel ekonomik pazarın canlandırılması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Adıyaman süt hayvancılığı konusunda son 20 yılda ciddi gelişme göstermiştir. Gölbaşı ilçesi süt üretim miktarı açısından en yüksek ilçelerden olup süt üreticileri birliği ve Damızlık Birliği verilerine göre günlük ortalama 90 ton süt ulusal firmalar adına toplanmaktadır. Piyasada Antep peyniri olarak bilinen ürün Gölbaşı ilçesi başta olmak üzere geleneksel olarak yoğun bir şekilde üretilmektedir. Gölbaşı'nda peynir ticareti yapan firmalar bölge illerine ve tüm Türkiye'ye satış yapmaktadır. Üreticilerin elindeki kaliteli sütlerin soğuk zincir şartları korunarak daha yüksek fiyata temin edilmesi ve talebin çok fazla olduğu süt ürünlerinin katma değerli şekilde piyasaya arz edilebilmesi projenin temel konusudur. Adıyaman'da süt işleme tesislerinin kurulması ve yerel süt ürünlerinin işlenerek yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi, Bölge'nin bu alandaki ihracat kapasitesini artıracaktır. Başka bir ifadeyle ilgili sektörde yapılacak yatırımlar, Bölge'nin tarım ve hayvancılık sektöründe katma değeri artıracak, kırsal kalkınmayı destekleyecek ve gıda güvenliğini sağlayacak önemli adımlar olacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	6.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör

Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	45 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 Ay
Projenin Hedef Kitle	Gıda firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	2. Açılığa Son (Açılışı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek) 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 13: Adıyaman Mermer İşleme Tesisi Projesi

Proje Adı	Adıyaman Mermer İşleme Tesisi Projesi
Proje Konusu	Mermer işleme
Projenin Özeti	Adıyaman'daki mermer üretiminin geçmiş dönemlerdeki ihracat kapasitesine sağladığı katkının sürdürülebilirliğini sağlamak, deprem sonrası sosyal ve ekonomik anlamda büyük yara alan Adıyaman ve ilçelerinin ekonomik ve sosyal kapasitesini yükseltmek amacıyla mermer işleme tesisi kurulması projenin konusunu oluşturmaktadır.
Sektör	23 – Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Adıyaman'da önemli miktarda mermer rezervlerinin bulunması sebebiyle üretilen mermerin işlenmiş ürün olarak ihraç edilmesi, katma değer yaratmak açısından önemlidir. Adıyaman'da kurulacak bir mermer işleme tesisi, Türkiye'nin mermer sektöründeki katma değerini artırmayı, ihracat potansiyelini geliştirmeyi ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu yatırım, hem bölge hem de ülke için stratejik bir kazanç olacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Dünyadaki mermer rezervinin yaklaşık %40'ı Türkiye'de bulunmaktadır. Adıyaman'daki mermer rezervinin Türkiye'deki toplam mermer rezerve oranı %15 olarak tahmin edilmektedir. Bu oran yaklaşık 2 milyar ton mermer anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Adıyaman ili mermer sektöründe oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir. Adıyaman Ticaret ve Sanayi Odası'nın verilerine göre, Adıyaman'da 60 adet ruhsatlı mermer ocağı bulunmaktadır. Bu ocaklardan 14'ü aktif olarak üretim yapmakta olup 8 fabrikada mermer işlenmektedir. Ancak, bu üretimin büyük bir kısmı işlenmeden blok halinde satılmaktadır. Adıyaman'da mermer üretimine 2006 yılında başlanmış olup, bu süre zarfında sektörel bilgi birikimi ve tecrübenin oluşmaya başladığı görülmektedir. Bu birikim, mermerin işlenerek katma değeri yüksek bir biçimde satılmasını sağlayacak bir biçime evrilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi	Ağırlıklı olarak blok halinde ihracatı yapılan Adıyaman mermerinin işlenerek daha yüksek bir katma değerle dünya pazarında yer edinebilmesi bağlamında Adıyaman ilinde kurulacak bir mermer işleme tesisinin önemli bir yatırım olacağı değerlendirilmektedir. Kurulacak tesis ile yeni iş alanlarının oluşumuna katkı sağlanabileceği gibi sosyo-ekonomik kalkınmada da önemli bir ivme yaratacağı değerlendirilmektedir. Deprem sonrası inşaat sektöründe artan talep koşulları da dikkate alındığında Adıyaman ilinde yapılacak mermer işleme tesisi yatırımlarının kritik öneme haiz olduğu değerlendirilmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	240.000 metrekare/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.550.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	70 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	İnşaat sektörü firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (<i>İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek</i>) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 14: Adıyaman 4 ve Üstü Yıldızlı Otel Yatırımı Projesi

Proje Adı	Adıyaman 4 ve Üstü Yıldızlı Otel Yatırımı Projesi
Proje Konusu	Konaklama altyapısı
Projenin Özeti	Proje, Adıyaman'ın turizm amaçlı konaklama tesisi altyapısının geliştirilmesine hizmet edecek 4 ya da 5 yıldızlı otel yatırımı içermektedir.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin Amacı	Projenin amacı, kültür ve inanç turizmi bakımından önemli bir potansiyeli barındıran fakat 6 Şubat 2023 depremlerinde konaklama altyapısı büyük hasar alan Adıyaman ilinde yüksek nitelikli bir otel yatırımı yapılarak kentin turizm potansiyelinin yeniden canlandırılmasıdır.

Projenin Bölge İçin Önemi	Adıyaman, antik Kommagene Krallığı'nın hüküm sürdüğü coğrafyada yer almakta olup, günümüzde Nemrut Dağı, Perre Antik Kenti, Cendere Köprüsü, Karakuş ve Arsemia tümölüsleri gibi birçok Roma dönemi eserine ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra, Samsat ilçesinde Sahabe Safvan Bin Muattal Hazretleri'nin kabri bulunmakta, kadim Süryani cemaatine ait Mor Petrus&Pavlus Kilisesi ve tüm bölgeye hizmet veren Metropolitliği ile Adıyaman barındırdığı potansiyel ile yerli ve yabancı turistlerin ilgi gösterdiği bir kent olarak öne çıkmaktadır. Ancak, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş Pazarcık merkezli meydana gelen depremler, Adıyaman'daki turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Depremler sonucunda birçok otel yıkılmış, ilin altyapısı büyük ölçüde zarar görmüş ve bu durum turizm faaliyetlerinin ciddi şekilde aksamasına yol açmıştır. 2022 yılında 625.208 olan turist sayısı, 2023 yılında 146.379'a gerileyerek önemli bir düşüş göstermiştir. Aynı dönemde, ildeki otel ve konaklama tesisi sayısı, deprem nedeniyle yıkılan ve hasar gören yapılar sonucunda 35'ten 17'ye düşmüştür. Bu bağlamda, Adıyaman'ın turizm potansiyelinin yeniden canlanması ve Bölge'nin tarihi ve kültürel mirasının sürdürülebilir şekilde korunması için "Otel ve Konaklama Tesisi" yatırımları en öncelikli konular arasında yer almaktadır. Bu tür yatırımlar, hem yerel ekonominin toparlanmasına hem de Bölge'nin turizm kapasitesinin eski seviyelerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu yatırımlar, Adıyaman'ın kültürel mirasına olan ilgiyi yeniden canlandıracak ve Bölge'yi ziyaret eden turist sayısının artmasına zemin hazırlayacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	120 oda+40 apart rezidans / 300 yatak
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	22.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	120 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Adıyaman turizm sektörü işletmeleri, Bölge halkı, yerli/yabancı turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 15: Kilis Etil Alkol İmalatı Tesisi Projesi

Proje Adı	Kilis Etil Alkol İmalatı Tesisi Projesi
Proje Konusu	Etil alkol imalatı
Projenin Özeti	Proje kapsamında, Kilis'te önemli miktarlarda üretilen üzümün katma değerini artırmak, yerel ekonomiyi canlandırmak ve istihdam kapasitesini artırmak amacıyla etil alkol üretimi planlanmaktadır.

Sektör	20 – Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Etil alkol, çeşitli endüstriyel uygulamalar ve tüketici ürünleri için temel bir bileşen olarak büyük bir ekonomik değere sahiptir. Birçok sektörde girdi olarak kullanılan etil alkolün, üretiminin teşvik edilmesi yerel kaynakların daha verimli kullanılmasına, daha yüksek katma değer oluşturulmasına ve ulusal düzeyde istihdamın artırılmasına aracılık edecektir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Etil alkol üretiminin kökenleri Neolitik Çağlara kadar uzanmakta olup, günümüzde sağlık, gıda, otomotiv, kozmetik ve kimya endüstrisinde kullanılmaktadır. Türkiye’de etil alkol üretiminde kullanılan en önemli ham madde üzümdür. Kilis ilinin zengin üzüm bağları ve yüksek bağcılık potansiyeli etil alkol üretiminde önemli bir fırsat sunmaktadır. Özellikle Kilis'teki Rumi üzümü, yüksek şıra verimliliği ve kaliteli özellikleri ile ideal bir hammadde durumundadır. Ancak, Rumi üzümünün bağdan koparıldıktan sonra hızla büzüşerek şirasını kaybetmesi, bu ürünün uzak mesafelere transferinde verim kaybına yol açmaktadır. Bu bağlamda, Kilis'te kurulacak bir etil alkol üretim tesisi, hem bölgesel bağcılığı destekleyecek hem de sürdürülebilir bir üretim alanı oluşturacaktır. Kilis'te mevcutta etil alkol üretimi yapan bir tesis bulunmamakta; bu nedenle bu alanda yapılacak yatırımlar Bölge'deki üzüm arzını büyük ölçüde değerlendirme ve yerel bağcılık faaliyetlerini teşvik etme potansiyeline sahiptir. Ayrıca, yerel düzeyde etil alkol üretiminin gerçekleştirilmesi ham madde teminindeki maliyetleri düşürerek, Kilis'in etil alkol üretiminde rekabetçi bir konumda olmasına katkı sağlayacaktır. Proje, Kilis ekonomik yapısına önemli bir katkıda bulunabilecek potansiyele sahiptir. Bunun yanı sıra tarımsal ürünlerin katma değerini artıracak bu proje Bölge yerleşimleri için özendirici olmakla birlikte istihdam kapasitesini yukarılara taşıması bakımından da önemlidir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	90.000 lt/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel sektör
Uygulama Yeri	Kilis
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	25 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Gıda sektörü, kimya sektörü firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 16: Kilis PP Bigbag Çuval Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Kilis PP Bigbag Çuval Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	PP Bigbag çuval üretimi
Projenin Özeti	Proje ile Kilis'te tarımsal ürünlerin paketlenmesi ve yakın çevrede yapılan üretimlerde kullanılması amacıyla PP Bigbag çuval kullanımının yaygınlaşması beklenmektedir. Kilis'te genişleyen endüstri alanları ve İskenderun limanı ile artacak erişilebilirlik kapasitesi nedeniyle özellikle tarımsal ürünlerin paketlenmesinde PP Bigbag çuval kullanımının artacağı düşünülmektedir. Bu nedenle proje ile PP Bigbag çuvalar üretilecektir.
Sektör	13 – Tekstil ürünlerinin imalatı
Projenin Amacı	Bölge'de bu alandaki ihtiyacı karşılamak, sektörün gelişimine katkı sunmak ve yeni istihdam alanı yaratmak amacıyla PP Bigbag çuval üretilmesi projenin temel amacıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Kilis ili, tarım ve gıda sektörlerinde stratejik bir öneme sahip olup, özellikle tarım ürünlerinin taşınması ve depolanması için uygun ambalaj çözümlerine ihtiyaç duymaktadır. PP Bigbag çuvalar, kuru gıda maddeleri ve tarım ürünlerinin, örneğin makarna, bulgur, nohut, mercimek, şeker ve çay gibi, taşınması ve depolanması için yaygın olarak kullanılan bir ambalaj türüdür. Kilis'in yanı başındaki Gaziantep, Türkiye'nin makarna, bulgur ve benzeri gıda ürünlerinin imalatında öne çıkan bir il olup, bu tür ambalaj malzemelerine olan talep Gaziantep merkezli üretim tesisleri tarafından karşılanmaktadır. Kilis'in tarım sektörü de ilin ekonomiyapısında önemli bir rol oynamaktadır; zeytin, kuru üzüm ve tıbbi ve aromatik bitkiler gibi ürünlerin üretimi ve taşınması için PP Bigbag çuvalarının kullanımı önem arz etmektedir. Kilis'te büyük ölçekli tarım ürünlerinin, özellikle zeytin ve kuru üzüm gibi ürünlerin nakliyesinde PP Bigbag çuvalarının kullanımının artması beklenmektedir. Ayrıca, bigbag çuval üretiminde gerekli iş gücünün niteliklerinin çok yüksek olmaması, bu alanda iş gücü sıkıntısının yaşanmaması anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, Polateli Şahinbey Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapı çalışmalarının 2025 yılı ortalarına kadar tamamlanması planlanmaktadır. 1.303 hektarlık alana sahip olacak bu bölge, Amanos Tüneli'nin açılması ile İskenderun Limanı'na yaklaşık 80 km mesafede bulunacaktır. Bu durum, lojistik açıdan önemli avantajlar sağlayarak, bigbag çuvalarının bu OSB'de üretilmesi ile büyük bir lojistik kolaylık ve maliyet avantajı sağlayacaktır. Bu çerçevede, Kilis ve çevresinde bigbag çuval üretiminin gerçekleştirilmesi, hem tarım ürünlerinin taşınması hem de bölgesel lojistik ve ekonomik kalkınma açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	12 ton/gün
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	120 kişi (sürekli)

Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitle	Gıda sektörü, tekstil sektörü firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı ile ilişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 17: Kilis Zeytinyağlı Sabun ve Pelet Pirina İmalatı Entegre Tesisi Projesi

Proje Adı	Kilis Zeytinyağlı Sabun ve Pelet Pirina İmalatı Entegre Tesisi Projesi
Proje Konusu	Zeytinyağlı sabun ve pelet üretimi
Projenin Özeti	Kilis ekonomik yapısı içerisinde önemli bir ürün olan zeytin ve zeytinyağı ürünlerinden sabun üretilmesi kentin geleneksel ekonomik unsurlarından birisidir. Yerel düzeyde üretilen sabun ve benzeri katma değerli ürünlerin üretileceği bir entegre tesis kurulması planlanmaktadır.
Sektör	20 – Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Temizlik maddeleri sektöründe bölgesel düzeyde yapılacak yatırımlarla sektörün üretim ve ihracat kapasitesini artırmak ve yeni istihdam alanları oluşturmak projenin temel amacıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Temizlik maddeleri sektöründe bölgesel düzeyde yapılacak yatırımlar ulusal düzeyde sektörün üretim ve ihracat kapasitesini artıracak gibi yeni istihdam alanları da yaratacaktır. Bölgesel düzeyde yapılacak yatırımların çarpan etkisi ulusal düzeyde sosyo ekonomik kalkınmaya da katkı sağlayacaktır. Kilis, kurak iklim koşullarına mükemmel uyum sağlayan ve yüksek yağ oranına sahip olan “Kilis Yağlık Zeytini” ile bilinmektedir. Osmanlı döneminden itibaren Halep ve Şam’da gerçekleştirilen sabun üretimi 19. yüzyıldan itibaren Kilis’e de taşınmıştır. Kilis’te üretilen zeytinyağı, sabun üretimi için önemli bir hammaddedir. Bu özelliği nedeniyle bu alanda yapılacak yatırımların rekabet avantajını artıracak ve yerel üretim kapasitesini güçlendirecektir. Dolayısıyla, Kilis’te sabun üretim tesisinin kurulması, hem sektörel gelişim hem de ekonomik katkı açısından önemlilik arz etmektedir. Pelet prina, zeytinyağı üretiminden arta kalan zeytin posasının (prina) kurutulup sıkıştırılarak pelet formunda yakıt haline getirilmesini ifade etmektedir. Pelet formundaki prinalar, hem çevreci bir biyokütle enerjisi kaynağı olarak hem de ekonomik bir yakıt alternatifi olarak kullanılmaktadır. Kilis’in zeytin üretim kapasitesi göz önüne alındığında, bu atıkların çevreci bir enerji kaynağı olarak kullanılması, hem bölgesel kalkınmaya hem de sürdürülebilir enerji yönetimine doğrudan katkı sunacaktır.

	Zeytin atıklarından enerji üretimi projesi, iklim değişikliği ile mücadeleye ve enerji maliyetlerinin düşürülmesine katkı sağlarken, aynı zamanda yerel istihdamı artıracak ve Bölge'deki ekonomiyi canlandıracaktır. Enerji üretiminde ithalata bağımlılığı azaltarak TRC1 Bölgesi'nde ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirliği güçlendirecektir. Kaynakların etkin ve efektif kullanılması gereken bu dönemde, zeytin atıklarının enerjiye dönüştürülmesi, Bölge'yi yenilenebilir enerji alanında öncü yapma potansiyeline sahiptir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Sabun: 1.500 ton/ yıl Pelet: 3.650 ton/ yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.700.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	65 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Kimya sektörü firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek)
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 18: Kilis Zeytin Çekirdeğinden Aktif Karbon, Prinadan Rafine Zeytinyağı, Zeytin Karasuyundan Polifenol ve Organik Gübre İmalatı Projesi

Proje Adı	Zeytin Çekirdeğinden Aktif Karbon, Prinadan Rafine Zeytinyağı, Zeytin Karasuyundan Polifenol ve Organik Gübre İmalatı Projesi
Proje Konusu	Tarıma dayalı sanayi, geri dönüşüm.
Projenin Özeti	Kilis'te yoğun olarak üretilen zeytinin işlenmesi sonucunda açığa çıkan atıklar kullanılarak değerli kimyasal maddeleri üretecek bir zeytin atığı geri dönüşüm tesisi kurulacaktır.
Sektör	20 – Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı

Projenin Amacı	Gaziantep'teki makine ve metal sektöründe son yıllarda gözlemlenen hızlı büyüme, Bölge'nin farklı sektörlerle yönelik makine üretme kabiliyetini artırmış ve fikse ve büküm makineleri üretimi için gerekli olan beşeri kaynak ve altyapıyı desteklemiştir. Projenin genel amacı Türkiye'nin tekstil sektöründeki dışa bağımlılığını azaltmak, sürdürülebilir büyüme hedeflerine katkı sağlayacak ve ülke ekonomisinin rekabet gücünü artırmaktır. Bu bağlamda halı sektöründeki rekabet gücünün artırılması amacıyla fikse ve büküm makinesi üretimi projenin temel amacıdır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Aktif karbon, zeytin çekirdeklerinden üretilip su ve hava filtreleme sistemlerinde, gıda sektöründe ve ilaç sanayinde toksin arındırıcı olarak kullanılacaktır. Polifenoller, zeytin karasuyundan elde edilip kozmetik, ilaç ve fonksiyonel gıdalar sektöründe yaygın olarak kullanılacaktır. Rafine zeytinyağı, gıda sektörüne yönelik yüksek kaliteli bir ürün olarak piyasaya sunulacak; organik gübre ise Bölge'deki tarım faaliyetlerinde kullanılarak çevreye dost bir üretim modeli desteklenecektir. Doğrudan istihdam kapsamında tesis çalışanları, teknik personel ve yönetim kadrosu için iş imkânları yaratılacaktır. Dolaylı istihdam ise lojistik hizmetleri, tarım tedarik zincirleri ve yan sanayi faaliyetleri aracılığıyla bölge ekonomisine katkı sunacaktır. Tesisin tam kapasite çalışmaya başlamasıyla birlikte yaklaşık 50 kişi doğrudan ve 100 kişi dolaylı iş imkânı sağlanması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, projede yer alacak personelin eğitimiyle, Bölge'deki iş gücünün niteliği artırılarak sürdürülebilir kalkınma desteklenecektir. Proje, 18 milyon ABD doları yatırım ile Kilis'in tarım ve sanayi altyapısına önemli bir katkı yapmayı amaçlamaktadır. Atıkların yeniden değerlendirilmesiyle çevre dostu üretim yapılacaktır ve Bölge'nin tarımsal potansiyeli daha etkin kullanılacaktır. Proje, Kilis'in zeytin üretim kapasitesini değerlendirirken, enerji ve gıda alanında dışa bağımlılığı azaltarak yerel ekonomiyi canlandıracaktır. İhracat kapasitesinin artırılması sayesinde Bölge'nin küresel pazardaki rekabet gücü pekiştirilecektir. Ayrıca, organik gübre kullanımıyla tarımda verimlilik artırılacak ve sürdürülebilir üretim modelleri teşvik edilecektir. Kilis ilinde Ajans desteği ile kurulan Organik Zeytinyağı Üretim tesisi ile birlikte yatırım için gerekli hammadde temin edilebileceği 40'a yakın zeytinyağı üretim tesisi bulunmaktadır. Bunu yanı sıra ihtiyaç duyulan girdiler, zeytin üretimi yüksek olan Hatay, Gaziantep, Mersin, Kahramanmaraş, Osmaniye gibi çevre illerden ve Suriye'den temin edilebilecektir. Ham maddeye erişim bakımından Kilis ili oldukça yüksek bir lojistik avantaja sahiptir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	20.000 ton/yıl aktif karbon 40.000 ton/yıl prınadan rafine zeytinyağı 500 ton/yıl polifenol 50.000 ton/yıl organik gübre
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	20.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	50 kişi

Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Kimya sektörü firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 19: Kilis Üzüm Pekmezi İmalatı Tesisi Projesi

Proje Adı	Kilis Üzüm Pekmezi İmalatı Tesisi Projesi
Proje Konusu	Tarıma dayalı sanayi ürünleri imalatı
Projenin Özeti	Tarıma dayalı sanayi ürünleri imalatı Kilis'te yoğun olarak üretilen üzümün katma değerli bir ürün olan pekmeze ve alternatif ürünlere dönüştürülmesi projenin temel konusudur.
Sektör	10 – Gıda Ürünlerinin İmalatı
Projenin Amacı	Bitkisel üretimin katma değeri daha yüksek ürüne dönüştürülmesi, yerel ekonominin güçlendirilmesi ve istihdam olanaklarının geliştirilmesiyle birlikte üretim ve ihracat kapasitesinin artırılması projenin amacını oluşturmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Kilis, Türkiye'nin önemli bağcılık merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Kilis'te çeşitli üzüm türleri yetiştirilmekte olup, il ile özdeşleşmiş olan bazı türler de bulunmaktadır. Bunlar arasında, yüksek şıra verimliliğine sahip şaraplık "Rumi" üzümü ve kurutmalık olarak değerlendirilen "Horozkarası" üzüm türleri öne çıkmaktadır. Üzüm üretiminde, şıralık ve kurutmalık bir çeşit olan Rumi üzümü, ilin toplam bağ varlığının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Kilis'teki bağcılık faaliyetlerinin %60,8'i şaraplık üzüm türü olan Rumi üzümüne, %36,7'si kurutmalık çekirdekli Horozkarası üzümüne ve %2,5'i ise sofralık üzüm türlerine ayrılmıştır. Üzüm üretiminin değerlendirilme süreçleri ise çeşitlilik göstermektedir. Üzüm üretiminin bir kısmı, kurutma işlemi yapılarak ve pekmez imalathanelerinde pekmez ve pekmez ürünlerine dönüştürülürken, büyük bir kısmı yaşı veya kuru olarak suma fabrikalarına satış yapılarak işlenmektedir. Kurulacak tesiste pekmez üretiminin yanında alternatif olarak üzüm suyu, reçel ve sirke gibi ürünlerin üretimi de yapılacaktır. Yapılacak üzüm pekmezi üretim tesisi ile ildeki üzüm ve bağcılık faaliyetleri desteklenecek olup katma değeri daha yüksek ürünler üretilecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	2.000 ton/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.400.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	40 kişi
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Gıda sektörü firmaları, Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme (<i>İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek</i>) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 20: Kilis 4 ve Üstü Yıldızlı Otel Yatırımı Projesi

Proje Adı	Kilis 4 ve Üstü Yıldızlı Otel Yatırımı Projesi
Proje Konusu	Konaklama altyapısı
Projenin Özeti	Proje, Kilis'in turizm amaçlı konaklama tesisi altyapısının geliştirilmesine hizmet edecek 5 yıldızlı otel yatırımını içermektedir.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin Amacı	Projenin amacı, kültür turizmi bakımından önemli bir potansiyeli barındıran ancak konaklama altyapısı bakımından zayıf kalan Kilis ilinde yüksek nitelikli bir otel yatırımı yapılarak kentin turizm altyapısının geliştirilmesidir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü verilerine göre, İşletme Belgeli Turizm Tesislerinde: Kilis ilinde, biri 4 yıldızlı olmak üzere Turizm İşletmesi Belgeli 2 adet otel bulunmaktadır. Bu otellerin toplam oda sayısı 54 ve yatak sayısı ise 100'dür. Türkiye geneli her 14.145 kişiye bir turizm tesisi düşerken bu oran Kilis ilinde 77.500 civarındadır. Türkiye genelinde her 155 kişiye 1 oda düşerken Kilis için bu oran 2.870 olmaktadır. Aynı şekilde, Türkiye genelinde her 73 kişiye bir yatak düşerken Kilis ilinde her 1.550 kişiye bir yatak düşmektedir. Basit Konaklama İşletme Belgeli Tesislerde de durum benzer şekildedir. Kilis Polateli-Şahinbey OSB'nin tamamlanması ile birlikte ilin konaklama ihtiyacı önemli oranda artacağı da göz önünde bulundurulduğunda söz konusu yatırımın il için stratejik öneme sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	100 oda/150 yatak
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	12.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	150 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Kilis turizm sektörü işletmeleri, Bölge halkı, yerli/yabancı turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması

Künye 21: Gaziantep Endüstriyel Simbiyoz Merkezi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Endüstriyel Simbiyoz Merkezi Projesi
Proje Konusu	Kaynak verimliliği
Projenin Özeti	Proje ile Gaziantep OSB’de yer alan firmaların arasındaki simbiyotik ilişkiyi düzenleyen ve yöneten bir Endüstriyel Simbiyoz Merkezi kurulacaktır. Merkezin yöneteceği ürün ve hizmetler şunlardır: • Tekstil, gıda, plastik, kimya ve gıda sektörü atıklarının geri dönüşümü ve alternatif kullanımı hayvan yemi üretiminde kullanımı • Kullanılmış PET malzemelerin geri kazanımı ve Re-PET hammadde imalatı, polimer bazlı atıkların inşaat malzemeleri üretiminde kullanımı • Polipropilen atıklarının geri dönüştürülmüş örülmemiş (nonwoven) kumaş üretiminde, geri dönüştürülmüş halı ipliği ve halı üretiminde kullanımı • Kullanımı mevcut olmayan polimer bazlı atıklar ve tehlikeli atıkların enerji eldesi için yakılması
Sektör	38 – Atığın toplanması, ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı
Projenin Amacı	Kurulacak merkez ile birbirlerinden bağımsız ekonomik işletmelerin bir araya gelerek hem çevresel performansı hem de rekabet gücünü artıracak uzun süreçli ortaklıklar kurması ve dayanışma içinde çalışması; birbirlerinin atıkları ile simbiyotik bir ilişki ile beslenmeleri sonucunda atık bertaraf maliyetlerinin azaltılması, atıklardan katma değerli ürünlerin elde edilmesi, emisyon değerlerinin azaltılması, üretim maliyetlerinin düşürülmesi ve kaynak verimliliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Bölge’nin ekonomik anlamda lokomotifi konumundaki imalat sanayinin hâlihazırda sahip olduğu üretim hacmini, ihracat potansiyelini orta ve uzun vadede koruyabilmesi ve artırabilmesi, Ar-Ge ve inovasyon kabiliyetlerinin geliştirilmesinin yanı sıra döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşüm süreçlerine uyum sağlayabilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu doğrultuda, Bölge’nin sahip olduğu mevcut üretim kabiliyeti ve anlayışının sorumlu üretim perspektifinde dönüşümünün sağlanması, Bölge genelinde yönetişimin güçlendirilmesi, bu konuda bilgi birikimi ve becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Kurulacak Endüstriyel Simbiyoz Merkezi, Gaziantep imalat sanayi firmalarının döngüsel ekonomi ve yeşil dönüşüm süreçlerine uyumu bakımından kritik rol üstlenecektir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Firmaların atıkları arasındaki simbiyotik ilişkiyi düzenleyen ve yöneten bir merkez konumunda olacak olan Gaziantep Endüstriyel Simbiyoz Merkezindeki kapasiteyi OSB içerisindeki ilgili sektörlerdeki firma atıkları belirleyecektir. İlk sene için 1 milyon ABD Doları değerindeki atığın geri kazanım ve kullanımının hedeflendiği merkezde, ilerleyen yıllarda daha yüksek kapasiteye erişilmesi hedeflenmektedir.
Proje Yürütücüsü	Proje yürütücüsü: Sanayi Odası Proje ortağı: Organize Sanayi Bölgesi
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	20 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Sanayi kuruluşları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	12. Sorumlu Tüketim ve Üretim (<i>Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Künye 22: Gaziantep Fotovoltaik Panel Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep Fotovoltaik Panel Üretim Tesisi Projesi
Proje Konusu	Fotovoltaik panel üretimi
Projenin Özeti	Bu proje, Gaziantep ili ve çevresindeki yüksek güneş enerjisi potansiyelini kullanarak Bölge'nin artan enerji ihtiyacını sürdürülebilir ve temiz enerji kaynaklarıyla karşılamayı amaçlamaktadır. Güneş enerjisi yatırımlarının hızla artması ve bu alanda faaliyet gösteren büyük firmaların varlığı, Bölge'nin fotovoltaik panel üretimi ve güneş enerjisi sektöründeki gelişimine katkı sağlamaktadır. Proje, hem çevresel sürdürülebilirliği desteklemek hem de enerji bağımsızlığına katkıda bulunmak için Bölge'deki yeni yatırımların teşvik edilerek fotovoltaik panel üretim kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.
Sektör	27 – Elektrikli teçhizat imalatı
Projenin Amacı	Projenin amacı, Gaziantep ili ve çevresindeki yüksek güneş enerjisi potansiyelini değerlendirerek, sürdürülebilir ve temiz enerji kaynaklarının kullanımını artırmak, Bölge'nin enerji ihtiyacını karşılamak ve karbon ayak izini azaltmaktır. Bu doğrultuda, Gaziantep'te fotovoltaik panel üretimi için yeni yatırımların teşvik edilmesi, güneş enerjisi sektöründe bölgesel kümelenme girişimlerinin desteklenmesi ve enerji bağımsızlığına katkı sağlayacak üretim kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir.

Projenin Bölge İçin Önemi	Yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine önemli katkı sağlamaktadır. Gaziantep ili, iklim koşulları, güneşlenme süresi ile güneş enerjisi potansiyeli açısından zengin bir bölgede konumlanmıştır. Güneş enerjisi alanında Türkiye’de 2022 yılında 11.314 GWh elektrik üretimi gerçekleşmiştir. Bu üretimin TRC1 illeri arasındaki dağılımı ise Gaziantep 357 (yüzde 3,16) GWh, Adıyaman 183 GWh (yüzde 1,62), Kilis 39 GWh (yüzde 0,35) şeklinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Gaziantep, hızla büyüyen bir sanayi şehri olarak artan enerji ihtiyacını karşılamak için sürdürülebilir-temiz enerji kaynaklarına ve karbon ayak izini azaltacak yeni yatırımlara ihtiyaç duymaktadır. Son yıllarda ulusal ölçekte ve bilhassa Gaziantep ilinde hızla artan güneş enerjisi yatırımları, Bölge’deki fotovoltaik panel üretimi potansiyelini artırmaktadır. Güneş enerjisi sektöründeki bu büyüme, hem çevresel sürdürülebilirlik hem de enerji bağımsızlığı hedefleri doğrultusunda Bölge’deki kurulu güç kapasitesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Gaziantep ilinde ve aynı şekilde yüksek güneş enerjisi potansiyeli taşıyan çevresinde bu talebi karşılayacak yeterli sayıda üretim tesisinin bulunmaması yeni yatırımlar için fırsatlar barındırmaktadır. Bununla birlikte bazı büyük ölçekli firmaların Bölge’de faaliyet göstermesi Gaziantep ilinin bu sektördeki üretim yeteneklerini geliştirerek kümelenme girişimlerini destekleyecektir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	60 MW/yıl
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	4.200.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	60 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Sanayi ve İş Dünyası (Özellikle enerji yoğun sektörlerde faaliyet gösteren sanayi kuruluşları ve işletmeler), Yatırımcılar ve Girişimciler (Güneş enerjisi sektörüne yatırım yapmayı planlayan yerel ve ulusal düzeydeki yatırımcılar), Yerel Yönetimler ve Kamu Kurumları, Enerji Sektörü Firmaları, Akademik ve Araştırma Kurumları, Bölge Halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	7. Erişilebilir ve Temiz Enerji (<i>Herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak</i>) 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Künye 23: Gaziantep İnvertör Üretim Tesisi Projesi

Proje Adı	Gaziantep İnvertör Üretimi Tesisi Projesi
Proje Konusu	Elektronik ürün imalatı
Projenin Özeti	Gaziantep'te güneş enerjisi projeleriyle birlikte artan invertör talebinin yerelden karşılanmasına yönelik bir invertör üretim tesisi kurulacaktır.
Sektör	26 – Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı
Projenin Amacı	Projenin amacı Gaziantep'in invertör üretim kapasitesini yükselterek artan invertör talebini yerelden karşılamaktır. Bu yatırım, hem Bölge'deki enerji sektöründeki dışa bağımlılığı azaltacak hem de Gaziantep'in sürdürülebilir enerji kaynaklarıyla öncü bir rol üstlenmesine olanak tanıyacaktır.
Projenin Bölge İçin Önemi	İnvertör, doğru akımı (DC), alternatif akıma (AC) çeviren elektronik bir cihaz olup güneş enerjisi sistemleri gibi birçok yenilenebilir enerji kaynağında, üretilen enerjiyi şebekeye uyumlu hale getirmek için kullanılır. Gaziantep ili, sahip olduğu iklim koşulları, uzun güneşlenme süresi ve geniş arazi imkânlarıyla güneş enerjisi alanında önemli yatırım fırsatları sunmaktadır. İnvertör, doğru akımı (DC), alternatif akıma (AC) çeviren elektronik bir cihaz olup güneş enerjisi sistemleri gibi birçok yenilenebilir enerji kaynağında, üretilen enerjiyi şebekeye uyumlu hale getirmek için kullanılır. Güneş enerjisi alanında Türkiye'de 2022 yılında 11.314 GWh elektrik üretimi gerçekleşmiştir. Bu üretimin TRC1 illeri arasındaki dağılımı ise Gaziantep 357 (yüzde 3,16) GWh, Adıyaman 183 GWh (yüzde 1,62), Kilis 39 GWh (yüzde 0,35) şeklinde gerçekleşmiştir. Gaziantep, hızla büyüyen bir sanayi şehri olarak artan enerji talebini karşılamak amacıyla sürdürülebilir ve temiz enerji kaynaklarına yönelmekte, bu doğrultuda karbon ayak izini azaltacak yeni yatırımlara ihtiyaç duymaktadır. Son yıllarda Gaziantep ilinde hızla artan güneş enerjisi yatırımları, Bölge'deki invertör talebinde kayda değer bir artışa yol açmıştır. Güneş enerjisi projelerinin sayısındaki bu artış, invertörlere olan talebi doğal olarak yükseltmiş ve bu durum, Gaziantep'te invertör üretimi açısından yeni yatırım fırsatları doğurmuştur. Güneş enerjisi sektöründeki bu büyüme, hem çevresel sürdürülebilirlik hem de enerji bağımsızlığı hedefleri doğrultusunda Bölge'deki kurulu güç kapasitesine önemli katkılar sağlayacak potansiyele sahiptir. Bununla birlikte, Gaziantep ve çevresinde bu artan invertör talebini karşılayacak yerel üretim tesislerinin bulunmaması, yatırımcılar için stratejik bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Yerel üretim kapasitesinin artırılması, hem Bölge'nin rekabet gücünü yükseltecek hem de enerji sektöründeki dışa bağımlılığı azaltarak Gaziantep'in enerji güvenliği hedeflerine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla, invertör üretimine yönelik yatırımlar, Gaziantep'in güneş enerjisi sektöründe öncü bir rol üstlenmesine olanak tanıyacak ve Bölge'nin ekonomik kalkınmasına önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	960 MW/yıl (üretilecek panellerin enerji kapasitesi)
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Gaziantep
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	5.000.000 ABD Doları

Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	150 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Sanayi kuruluşları, enerji firmaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	7. Erişilebilir ve Temiz Enerji (<i>Herkes için karşılanabilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak</i>) 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı (<i>Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Birinci Stratejik Öncelik: Çok Yönlü, Yenilikçi ve Dayanıklı Ekonomik Büyümenin Sağlanması İkinci Stratejik Öncelik: Sürdürülebilir Yaşam Alanları ve Temiz Ekolojik Yapının Geliştirilmesi

Künye 24: Adıyaman 75 Yataklı Özel Hastane Projesi

Proje Adı	Adıyaman 75 Yataklı Özel Hastane Projesi
Proje Konusu	Özel hastane yatırımı
Projenin Özeti	6 Şubat depremlerinden sonra sağlık altyapısının yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesi için 75 yatak kapasiteli bir özel hastane yatırımı gerçekleştirilecektir.
Sektör	86 – İnsan sağlığı hizmetleri
Projenin Amacı	Proje ile Adıyaman'da deprem sonrası oluşan sağlık hizmetleri altyapısındaki boşluğu doldurmak ve Bölge'deki sağlık hizmetleri gereksinimlerini karşılamak amacıyla, ilde yeni bir özel hastane yatırımı yapılması hedeflenmektedir.
Projenin Bölge İçin Önemi	Adıyaman, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş Pazarcık merkezli depremlerden en fazla etkilenen illerden biri olmuştur. Bu afet, sağlık hizmetleri sunan kamu ve özel tesislerin ciddi şekilde zarar görmesine yol açmıştır. Deprem sonucunda, Adıyaman Üniversitesi bünyesinde dış hastanesi olarak hizmet veren bina ile kadın hastalıkları ve çocuk hastalıkları hastanesi olarak kullanılan binalar ağır hasar görmüştür. İlde deprem sonrası mevcut tek sağlık tesisi olarak hizmet veren 400 yataklı Adıyaman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, tüm sağlık birimlerini bir arada barındırmaktadır. Deprem öncesinde mevcut olan devlet hastaneleri, yeniden inşa edilmek üzere yıkılmış olup, bu tesislerin yeniden inşaat süreci henüz tamamlanmamıştır. Ayrıca, deprem öncesinde ilde bulunan iki özel hastaneden biri deprem sonucu yıkılmıştır. Gerçekleşen deprem Adıyaman'ın sağlık hizmetleri altyapısında önemli bir boşluk yaratmıştır. Bu bağlamda, Adıyaman'da yeni bir özel hastane yatırımının gerçekleştirilmesi, ildeki azalan sağlık hizmetleri kapasitesini yeniden artırmak ve Bölge'deki sağlık hizmetleri gereksinimlerini karşılamak adına öncelikli yatırımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir yatırım, hem mevcut sağlık altyapısının güçlendirilmesine hem de bölge halkının sağlık hizmetlerine erişiminin iyileştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	75 yatak
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Adıyaman
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	11.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	150 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 Ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam (<i>Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak</i>)
Bölge Planı ile ilişkisi	Üçüncü Stratejik Öncelik: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi

Künye 25: Kilis 75 Yataklı Özel Hastane Projesi

Proje Adı	Kilis 75 Yataklı Özel Hastane Projesi
Proje Konusu	Özel Hastane Yatırımı
Projenin Özeti	Proje, Kilis ilinde yoğun nüfus artışı sebebiyle sağlık hizmet altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla 75 yataklı hastane projesinin hayata geçirilmesini içermektedir.
Sektör	86 – İnsan Sağlığı Hizmetleri
Projenin Amacı	Artan yoğun nüfus artışı karşısında sağlık hizmet altyapısının kapasitesini geliştirerek il nüfusunun sağlık hizmetlerine erişimini güçlendirmek projenin amacını oluşturmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Türkiye İstatistik Kurumu 2022 verilerine göre Türkiye geneli özel hastaneler yatak sayısı 55.069 iken bu sayı Kilis ili için 0'dır. Aynı şekilde, Türkiye geneli 893 kişiye bir uzman hekim düşerken bu sayı Kilis ili için 1.080 olmaktadır. Kilis ilinde özel hastanelerden sağlık hizmeti almak isteyenler çevre illere gitmek durumunda kalmaktadır. Kilis ilinde yapılacak özel hastane yatırımları ilde yaşayan vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmakla birlikte Bölge'deki sağlık altyapısını da güçlendirecektir. Bununla birlikte, Suriye'ye komşu olan ilde özel bir hastanenin kurulması sağlık turizmi açısından önemlidir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	75 yatak
Proje Yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama Yeri	Kilis

Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	11.000.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	150 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	18 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam (<i>Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak</i>)
Bölge Planı İle İlişkisi	Üçüncü Stratejik Öncelik: Etkin Yönetişim ve Toplumsal Kalkınmanın Güçlendirilmesi

Künye 26: TRC1 Bölgesi Deprem Parkları Projesi

Proje Adı	TRC1 Bölgesi Deprem Parkları Projesi
Proje Konusu	Kentsel planlama ve tasarım
Projenin Özeti	Altyapısı ve donatıları deprem parkı kriterlerine uygun olarak düzenlenmiş deprem parkları halkın güvenli bir şekilde sığınabileceği, hizmet standardı yükseltilmiş toplanma alanları olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda Adıyaman ve Kilis kent merkezleri ile Şehitkâmil, Şahinbey, Nurdağı, İslahiye, Gölbaşı, Sincik, Tut ve Besni ilçelerinde birer park deprem parkı konseptine uygun olarak yeniden düzenlenecektir.
Sektör	81 – Binalar ile ilgili hizmetler ve çevre düzenlemesi faaliyetleri
Projenin Amacı	TRC1 Bölgesi’nde belirlenen il merkezleri ve ilçelerde hâlihazırda hizmet veren birer parkın deprem parkı konseptine uygun olarak düzenlenerek kullanıma açılması projenin ana amacını oluşturmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	Deprem parkları, doğal afetler, özellikle depremler sırasında halkın güvenli bir şekilde toplanabileceği ve acil ihtiyaçlarını karşılayabileceği özel olarak tasarlanmış alanlardır. Bu parklar, günlük yaşamda halkın rekreasyon ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayan yeşil alanlar olarak hizmet verirken, afet anında toplanma, barınma ve acil müdahale hizmetleri için kullanılır. 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerde TRC1 Bölgesi yerleşimlerinden Adıyaman, Gölbaşı, Sincik, Tut, Besni ile birlikte Nurdağı ve İslahiye ilçelerinde fiziksel yapılarıdaki hasar oranları oldukça yüksek çıkmıştır. Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye’de ekonomik ve sosyal yaşam durma noktasına gelmiştir. Özellikle de depremin akut döneminde hem ulaşım imkânlarının deprem sebebiyle zarar görmüş olması hem de depremin boyutu akut dönemde ilk yardım başta olmak üzere arama kurtarma, temel ihtiyaçların sağlanabilmesi gibi konularda yetersizliklerin yaşanması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, günlük hayatta Bölge halkının park ihtiyacını karşılayan alanların deprem sonrası süreçlerde acil ihtiyaçların karşılamasını sağlayacak biçimde fonksiyon kazandırılmış “deprem parkları”na dönüştürülmesi, 6 Şubat depremlerinden en fazla etkilenen bölgelerin arasında yer alan TRC1 Bölgesi için kritik öneme sahiptir.

Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	Düzenlenecek park sayısı: 10 Deprem parklarının ortalama alan büyüklüğü: 10.000 m ²
Proje Yürütücüsü	Adıyaman, Kilis, Gaziantep Büyükşehir, Şehitkâmil, Şahinbey, Nurdağı, İslahiye, Gölbaşı, Sincik, Tut ve Besni Yerel Yönetimleri
Uygulama Yeri	Adıyaman/Merkez Adıyaman/Gölbaşı Adıyaman/Sincik Adıyaman/Besni Adıyaman/Tut Gaziantep/Şehitkâmil Gaziantep/Şahinbey Gaziantep/ Nurdağı Gaziantep/ İslahiye
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	3.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	-
Proje Uygulama Süresi	12 ay
Projenin Hedef Kitle	Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	10. Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Dördüncü Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

Künye 27: Adıyaman ve Gaziantep Afet Lojistik Merkezi Projesi

Proje Adı	Adıyaman ve Gaziantep Afet Lojistik Merkezi Projesi
Proje Konusu	Lojistik
Projenin Özeti	Gaziantep'in İslahiye-Nurdağı bölgesinde ve Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesinde afet öncesi, sırası ve sonrası süreçlerde acil durumlara ilişkin tüm konularda her türlü arama kurtarmadan temel ihtiyaçların giderilmesine, teknik altyapı unsurlarının onarılmasından geçici barınmaya yönelik uygulamalara değin çeşitli faaliyetlerin planlandığı, organize edildiği birer merkez kurulması planlanmaktadır. Merkezlerin kurulacağı İslahiye-Nurdağı bölgesi ve Gölbaşı ilçesinin konumları itibarıyla bölgeler/iller arası kavşak noktalarında yer almaları merkezlerin lojistik kapasitesini güçlendirecektir.
Sektör	52 – Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler

Projenin Amacı	Adıyaman ili ile birlikte Gaziantep'in Nurdağı ve İslahiye ilçeleri 6 Şubat depremlerinden en çok hasar alan yerleşimler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan sözü edilen yerleşimlere yakın, her türlü arama kurtarma, yardım faaliyetleri ve yiyecek içecek stoklarının bulunduğu, arama kurtarma faaliyetlerine yönelik eğitimlerin verildiği ve eğitimcilerin eğitildiği, geçici barınmaya yönelik malzemelerin yer aldığı, helikopter pisti gibi acil müdahale araçlarının yer aldığı, ulaşım başta olmak üzere temel altyapı ihtiyaçlarının onarılmasına yönelik makine ve ekipmanları da içeren iki adet Afet Lojistik Merkezi kurulması amaçlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerde TRC1 Bölgesi yerleşimlerinden Adıyaman, Gölbaşı, Sincik, Tut, Besni ile birlikte Nurdağı ve İslahiye ilçelerinde fiziksel yapılardaki hasar oranları oldukça yüksek çıkmıştır. Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye'de ekonomik ve sosyal yaşam durma noktasına gelmiştir. Özellikle de depremin akut döneminde hem ulaşım imkânlarının deprem sebebiyle zarar görmüş olması hem de depremin boyutu akut dönemde ilk yardım başta olmak üzere arama kurtarma, temel ihtiyaçların sağlanabilmesi gibi konularda yetersizliklerin yaşanması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda olası afet dönemlerinde hem Bölge içinde hem bölgeler arası ölçekte acil ihtiyaçların karşılanacağı iki adet lojistik merkezin kurulması önem arz etmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	3.000 m ²
Proje Yürütücüsü	Yerel yönetimler
Uygulama Yeri	Gaziantep/İslahiye-Nurdağı bölgesi Adıyaman/Gölbaşı
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	1.750.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	35 kişi (sürekli)
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitlesi	Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile İlişkisi	Dördüncü Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

Künye 28: Adıyaman Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümü Projesi

Proje Adı	Adıyaman Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüşümü Projesi
Proje Konusu	Çevresel sürdürülebilirlik, afet sonrası yerleşimlerin yeniden yapılanması
Projenin Özeti	Proje ile deprem sonrası süreçte en çok yıkıma uğrayan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye yerleşimleri başta olmak üzere Bölge’de yıkıntı atıklarının geri dönüşümünü sağlayacak Gölbaşı ilçesine yakın olabilecek, deprem riskinin yalıtıldığı bir alanda yıkıntı atıkları geri dönüşüm tesisi kurulacaktır.
Sektör	23 – Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 38 – Atığın toplanması, ıslahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı
Projenin Amacı	Deprem sonrası süreçte en çok yıkıma uğrayan Adıyaman merkez ilçesi, Gölbaşı, Nurdağı ve İslahiye yerleşimleri başta olmak üzere Bölge’de yıkıntı atıklarının insan ve çevre sağlığı açısından tehdit oluşturmaması için yıkıntı atıklarının geri dönüşümünü sağlamak hem milli servetin geri dönüşümü hem de çevre ve insan sağlığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, UNDP Türkiye’nin deprem bölgesinde kurulmasına öncülük ettiği yıkıntı atıkları geri dönüşüm tesisleri konusunda çalışmalar devam etmektedir. Bu nedenle Gölbaşı bölgesine yakın olabilecek, deprem riskinin yalıtıldığı bir alanda yıkıntı atıkları geri dönüşüm tesisi kurulması planlanmaktadır.
Projenin Bölge İçin Önemi	TRC1 Bölgesi’nde 6 Şubat depremleri sonrası süreçte, kentsel ve endüstriyel atıkların yanı sıra enkazlardan kaynaklanan yıkıntı atıkları oluşan kirliliğin ana kaynakları olarak belirtilebilir. Nitekim Adıyaman, Gölbaşı, Besni, Nurdağı ve İslâhiye gibi yerleşimlerde özellikle ana ulaşım hatları yakınında büyük yıkıntı atıklarının biriktiği gözlenmektedir. Bölge’de enkaz kaldırma ve yıkıntı atıklarının geçici depolanması, geri dönüşümü ve bertarafı süreçlerinin hava, su ve toprak kirliliğine en az etki edecek şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir.
Yatırımın/Tesisin Ölçeği (Kapasite)	2.000 m ²
Proje Yürütücüsü	Proje yürütücüsü: Yerel yönetimler Proje ortakları: Adıyaman Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri
Uygulama Yeri	Adıyaman/Gölbaşı
Toplam Proje Bütçesi/ Sabit Yatırım Tutarı	2.500.000 ABD Doları
Projenin İlave İstihdam Öngörüsü	40 kişi
Proje Uygulama Süresi	24 ay
Projenin Hedef Kitle	Bölge halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	11. Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları (<i>Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak</i>)
Bölge Planı ile ilişkisi	Dördüncü Stratejik Öncelik: Afet Sonrası Yerleşimlerin Yeniden Yapılanması

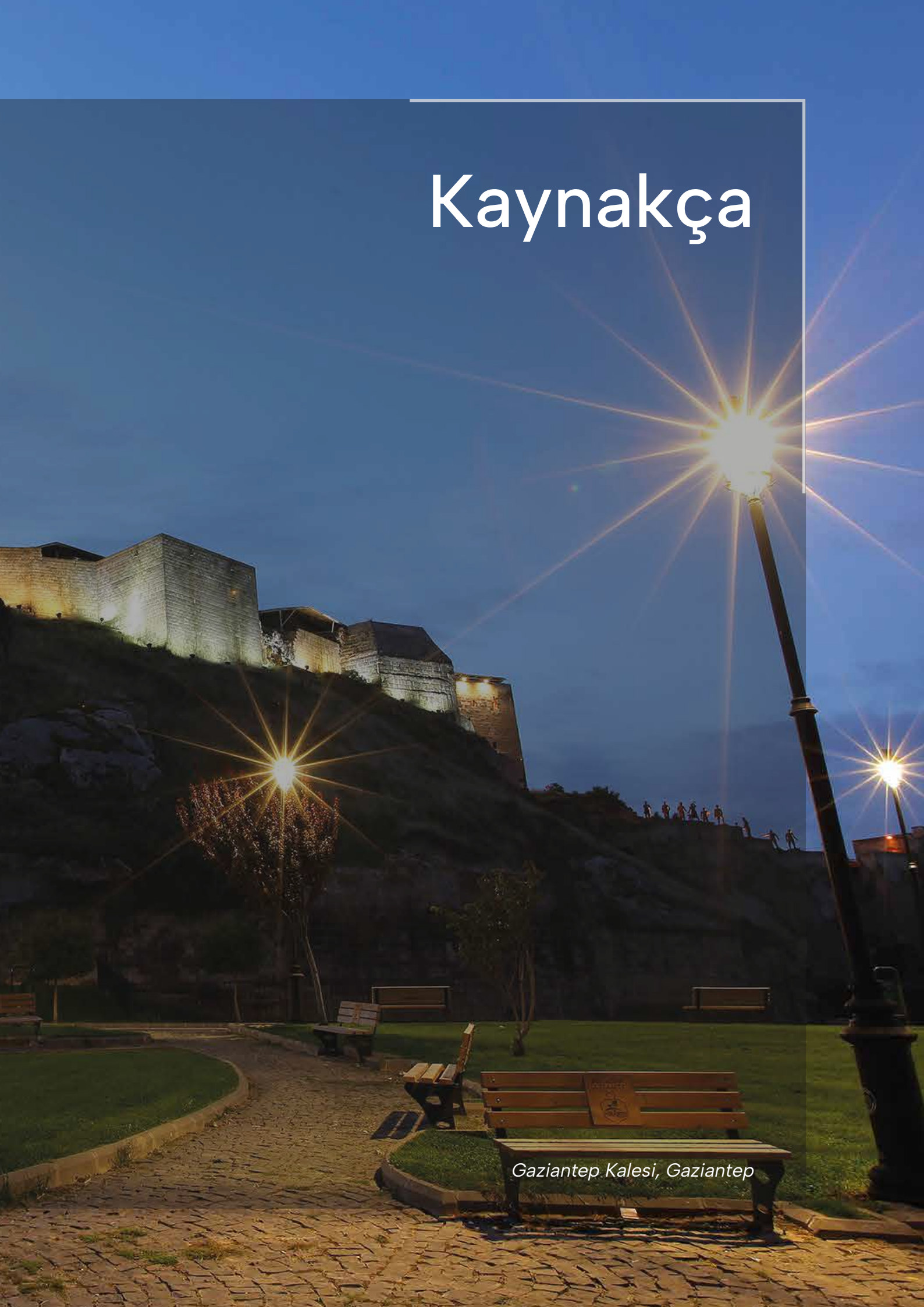
TRC 1

Gaziantep - Adıyaman - Kilis

Bölge Planı

2024-2028

Kaynakça

Gaziantep Kalesi, Gaziantep

Kaynakça

- 2023 Earthquakes Displacement Overview—Türkiye. (2023). IOM UN Migration.
- 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi. (2019). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- 2024–2028 Bölgesel Gelişme ve Ulusal Stratejisi. (2023). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Acar, S., Bilen Kazancık, L., Meydan, M. C. ve Işık, M. (2019). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Acar, S., Şahin Cinoğlu, D., Karagöz, T., Kaygısız, G., Meydan, M. C. ve Işık, M. (2022). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2022. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Adıyaman Sanayi İl Müdürlüğü. (2021). *Adıyaman İl Sanayi Durum Raporu*. Adıyaman.
- Bayirbağ, M. K. (2010). Local Entrepreneurialism and State Rescaling in Turkey. *Urban Studies*, 47(2), 363–385. doi:10.1177/0042098009349022
- Brenner, N. (1999). Globalisation as Reterritorialisation: The Re-scaling of Urban Governance in the European Union. *Urban Studies*, 36(3), 431–451. doi:10.1080/0042098993466
- Brenner, N. (2000). The Urban Question as a Scale Question: Reflections on Henri Lefebvre, Urban Theory and the Politics of Scale, 24(2), 361–378.
- Brenner, N. (2003). Metropolitan Institutional Reform and the Rescaling of State Space in Contemporary Western Europe. *European Urban and Regional Studies*, 10(4), 297–324. doi:10.1177/09697764030104002
- Capello, R. ve Kroll, H. (2016). From theory to practice in smart specialization strategy: Emerging limits and possible future trajectories. *European Planning Studies*, 24(8), 1393–1406. doi:10.1080/09654313.2016.1156058
- Dijital Türkiye Yol Haritası. (2019). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- Elkington, J. (2020). *Green Swans: The Coming Boom In Regenerative Capitalism*. New York: Fast Company Press.
- Eraydın, A. (2004). Bölgesel Kalkınma Kavram, Kuram Ve Politikalarında Yaşanan Değişimler. *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu—Cilt 1 içinde* (ss. 126–146). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Eraydın, A. (2020). Planlamada Yeni Eğilimler. *Kent Planlama içinde* (2. Baskı., ss. 567–588). Ankara: İmge Kitabevi.
- Filiztekin, A. (2010a). Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Farkları ve Bütünsel Politika Gerekliği. K. Göymen (Ed.), *Bölgesel Gelişme ve Bölge Planlamada Yeni Yaklaşımlar içinde* (ss. 62–81). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Filiztekin, A. (2010b). Türkiye’de Bölgesel Farklar. K. Göymen (Ed.), *Yerel Kalkınmanın Yönetişi içinde* (ss. 30–55). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2022). *Gaziantep Kaynak Verimliliği Merkezi Fizibilite Raporu* (Fizibilite Raporu) (s. 127). Gaziantep.
- Gaziantep Girişimcilik Ekosisteminin Geliştirilmesi Stratejisi. (2018). Gaziantep Ticaret Odası.
- Gaziantep Kalkınma Stratejisi Raporu. (2022). İpekyolu Kalkınma Ajansı.
- Gaziantep Organize Sanayi Bölgesi İklim Eylem Planı. (2022). Gaziantep Sanayi Odası.
- Gaziantep Sanayi İl Müdürlüğü. (2021). *Gaziantep İl Sanayi Durum Raporu*. Gaziantep.
- Harrison, J., Galland, D. ve Tewdwr-Jones, M. (2021a). Regional planning is dead: Long live planning regional futures. *Regional Studies*, 55(1), 6–18. doi:10.1080/00343404.2020.1750580
- Harrison, J., Galland, D. ve Tewdwr-Jones, M. (2021b). Whither regional planning? *Regional Studies*, 55(1), 1–5. doi:10.1080/00343404.2020.1862412

- Heinelt, H. ve Kübler, D. (Ed.). (2004). *Metropolitan governance in the 21st century: Capacity, democracy and the dynamics of place*. London: Routledge.
- International Centre For Migration Policy Development. (2019). *Bölgesel Göç Profili ve Bölgesel Değerlendirme Raporu*: TRC1 Bölgesi (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) (Araştırma Raporu) (s. 174).
- İpekyolu Kalkınma Ajansı. (2019). *TRC1 Bölgesi'nde Tarımın İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Artırılması Projesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis)* (Araştırma Raporu) (s. 52). Gaziantep.
- İpekyolu Kalkınma Ajansı. (2020). *Adıyaman Kalkınma Stratejisi ve Eylem Planı*. Gaziantep.
- İpekyolu Kalkınma Ajansı. (2021). *TRC1 Bölgesi Kadın Kooperatifleri ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Mevcut Durum Analizi* (Araştırma Raporu) (s. 40). Gaziantep.
- Kilis Ekonomi Strateji Belgesi. (2018). İpekyolu Kalkınma Ajansı.
- Kilis Sanayi İl Müdürlüğü. (2021). *Kilis İl Sanayi Durum Raporu*. Kilis.
- Kum, G. ve Kılıç, S. (2013). Şehirleşmenin Sıcaklık ve Yağış Parametreleri Üzerine Etkisi: Gaziantep Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 21-42.
- Kutgi, D. ve Işık Maden, S. (2018). Bölgesel Yenilik Sistemlerinde Yeni Bir Yaklaşım: Akıllı Uzmanlaşma Stratejisi Ve Teorik Temelleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 142-156.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. (2023). *Afet Bölgesinde Tarihi Yapılarda Oluşan Hasarlar Tespit ve Belgeleme Çalışmaları*. Ankara.
- Lamb, W. F., Mattioli, G., Levi, S., Roberts, J. T., Capstick, S., Creutzig, F., ... Steinberger, J. K. (2020). Discourses of climate delay. *Global Sustainability*, 3, e17. doi:10.1017/sus.2020.13
- Ledda, A., Di Cesare, E., Satta, G., Cocco, G., Calia, G., Arras, F., ... De Montis, A. (2020). Adaptation to Climate Change and Regional Planning: A Scrutiny of Sectoral Instruments. *Sustainability*, 12(9), 3804. doi:10.3390/su12093804
- Lefebvre, H. (2014a). *Mekânın Üretimi*. (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2014b). *Kentsel Devrim*. (S. Sezer, Çev.) (3.Baskı.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Loiseau, E., Saikku, L., Antikainen, R., Droste, N., Hansjürgens, B., Pitkänen, K., ... Thomsen, M. (2016). Green economy and related concepts: An overview. *Journal of Cleaner Production*, 139, 361-371. doi:10.1016/j.jclepro.2016.08.024
- Marrocu, E., Paci, R., Rigby, D. ve Usai, S. (2022). Evaluating the implementation of Smart Specialisation policy. *Regional Studies*, 1-17. doi:10.1080/00343404.2022.2047915
- Morgan, K. (2015). Smart Specialisation: Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. *Regional Studies*, 49(3), 480-482. doi:10.1080/00343404.2015.1007572
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). (2023). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Pierre, J. (2005). Comparative Urban Governance: Uncovering Complex Causalities. *Urban Affairs Review*, 40(4), 446-462. doi:10.1177/1078087404273442
- Shen, J. (2007). Scale, state and the city: Urban transformation in post-reform China. *Habitat International*, 31(3-4), 303-316. doi:10.1016/j.habitatint.2007.04.001
- Steele, W., Alizadeh, T., Eslami-Andargoli, L. ve Serrao-Neumann, S. (Ed.). (2014). *Planning across borders in a climate of change*. London: Routledge.
- STM. (2021). *Gaziantep Makine ve Metal Sanayi Dönüşüm Stratejisi* (Analiz Çalışması). Gaziantep.
- Tarım ve Orman Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023). (2022). Tarım ve Orman Bakanlığı.
- Tekeli, İ. (2008a). Türkiye'de Eşitsiz Gelişme ve Bölgesel Kalkınma Politikaları Üzerindeki Etkileri. *Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları* içinde (ss. 88-109). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Tekeli, İ. (2008b). Bölge Planlama İçin Bir Adanmışlık Modeli: Durağan Bölgelerin Kilitlenmişliği Nasıl Çözülür? *Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları* içinde (ss. 303–312). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2010). Günümüz Türkiye’sinde Bölge Planlama Nasıl Temellendirilir. K. Göymen (Ed.), *Bölgesel Gelişme ve Bölge Planlamada Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 9–25). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Thornley, A. ve Newman, P. (1996). International competition, urban governance and planning projects: Malmö, Birmingham and Lille. *European Planning Studies*, 4(5), 579–593. doi:10.1080/09654319608720367
- TRC1 Bölgesi Yenilik Stratejisi, 2017–2020. (2016). İpekyolu Kalkınma Ajansı.
- Urban Indicators Guidelines. (2004). United Nations Human Settlements Programme.

İPEKYOLU KALKINMA AJANSI
SILKROAD DEVELOPMENT AGENCY

İpekyolu Kalkınma Ajansı (Ajans Merkezi)

İncilipınar Mahallesi Muammer Aksoy Bulvarı Vakıflar Güven İş Merkezi Kat: 1-2-3 Şehitkamil/Gaziantep
T. +90 (342) 231 07 01 • F. +90 (342) 231 07 03

“Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz”

 ikaorgtr

 ipekyolukalkinmaajansi

 ipekyolukalknmaajans2330

 ikaorgtr

 ipekyolukalkinmaajansi

www.ika.org.tr